Հարգելի՛ ընթերցող.

ԵՊՀ հրատարակչությունը, չհետապնդելով որևէ եկամուտ, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի համացանցային կայքերում ներկայացնում է իր հայագիտական հրատարակությունները: Գիրքը այլ համացանցային կայքերում տեղադրելու համար պետք է ստանալ հրատարակչության համապատասխան թույլտվությունը և նշել անհրաժեշտ տվյալները:

ერევნის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ჰრაჩიკ ბაირამიანი

ქართული ენა

ფონეტიკა
ლექსიკოლოგია
მორფოლოგია

სახელმძღვანელო
უმაღლესი სკოლების
ჰუმანიტარული ფაკულტეტების
სტუდენტებისთვის

ერევანი
ერევნის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა
2010

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀՐԱՉԻԿ ԲԱՅՐԱՄՅԱՆ

ՎՐԱՑ ԼԵԶՈՒ

Հնչյունաբանություն
Բառագիտություն
Ձևաբանություն

Դասագիրք
բուհերի հումանիտար ֆակուլտետների
ուսանողների համար

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
2010

ՀՏԴ 809.463.1 (075.8)
ԳՄԴ 81.2 Վր g73
Բ 269

Հրատարակության են երաշխավորել
Երևանի պետական համալսարանի
Հայագիտական հետազոտությունների
ինստիտուտի գիտական խորհուրդը
և վրացագիտության հայկական կենտրոնը

Խմբագիրներ՝

Բանաս. գիտ. թեկն., դոց. Ափցիաուրի Ն. Կ.
Բանաս. գիտ. թեկն., դոց. Սարգսյան Ա. Լ.

Рецензенты:

ფილოლოგ. მეცნ. კანდ., დოც. აფციაური ნ. კ.
ფილოლოგ. მეცნ. კანდ., დოც. სარგისიანი ა. ლ.

Բայրամյան Հր. Ս.

Բ 269 Վրաց լեզու (հնչյունաբանություն, բառագիտություն, ձևաբանություն).- Եր.: ԵՊՀ հրատ., 2010, 252 էջ:

Գրքում բուհական ծրագրի սահմաններում ներկայացված են վրաց լեզվի հնչյունաբանությունը, բառագիտությունը և ձևաբանությունը: Հաշվի են առնվել հայ և վրաց լեզվաբանների վերջին տարիների ուսումնասիրությունները, բուհական և դպրոցական ձեռնարկներում եղած հիմնական դրույթները:

Դասագիրքը նախատեսված է հայկական բուհերի հումանիտար ֆակուլտետների ուսանողների, վրացագիտությամբ հետաքրքրվողների, թարգմանիչների համար, կարող է օգտակար լինել նաև վրաց լեզուն ուսումնասիրել ցանկացողներին, Հայաստանի և Վրաստանի հայկական դպրոցներում վրացերեն սովորող աշակերտներին:

Զրուցարանը, իր հերթին, կարող է օգտակար լինել ինչպես վերոհիշյալ անձանց, այնպես էլ զբոսաշրջիկներին, Վրաստան գործուղման մեկնողներին, վրացերենի իրենց իմացությունը խորացնել, վրաց լեզուն ինքնուրույն սովորել ցանկացողներին, առանձնապես՝ վիրահայ հանրությանը՝ խոսակցական վրացերենում հմտանալու մեջ:

ՀՏԴ 809.463.1 (075.8)
ԳՄԴ 81.2 Վր g73

ISBN 978-5-8084-1246-1

© Բայրամյան Հր. Ս., 2010 թ.
© ԵՊՀ հրատարակչություն, 2010 թ.

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ᲬᲘᲜᲐᲡᲘᲢᲧᲕᲐᲝᲑᲐ

«Ճանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ,
իմանալ զբանս հանճարոյ...»
"შეიცნო სიბრძნე და დარიგება,
ჩასწვდე გონების გამონათქვამს..."

Վրաց ժողովուրդը կազմավորվել է պատմական երկարատև ժամանակի ընթացքում՝ ներկայիս Վրաստանի տարածքում, ազգակից երեք խոշոր ցեղախմբերից՝ քարթվելներ, մեգրելներ և սվաններ: Թեև հիմնական միջուկը քարթվելական նշված ցեղերն են, բայց նրա կազմում քիչ չեն էթնիկական այլ միավորներ ևս:

Գիտականորեն հիմնավորված է նաև իբերակովկասյան լեզվաընտանիքի մասին տեսակետը, այսինքն՝ աբխազա-ադիգեական, դաղստանյան, նախյան և քարթվելական լեզուների հարազատությունը:

Վրաց լեզուն համակարգված է՝ ներառելով հին ու միջին վրացերենի, բարբառների, խոսակցական լեզվի իրողությունները: Այս բոլորի կապն օրգանական է. տարբերությունները հիմնականում բառապաշարային են. ժամանակակից լեզուն իմացողը առանց հատուկ պատրաստականության կարող է կարդալ և հասկանալ նաև V-XVIII դարերի գրվածքները:

Վրաց այբուբենը աշխարհի 14 ամենահնքնատիպ գրային համակարգերից է. նրա ծագման վերաբերյալ կան տարբեր կարծիքներ: Պատմիչ Լեոնտի Մրովելին, հիմնվելով ժամանակի ավանդությունների վրա, «Արքաների կյանքը» երկում (XI-XII դդ.) նշում է, թե մ.թ.ա. III դարում, երբ Փարնավազ արքան ստեղծեց միացյալ պետություն, վրացիներն արդեն իսկ ունեին գիր և դպրություն:

Ակադ. Իվանե Ջավախիշվիլին ազգային այբուբենի ստեղծման ժամանակը համարում է մ.թ.ա. VII դարը, այլ հետազոտողներ՝ մ.թ.ա. V-IV դդ., նաև մ.թ.ա. IV դարի վերջ - III դարի սկիզբ: Ակադ. Կոռնելի Կեկելիձեն գրում է, որ այբուբենը կարող էր ծագել մ. թ. V դարում:

Ըստ V դարի հայ պատմիչների և Մաշտոցի կենսագիր Կորյունի՝ վրացական գրերի հեղինակը Մեսրոպ Մաշտոցն է (V դ.):

Վրաց հետազոտողները հայկական աղբյուրների վկայությունները համարում են հետագա ընդմիջարկում, ոչ ճիշտ և այլն:

Այսպես թե այնպես, քրիստոնեական հավատի տարածումը, այն

պետական կրոն հռչակելը և հատկապես գրերի ստեղծումը հսկայական դեր խաղացին վրաց կյանքում, մեծապես նպաստեցին թե՛ երկրի ազգաբնակչության մերձեցմանը, թե՛ պետության կազմում անջատողական տրամադրություն ունեցող փոքր ու մեծ իշխանների սանձահարմանն ու կենտրոնացմանը, իսկ քրիստոնեական աշխարհայացքի յուրացումը կանխորոշեց վրաց մշակույթի հետագա բնույթն ու բովանդակությունը, վրաց ժողովրդի ազգային ինքնագիտակցության ձևավորումը: Սեփական գրերի ու դպրության արարումից հետո վրաց լեզուն բարձրացավ գեղարվեստական մակարդակի, ստանձնեց մայրենիի սուրբ առաքելությունը, դարձավ եկեղեցու, պետության և մշակույթի լեզու, պաշտպանական հզոր պատնեշ, սուր ու վահան՝ ժողովրդի գոյապահպանության համար:

Վրաց լեզուն բաժանվում է զարգացման երկու շրջանի՝ հին վրացերեն (ընդգրկում է V-XI դարերը) և նոր վրացերեն (XII դարից մինչև մեր օրերը): Հնագույն այբուբենը՝ խուցուրին, ունեցել է 38 տառ և գրության երկու տեսակ՝ ասոմթավրուլի (երկաթագիր. եղել է միայն մեծատառ, գործածվել է V-VII դարերում) և նուսխա-խուցուրի (բոլորագիր): Վերջինս էլ ունեցել է միայն փոքրատառեր, գրությունը եղել է ձախից աջ, բայց տառերը թեքվել են աջից ձախ: Իր նախորդի համեմատ նուսխա-խուցուրին արագագիր էր, տառերը կարող էին կցվել, բայց և այնպես դժվարանում էր գրողի աշխատանքը, ուստի XII դարից շրջանառության մեջ է դրվում նույն այբուբենի մի նոր տարբերակ՝ մխեդրուլին (աշխարհական գիր):

շարքը համարը	հին		նոր	անվանումը	թվային արժեքը
	մրգլովանի ձեռագրերում	կուցխուրի յոթերորդ	մխեդրուլի ձեռագրում		
1	Ⴀ	ⴰ	ⵣ	աՀ	1
2	Ⴁ	ⴱ	ⵥ	բան	2
3	Ⴂ	ⴲ	ⵦ	գան	3
4	Ⴃ	ⴳ	ⵧ	դոՀ	4
5	Ⴄ	ⴴ	⵨	եՀ	5
6	Ⴅ	ⴵ	⵩	վին	6
7	Ⴆ	ⴶ	⵪	զեՀ	7
8	Ⴇ	ⴷ	⵫	էՀ	8
9	Ⴈ	ⴸ	⵬	թան	9
10	Ⴉ	ⴹ	⵭	ին	10
11	Ⴊ	ⴺ	⵮	կան	20
12	Ⴋ	ⴻ	ⵯ	լաս	30
13	Ⴌ	ⴼ	⵰	ման	40
14	Ⴍ	ⴽ	⵱	նար	50
15	Ⴎ	ⴾ	⵲	յե	60
16	Ⴏ	ⴿ	⵳	օՀ	70
17	Ⴐ	ⵀ	⵴	պար	80
18	Ⴑ	ⵁ	⵵	ժան	90
19	Ⴒ	ⵂ	⵶	ռաե	100

շարքը համարը	հին		նոր	անվանումը	թվային արժեքը
	մրգլովանի ձեռագրերում	կուցխուրի յոթերորդ	մխեդրուլի ձեռագրում		
20	Ⴓ	ⵄ	⵷	սան	200
21	Ⴔ	ⵅ	⵸	փար	300
22	Ⴕ	ⵆ	⵹	ուիե	400
23	Ⴖ	ⵇ	⵺	ուՀ	–
24	Ⴗ	ⵈ	⵻	փար	500
25	Ⴘ	ⵉ	⵼	քան	600
26	Ⴙ	ⵊ	⵽	ղան	700
27	Ⴚ	ⵋ	⵾	ղ՛ար	800
28	Ⴛ	ⵌ	⵿	շին	900
29	Ⴜ	ⵍ	ⶀ	չին	1000
30	Ⴝ	ⵎ	ⶁ	ցան	2000
31	Ⴞ	ⵏ	ⶂ	ձիլ	3000
32	Ⴟ	ⵐ	ⶃ	ձիլ	4000
33	Ⴠ	ⵑ	ⶄ	ճար	5000
34	Ⴡ	ⵒ	ⶅ	խան	6000
35	Ⴢ	ⵓ	ⶆ	խ՛ար	7000
36	Ⴣ	ⵔ	ⶇ	ջան	8000
37	Ⴤ	ⵕ	ⶈ	հաե	9000
38	Ⴥ	ⵖ	ⶉ	ֆոհ(հոե)	10000

Մխեդրուլին, որը գործածվում է նաև հիմա, ունի 33 տառ. սկզբնական շրջանում բաղկացած է եղել 40 տառից: Պարբերաբար ենթարկվելով փոփոխությունների՝ վերջնական տեսք է ստացել XIX դ. 60-ական թվականներին, երբ նրա կազմից հանվել է յոթ տառ: Սրանով են տպագրվել վրաց գրականության հին, նոր և նորագույն շրջանի բոլոր երկերը: Տպագիր գրության մեջ մեծատառ չկա: Խուցուրի և ասոմթավրուլի գրատեսակները գործածել են հոգևորականները, իսկ մխեդրուլին՝ աշխարհականները: Մեզ հասած վրացերեն առաջին գրավոր հուշարձանը վերաբերում է V դարին: Դա 1937 թ. Բոլնիսում հայտնաբերված արձանագրությունն է՝ փորագրված քարի վրա 492-493 թթ.: Վրաց ժողովուրդն ունի մատենագրական հարուստ հուշարձաններ: Հետագա դարերից պահպանված վրացերեն ձեռագրեր կան Թբիլիսիի, Օքսֆորդի, Քեմբրիջի, Գրացի (Ավստրիա), Սանկտ Պետերբուրգի գրապահոցներում և Երևանի Մատենադարանում: Պահպանվել են նաև եկեղեցական գրքեր՝ թարգմանված ասորերենից, հունարենից, հայերենից: Վրացերենով գրվել են վարքեր և վկայաբանություններ: Վրաց գրականության հուշարձաններն ստեղծվել են գիտակրթական բազմաթիվ կենտրոններում՝ թե՛ Վրաստանում և թե՛ նրա սահմաններից դուրս՝ Սիրիայում, Պաղեստինում, Հունաստանում, Բուլղարիայում:

X-XI դարերում գործել են Գելաթի (Արևմտյան Վրաստան) և Իդալթոյի (Արևելյան Վրաստան) ակադեմիաները: Ուսումնագիտական այդ կենտրոններում թարգմանված և գրված փիլիսոփայական, պատմական և գրական երկերը վկայում են, որ նրանց հեղինակները ստացել են անհրաժեշտ կրթություն, իմացել են բազմաթիվ լեզուներ, սերտ կապեր են ունեցել տարբեր երկրների խոշորագույն մտածողների հետ:

* * *

Վրացերենը իբերակովկասյան լեզվաընտանիքի հարավային (քարթվելական, իբերական) ճյուղի հիմնական լեզուն է: Մյուս լեզվախմբերի կառույցում քարթվելականն զբաղեցնում է միջին դիրք: Այդ խմբի մեջ մտնում են նաև մեգրելերենը, ճաներենը և սվաներենը: Գիտնականները ենթադրում են, որ մ.թ.ա. II հազարամյակի սկզբներին գոյություն է ունեցել մեկ ընդհանուր լեզու, որը պայմանականորեն անվանվում է նախաքարթվելական: Աշխարհագրական և պատմական պայմանների ազդեցությամբ այդ լեզվի տարածման ոլորտում կազմավորվել է երկու հատված՝ արևելյան և արևմտյան՝ ամեն մեկն իր բարբառով: Արևմտյան տարածաշրջանի բարբառի հիման վրա ձևավորվել են սվանականն ու կոլխականը, վերջինս իր հերթին բաժանվել է մեգրելականի և լազականի, իսկ արևելյան տարածաշրջանի բարբառի հիման վրա ձևավորվել է վրացերենը: Ներկայումս վրացերենը մայրենի լեզու է համարում ավելի քան երեք ու կես միլիոն մարդ՝ հիմնականում Վրաստանի պատմական մարզերի (Քարթլի, Կախեթի, Իմերեթի, Գուրիա, Սամեգրելո, Սվանեթիա, Ռաճա, Մեսխեթի, Խևսուրեթի, Փշավի, Թուշեթի, Խևի և այլն) բնակիչներ: Վրացիներ կան նաև Իրանում (XVII դարի I քառորդում գաղթեցրել է Շահ Աբասը) և Թուրքիայում (Լազստան), բայց նրանց զգալի մասը չի պահպանել մայրենին: Հավատացյալ վրացիները հիմնականում քրիստոնյաներ են (ուղղափառ), մասամբ՝ մահմեդականներ:

Վրացիներն իրենց անվանում են քարթվելի, երկիրը՝ Սաքարթվելո, լեզուն՝ քարթուլի:

Վրացերենը Վրաստանի Հանրապետության պետական լեզուն է:

Ժամանակակից գրական վրացերենի հիմքում ընկած են Քարթլիի և Կախեթիի բարբառները. բարբառային տարբերությունները խիստ ընդգծված չեն: Ոճական առումով շատ չեն տարբերվում նաև գրքային լեզուն, հեղինակային լեզուն, գիտական լեզուն, մամուլի լեզուն, առօրյա առտնին լեզուն և այլն:

Իբերակովկասյան լեզուների այբուբենների մեջ հնագույնը և ամենահինքնատիպը վրացականն է: Վրաց այբուբենն ստեղծվել է բաղաձայնների և ձայնավորների համար մեկ հնչյունին մեկ տառ սկզբունքով: Տառերի գրությունը ձախից աջ է: Վրացական այբուբենը մեծատառեր չունի:

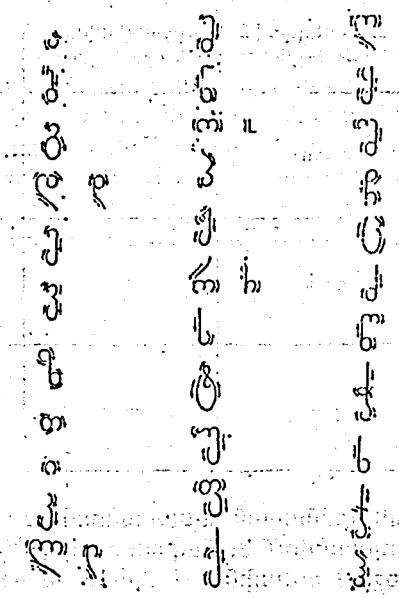

Ծանոթություն: *Սլաքները ցույց են տալիս գրության ուղղությունը*

* * *

Հնդեվրոպական հայերենը և ոչ հնդեվրոպական վրացերենը, ունենալով բառապաշարային (դրանք աքքադերենից, ուրարտերենից, ասորերենից, հունարենից, պարսկերենից, լատիներենից, արաբերենից, ռուսերենից, թուրքերենից, ինչպես նաև մեկը մյուսից կատարված փոխառությունների հետևանք են) և հնչյունական համակարգերի ընդհանրություններ, որը պետք է համարել հայկական և վրացական ցեղերի տնտեսական և քաղաքական դարավոր շփումների հետևանք, առանձնանում են ձևաբանական և շարահյուսական համակարգերով:

Վրացերենը հնագիր, կենդանի, գրավոր, աշխարհի առավել զարգացած լեզուներից է, ունի հարուստ բառապաշար, միօրինականացված քերականական կառուցվածք, «առավելագույնս բավարարում է քաղաքակիրթ մարդու վերացական մտածողության պահանջները»: Ժամանակակից վրաց լեզուն ունի 28 բաղաձայն և 5 ձայնավոր:

Ձայնավորների դասակարգումը
ხმოვანთა დახასიათება

	Առաջնալեզվային წინა რიგის	Միջնալեզվային შუა რიგის	Հետնալեզվային უკანა რიგის
Վերին բարձրացում მაღალი აწევულობა	ი – i	– –	უ – u
Միջին բարձրացում საშუალო აწევულობა	ე – e	– –	ო – o
Ստորին բարձրացում დაბალი აწევულობა	– –	– –	ა – a

Բառակազմության հիմնական եղանակներն են ածանցումը և բարդացումը. լայնորեն գործածվում են նախամասնիկավորումն ու վերջնամասնիկավորումը: Շեշտն ուժային է: Երկվանկ և եռավանկ բառերում շեշտակիր են դառնում առաջին վանկերը: Քառավանկ և ավելի վանկերով բառերում ուժեղ շեշտից բացի, առկա է նաև թույլ շեշտ: Վրացերենը ձևաբանական կառուցվածքով կցական լեզու է. չնայած հայերենն էլ հարում է կցականին, բայց ծագումնաբանորեն նույն լեզվաընտանիքին

չեն պատկանում, նախամայր լեզվից չեն սերում: Հայերենի համեմատությամբ տարբերություններ կան հոգնակիի կազմության, հոլովման և խոնարհման համակարգերում: Խոսքի մասերից առանձնապես հետաքրքիր և բավականին բարդ է բայը, որն ունի դեմքի, թվի, եղանակի, ժամանակի, սեռի, դարձույթի, կերպի և բազմաթիվ այլ կարգեր: Տարբերակվում են անցողական ու անանցողական, ստատիկ ու դինամիկ բայեր: Անցողական բայերի դիմաթվային խոնարհման մեջ արտահայտվում են և սուբյեկտի, և օբյեկտի դեմքերը, այսինքն՝ երկդեմ, եռադեմ բայերն արտահայտում են թե ենթակայի և թե խնդիրների (ուղիղ և անուղղակի) դեմքերը. այդ պատճառով էլ խոնարհումը բազմադիմային է: Բայի բազմադեմ լինելուն է կապված դարձույթ երևույթը. ներգործական բայն ունի չեզոք, ենթակայական և խնդրային դարձույթներ:

Առանձնանում է նաև կրավորական սեռը, որը երկու տեսակի է՝ շարժուն (դինամիկ) և կայուն (ստատիկ):

Շարահյուսության մեջ հատկանշական է անցողական բայի հետ գործածվող ենթակայի և ուղիղ խնդրի հոլովառությունը. ներգործական սեռի բայը կոորդինացնում, համաձայնեցնում է ենթակայի և անուղղակի խնդրի գործողությունները:

Նախադասությունն ունի էրգատիվ կառուցվածք. գործողությունն անմիջապես իր վրա կրող խնդիրը դրվում է ուղիղ ձևով (ուղղական հոլովով), իսկ տրամաբանական ենթական՝ պատմողական (էրգատիվ) հոլովով: Ի դեպ, ենթական դրվում է երեք հոլովով՝ անվանական (ուղղական), պատմողական և տրական՝ պայմանավորված բայի սեռով և ժամանակով: Նախադասության մեջ բառերի շարակարգն ազատ է:

Վրաց լեզուն իմաստաբանական առումով տարբերակում է շնչավոր և անշունչ առարկաները՝ անձը և իրը: Այս բայերի ժամանակաձևային խոնարհումների մասին կխոսվի համապատասխան բաժնում:

Հայոց և վրաց այբուբենները
სომხური და ქართული ანბანები

Հայկական տպագիր տառերը. մեծատառ և փոքրատառ სომხური ბეჭდური ასოები მთავრული და ნუსხური	Հայկական տառերի անվանումները სომხური ასოების სახელწოდება	Վրացական տպագիր տառերը ქართული ბეჭდური ასოები	Վրացական տառերի անվանումները ქართული ასოების სახელწოდება	Հայկական և վրացական տառերը՝ զուգադրումով სომხური და ქართული ასოები– პარალელურად /ქართული შესატყვისები/	Վրացական տառերի միջազգային տառադարձությունը ქართული ასოების საერთაშორისო ტრანსკრიფცია
Ա ա	այբ	ა	ან (ან)	ա ა	ა – a
Բ բ	բեն	ბ	ბან (ბან)	բ ბ	ბ - b
Գ գ	գիմ	გ	გან (გან)	գ გ	გ - g
Դ դ	դա	დ	დონ (დონ)	դ დ	დ - d
Ե ե	եչ	ე	ენ (ენ)	ե -	ე – e
Զ զ	զա	ვ	ვინ (ვინ)	զ ვ	ვ – v
Է է	է	ზ	ზენ (ზენ)	է ზ	ზ - z
Ը ը	ըթ	თ	თან (თან)	ը -	თ - t, t^h
Թ թ	թո	ი	ინ (ინ)	թ ი	ი - i
Ժ ժ	ժե	კ	კან (კან)	ժ კ	კ - k
Ի ի	ինի	ლ	ლას (ლას)	ի ლ	ლ - l
Լ լ	լյուն	მ	მან (მან)	լ մ	მ - m
Խ խ	խե	ნ	ნარ (ნარ)	խ ն	ნ - n
Ծ ծ	ծա	ო	ონ (ონ)	ծ ո	ო - o
Կ կ	կեն	პ	პარ (პარ)	կ պ	პ - p
Հ հ	հո	ჟ	ჟან (ჟან)	հ ժ	ჟ - z^v, zh
Ձ ձ	ձա	რ	რაე (რაე)	ձ ռ	რ - r
Ղ ղ	ղատ	ს	სან (სან)	ղ ս	ს - s
Ճ ճ	ճե	ტ	ტარ (ტარ)	ճ տ	ტ - t'
Մ մ	մեն	უ	უნ (უნ)	մ ւ	უ - u
Յ յ	հի	ფ	ფარ (ფარ)	յ -	ფ - p, p^h
Ն ն	նու	ქ	ქან (ქან)	ն ք	ქ - k, k^h
Շ շ	շա	ღ	ღან (ღან)	շ ղ	ღ - r
Ո ո	ո	ყ	ყარ (ყარ)	ո -	ყ - q'
Չ չ	չա	შ	შან (შინ)	չ հ	შ - s^v, sh
Պ պ	պե	ჩ	ჩან (ჩინ)	պ շ	ჩ - c^v, ch
Ջ ջ	ջե	ც	ცან (ցան)	ջ չ	ც - c, ts
Ռ ռ	ռա	ძ	ძილ (ձիլ)	ռ -	ძ - ʒ, dz
Ս ս	սե	წ	წილ (ճիլ)	ս ն	წ - c'
Վ վ	վեվ	ჭ	ჭარ (ճար)	վ վ	ჭ - c^v'
Տ տ	տյուն	ხ	ხან (խան)	տ տ	ხ - x
Ր ր	ռե	ჯ	ჯან (ջան)	ր ռ	ჯ - ǰ^d
Ց ց	ցո	ჰ	ჰაე (հաէ)	ց ց	ჰ - h
Ու ու	ու			ու ւ	
Փ փ	փյուր			փ պ	
Ք ք	քե			ք ք	
Եվ և	եվ			և -	
Օ օ	օ			օ ո	
Ֆ ֆ	ֆե			ֆ -	

ՀՆՉՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ՊՐՈԵԿՏՈՒՄ

Վանկ և տողադարձ
მარცვალი და სიტყვათა გადატანის წესი

ՎԱՆԿ (მარცვალი): Ինչպես հայերենում, այնպես էլ վրացերենում բառն այնքան վանկ է պարունակում, որքան ձայնավոր կա նրանում. այլ կերպ՝ վանկերի քանակը համապատասխանում է ձայնավորների թվին:

Ըստ վանկերի քանակի՝ բառերը լինում են՝

միավանկ՝ და, დრო, ძმა, მზე, დღე, ზრდა, ზმნა, თხა, კლდე, მთა, მყავს, ტბა, ტყე, ტყვე, რვა, სცემს (միավանկ բառերը ձայնավորից առաջ կամ հետո կարող են անմիջական հարևանությամբ ունենալ երեք, չորս, նույնիսկ հինգ բաղաձայնի կուտակում՝ ბრბო, ბრმა, ცხრა, მსხვერპლს, ბდღვნა ბრდღვნა, წვრთნა; ვაშლს, თეთრს, სახლს, ძაღლს, მარცხს, ცეცხლს, მატყლს, ძარღვს, ვერცხლს, მარწყვს և այլն).

երկվանկ՝ ერ–თი, დე–და, მა–მა, უ–თო, მთვა–რე, ნედ–ლი, ნე–ტა, ნუკ–რი, ორთ–ქლი, ოქ–რო, ტურ–ფა, წყა–ლი, ქუ–ჩა, ღო–რი, თრთვი–ლი...

եռավանկ՝ და–ი–სი, დათ–მო–ბა, ქა–ლა–ქი, ო–ბო–ლი,, მარც–ვა–ლი,...

բազմավանկ՝ ვა–ლა–ვა–ნი, მა–ტა–რე–ბე–ლი, ლი–ტე–რა–ტუ–რა, სა–ქართ–ვე–ლო, შთა–მო–მავ–ლო–ბა, არა–ჩვე–უ–ლებ–რი–ვი...

Եթե վանկը վերջանում է ձայնավորով, կոչվում է բաց վանկ (ღია მარცვალი)՝ დრო–შა, დე–და, მო–წა–ფე, მდი–ნა–რე, მო–ნა–დი–რე, რვა, ლი–ტე–რა–ტუ–რა... Բաղաձայնով վերջացող վանկը կոչվում է փակ վանկ (დახურული მარცვალი)՝ *ბევ–*რი, *ხალ–*ხი, *წოგ–*ნი, *თეთ–*რი, *ერ–*თი, *სახ–*ლი. Բերված օրինակներում ընդգծված վանկերը փակ են:

ՏՈՂԱԴԱՐՁ (სიტყვათა გადატანა): Վրացերենում տողադարձը հիմնականում կատարվում է վանկատման սկզբունքով: Տողադարձի ժամանակ պետք է պահպանել հետևյալ կանոնները:

ա. Տողադարձել կարելի է միայն ամբողջ վանկը. სი–ნათლე կամ სინათ–ლე, მო–წაფე կամ მოწა–ფე...

բ. Ձայնավորների միջև եղած բաղաձայնը տեղափոխվում է հաջորդ վանկ. ბე–ღური, բայց ոչ ბეღ–ური, ხე–ლოსანი, բայց ոչ ხელ–ოსანი...

գ. Եթե ձայնավորների միջև կան այսպես կոչված բաղաձայնների հարմոնիկ խմբեր (ბღ, დღ, ზღ, ჯღ, ძღ, თხ, ფხ, ცხ, ჩხ, პყ, ტყ, წყ, ჭყ, ცქ,

ჩქ), ապա վրացերենի արտասանական կանոններից ելնելով՝ այս հնչյունակապակցությունները խորհուրդ չի տրվում անջատել: Հանձնարարելի է այսպիսի տողադարձը՝ სი–ტყვა կամ სიტყ–ვა, სიცოცხ–ლე կամ სიცო–ცხლე, და–წყნარებული կամ დაწყ–ნარებული, ზა–ფხული կամ ზაფხ–ული, მოთხ–რობა կամ მო–თხრობა, მერ–ცხალი կամ მერცხ–ალი, და–ჭყლეტილი կամ დაჭყ–ლეტილი...

դ. Չի կարելի իրարից բաժանել նաև բայական նախածանցները (նախաբայները)՝ მო, შე, ჩა, გა, გადა, გადმო, წა, მი և այլն: მო–ვიდა, შე–ვიდა, ჩა–ვიდა, გა–ვიდა, გადა–ვიდა, გადმო–ვიდა, წა–ვიდა, მი–ვიდა...

Տողադարձի ժամանակ երկու բաղաձայնները բաժանվում են. თეთ–რი, შემ–დეგ, ბევ–რი, უს–ვი, სოფ–ლის, ად–რე...

ե. Եթե ձայնավորների միջև կան մի քանի բաղաձայններ, դրանց բաժանումն ազատ է՝ ქართ–ლური, կարելի է նաև ქარ–თლური...

զ. Չի կարելի տողադարձել միավանկ բառերը. ძმა, დღე, მზე, კაცს, სახლს. ქალს...

է. Հանձնարարելի չէ թողնել կամ տեղափոխել մեկ տառը՝ լինի ձայնավոր թե բաղաձայն. უ–თხრა, უთხრ–ა, დ–ედა, დედ–ა, ქ–უჩა, ქუჩ–ა, მ–ოწაფე, მოწაფ–ე...

ը. Երբեմն հնչյունական վանկատումը տողադարձի համար անթույլատրելի է. այսպես՝ չի կարելի տողից տող տեղափոխել հետևյալ երկձայնավոր բառերը. ათი, ასო, ადი, ალი, აკი, აი, ია, იგი, ისე, ობი, ოცი...

Հարկ է նշել, սակայն, որ գործնականում երբեմն դժվար է հետևել այս կանոններին, ուստի կարելի է շեղվել դրանցից:

Վրացերենում հանդիպում են նաև անմիջական հարևանությամբ երկու, երեք և չորս նույն կամ տարբեր ձայնավորների կուտակումներ՝ გააკეთა, შეერთება, გააახლა, დააარსა, შეეერთებინა, გააანალიზა... Զուգակից ձայնավորները արտաբերվում են միացած՝ իբրև մեկ հնչյուն, հանդիպում են նաև տարբեր ձայնավորների կուտակումներ՝ გაიკეთა, გაუკეთა, შეინახა, შეუთვალა, შეიერთა, საჩაიე, გაუიოლა, გააიოლა, შეაიარაღა, შეუიარაღებია...

ՇԵՇՏ
ՁԱՅՆԱՎՈՐ

Ժամանակակից վրացերենում չկան երկար և կարճ ձայնավորներ, ուստի բոլոր ձայնավորները պահպանում են իրենց հնչույթային նշանակությունը: Օրինակ՝ აღ–მა–შე–ნე–ბე–ლი, ლი–ტე–რა–ტუ–რა, მა–ტა–რე–ბე–ლი, გუ–შინ–დე–ლი, բազմավանկ բառերում բոլոր ձայնավորները լսվում են նույնքան պարզ և հստակ, որքան առանձին արտասանությամբ:

Վրացերենում յուրաքանչյուր բառ ունի մեկ շեշտ, բայց քառավանկ, հնգավանկ և ավելի վանկերով բառերում երկու շեշտ է՝ ուժեղ և թույլ կամ հիմնական և երկրորդական (երկրորդականը կոչվում է նաև համաշեշտ): Գործում են շեշտադրման հետևյալ կանոնները:

ա. Միավանկ բառերն առհասարակ չեն շեշտվում.

բ. Երկվանկ բառերում շեշտը միշտ դրվում է առաջին վանկի ձայնավորի վրա.

գ. Եռավանկ բառերում նույնպես շեշտն ընկնում է առաջին վանկի ձայնավորի վրա. ქა´–ლა–ქი, სო´–ფე–ლი, მო´–წა–ფე, წიგ´–ნე–ბი...

դ. Քառավանկ, հնգավանկ և ավելի վանկեր ունեցող բառերում, հիմնական շեշտից բացի, նկատվում է նաև թույլ՝ երկրորդական շեշտ, ընդ որում ուժեղ շեշտն ընկնում է բառի վերջից երրորդ վանկի ձայնավորի վրա, իսկ թույլը՝ առաջին ձայնավորի վրա. ა´ღ–მა–შე–ნე´–ბე–ლი, და´–წვრილ–მა–ნე´–ბუ–ლი, მა´–ტა–რე´–ბე–ლი, სა´–ლი–ტე–რა´–ტუ–რო, თა´–ნა–მე–მა´–მუ–ლე, გა´–ერ–თი–ა–ნე´–ბუ–ლი, ნა´ც–ვალ–სა–ხე´–ლე–ბი...

Վրաց լեզուն ունի 33 հնչյուն և նույնքան գիր: Հնչյուններից 28-ը բաղաձայն է, 5-ը՝ ձայնավոր: Այդ 33 հնչույթից 32-ը իր արտասանությամբ գրեթե ամբողջովին համընկնում է հայերենի հնչյուններին. առանձնանում է կոկորդային (կատկային) *ყ* հնչյունը (տառադարձություններում տրված է ղ պայմանանշանով), որը չկա հայերենում (այն կարելի է արտասանել որպես *կղ* հնչյունակապակցություն): Վրացերենը չունի ե,ո,յ,ռ,և,ֆ հնչյունները, գաղտնավանկի ը-ն, ինչպես նաև երկհնչյուններ, որոնք կան հայերենում: Վրացերենում ևս բաղաձայնական համակարգը եռաստիճան է՝ հինգ եռյակ՝ ბ–პ–ფ (բ-պ-փ), გ–კ–ქ (գ-կ-ք), დ–ტ–თ (դ-տ-թ), ძ–წ–ც (ձ-ծ-ց), ჯ–ჭ–ჩ (ջ-ճ-չ), յուրաքանչյուրում՝ երկուական խուլ և մեկական ձայնեղ հնչյուն:

Վրացերենում թրթռուն են բոլոր ձայնավորները՝ ა-ա, ე-է(ե), ი-ի, ო-օ(ո), უ-ու:

Բաղաձայն հնչյուններն ըստ արտաբերման տեղի բաժանվում են հետևյալ խմբերի.

շրթնային (ბაგისმიერნი)՝ ბ, პ, ფ, მ:
ատամնային (კბილისმიერნი)՝ დ, ტ, თ:
շրթնատամնային (კბილ-ბაგისმიერი)՝ ვ:
առաջնալեզվային (წინანენისმიერნი) ძ, ც, წ, ზ, ს, ნ, რ, ლ:
հետնալեզվային (უკანანენისმიერნი)՝ ჯ, ჩ, ჭ, ჟ, შ:
հետնաքմային (უკანასასისმიერნი)՝ გ, კ, ქ, ღ, ხ:
կատկային (ხახისმიერი)՝ ყ:
կոկորդային (ხორხისმიერი)՝ ჰ:

28 բաղաձայն հնչյունից 15-ը ձայնեղ է, 13-ը՝ խուլ:

Ձայնեղ բաղաձայններն են (მჟღერი თანხმოვნებია)՝ ბ, გ, დ, ვ, ზ, ლ, მ, ნ, ჟ, რ, ღ, ძ, ჯ:

Խուլ բաղաձայններն են (ყრუ თანხმოვნებია)՝ თ, კ, პ, ს, ტ, ფ, ქ, ყ, შ, ჩ, ც, წ, ჭ, ხ, ჰ:

Պայթական բաղաձայններն են (ფშვინვიერებია)՝ თ, ს, ფ, ქ, შ, ჩ, ც, ხ, ჰ:

Շփական բաղաձայններն են (მკვეთრებია)՝ პ, ტ, ჭ, კ, ყ:

Պայթաշփականներն են (აფრიკატებია)՝ ძ, წ, ც, ჯ, ჭ, ჩ:

Ձայնորդներն (ռնգային) են (ნარნარა)՝ ნ, რ, ლ:

Սուլական են (სასინაა)՝ ძ, ც, წ, ზ, ს:

Շչական են (შიშინაა)՝ ჯ, ჩ, ჭ, ჟ:

Ինչպես նշվեց, վրաց լեզուն ունի բաղաձայնական եռաստիճան համակարգ՝

բ պ փ	ბ პ ფ
գ կ ք	გ კ ქ
դ տ թ	დ ტ თ
ձ ծ ց	ძ წ ც
ջ ճ չ	ჯ ჭ ჩ

ՀՆՉՅՈՒՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԺՈՒՐՈՄԱԴՈ ՖՈՆԵՏԻԿԱԿԱՆ ՎՄՆԵՐՈ

Վրացերենում կան փոխազդեցական հնչյունափոխության հետևյալ տեսակները.

1. առնմանում (ასიმილაცია)
2. տարնմանում (დისიმილაცია)
3. հնչյունի կորուստ (ბგერის დაკარგვა)
4. հնչյունի սղում (კუმშვა, რედუქცია)
5. ձայնավորի հատում (კვეცა)
6. դրափոխություն (ბგერის გადასმა)

1. **Առնմանումն** (ასიმილაცია) այն երևույթն է, երբ մի հնչյուն ազդում է մեկ այլ հնչյունի վրա և նմանեցնում կամ մոտեցնում իրեն:

Գրում և արտասանում ենք՝ - შიმშილი, փոխանակ՝ - სიმშილი, შიში, փոխանակ՝ სიში, ჭიშკარი, փոխանակ՝ (ბ)ჭისკარი (ինչպես հայերենում՝ զքողելը դարձել է սքողել, զփոփելը՝ սփոփել և այլն):

2. **Տարնմանումը** (დისიმილაცია) - առնմանման հակառակ երևույթն է, երբ բառի մեջ որևէ հնչյուն, ազդելով մեկ այլ հնչյունի վրա, լրիվ կամ մասամբ դարձնում է իրենից տարբեր: Երբ որևէ հիմքի կամ արմատի ավելանում է բառակազմիչ —ურ ածանցը, և այդ բառի մեջ առկա է რ հնչյունը, կատարվում է տարնմանում: Վրաց լեզուն միևնույն բառում երկու რ չի հանդուրժում: Օրինակ՝ კაც-კაც+ურ+ი, ქალაქ-ქალაქ+ურ+ი, სოფელ-სოფლ+ურ+ი, ინგლის-ინგლის+ურ+ი, բայց რუსი-რუს+ულ+ი, փոխանակ՝ რუს+ურ+ი, ფრანგი-ფრანგ+ულ+ი, փոխանակ՝ ფრანგ+ურ+ი, ვაჭარი-ვაჭრ+ულ+ი, փոխանակ՝ ვაჭრ+ ურ+ი, რეჟისორი-რეჟისორ+ულ+ი, փոխանակ՝ რეჟისორ+ურ+ი...

Եթե բառի հիմքում կան և՛ რ, և՛ ლ, ապա -ურ ավելացնելու դեպքում տարնմանում տեղի չի ունենում: Օրինակ՝ ქართლი-ქართლ+ურ+ი, პარალელი-პარალელ+ურ+ი, მორალი-მორალ+ურ+ი, რელიეფი-რელიეფ+ურ+ი...

3. **Հնչյունի կորուստ** (ბგერის დაკარგვა) – մի շարք բառերում տեղի է ունենում հնչյունի կորուստ:

ա. Բառի մեջ մի քանի բաղաձայնի առկայության դեպքում՝ სახლთან – სახლ(ს)თან, ბიძაშვილი – ბიძა(ს)შვილი:

Որպես կանոն ն-ն ընկնում է ֆ և ն բաղաձայններից առաջ, նաև այն դեպքում, երբ հանդես է գալիս որպես հոլովական վերջավորության ցուցիչ. սոֆյել(ն)ում, նախուրաց(ն)ից, մդինարշ(ն)ում, մոտ(ն)ում, ֆյալ(ն)ում...

Ծանոթություն: Շարահյուսորեն տարբերակելու համար՝ իբրև տրական հոլովի վերջավորություն, երկու կից բաղաձայնների գոյությունն անհրաժեշտ է: Օրինակ՝ ֆանս-ֆանն, դանս-դանն, տանս-տանն, գենոսս-գենոսն, դեֆոսս-դեֆոսն, ֆեոմս-ֆեոմմա, ֆեամս-ֆեամմա, ուրեմս-ուրեմմա, ցանֆամս-ցանֆամմա, գցամս-գցամմա, տեֆֆս-տեֆֆմա, ֆոֆս-ֆոֆմա, ֆարֆս-ֆարֆմա...

բ. Եթե բարդ բառում երկու միատեսակ կից բաղաձայն կա, մեկն ընկնում է: Օրինակ՝ ցս-ն-սարտյելա, տանս-ն-նամոս (երկու դեպքում էլ ընկնում է ն -ն):

գ. Ընկնում է նաև ա ձայնավորին նախորդող և հաջորդող յ-ն: Օրինակ՝ յ-ացկուրի, յ-ացքանա, յ-ազարֆեանա, յ-արանա, յ-ալբատ, յ-ասակ, յ-ունարի, յ-ազրի, յ-ալալի, յ-ամբացի, յ-ելիմի, յ-ասակոցանի, յ-ելիմբանա, յ-արամազդ, յ-արաքատ, յ-ամքարի, յ-ուզի, յ-արամ, յ-ացգ, յ-ոմ, դազգ-յ... (Հետաքրքիր է, որ հայերենում տեղի է ունեցել հակառակ երևույթը, այսինքն՝ ա ձայնավորից առաջ մի շարք բառերի սկզբում ավելացել է հ՝ հ+ապա, հ+արբել, հ+անդ, հ+ասակ, հ+ամքար, հ+ազարփեշա և այլն):

դ. Օտար բոլոր բառերում, որոնցում առկա է երկու միանման բաղաձայն, իբրև կանոն, մեկն ընկնում է: Օրինակ՝ կոլեքտիվ, պրոգրամա, գրամատիկա, կոմունիստ, ակորդեոն, ակորդ, ալեգորիա, ալիտերացիա, անեքսիա, անոտացիա, բալիստիկա, օպոնենտ, դոլարի, օպոզիցիա...

ո և ու ձայնավորներից առաջ ընկնում է ֆ-ն: Օրինակ՝ ֆնավ-ֆնաուրի, տյավ-տյասանա, նատեսավ-նատեսաուրի, մոսկով-մոսկուրի, հիոդա-հիոդա, տավ-մեոտաուրի-սատաուրի...

4. **Հնչյունի սղումն** (կրճատում, ռեդուկցիա) այն երևույթն է, երբ գոյականների հոլովման ժամանակ սեռական, գործիական և պարագայական հոլովներում տեղի է ունենում հիմքի ա, ե, ո ձայնավորների սղում: Օրինակ՝ զամտարի-զամտրան-զամտրոտ-զամտրադ, ֆանքարի-ֆանքրան-ֆանքրոտ-ֆանքրադ, քատամի-քատմանի-քատմոտ-քատմադ, նաբադի-նաբդանի-նաբդոտ-նաբդադ, կեդելի-կեդլանի-կեդլոտ-կեդլադ, ոբոլի-ոբլանի-ոբլոտ-ոբլադ, սաբոնի-սաբնանի-սաբնոտ-սաբնադ, սարքմելի-սարքմլանի-սարքմլոտ-սարքմլադ...

Որոշ բառերում ո-ն փոխվում է ց-ի: Օրինակ՝ մինդորի-մինդցրանի-մինդցրոտ-մինդցրադ, նոգոզի-նոգցզանի-նոգցզոտ-նոգցզադ, մաֆոնի-մաֆցնանի-մաֆցնոտ-մաֆցնադ, նորի-նոցրանի նոցրոտ-նոցրադ...

5. **Ձայնավորի հատումն** (կցություն) այն երևույթն է, երբ գոյականների հոլովման ժամանակ սեռական և գործիական հոլովներում տեղի է ունենում ա և ե ձայնավորների հատում՝ անկում: Օրինակ՝ դրոշա-դրոշանի-

դրոշոտ, մոֆա-մոֆանի-մոֆոտ, քաբա-քաբանի-քաբոտ, տյե-տյանի-տյոտ, ֆե-ֆանի-ֆոտ, մենավե-մենավանի-մենավոտ...

6. **Դրափոխությունն** (թեքման ցատանմա) այն երևույթն է, երբ բառի մեջ որևէ հնչյուն փոխում է իր տեղը՝ ընկնելով հետ կամ առաջ: Օրինակ՝ ժամանակակից վրացերենում գրում և արտասանում ենք՝ տավյանանցեմա, տրամվետի, կլավն, մալավն, մտրալի, նատրա, սվլա, ֆենոֆնա, ֆարֆնա, քատավն, ֆնավն, ֆրավն, պետք է լիներ՝ տավյանանցեմա, տրամվետի, կլավ, մալավ, մտրալի, նատրա, սլավ ֆենոֆնա, ֆարֆնա, քատավ, ֆնավ, ֆրավ,...

Հմմտ. հայերեն՝ խստոր-սխտոր, կապերտ-կարպետ, կրուկն-կրունկ և այլն:

ԻՄԱՍՏԱԶԱՏԻՉ ՀՆՉՅՈՒՆՆԵՐ
ԱԶՐՈՒՆ ԳԱՄՈՄՅՈՊՈ ԱՆՈՅՆԵՐ

Ტ – თ თარი – թառ ტარი - կոթ თარო - դար ტარო – կոդր (եգիպտացորենի) ჩითი - չիթ ჩიტი - թռչնակ	Წ – ც წურავს – քամում է ცურავს - լողում է წელი - տարի, մեջք ცელი - գերանդի	კ – ქ კარი –դուռ ქარი - քամի კუდი - պոչ ქუდი - գլխարկ ქულა - միավոր კერა - օջախ ქერა - շիկահեր კეცი - կավե թավա ქეცი - գոնջ, քոս
ჭ – ჩ ჭალა –պուրակ ჩალა -դարման ჭია - ճիճու ჩია - գաճաճ ჭირი - ցավ ჩირი - չիր მეჭეჭი - գորտնուկ მეჩეჩი - ծանծաղուտ	პ – ფ პაპა - պապիկ ფაფა - շիլա პაქტი - դաշնագիր ფაქტი - փաստ პური - հաց ფური - կով იპარავს - գողանում է იფარავს - ծածկում է	გ – ღ გვარი - ազգանուն ღვარი - հեղեղ გოჯი - մատնաչափ ღოჯი - ժանիք გონიერი - խելացի ღონიერი - զորեղ გომი – գոմ ღომი - շիլա გუგუნი - ղողանջ ღუღუნი - ղունղունալ
კ – ყ კვილი – կանչ ყვილი - ծուղրուղու კვირის - շաբաթվա ყვირის – գոռում է კეფა – ծոծրակ ყეფა – հաչոց ყაყანი – կռկռոց კიკინი – մկկոց ყაყანი – ղժժոց კაკანი – կչկչոց	ქ – ყ ქველი – կարեկցող ყველი – պանիր	

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԼԵՔՍԻԿՈԼՈԳԻԱ

Եթե հայերենում առանձնացնում ենք լիիմաստ և սպասարկու բառեր, ապա վրացերենում բառերը նախադասության մեջ ըստ իրենց իմաստի բաժանվում են երկու տեսակի՝ ինքնուրույն (դամոუկոդեբելი) և օժանդակ (դամխմարე): Գուշոն Գոգնեն մայաԶամ սաՇուալո սկոլոն մեյաթ կլասան սոմխուրո լիտերատուրան ամտորոն ախալո սախելմիղվանելո մոոլո: Այս նախադասության մեջ կա տասներեք բառ, որոնք նախադասության անդամներ են և ունեն ինքնուրույն իմաստներ:

Կարգո ոլնեբոդա, խվալ *რომ* թեատրոն Գավնուլոյավո, *მაგრამ* Գոմրամ դրո *არ* մեմոնդեն: Այս նախադասության մեջ ընդգծված բառերը օժանդակ են:

ԱՐՄԱՏ, ՀԻՄՔ, ԱԾԱՆՑ
ԺՈՐՈ, ՖՈՒԺԻ, ԱՖՈԺԻՆՈ

ԱՐՄԱՏ
ԺՈՐՈ

Բառերը վրացերենում ըստ կազմության լինում են ածանցավոր և ոչ ածանցավոր: Ոչ ածանցավոր են, օրինակ՝ დედა, მამა, კაცი, ძმა, მზე, მთვარე, ხე, სოფელი, ქალაქი, სტუდენტი, ლექტორი: კაც–ი (մարդ) բառից հնարավոր է կազմել հետևյալ բառերը՝ კაც–ურ–ი–մարդկային, კაც–თმოყვარე–մարդասեր, კაც–თმოძულე–մարդատյաց, კაც–მრავალ–ი–բազմամարդ, უ–კაც–ური–անմարդաբնակ, სა–კაც–ობრიო համամարդկային, კაც–ობრიობა–մարդկություն, კაც–ურად–մարդկայնորեն, კაც–ისმკვლელი–մարդասպան, კაც–ისმჭამელი–մարդակեր: Այս տարիմաստ բառերի արմատն է კაც, որը իմաստային բաղադրիչների չի բաժանվում:

ՀԻՄՔ
ՖՈՒԺԻ

Հիմքը վրացերենում բառի այն մասն է, որը թեքման ժամանակ փոփոխության չի ենթարկվում, օրինակ՝ სახლ–ი (տուն) բառի մեջ հիմքն է სახლ, ი–ն՝ ուղղ. հոլովի վերջավորությունը: დედა–მ (մայր) բառի մեջ

հիմքն է ջոջ, ձ-ն՝ պատմողական հոլովի վերջավորությունը, ժմա-ն (եղբայր) բառի մեջ հիմքն է ժմա, ն-ն՝ տրական հոլովի վերջավորությունը:

Վրացերենում հիմքը կարող է լինել՝ պարզ (მარტივი), ածանցավոր (ნაწარმოები) և բարդ (რთული).

ա. Պարզ է, եթե հիմքը կազմված է միայն մեկ արմատից՝ ջոջ, մամա, კაცი, გოგო, ვაჟი, ქალი...

բ. Ածանցավոր է, եթե հիմքի կազմում կա նաև բառակազմական ածանց՝ კაც-*ურ-ი*, ცხენ-*ოს*-ანი, ნა-სახლ-*არ-ი*, სომხ-*ეთ-ი*...

գ. Բարդ է, եթե բառն իր մեջ պարունակում է երկու և ավելի հիմք (ածանցավոր և ոչ ածանցավոր). ցულগատեխլի-հիասքափված, ցոլ-შვილი- ընտանիք (կինուերեխա), ջոջ-մամա-ծնողներ (մայրուհայր), ქალ-ვაჟი-երեխաներ (աղջիկուտղա), კეთილმოწყობილი-բարեկարգ, საჭმელ-სასმელი-կերակուր (ուտելիք-խմելիք), ხელისელჩაკიდებული - ձեռք ձեռքի տված:

ԱԾԱՆՑՆԵՐ
ᲐᲬᲘᲫᲔᲑᲘ

Ինչպես նշվել է, վրացերենում բառերը լինում են ածանցավոր և ոչ ածանցավոր: Ածանցավոր բառերը կազմվում են նախածանցների (თავსართები, წინასართები) կամ վերջածանցների (ბოლოსართები) միջոցով:

Նախածանցը բառի այն մասն է, որ դրվում է հիմքի սկզբից, և որի միջոցով փոխվում է բառի իմաստը. ვ-წერ - ես գրում եմ, მ-წერ դու գրում ես ինձ, ვ-ცემ ես ծեծում եմ, მ-ცემ դու ծեծում ես ինձ:

Վերջածանցը բառի այն մասն է, որը, դրվելով հիմքի վերջում, նրան հաղորդում է նոր իմաստ. ქალაქ-ი-ქალაქ-ურ-ი-քաղաք-քաղաքային, ბავ-შვ-ი-ბავშვ-ურ-ი-երեխա-երեխայական, ვენახ-ი-მე-ვენახ-ე-վազ-խաղողագործ: Այս բառերում վերջածանցներ են՝ -ურ, -ობა, -ობ, -ე:

Բառիմաստը կարելի է փոխել թե՛ նախածանցի միջոցով՝ *ვ-წერ, მ-წერ,* թե՛ վերջածանցի միջոցով՝ *კაც-ურ-ი, ქალაქ-ურ-ი* և թե՛ նախածանցով ու վերջածանցով միասին՝ სი-ღარიბ-ე -աղքատություն, სი-ქალ-წულ-ე-կուսություն, სი-ტურფ-ე-անարատություն, մաքրություն, სი-ლამაზ-ე-գեղեցկություն, მე-ეტლ-ე-կառապան, უ-ქუდ-ო-անգլխարկ, მე-თა-ურ-ი-գլխավոր, ղեկավար, მე-ნავ-ე-նավավար, նավապետ, მე-ბაღ-ე այգեպան, պարտիզպան, სა-პროფესორ-ო-պրոֆեսորական: Ահա նույն արմատով բառերի մի ամբողջ շարք՝ შლის: იშლის, უშლის, იშლება, ეშლება, აშლევინებს, გაშლილი, გასაშლელი, აშლის, წაშლის, მოშლის, გადაშლის, გადმოშლის...

Բառի մեջ կարող է լինել մի քանի նախածանց և մի քանի վերջածանց. და-სა-თა-ურ-ებ-ულ-ი-վերնագրված, და-სა-ბუთ-ებ-ულ-ი-հիմնավորված, და-რწმუნ-ებ-ულ-ი- համոզված, და-რწმუნ-ებ-ა համոզմունք, համոզելը, და-რწმუნ-ებ-ით - վստահորեն, მა-ტარ-ებ-ელ-ი-գնացք, არა-სრულ-წლ-ოვნ-ებ-ი- անչափահասներ և այլն:

Բերված օրինակներում շղագիր գրվածները բառերի արմատներն են, մյուսները նախածանցներ են կամ վերջածանցներ:

Վրացերենի ածանցները համապատասխանում են հայերենի գոյականակերտ, ածականակերտ և մակբայակերտ ածանցներին:

Օրինակ՝ *წიგნ-ი (գիրք) բառից կարող ենք կազմել՝*

წიგნ-ერ-ი գրագետ
წიგნ-აკი -գրքույկ
უ-წიგნ-ურ-ი անգրագետ
უ-წიგნ-ურ-ობ-ა անգրագիտություն
სა-წიგნ-ე գրապահարան
წიგნ-სა-ცავ-ი գրապահոց
წიგნ-იერება գրագիտություն

მე-ე, სა-ე, სა-ო կապակցված նախածանց - վերջածանցները կազմում են զգացմունք, արհեստ, պատկանելություն կամ վերաբերություն ցույց տվող գոյականներ.

მე-ე:	*მე-პურ-ე*	*հացթուխ*
	მე-ბაღ-ე	*այգեպան*
	მე-ნავ-ე	*նավավար*
	მე-ნახირ-ე	*նախրապան*
	მე-მანქან-ე	*մեքենավար*
	მე-თევზ-ე	*ձկնորս*
	მე-დროშ-ე	*դրոշակակիր*
	მე-მკვიდრ-ე	*ժառանգորդ*
	მე-ნახშირ-ე	*ածխահատ*
	მე-ღვინ-ე	*գինեգործ*
სა-ე:	*სა-მელნ-ე*	*թանաքաման*
	სა-ქათმ-ე	*հավանոց*
	სა-ღვინ-ე	*գինեքաշ շերեփ (քաշի)*
	სა-სიმინდ-ე	*եգիպտացորենի դաշտ*
	სა-საუზმ-ე	*նախաճաշարան*
	სა-ურმ-ე	*սայլագնա*
	სა-სახლ-ე	*պալատ*
	სა-ცოლ-ე	*հարսնացու*

სა–ო: *სა–პროფესორ–ო* *պրոֆեսորական*
სა–სადილ–ო *ճաշարան*
სა–ავადმყოფ–ო *հիվանդանոց*
სა–შუალ–ო, *միջնակարգ*
სა–ჯარ–ო *հանրային*
სა–სწავლ–ო *ուսումնական*
სა–დურგლ–ო *ատաղձագործարան*
სა–მკითხველ–ო *ընթերցարան*
სა–სურსათ–ო *մթերային*
სა–ხალხ–ო *ժողովրդական*
სა–წარმო–ო *արդյունաբերական*
სა–ბავშვ–ო *մանկական*
სა–სკოლ–ო *դպրոցական*

ნა–არ: Ցույց է տալիս որևէ բանի՝ շինության, կառույցի և այլնի տեղ:

ნა–სოფლ–არ–ი *գյուղատեղի*
ნა–ქალაქ–არ–ი *քաղաքատեղի*
ნა–ბალახ–არ–ი *խոտատեղի*
ნა–ბუდ–არ–ი *բնատեղի*
ნა–ჭაობ–არ–ი *ճահճատեղի*
ნა–ტახტ–არ–ი *գահատեղի*
ნა–სახლ–არ–ი *տնատեղի*

უ–ო, უ–ურ–ი // ულ–ი (-ան, -տ, -դժ) ածանցներով կազմվում են ժխտական իմաստով ածականներ: Պատասխանում են ինչպիսի՞ հարցին.

უ–ცოლ–ო (ცოლ–ი) უ–ხელ–ო (ხელ–ი)
უ–შარილ–ო (შარილ–ი) უ–ეზ–ო (ეზ–ო)
უ–კბილ–ო (კბილ–ი) უ–აზრ–ო (აზრ–ი)
უ–მთვარ–ო (მთვარ–ე) უ–მზე–ო (მზე–ო)
უ–საზღვარ–ო (საზღვარ–ი) უ–გულ–ო (გულ–ი)
უ–ბედ–ურ–ი (ბედ–ი) უ–ფერ–ულ–ი (ფერ–ი)
უ–გემ–ურ–ი (გემ–ო) უ–პატრონ–ო (პატრონ–ი)

Նույնիմաստ մակբայներ կազմելիս ավելացնում ենք –დ վերջածանցը. უ–ცოლო–დ, უ–გულო–დ, უ–ფულო–დ. սրանք էլ պատասխանում են ինչպե՞ս հարցին (հմմտ.՝ კარგი և კარგად).

–ა (-իկ, –ուկ) նվազական, փաղաքշական

კაც–ა (პატარა კაცი)
ცხენ–ა (პატარა ცხენი)
დედოფალ–ა (პატარა დედოფალი, სათამაშო)

–იკო (-իկ) կազմում է հատուկ և հասարակ անունների նվազական, փաղաքշական ձև

ვას–იკო დედ–იკო
დათ–იკო მამ–იკო
თამრ–იკო ბიჭ–იკო
მა–იკო ძამ–იკო

–ელ (-ցի) ցույց է տալիս անձի որտեղացի լինելը.

ქალაქ–ელ–ი *քաղաքացի*
სოფლ–ელ–ი *գյուղացի*
ერევნ–ელ–ი *երևանցի*
ქართვ–ელ–ი *վրացի*
თბილის–ელ–ი *թբիլիսցի*

–ურ (-ական, հոմանիշը՝ -ային) ցույց է տալիս մի բանի կամ մեկին պատկանող՝ վերաբերող իմաստ:

მშობლ–ურ–ი *հայրենական*
სტუდენტ–ურ–ი *ուսանողական*
სომხ–ურ–ი *հայկական*
იტალი–ურ–ი *իտալական*
სოფლ–ურ–ი *գյուղական*
ქალაქ–ურ–ი *քաղաքային*
ადამიან–ურ–ი *մարդկային*

Այն բառերում, որոնց հիմքում կա *რ*, -ურ ածանց ավելանալու դեպքում տեղի է ունենում տարնմանում (դիսիմիլացիա) և –ურ-ը դառնում է –ულ.

ქართ–ულ–ი *վրացական*
რუს–ულ–ი *ռուսական*
მხატვრ–ულ–ი *գեղարվեստական*
ფრანგ–ულ–ი *ֆրանսիական*
ლაშქრ–ულ–ი *զինվորական*

–ეთ (-ստան) ցույց է տալիս երկիր՝ სომხ–ეთ–ი, სპარს–ეთ–ი, მონღოლ–ეთ–ი, ტაჯიკ–ეთ–ი, ჩინ–ეთ–ი, საფრანგ–ეთ–ი, რუს–ეთ–ი, უზბეკ–ეთ–ი և այլն:

–იან, –ოსან, –ოვან, –იერ (-ավոր, -ավետ, -կիր) ածանցները ցույց են տալիս մի բան ունեցող, որևէ բանով օժտված գոյականներ.

–იან: *ფულ–იან–ი* *փող ունեցող՝ փողավոր*
ყურ–იან–ი *ականջ ունեցող*
ცოლ–იან–ი *կին ունեցող տղամարդ՝ կանամբի*
ქმრ–იან–ი *ամուսին ունեցող կին՝ արամբի*
–ოსან: *ხუთ–ოსან–ი* *գերազանցիկ, հինգերով սովորող*

	წვერ–ოსან–ი	*մորուքավոր*
	ჯვარ–ოსან–ი	*խաչավոր, խաչակիր*
	მანდილ–ოსან–ი	*լաչակավոր՝ տիկին*
	ქუდ–ოსან–ი	*գլխարկավոր՝ տղամարդ*
	სამ–ოსან–ი	*երեքներով (միջակ) սովորող*
–იერ:	*წიგნ–იერ–ი*	*գրագետ*
	წეს–იერ–ი	*կանոնավոր*
	კანონ–იერ–ი	*օրինավոր*
	წუთ–იერ–ი	*րոպեական*
	ზომი–ერ–ი	*չափավոր*
	მადლ–იერ–ი	*երախտագետ (նաև՝ երախտավոր)*
	მშვენ–იერ–ი	*հրաշալի*
	ხნ–იერ–ი	*տարեց (տարիքավոր)*
–ოვან:	*ყვავილ–ოვან–ი*	*ծաղկավոր*
	ძალ–ოვან–ი	*ուժեղ*
	კლდ–ოვან–ი	*ժայռոտ*

–ობა, –ება (-ություն, -մունք) ածանցները կազմում են վերացական գոյականներ.

ბედნიერ–ება	*երջանկություն*
პატიოსნ–ება	*ազնվություն*
ძლიერ–ება	*զորություն*
ჩასუქ–ება	*գիրություն*
ჭეშმარიტ–ება	*ճշմարտություն*
მტრ–ობა	*թշնամություն*
ძმ–ობა	*եղբայրություն*
ამხანაგ–ობა	*ընկերություն*
ახალგაზრდ–ობა	*երիտասարդություն*
მეგობრ–ობა	*բարեկամություն*

–ნარ–ოსტ (տարնմանմամբ–ճալ) ցույց է տալիս որևէ բանով առատ տեղ.

ბუნქ–ნარ–ი	*թփուտ*
ფიჭვ–ნარ–ი	*սոճուտ*
ვერხვ–ნარ–ი	*կաղամախուտ*
ნაძვ–ნარ–ი	*եղևնուտ*
ქვიშ–ნარ–ი	*ավազուտ*
მაყვალ–ნარ–ი	*մոշուտ*

ᲥᲔᲕᲐᲑᲐᲜᲘᲗᲑᲘᲗᲘ ᲛᲝᲠᲤᲝᲚᲝᲒᲘᲐ

ᲮᲝᲡᲥᲘᲡ ᲜᲐᲬᲘᲚᲔᲑᲘ
ᲛᲔᲢᲧᲕᲔᲚᲔᲑᲘᲡ ᲜᲐᲬᲘᲚᲔᲑᲘ

ᲮᲝᲡᲥᲘᲡ ᲜᲐᲬᲘᲚᲔᲑᲘᲡ ᲕᲠᲪᲔᲠᲔᲜᲘᲣᲛ ᲢᲐᲡᲣᲚ ᲔᲑᲘ.

ᲒᲝᲯᲐᲙᲐᲜ ᲐᲜᲘᲡ (*ᲐᲠᲡᲔᲑᲘᲗᲘ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ*) – დედა, კაცი, სახლი, მდინარე, ქვა, სიცოცხლე, სილამაზე, ინჟინერი, მასწავლებელი, მოსწავლე, მდინარე...

ᲐᲮᲐᲙᲐᲜ ᲐᲜᲘᲡ (*ᲖᲔᲓᲡᲐᲠᲗᲐᲕᲘ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ*) – თეთრი, წითელი, მაღალი, დაბალი, დიდი, პატარა, მსუქანი, მწარე, ლამაზი, უშნო, მშვენიერი, კარგი...

ᲗᲕᲐᲙᲐᲜ ᲐᲜᲘᲡ (*ᲠᲘᲪᲮᲕᲘᲗᲘ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ*) – ერთი, ათი, ჩვიდმეტი, ოცი, ორმოცი, სამოცი, ოთხმოცდაათი, ასი, ათასი, ასიათასი, მილიონი...

ᲓᲔᲠᲐᲜᲘᲡ (ნაცვალსახელი) – მე, შენ, ის, იგი, ჩვენ, თქვენ, ისინი, ვინ, რა, რომელი, რამდენი, ჩემი, შენი, ჩვენი, თქვენი, მისი, მათი...

ᲒᲐᲒ (*ᲖᲛᲜᲐ*) – ვწერ, ვკითხულობ, დავდივარ, წევს, ჭამს, სვამს, მღერის, მიდის, მოდის, წავიდა, მოვიდა, უკრავს, ალამაზებს, ასწავლის...

ᲛᲐᲙᲒᲐᲒ (*ᲖᲛᲜᲘᲡᲔᲣᲚᲘ*) – გუშინ, ხვალ, ზევით, მარჯვნივ, წინ, უკან, საიდანაც, როდესაც...

ᲰᲔᲗᲐᲓᲠᲝᲑᲘᲗᲘ (*ᲗᲐᲜᲓᲔᲒᲣᲚᲘ*) – ში, –ზე, –კენ, –თან, –შუა, –ვით, –შორის, –გამო...

ᲨᲐᲠᲙᲐᲠᲘ (*ᲙᲐᲕᲨᲘᲠᲘ*) – და, ან, თუ, ანუ, რომ, მაგრამ, როცა, რომელიც...

ᲛᲐᲡᲘᲚᲘᲙ (*ᲜᲐᲬᲘᲚᲐᲙᲘ*) – ხოლმე, ვერ, ვე, ღა, არ, კი, ცა, ოდე, აღარ, ნუ...

ᲨᲐᲕᲘᲡᲐᲠᲙᲝᲑᲘᲗᲘ (*ᲨᲝᲠᲘᲡᲓᲔᲒᲣᲚᲘ*) – აუ! ახ! აჰ! ბა! ეჰ! ვაშა! ვიშ! ოჰ! ოხ! უი! ჰეი!...

ГՈՅԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ
ԱՐՆՇԵՑՈՒՄ ՆԱԽԵԼԸ

Գոյական կան գոյական անուն կոչվում են այն բոլոր բառերը, որոնք ցույց է տալիս տարբերակված առարկաներ և առարկայացված հասկացություններ (մարդ, գիրք, թռչուն, ծիծեռնակ, քաջություն, վազք, փոթորիկ, ամպրոպ և այլն):

Վրացերենում գոյական անունը պատասխանում է ո՞վ (ვინ?) կամ ի՞նչ (რა?) հարցերին: Ըստ քերականական և իմաստային հատկանիշների՝ գոյականները լինում են՝

շնչավոր – სულიერი /ցոցխալո/
անշունչ – უსულო /արացոցխալո/
հատուկ – საკუთარი
հասարակ–საზოგადო
հավաքական–კრებითი
իրանիշ–ნივთიერებათა სახელი
վերացական– აბსტრაქტული

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՍԵՌԻ ՄԱՍԻՆ
ԳՐԱՄԱՏԻԿՈՒԹՅՈՒՆ ՆԺԵՆՈՒՆ ՇՄՆԱԽՅԵՑ

Վրաց լեզուն քերականական սեռ չունի, ոչ էլ արական կամ իգական սեռն արտահայտող հատուկ դերանուններ:

1. Արական սեռ ցույց տվող գոյականների համար գործածվում են მამა (հայր), კაცი (մարդ), ვაჟი (տղա), ძე (արու)բառերը:

2. Իգական սեռ ցույց տվող գոյականների համար գործածվում են დედა (մայր), ქალი (կին) և ასული (աղջիկ) բառերը:

მამაკაცი –	տղամարդ բառացի՝	հայր+մարդ
დედაკაცი –	կին	մայր+մարդ
ვაჟიშვილი –	որդի	տղա+զավակ
ვაჟბატონი –	պարմանի	տղա + պարոն
ქალბატონი –	տիկին	աղջիկ+ պարոն
ქალიშვილი –	աղջիկ	աղջիկ+զավակ
მუშა ქალი –	բանվորուհի	բանվոր+կին
ქართველი ქალი –	վրացուհի	վրացի+կին

Հայրանվան գործածության դեպքում արական սեռ ցույց տվող գոյականների համար գործածվում է ძე (արու, ուստր), իսկ իգական սեռ ցույց տվող գոյականների համար՝ ასული (դուստր) բառը.

აკაკის ძე	აკაკის ასული
ვახტანგის ძე	ვახტანგის ასული
მერაბის ძე	მერაბის ასული

Իգական սեռի անձի ազգությունը, մասնագիտությունը, արհեստը, որևէ զբաղմունքի տեր լինելը շեշտելու համար գործածվում է ქალი օժանդակ բառը, որը համապատասխանում է հայերեն -ուհի վերջածանցին՝

მსახიობი ქალი–դերասանուհի (դերասան աղջիկ՝ կին)
სპორტსმენი ქალი -մարզուհի (մարզիկ աղջիկ՝ կին)
მოწაფე ქალი– աշակերտուհի (աշակերտ աղջիկ՝ կին)
სომეხი ქალი–հայուհի (հայ աղջիկ՝ կին)
სტუდენტი ქალი -ուսանողուհի (ուսանող աղջիկ՝ կին)
მუშა ქალი -բանվորուհի (բանվոր աղջիկ՝ կին)
ექიმი ქალი - բժշկուհի (բժիշկ աղջիկ՝ կին)
მემანქანე ქალი - մեքենագրուհի (մեքենագրող աղջիկ՝ կին)

Թռչունների համար նշվում են მამალი (արու, վարուժան), დედალი (էգ, մարի) օժանդակ բառերը:

მამალი ქათამი – աքլոր (արու հավ)
დედალი ქათამი – մարի (ընտանի մարի հավ)
მამალი ინდაური – հնդկահավ (արու)
დედალი ინდაური – հնդկահավ (էգ)
მამალი მტრედი – աղավնի (արու)
დედალი მტრედი – աղավնի (մարի)

Խոշոր եղջերավոր անասունների համար՝ ფური (էգ), ხარი (որձ):

ფურ კამეჩი - գոմշակով
ხარ კამეჩი - գոմշացուլ
ფურ ირემი–եղնար
ხარ ირემი– եղջերու

Վայրի գազանների և տնային որոշ կենդանիների համար՝ ხვადი (որձ), ძუ (էգ):

ხვადი ლომი – առյուծ (որձ)
ძუ ლომი – առյուծ (էգ)
ხვადი კატა - կատու (որձ)
ძუ კატა - կատու (էգ)

Խոզերի համար՝

ღორი – խոզ (առհասարակ խոզ՝ էգ լինի թե որձ)
ტახი –խոզ (ամորձատած)
ნეზვი ღორი - խոզ (էգ)
ნეზვი თხა - այծ (էգ)
ვაცი – նոխազ (արու այծ)

Ձիերի համար՝

ცხენი -ձի (առհասարակ՝ էգ լինի թե որձ)
ულაყი ცხენი - հովատակ (չմալած)
ჭაკი ცხენი - ճակ՝ զամբիկ, մատակ
ფაშატი ცხენი - զամբիկ, մատակ ձի
ლაფშა ცხենი – ամորձատ՝ կուրտ ձի (էշ)

Շնչավոր և անշունչ առարկաներ
სულიერი და უსულო საგნები

Շնչավոր առարկա ցույց տվող գոյականներն են մարդիկ, թռչուններ և կենդանիներ ցույց տվող բառերը:

Այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս անձ, պատասխանում են ո՞վ (ვინ?) հարցին: Օրինակ՝ კაცი, ქალი, მუშა, ექიმი, სტუდენტი, მოსწავლე, მწერალი, ლექტორი... Մնացած բոլոր գոյականները, որոնք արտահայտում են անշունչ կամ շնչավոր առարկա, պատասխանում են ի՞նչ (რა?) հարցին:

Օրինակ՝ წიგნი, რვეული, კალამი, ფანქარი, დავთარი, ქაღალდი, ნათურა, ცხენი, დათვი, თხა, მტრედი, არწივი, ლომი, კატა...

Հոլովները, նրանց հարցերը և վերջավորությունները
ბრუნვები, მათი კითხვები და ნიშნები

Վրացերենում գոյականն ունի յոթ հոլով՝

სახელობითი – անվանական (ուղղական)–ვინ? რა? բաղաձայնից հետո՝–ი, ձայնավորից հետո՝–Ø:
მოთხრობითი – պատմողական–ვინ? რამ? բաղաձայնից հետո՝–მა, ձայնավորից հետո՝–მ:
მიცემითი – տրական–ვის? რას? բաղաձայնից հետո՝–ს, ձայնավորից հետո՝–ს:
ნათესაობითი – սեռական–ვისი? რისი? բաղաձայնից հետո՝–ის, ձայնավորից հետո՝–ს(ი):
მოქმედებითი – գործիական–ვისით? რით? բաղաձայնից հետո՝-ით, ձայնավորից հետո՝–თი:
ვითარებითი – պարագայական–ვისად? რად? բաղաձայնից հետո՝–ად, ձայնավորից հետո՝–დ:
წოდებითი – կոչական–չունի, բաղաձայնից հետո՝–ო, ձայնավորից հետո՝–ვ:

Այս հոլովներից չորսը՝ անվանականը (ուղղական), տրականը, սեռականը և գործիականը համապատասխանում են հայերենին:

ՀՈԼՈՎՈՒՄ: Գոյականի փոփոխությունը հոլովական բոլոր ձևերով կոչվում է հոլովում: Վրաց լեզուն, ի տարբերություն հայերենի, ունի միայն մեկ հոլովում. այսինքն՝ հոլովվող բոլոր խոսքի մասերն ունեն հոլովական նույն վերջավորությունը: Բայց, ելնելով անվան (բառի) հիմքի վերջավորությունից, հոլովվող բառերը բաժանվում են երկու հիմնական խմբի.

բաղաձայնահիմք (բաղաձայնով վերջացող հիմքեր) կամ բաղաձայնահանգ.

ձայնավորահիմք (ձայնավորով վերջացող հիմքեր) կամ ձայնավորահանգ:

Բաղաձայնահիմք (բաղաձայնահանգ) գոյականները, իրենց հերթին, բաժանվում են երկու ենթախմբի.

ա. կայուն (չփոփոխվող) հիմքով բառեր (երբ հոլովման ժամանակ բառերը որևէ փոփոխության չեն ենթարկվում).
բ. անկայուն (փոփոխվող) հիմքով բառեր (երբ բառի հիմքը վերջանում է ა կամ ე ձայնավորով, և հոլովման ժամանակ սեռական, գործիական և պարագայական հոլովներում հիմքի վերջից այդ ձայնավորները սղվում են՝ მელანი–ი մელն–ის, մելն–ით, մելն–ად, სოფელი–ი, սոფլ–ის, սոფլ–ით, սոფլ–ად):

Ձայնավորահիմք (ձայնավորահանգ) գոյականները նույնպես բաժանվում են երկու խմբի.

ա. բառեր, որոնց հիմքը հատվում է սեռական և գործիական հոլովներում (դրանք ა կամ ე ձայնավորով վերջացող գոյականներն են՝ დրոշ–ა դրոշ–ის, դրոշ–ით, სახ–ე, սախ–ის, սախ–ით).
բ. բառեր, որոնց հիմքը չի հատվում (դրանք էլ ო կամ უ ձայնավորով վերջացող գոյականներն են)՝ წყარ–ო- წყარო–ს(ი), წყարო–თ(ი), ორმო–ორმо–ს(ი), ორმо–თ(ი), რუ–რუს–(ი), რუ–თ(ი):

Անվանական (ուղղական) հոլով
Սահելոբոտո ԲՐՈՒՆՅԱ

Սահելոբոտո անվանական (ուղղական) հոլովը բառի ուղիղ ձևն է: Սահելոբոտո -ին ունի –ո վերջավորություն՝ թե՛ եզակի և թե՛ հոգնակի թվերում, ընդ որում եզակի թվում –ո-ին դրվում է բառի հիմքից հետո, իսկ հոգնակի թվում՝ -ք հոգնակերտից հետո.

Գրոգ–ո – Գրոգ–ք–ո, Ցոցոր–ո–Ցոցոր–ք–ո, Ջուդ–ո–Ջուդ–ք–ո,
Ելլ–ո–Ելլ–ք–ո, Թաց–ո–Թաց–ք–ո, Կաց–ո–Կաց–ք–ո,

Սահելոբոտո հոլովում -ո վերջավորություն ունեն այն բառերը, որոնք բաղաձայնավերջ են. Ձոլ–ո, Ժուռնալ–ո. Գազետ–ո, Լեքտոր–ո, Ավտոբուս–ո, Ճատարքելլ–, Ստուդենտ–ո, Ադամյան–ո Գրոգ–ո, Ցեղ–ո, Թվալ–ո, Ֆուլ–ո, (նաև՝ Ճաո, Տրամվայ, Ոռակլո, Ակակ, Գոորգ, Կորնելիո. ո–ով վերջացող բոլոր հատուկ և հասարակ անունները փոխառված են այլ լեզուներից):

Ա, Ը, Օ, Ու հնչյուններով վերջացող բառերը Սահելոբոտո հոլովում -ո վերջավորություն չեն ստանում, ժամանակի ընթացքում -ո-ն ընկել է (եղել են՝ Ջոդա–ո, Եղ–ո, Օվրո–ո և այլն): Ժամանակակից գրական վրացերենում այդ կարգի բառերը հանդես են գալիս հիմքով՝ առանց անվանական հոլովի վերջավորության, թեև հոգնակի թվում դրանք նույնպես ստանում են -ո վերջավորություն, որը դրվում է -ք հոգնակերտից հետո.

Ջոդա–Ջոդ–ք–ո, Ջոդ–Ջոդ–ք–ո, Օրմո–Օրմո–ք–ո, Դանա–Դան–ք–ո, Ղամշ–Ղամշ–ք–ո, Թարո–Թարո–ք–ո, Գզա–Գզ–ք–ո, Սաքմշ–Սաքմշ–ք–ո, Սորո–Սորո–ք–ո, Կու–Կու–ք–ո, Ցրու–Ցրու–ք–ո, Ցու–Ցու–ք–ո, Ռու–Ռու–ք–ո.

Ծանոթություն: -ո –ու վերջավորություն ունեցող բառերը շատ քիչ են:

Սահելոբոտո հոլովը պատասխանում է ո՞ն? (ո՞վ) և ռա? (ի՞նչ) հարցերին, ըստ որում, ինչպես հայերենում, այնպես էլ վրացերենում ո՞վ հարցը տրվում է միայն անձ ցույց տվող գոյականներին, այլ դեպքերում՝ շնչավոր թե անշունչ, տրվում է ի՞նչ հարցը:

Սահելոբոտո հոլովով դրվում են նախադասության ենթական և ուղիղ խնդիրը: Ենթական դրվում է անվանական հոլովով, եթե բայը անանցողական է. այս դեպքում բայը, անկախ ժամանակաձևից, չի փոխում ենթակայի հոլովը:

Ստուդենտը մոդան Ունիվերսիտետում.
Ուսանողը գնում է համալսարան:
Ստուդենտը մոդուոդա Ունիվերսիտետում.
Ուսանողը գնում էր համալսարան:
Ստուդենտը գնաց Ունիվերսիտետում.
Ուսանողը գնաց համալսարան:

Ստուդենտը գնաց Ունիվերսիտետում.
Ուսանողը կգնա համալսարան:
Ստուդենտը գնասլա Ունիվերսիտետում.
Պարզվում է՝ ուսանողը գնացել է համալսարան:

Ենթական անվանական հոլովով է դրվում նաև այն դեպքում, եթե բայը անցողական է, իսկ ժամանակաձևը՝ ներկա.

Պոետը գրում է Ռոմանն.
Բանաստեղծը գրում է վեպ:
Մոգադրակցները գրեցին տաղաշոմբեր.
Շախմատիստները խաղում են ֆուտբոլ:
Մեզոնոմները աշենեցին տները.
Հարևանները կառուցում են տներ:
Մեքաղը հրգաց երգ:
Այգեպանը տնկում է ծառ:

Ուղիղ խնդիրը դրվում է անվանական հոլովով, եթե բայը անցողական է, ժամանակաձևը՝ անցյալ:

Դուանաթլանմա ոյոդա Պոմոդորո, Կարտոֆոլո, Եաեցո,
Ստաֆոլո, Կոմբոստո.
Տնտեսուհին գնեց պոմիդոր, կարտոֆիլ, սոխ, գազար, կաղամբ:
Պոետմա դաՌերա Ռոմանո.
Բանաստեղծը գրեց վեպ:
Մոգադրակցեբմա ֆեխեՌրտոո ոտաՌաշեն.
Շախմատիստները խաղացին ֆուտբոլ:
Մեզոնոմբեբմա ասաշենեն տները.
Հարևանները կառուցեցին տներ:

Ընդգծված գոյականները ուղիղ խնդիրներ են:
Այլ օրինակներ.
Ստուդենտը կարգաց սՌաՌլոմն.
Ուսանողը լավ է սովորում (ենթ.):
Ռամորհենոլո Ստուդենտը Ունիվերսիտետոդան ցաաժեցեն.
Վատ սովորող ուսանողին համալսարանից հեռացրին (ուղ. խնդ.):
Կյորասն արց երտո գազետո ար ցամոդոն.
Կիրակի ոչ մի լրագիր լույս չի տեսնում (ենթ.):
Դոլեն ցեՌրո գազետո ցոյոդեց.
Այսօր շատ թերթ գնեցի (ուղ. խնդ.):
Պրոֆեսոր ավետիսյանն Ուֆրոսո Ռեցոլո Գերմանաստանում սՌաՌլոմն.
Պրոֆեսոր Ավետիսյանի ավագ որդին Գերմանիայում է սովորում (ենթ.):
Պրոֆեսոր Ավետիսյանն Ուֆրոսո Ռեցոլո Սաֆրանցեթում Ռաոյցանեն.
Պրոֆեսոր Ավետիսյանի ավագ որդուն Գերմանիա տարան (ուղ. խնդ.):

Պատմողական (էրգատիվ) հոլով
მოთხრობითი (ერგატიული) ბრუნვა

მოთხრობითი-ն վրացերենի ամենայուրահատուկ հոլովն է: Չնայած հոլովը կոչվում է պատմողական, (նաև՝ պատմական հոլով, սուբյեկտի՝ ենթակայի հոլով, ակտիվ հոլով: Անվանումը ծագում է հունարեն ergates գործող անձ, գործիչ բառից), բայց պատմել կամ պատմություն բառերի հետ առնչություն չունի, ընդհակառակը, սրանով մատնանշվում է նախադասության մեջ ամենաակտիվ գործողություն կատարողը՝ գործող անձը՝ նախադասության ենթական:

Պոլտեմա դաՎՐա սաոնթերեսո ռոմանա. Բանաստեղծը գրեց հետաքրքիր վեպ:

Մեսթվարմա դանսթա սաոնթերեսո գոմբելենա. Նկարիչը նկարեց հետաքրքիր գոբելեն:

Լոթերատորմա ავეტისიანმა დაამთავრა მონოგრაფიის მე-2 ტომიც. Գրականագետ Ավետիսյանը վերջացրեց նաև մենագրության 2-րդ հատորը:

მოთხრობითი-ն կիրառվում է միայն նախադասության ենթակայի համար. շարահյուսական այլ պաշտոն չունի: Պատասխանում է ვინ? (ո՞վ), რამ? (ի՞նչը) հարցերին: Հոլովական վերջավորությունները երկուսն են՝ -մա և -მ: -մա վերջավորություն ստանում են ուղղական հոլովում -ი վերջավորություն ունեցող բառերը.

კაც-ი-კაც-მა ცხენ-ი-ცხენ-მა ოთხ-ი-ოთხ-მა
ქარ-ი-ქარ-მა ქალ-ი-ქალ-მა ოც-ი-ოც-მა

-მ վերջավորություն ստանում են-ა,-ე,-ო,-უ ձայնավորավերջ բառերը. და-და-მ რვა-რვა-მ ღამე-ღამე-მ გოგო-გოგო-მ რუ-რუ-მ ძმა-ძმა-მ ცხრა-ცხრა-მ საქმე-საქმე-მ ოქრო-ოქრო-მ ბუ-მ

ა, ე, ი, ო, უ, վերջավորություն ունեցող հատուկ անունները նույնպես պատմողական հոլովում ստանում են-მ վերջավորություն.

შოთა-მ თეკლე-მ აკაკი-მ დათო-მ დუტუ-მ
ნინა-მ სალომე-მ ირაკლი-მ ნუნუ-მ
ნარა-მ სტეფანე-მ გიორგი-მ სანდრო-მ
ჟუჟუნა-მ ერეკლე-მ გივი-მ მაიკო-მ
მარინა-მ მარინე-მ მერი-მ ნინო-მ

Մի շարք անուններ, սակայն, չեն ենթարկվում հիշյալ կանոնին.

გურამ-მა ვახტანგ-მა რამაზ-მა ნოდარ-მა
დავით-მა ლევან-მა რევაზ-მა თენგიზ-მა

Հոգնակի թվում հոլովական վերջավորությունը դրվում է -ებ հոգնակերտից հետո.

კაც-მა-კაც-ებ-მა მეზობელ-მა-მეზობლ-ებ-მა
ცხენ-მა-ცხენ-ებ-მა მსახიობ-მა-მსახიობ-ებ-მა
კბილ-მა შემაწუხა.
კბილ-ებ-მა შემაწუხეს.
მოჭადრაკემ კარგად ითამაშა.
მოჭადრაკეებმა კარგად ითამაშეს.

Եթե հոլովվող բառն ունի բաղաձայնահանգ որոշիչ, ապա այդ որոշիչը նույնպես ստանում է -მა վերջավորություն.

Սոմեխմա მოჭადრაკეებმა მოიგეს ყველა პარტია. Հայ շախմատիստները հաղթեցին բոլոր պարտիաներում:

ციցმა ამინდმა ჩვენი ღღევანდელი ექსკურსია ჩაშალა. Ցուրտ եղանակը խափանեց այսօվա մեր էքսկուրսիան:

ნიჭიერმა მეათეკლასელმა ერთმა გოგონამ ძალზე რთული ამოცანა ამოხსნა. Խելացի տասներորդ դասարանցի մի աղջիկ շատ բարդ խնդիր լուծեց:

ერთმა ჩემმა უცხოელმა ყოფილმა სტუდენტმა პიტერმა ქაუემ, ჩვენი ლიტერატურისა და კულტურის კარგმა მცოდნემ, ბევრი რამ თარგმნა სომხურიდან ინგლისურად. Արտասահմանցի իմ մեկ նախկին ուսանողը՝ Փիթեր Քաուեն՝ մեր գրականության և մշակույթի մեծ բարեկամը, շատ բան է թարգմանել հայերենից անգլերեն:

ა, ე, ო, უ ձայնավորով վերջացող որոշիչները მოთხრობითი հոլովում -მა կամ-მ վերջավորություն չեն ստանում, մնում են անփոփոխ.

პატარა დავითმა საინტერესო მოთხრობა დაწერა. Փոքրիկ Դավիթը հետաքրքիր պատմվածք գրեց:

მძიმე სამუშაომ დამღალა. Ծանր աշխատանքը հոգնեցրեց ինձ:

ვიწრო ფეხსაცმელმა ფეხები მატკინა. Նեղ կոշիկը ոտքերս ցավեցրեց:

ერთი თხილის გული ცხრა ძმამ გაიყოო. Մեկ պնդուկի միջուկը ինը եղբայր բաժանեցին (իրար միջև):

Տրական հոլով
Մուշեղ Մաթևոսյան

Վրացերենի Մուշեղ-ն գրեթե համապատասխանում է հայերենի տրականին: Վրացերենում նրանով դրվում են հանգման անուղղակի խնդիրը, ուղիղ խնդիրը, ենթական, բայական անդամի լրացումները և այլն: Նախադասության բոլոր անդամների հարաբերության բնույթը պայմանավորված է բայի սեռով և ժամանակաձևերով:

Մուշեղ-ն պատասխանում է ցո՞ւ (ո՞ւմ) և ո՞ւ (ի՞նչ) հարցերին: Հոլովական վերջավորությունն է -ն, որը դրվում է բառի ուղիղ ձևի վրա.

կաց-ն դեդա-ն մեղ-ն գոգո-ն մերո-ն ծա-ն
քալ-ն ամա-ն սաքմ-ն նալտո-ն ակակ-ն ռա-ն

Հոգնակի թվում հոլովական վերջավորությունը դրվում է բառի վերջում՝ -ներ հոգնակերտից հետո.

կաց-ներ-ն դեդ-ներ-ն մեղ-ներ-ն գոգո-ներ-ն ծա-ներ-ն
քալ-ներ-ն ամ-ներ-ն սաքմ-ներ-ն նալտո-ներ-ն ռա-ներ-ն

Հանգման անուղղակի խնդիր, եթե բայը դրված է II կամ III սերիայով (սերիաների մասին՝ «Բայ» բաժնում).

Ղանիլարն մանալոցը դեղեցա գացաց գացեղ. Հոբելյարին շնորհավորական հեռագիր ուղարկեցինք:

Ճամբորն մանցել ոչիրոն մեդալը. Ճեմպիոնին հանձնեցին ոսկե մեդալ:

Մոռացողներն դարձան սեալը գրքեր. Աշակերտներին հանձնեցին նոր գրքեր:

Ուղիղ խնդիրը դրվում է տրական հոլովով, եթե բայը անցողական է, ժամանակը՝ ներկա, այսինքն՝ բայը դրված է I սերիայով.

Լիտերատրատմիտոդնը ացեղանյան Ռոմանն գրեր. Գրականագետ Ավետիսյանը վեպ է գրում:

Նարոնը սանդերեսը գրքն կոտեղոմն. Նարինեն հետաքրքիր գիրք է կարդում:

Սարտոդ ոգը ծեղրն կոտեղոմն. Նա առհասարակ շատ է կարդում:

Հարդեղ ենեզը ցանեղեն գրքն կոտեղոմոտ? Վրաց լեզվով գրքեր, թերթեր կարդո՞ւմ եք:

Դանանեղանը ոյոդեղոմն թոմոդորն, կարտոֆոլն, ճանեն, ստաֆոլոն, կոմոնիստն և սեղ բաներ. Տնտեսուհին գնում է պոմիդոր, կարտոֆիլ, սոխ, գազար, կաղամբ և այլ բաներ:

Նախադասության ենթական՝ տրական հոլովով.

Թուրմը թոյտ ֆուտբոլանն Ռոմանը դաղրեռա. Պարզվում է՝ բանաստեղծ Պետրոսյանը վեպ է գրել:

Արամն ունեցավ երեք երեխա և մեկ աղջիկ:

Մերին, Նարինեն, Լուսինեն, Հասմիկը և Իշխանը հանձնել են բոլոր քննությունները:

Ի տարբերություն հայերենի՝ ընդգծված բոլոր գոյականները վրացերենում դրված են տրական հոլովով և նախադասությունների մեջ ունեն ենթակայի պաշտոն:

Տրական հոլով են պահանջում *կանչել, խնդրել, հարցնել, հաղորդել* և այլ բայեր.

Եթե հնարավոր է, *Ձեր հարևանին կանչեք* հեռախոսի մոտ:

Խնդրում ենք Ձեզ, *Ձեր ամուսնուն՝ պարոն Սուրենին:*

Խնդրում ենք ներկայացնել *ուսանող Ասատրյանին:*

Ինչպես գրում է Սուրենը *ընկերներին՝ ուսանողներին և երեխաներին:*

Տրական հոլով են պահանջում նաև *վարել* բայով կազմված բառերը՝ *ղեկավարել, կառավարել, պաշտոնավարել.*

Դեկանը ավագությամբ *պարտականությունների* ֆակուլտետը:

Դիրեկտորը անտանելի *ելույթներ* դիմ դաշնությունը:

Տնօրենն Անտոնյանը ղեկավարում է մեծ հիմնարկ: Գեներալ ծառայությունը *ղեկավարում էր բանակ:*

Որոշ բառակապակցություններ, որոնք ցույց են տալիս շաբաթվա օրեր, ամիս-ամսաթիվ և այլն, նույնպես դրվում են տրական հոլովով.

Հարավային դերեզմանոցից հանվեցին *Կիրակի պատվիրակությունը ժամանեց արտասահմանից:*

Պարտականությունների *ելույթների կատեդրան* մորուքը սնդոմաա դանիշնուլը. *Ուրբաթ արվեստաբանության ամբիոնի հերթական նիստն է նշանակված:*

Սարգսյանի թատրոնում *Երեկոյին թատրոնում կլինենք:*

Դեղին հատարդեցա սեմինարը. *Այսօր կանցկացվի սեմինար:*

Ս. Մանանյանը դարձավ 1869 *թվին*, գարդաձգեցավ 1923 *թվին*. *Հուվի. Թումանյանը ծնվել է 1869 թվին, վախճանվել է 1923 թվին:*

–21 *հունիսին* հատարդեցա սանդերեսը դոնանդեցա. *Հունիսի 21-ին կանցկացվի հետաքրքիր միջոցառում:*

Մուշեղ-ն շարահյուսական շատ ավելի լայն կիրառություն ունի (այդ մասին՝ հետադրությամբ և մասնիկավոր հոլովները քննարկելիս):

Այժմ բերենք որոշ օրինակներ և համեմատենք հայերենի նույնանուն հոլովի հետ.

მე-2 კურსის სტუდენტებს მატენადარანი არ უნახავთ.
Երկրորդ կուրսի ուսանողները Մատենադարանը չեն տեսել:

მე-2 კურსის სტუდენტებს მატენადარანში წავიყვან.
Երկրորդ կուրսի ուսանողներին տանելու եմ Մատենադարան:

მე-2 კურსის სტუდენტებს მატენადარანი ძალიან მოეწონათ.
Երկրորդ կուրսի ուսանողներին Մատենադարանը շատ դուր եկավ:

Վրացերեն բոլոր նախադասություններում სტუდენტებს *(ուսանողներ)* բառը պահանջում է և դրված է տրական հոլովով, մինչդեռ հայերենում այդպես չէ:

Սեռական հոլով
ნათესაობითი ბრუნვა

ნათესაობითი հոլովը պատասխանում է ვისი? (ո՞ւմ) և რისი? (ինչի՞) հարցերին: Հոլովական վերջավորությունն է -ის, որը դրվում է բառի հիմքի վրա. ქალაქ-ის, ქუჩ-ის, დედ-ის, კაც-ის.

-ო և -უ հիմքով գոյականների և որոշ այլ բառերի վերջավորությունները ნათესაობითი հոլովում համընկնում են տրական հոլովի վերջավորությանը. ოქრო-ს, რუ-ს, მამუკა-ს, აკაკი-ს, ორმო-ს, ნუნუ-ს, შოთა-ს, ეთერი-ს.

Նախադասության մեջ ნათესაობითი հոլովի դերը համեմատաբար սահմանափակ է. հանդես է գալիս իբրև գոյականական անդամի լրացում.

ա. հատկացուցիչ՝

მხატვრის ძეგლი — Ցվցոն Ֆաերի
მეზობლის სახლი — ნარინეს სიმღერა

բ. որոշիչ՝

სურათების გამოფენა — ხის მაგიდა
ხორბლის ფქვილი — რკინის კარი
მთის ყვავილი — ვარდის სუნი
შუახნის კაცი — საშუალო ტანის ქალი
ოცი წლის სტუდენტი

գ. բացահայտիչ՝

დღეს ვიყავით დიდი სომეხი პოეტის-ეღიშე ჩარენცის სახლ-მუზეუმში. Այսօր եղանք հայ մեծ բանաստեղծի՝ Եղիշե Չարենցի տուն-թանգարանում:

სომხეთის დედაქალაქის-ერევნის ქუჩები და პროსპექტები გრძელი და განიერია. Հայաստանի մայրաքաղաքի՝ Երևանի փողոցներն ու պողոտաները երկար են և լայնահուն:

Կողմնակի ենթական ևս կարող է դրվել սեռական հոլովով.

წერილი მივიღეთ ავტორის ჩამოსვლის შემდეგ. Նամակն ստացանք հեղինակի ժամանելուց հետո:

არამის წასვლის შემდეგ დედამ დაიწყო ტირილი. Արամի գնալուց հետո մայրն սկսեց լաց լինել:

Սեռական հոլովաձևերի ավելի շատ հանդիպում ենք գունանունների մեջ.

ცისფერი	ცის ფერი	ყავისფერი ყავის ფერი
იისფერი	იის ფერი	შინდისფერი შინდის ფერი
ვარდისფერი	ვარდის ფერი	წაბლისფერი წაბლის ფერი
ბინდისფერი	ბინდის ფერი	ნისლისფერი ნისლის ფერი
ზღვისფერი	ზღვის ფერი	მტრედისფერი მტრედის ფერი

Սրանք համարվում են կեսերանգ գույներ:

Գործիական հոլով
მოქმედებითი ბრუნვა

მოქმედებითი հոլովը պատասխանում է ვისით? (ումո՞վ), რით? (ինչո՞վ) հարցերին: Հոլովական վերջավորությունները՝ -ით կամ -თი, հավելվում են բառի հիմքին:

გულ-ით, კაც-ით, ქალაქ-ით, ბავშვ-ით, დედ-ით, რადიო-თი, ოქრო-თი, ორმო-თი, ბუ-თი, რუ-თი

Ինչպես տեսնում ենք բերված օրինակներում, -თი վերջավորություն ստանում են այն բառերը, որոնց հիմքը վերջանում է -ო կամ -უ ձայնավորով:

მოქმედებითი հոլովը իմաստով մոտ է հայոց լեզվի գործիական հոլովին. ցույց է տալիս, թե գործողությունն ինչի կամ ում միջոցով է կատարվում, նաև գործողության տեղը և ժամանակը:

საზამთრო ჯიბის დანით ვერ დავჭერი. Ձմերուկը գրպանի դանակով չկարողացա կտրել:

სამსახურში მანქანით კი არა, ფეხით მივდივარ. Ծառայավայր մեքենայով չէ, ոտքով եմ գնում:

რით აპირებ თბილისში წასვლას? Ինչո՞վ ես նախատեսում Թբիլիսի մեկնել:

მინდა მატარებლით წავიდე. Ուզում եմ գնացքով գնալ:

რატომ თვითმფრინავით არ მიდიხარ? Ինչո՞ւ ինքնաթիռով չես գնում:

თვითმფრინავით მოგზაურობას ვერ ვიტან. *ինքնաթիռով* ճամփորդել չեմ սիրում:

ՀՁ *კაცი* *თვალით* არ მინახავს. Այդ մարդուն *աչքով* չեմ տեսել:

ექსკურსია ერთი *კვირით* გადადეს. Էքսկուրսիան մեկ *շաբաթով* հետաձգեցին:

ფეხბურთის თამაში გადმოსცეს *ტელევიზიითაც* და *რადიოთი*. Ֆուտբոլի խաղը հաղորդեցին և՛ *հեռացույցով*, և՛ *ռադիոյով*:

ფეხით სიარული სასარგებელოა. *Ոտքով* զբոսնելն օգտակար է:

მე ვდგები *დილით* ადრე. Ես վեր եմ կենում *առավոտ* շուտ:

ჩემი ძმა ჩემზე უფროსია ორი *წლით*. Իմ եղբայրը ինձնից մեծ է երկու *տարով*:

მოქმედებითი հոլովով դրվում են նաև այլ լրացումներ.

ცნობილი მოჭადრაკე კასპაროვი *მამით* ებრაელია, *დედით* კი-სომეხი. Հանրաճանաչ շախմատիստ Կասպարովը հորով հրեա է, մորով՝ հայ:

დარდით აღარ იცის, რა ქნას. *Վշտից* այլևս չգիտի՝ ինչ անի:

ამას ის შენი *ჯიბრით* აკეთებს. Նա դա անում է քո ջգրու (*ի հեճուկս* քո):

საღამოობით ხანდახან გვიან ვბრუნდები სახლში. *Երեկոները* երբեմն ուշ եմ վերադառնում տուն:

საინტერესო გადაცემა განმეორდება ყოველ *დილით* და *საღამოს*. Հետաքրքիր հաղորդումը կկրկնվի ամեն *առավոտ* *երեկո* և *ամեն*:

ქართველი ხალხი ამაყობს თავისი დიდი *მწერლით* – *შოთა რუსთაველით*. Վրաց ժողովուրդը հպարտանում է իր մեծ *գրողով՝ Շոթա Ռուսթավելիով*:

საერთო საცხოვრებლის *პირობებით* სტუდენტები კმაყოფილი არიან. Հանրակացարանային *պայմաններից* ուսանողները գոհ են:

Պարագայական հոլով
ვითარებითი ბრუნვა

Հայոց լեզուն ვითარებითი հոլով չունի, ուստի նրա արտահայտած իմաստը թարգմանվում է տարբեր ձևերով. օրինակ՝ თოვლი *წყალ-ად* იქცა, წყალი *კი-ყინულ-ად* (Ձյունը *ջուր* դարձավ, իսկ ջուրը՝ *սառույց*): ოი *ლექტორ-ად* არ ვარგა (Նրանից *դասախոս* դուրս չի գա // նրանից *դասախոս* չի ստացվի), არამცა დაშპატიჟა სტუმრად (Արամը ինձ հրավիրեց (իբրև հյուր), კარებთან დღეს აშოტი იქნება დარაჯად Դռների մոտ այսօր Աշոտը կլինի (իբրև) պահակ:

ვითარებითი-ն պատասխանում է *რად?* (*ի՞նչ*) հարցին:

Հոլովական վերջավորությունն է-ад՝ բաղաձայնահանգ բառերի համար, և -д՝ ձայնավորահանգ բառերի համար:

Բաղաձայնահանգ բառեր՝ კაც-ад, ქალ-ад, გულ-ад, ქალაქ-ад, წიგნ-ад, ბავშვ-ад.

Ձայնավորահանգ բառեր՝ ოქრო-д, ღელე-д, ღამე-д, დედა-д, მამა-д, ორმო-д, რუ-д, ბუ-д.

ვითარებითი հոլովը ցույց է տալիս որակ, փոփոխություն՝ փոխակերպում, կազմավորում, նշանակում, գնահատում, ինչ-որ բան դառնալը և այլն:

სულ პატარა იყო, ახლა კი *კაც-ად* იქცა. Բոլորովին փոքր էր, հիմա *մարդ* է դարձել:

ჩემი თანაკურსელი სკოლის *დირექტორ-ად* დანიშნეს. Իմ համակուրսեցուն դպրոցի *տնօրեն* նշանակեցին:

გაზეთი არა, ქაღალდია, რამის *შესახვევ-ად* თუ გამოდგება. Թերթ չի, թուղթ է, մի բան *փաթաթելու* պետք կգա:

სიყვარული-*გზ-ад* და *ხიდ-ад*. Սերը՝ *ճանապարհով* և *կամրջով*:

ვითარებითი հոլովով են գործածվում ածականի մի շարք քարացած ձևեր.

კარგად, ცუდად, ბედნიერად, ლამაზად, უშნოდ, ტკბილად, მწარედ, მხიარულად, თეთრად, შავად...

ავადმყოფს *ტკბილ-ад* სძინავს: Հիվանդը *մուշ-մուշ* քնած է:

დაბადების დღე *მხიარულ-ад* გავატარეთ. Ծննդյան օրը *ուրախ* անցկացրինք:

ცა *ლურჯ-ад* მოჩანს. Երկինքը *կապտին* է տալիս:

ყველაფერი *კარგ-ад* გაიგო. Ամեն ինչ *լավ* հասկացավ:

მწარე-д გაიღიმა. *Դառնորեն*ժպտաց:

ვითარებითი-ն երբեմն ցույց է տալիս տեղ, նպատակ, վայր.

სოფელ-ад ცხოვრება სხვაა, ვიდრე *ქალაქ-ад*. *Գյուղում* բնակվելն այլ է, քան *քաղաքում*:

ბავშვი წყლის *მოსატან-ад* გაგზავნეს. Երեխային ջուր *բերելու* ուղարկեցին:

ამ კვირას *სოფელ-ад* მოვდივართ. Այս շաբաթ *գյուղ* ենք գալիս:

Ծանոթություն: *ვითარებითი անվան փոխարեն վրացերենում գործածվում են նաև მიმართებითი ბრუნვა (ուղղորդող, ուղղորդիչ հոլով) և გარდაქცევითი ბრუნვა (տրանսֆորմատիվային՝ ձևափոխիչ հոլով) տերմինները:*

Կոչական հոլով
ՖոդեՅՅոտ ՅՅրՅՅնՅՅՅ

Կոչական հոլովով դրվում են բոլոր այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս, թե ում են դիմում, ում է ուղղված խոսքը. այդքանով էլ սահմանափակվում է նրա գործածության ոլորտը: Հոլովական վերջավորությունն է՝ -ո: ՅՅոՅՅ–ո, ՅՅաՅՅ–ո, ՅՅալ–ո, ՅՅմՅՅնՅՅՅ–ո, ՅՅեՅՅՅՅՅՅՅ–ո, ՅՅՅՅլ–ո, ՅՅա–ո, ՅՅմՅՅ–ո.

Երբեմն ստանում է -ՅՅ վերջավորություն՝ ՅՅեՅՅ–ՅՅ, ՅՅմՅՅ–ՅՅ.

Ժամանակակից ՅՅրացերենում կոչականի փոխարեն հաճախ հանդես է գալիս բառի ուղղական հոլովաձևը. ՅՅմՅՅՅ, ՅՅՅՅՅՅ, ՅՅմՅՅՅ, ՅՅՅՅՅՅ, ՅՅՅՅՅՅ, ՅՅՅՅՅՅ, ՅՅՅՅՅՅ, ՅՅՅՅՅՅ, ՅՅՅՅՅՅ...

Հոլովվող խոսքի մասերին պատկանող ամեն մի բառ դիմելու նպատակով գործածվելիս կարելի է դնել կոչական հոլովով.

ՅՅալՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅ և ՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅ! ՅՅիկիՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅ: ՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅ և ՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅ: ՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅՅ

Հայոց լեզվի տրական հոլովը համապատասխանում է վրաց լեզվի՝
ա) ուղղականին.

ვამოიძახეთ მოსწავლე – Կանչեցե՛ք աշակերտին:
წაიყვანეთ ბავშვი – Տարե՛ք երեխային:

բ) տրական - հայցականին

ვსჯი მოსწავლეს – Պատժում եմ աշակերտին:
წავიყვან ბავშვს – Կտանեմ երեխային:

Վրաց լեզվի գործիական հոլովը համապատասխանում է հայոց լեզվի՝
ա) գործիականին.

მოსწავლეთ ამაყობენ – Աշակերտով հպարտանում են:
წყლით სავსე ქვაბი – Ջրով լիքը պղինձ:
ის ცოტათაც კმაყოფილდებოდა – Նա քչով էլ բավարարվում էր:
ავტომობილით შეგიძლიათ წახვიდეთ - Մեքենայով կարող եք մեկնել:

բ) բացառականին.

ბავშვით კმაყოფილი ვარ – Երեխայից գոհ եմ:
სომეხი მაყურებელი ფეხბურთელთა თამაშით კმაყოფილი არ არის– Հայ հանդիսատեսը ֆուտբոլիստների խաղից գոհ չէ:

Վրաց լեզվի պարագայական հոլովը համապատասխանում է հայոց լեզվի՝
ա) ուղղականին.

ბავშვად დარჩა – Երեխա մնաց:

ա) գործիականին.

მცირედით კმაყოფილდება – Քչով բավարարվում է:
მოსწავლეთ ამაყობენ – Աշակերտով հպարտ են:

բ) ուղղականին (ստորոգյալի վերադիր).

კარგი კაცი არის - Լավ մարդ է:
თავხედი ბავშვი არის – Լպիրշ երեխա է:

Ծանոթություն: *Այս հատվածում և առհասարակ դասագրքում եղած ոչ այնքան հայեցի նախադասությունների առկայությունը պայմանավորված է վրացերենի լեզվական իրողությունները հնարավորինս ճշգրիտ ներկայացնելու ցանկությամբ, որի պատճառով թարգմանությունները հիմնականում բառացի են: Հայերենի և վրացերենի հոլովների այլ ընդհանրությունների մասին տե՛ս «Հետադրությամբ հոլովներ» բաժնում:*

Գոյականի հոգնակի թվի կազմությունը
არსებითი სახელის მრავლობითი რიცხვის წარმოება

Վրացերենում բոլոր գոյականները եզակի թվի անվանական (ուղղական) հոլովում ստանում են ձայնավոր վերջավորություն: Հոգնակին կազմվում է -ებ (համապատասխանում է հայերենի -եր, -ներ մասնիկնե-

ին) մասնիկով, որը դրվում է հոլովական վերջավորությունից առաջ: -ი և -ა վերջավորություն ունեցող գոյականների վերջից դուրս են մղվում այդ ձայնավորները, հետո ավելացվում է անվանական հոլովի ցուցիչը՝ ი -ին:

Օրինակ՝

თავ–ი	თავ–ებ–ი
თვალ–ი	თვალ–ებ–ი
მანქან–ა	მანქან–ებ–ი
დროშ–ა	დროშ–ებ–ი

–ე, –ო, –უ վերջավորություն ունեցող գոյականներին -ებ հավելվում է անմիջապես՝ առանց այդ ձայնավորների դուրս մղման, ցուցիչը՝ ი-ն:

Օրինակ՝

სახ–ე	სახე–ებ–ი
კიბ–ე	კიბე–ებ–ი
ორმ–ო	ორმო–ებ–ი
ოქრ–ო	ოქრო–ებ–ი
ძუძ–უ	ძუძუ–ებ–ი
კ–უ	კუ–ებ–ი
რ–უ	რუ–ებ–ი

Կան գոյականներ, որոնց հոգնակին կազմելիս հիմքի վերջին ձայնավորը սղվում է:

Օրինակ՝ მეგობ–ა–რ–ი, მეგობრ–ებ–ი, სოფ–ე–ლ–ი, სოფლ–ებ–ი. Հոգնակի թվում բոլոր գոյականները վերջանում են –ი–ով՝ დედ–ებ–ი, მამ–ებ–ი, მონ–ებ–ი, ჭიქ–ებ–ი, ხელ–ებ–ი և այլն:

Կան բացառություններ, ինչպես՝ მოქალაქე–ნ–ი, კაც–ნ–ი, სტუდენტ–თ–ა, საბჭო–თ–ა, მუშა–თ–ა և այլն, այսինքն՝ վրացերենում գոյություն ունեն հոգնակերտ այլ մասնիկներ ևս -ნ՝ անվանական և կոչական հոլովների համար և -თ՝ պատմական, տրական և սեռական հոլովների համար კაცი–კაც–ნ–ი კაც–თა, სიტყვა–სიტყვა–ნ–ი–სიტყვა–თა, ხე–ხე–ნ–ი ხე–თა.

Ժամանակակից վրացերենում այս ձևերը քիչ գործածական են. պահպանվել են մի քանի հաստատությունների անվանումների մեջ.

მეცნიერებათა აკადემია–գիտությունների ակադեմիա, მწერალთა კავშირი–գրողների միություն, მინისტრთა საბჭო–նախարարների խորհուրդ, სტუდენტთა ქალაქი–ուսանողական քաղաք, ბავშვთა სახლი–մանկատուն, მუშათა კლასი–բանվոր դասակարգ (տե՛ս նաև «գոյականի թիվը» բաժինը):

Գոյականների հոլովումը
არსებით სახელთა ბრუნება

Գոյական անունների խմբերը ըստ հոլովման
სახელთა ჯგუფი ბრუნების მიხედვით

Ինչպես նշվել է, վրաց լեզուն, ըստ էության, ունի միայն մեկ հոլովում. հոլովվող բոլոր խոսքի մասերը ունեն հոլովական նույն վերջավորությունները: Բայց ելնելով բառի հիմքի վերջավորությունից՝ հոլովվող բառերը բաժանվում են երկու հիմնական խմբի.

ա) բաղաձայնավերջ (գործածվում են նաև՝ բաղաձայնահանգ, բաղաձայնահիմք բառերը) հիմքեր.

ამხანაგ–ი, კაც–ი, სახლ–ი, თავ–ი

բ) ձայնավորավերջ (գործածվում են նաև՝ ձայնավորահանգ, ձայնավորահիմք բառերը) հիմքեր.

დროშ–ა, კატ–ა, სახ–ე, კიბ–ე, რუ, კუ, ბუ

Բաղաձայնով վերջացող բառերը (I հոլովում) իրենց հերթին բաժանվում են երկու խմբի.

ա) կայուն (չփոփոխվող) հիմքով բառեր (հոլովման ժամանակ բառի հիմքը որևէ փոփոխության չի ենթարկվում).

ქალ–ი, ამხანაგ–ი, კაც–ი, სახლ–ი, თავ–ი, ვაშლ–ი,

բ) անկայուն (փոփոխվող) հիմքով բառեր (հոլովման ժամանակ սղվում է հիմքի վերջին ձայնավորը).

მელან–ი–მელნ–ის, მელნ–ით, მელნ–ად (սղվում է ა-ն).

სოფელ–ი–სოფლ–ის, სოფლ–ით, სოფლ–ად (սղվում է ე-ն):

Ձայնավորով վերջացող բառերը նույնպես բաժանվում են երկու խմբի.

ա) բառեր, որոնց հիմքը հատվում է (մի քանի հոլովներում վերջին ձայնավորն ընկնում է). սրանք ა և ე ձայնավորով վերջացող գոյականներն են (II հոլովում):

დროშა–დროშ–ის–დროშ–ით (հատվում է ა-ն)

სახე–სახ–ის–სახ–ით (հատվում է ე-ն)

բ) բառեր, որոնց հիմքը չի հատվում (մնում է անփոփոխ), սրանք էլ ო կամ უ ձայնավորով վերջացող գոյականներն են (III հոլովում):

წყარო–წყარო–ს(ი)–წყარო–თ(ი),

ორმო–ორმო–ს(ი) –ორმო–თ(ი)

რუ–რუ–ს(ი)–რუ–თ(ი).

Բաղաձայնավերջ (կայուն հիմքով)
գոյականների հոլովումը
ფუძეუკუმშველ სახელთა ბრუნება

I հոլովում

Այս հոլովման պատկանում են –ი–ով վերջացող բոլոր բաղաձայնավերջ գոյականները. კაც–ი, ქალ–ი, მტრედ–ი, სტუდენტ–ი, არწივ–ი, სკამ–ი, მგელ–ი, კბილ–ი, ბარათ–ი, ამხანაგ–ი, ვაშლ–ი, თით–ი, შვილ–ი, ოთახ–ი, სახლ–ი, ფეხ–ი, ხელ–ი, გმირ–ი, ჩაქუჩ–ი, ბავშ–ი, ხარ–ი, დათვ–ი, თოფ–ი, ბატ–ი, კამეჩ–ი, აქლემ–ი, ძაღლ–ი, ცხენ–ი, ინსტიტუტ–ი, უნივერსიტეტ–ი, თბილის–ი, არაგვ–ი, სვანეთ–ი, სომხეთ–ი... (այս բառերում ი-ն ուղղական հոլովի վերջավորությունն է, հիմքի վերջավորությունները գծիկներին նախորդող տառերն են՝ ც, ლ, ნ, დ, ტ, ვ, მ և այլն):

Հոլովման նմուշ
ბრუნების ნიმუში

Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*		Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
სახელობითი	– ქალაქ–ი	ქალაქ–ებ–ი
მოთხრობითი	– ქალაქ–მა	ქალაქ–ებ–მა
მიცემითი	– ქალაქ–ს	ქალაქ–ებ–ს
ნათესაობითი	– ქალაქ–ის	ქალაქ–ებ–ის
მოქმედებითი	– ქალაქ–ით	ქალაქ–ებ–ით
ვითარებითი	– ქალაქ–ად	ქალაქ–ებ–ად
წოდებითი	– ქალაქ–ო	ქალაქ–ებ–ო

Անկայուն հիմքով գոյականների հոլովումը
ფუძეკუმშვადი სახელების ბრუნება

Հոլովման ժամանակ որոշ ձայնավորավերջ գոյականներ, որոնց հիմքում կան ა, ე, ო ձայնավորները, ենթարկվում են փոփոխության. տեղի է ունենում հնչյունասղում (ռեդուկցիա), տվյալ դեպքում՝ ձայնավորների սղում. ընդ որում ა-ն և ე-ն դուրս են ընկնում առհասարակ, իսկ բառավերջի ო-ն որոշ բառերում, կորցնելով վանկարար ուժը, դառնում է -ვ: Այսպես՝ მინდორი–მინდვრის–მინდვრით–მინდვრად, ნიგოზი–ნიგვზის–ნიგვზით–ნიგვზად, მაწონი–მაწვნის–მაწვნით–მაწვნად, ნიორი – ნივრის–ნივრით–ნივრად:

Ռեդուկցիայի հիմնականում ենթարկվում են –ალ, –არ, –ან, –ამ,

–ელ, –ერ, –ენ, –ემ, –ოლ, –ორ վերջավորությունն ունեցող բառերը սեռական, գործիական, պարագայական հոլովներում և ებ-ով հոգնակիում ամբողջությամբ. դրանցից են՝ რძალი, ხმალი, ძვალი, ფორთოხალი, სტუმარი, მხატვარი, ცისკარი, ჭიშკარი, გუთანი, მელანი, საპონი, ატამი, მგელი, მუცელი, მშობელი, სარტყელი, საჭმელი, სოფელი, ფურცელი, ღრუბელი, ჭურჭელი, კურდღელი, სანთელი, მტერი, ბერძენი, ირემი, მაწონი, მინდორი, ნიორი, ობოლი, ნიოხი, სომეხი. ფოთოლი և այլն:

Սղվում է ა ձայնավորը

Եզակի թիվ *Միջոլոմբոտոი რიცხვი*		Հոգնակի թիվ *Մրաջլոմբոտոი რიცხვი*
სახ.	– სტუმარ–ი	სტუმრ–ებ–ი
მოთხ.	– სტუმარ–მა	სტუმრ–ებ–მა
მიც.	– სტუმარ–ს	სტუმრ–ებ–ს
ნათ.	– სტუმრ–ის	სტუმრ–ებ–ის
მოქმ.	– სტუმრ–ით	სტუმრ–ებ–ით
ვით.	– სტუმრ–ად	სტუმრ–ებ–ად
წოდ.	– სტუმარ–ო	სტუმრ–ებ–ო

Սղվում է ე ձայնավորը

Եզակի թիվ *Միջոլոմբոտոი რიცხვი*		Հոգնակի թիվ *Մրաջլոմբոտոი რიცხვი*
სახ.	– სოფელ–ი	სოფლ–ებ–ი
მოთხ.	– სოფელ–მა	სოფლ–ებ–მა
მიც.	– სოფელ–ს	სოფლ–ებ–ს
ნათ.	– სოფლ–ის	სოფლ–ებ–ის
მოქმ.	– სოფლ–ით	სოფლ–ებ–ით
ვით.	– სოფლ–ად	სოფლ–ებ–ად
წოდ.	– სოფელ–ო	სოფლ–ებ–ო

Սղվում է ო ձայնավորը

Եզակի թիվ *Միջոլոմբոտոი რიცხვი*		Հոգնակի թիվ *Մրաջլոմբոտոი რიცხვი*
სახ.	– საპონ–ი	საპნ–ებ–ი
მოთხ.	– საპონ–მა	საპნ–ებ–მა
მიც.	– საპონ–ს	საპნ–ებ–ს
ნათ.	– საპნ–ის	საპნ–ებ–ის
მოქმ.	– საპნ–ით	საპნ–ებ–ით
ვით.	– საპნ–ად	საპნ–ებ–ად
წოდ.	– საპონ–ო	საპნ–ებ–ო

ო-ն դառնում է ვ

Եզակի թիվ *Միջոլոմբոտոი რიცხვი*		Հոգնակի թիվ *Մրաջլոմբոտոი რიცხვი*
სახ.	– მინდორ–ი	მინდვრ–ებ–ი
მოთხ.	– მინდორ–მა	მინდვრ–ებ–მა
მიც.	– მინდორ–ს	მინდვრ–ებ–ს
ნათ.	– მინდვრ–ის	მინდვრ–ებ–ის
მოქმ.	– მინდვრ–ით	მინდვრ–ებ–ით
ვით.	– მინდვრ–ად	მინდვრ–ებ–ად
წოდ.	– მინდორ–ო	მინდვრ–ებ–ო

Չայնավորավերջ գոյականների հոլովումը
ფუძეკვეცადი სახელების ბრუნება

II հոլովում

Այս հոլովման պատկանում են ა կամ ე ձայնավորավերջ գոյականները. დედა, კაბა, დაფა, დედოფალა, დეიდა, დილა, ყანა, ძიძა, ძერა, მამა, მუხა, მუშა, მუჭა, ჭიქა, დროშა, მაგიდა, ზღვა, თმა, რქა, ლოყა, მიწა, მონა, გზა, და, ძმა, ავჭალა, ასპინძა, ახმეტა, ხე, ტყე, დღე, კიბე, კლდე, მზე, სახე, მდინარე, სარკე, მეფე, მებაღე, მეეტლე, მენავე, მეთევზე, მევენახე, მეცხვარე, მახე, ღამე.

հատվում է ა ձայնավորը

Եզակի թիվ *Միջոլոմբոտոი რიცხვი*		Հոգնակի թիվ *Մրաջլոմբոտոი რიცხვი*
სახ.	– დროშა	დროშ–ებ–ი
მოთხ.	– დროშა–მ	დროშ–ებ–მა
მიც.	– დროშა–ს	დროშ–ებ–ს
ნათ.	– დროშ–ის	დროშ–ებ–ის
მოქმ.	– დროშ–ით	დროშ–ებ–ით
ვით.	– დროშ–ად	დროშ–ებ–ად
წოდ.	– დროშ–ა(ვ)	დროშ–ებ–ო

հատվում է ე ձայնավորը

	Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
სახ.	–კიბე	კიბე–ებ–ი
მოთხ.	–კიბე–მ	კიბე–ებ–მა
მიც.	–კიბე–ს	კიბე–ებ–ს
ნათ.	–კიბ–ის	კიბე–ებ–ის
მოქმ.	–კიბ–ით	კიბე–ებ–ით
ვით.	–კიბე–დ	კიბე–ებ–ად
წოდ.	–კიბე–(ვ)	კიბე–ებ–ო

Հոլովման II տարբերակն ունի հետևյալ յուրահատկությունները:

ա. Ուղղականը հոլովական վերջավորություն չունի.

բ. Պատմողական հոլովի վերջավորությունը –მ է, ոչ թե –მა (թեև շարահյուսական որոշ կառույցներում հնարավոր է –მა. მებაღე–მ (այգեպանը), բայց მებაღე–მა–ც (նաև այգեպանը, այգեպանը նույնպես, այգեպանը ևս) მა–ն անհրաժեշտ է, երբ ավելանում է –ც մասնիկը):

գ. Պարագայական հոլովի վերջավորությունը –დ է , ոչ թե –ად:

Կոչականը կամ նմանվում է ուղղականին, կամ ընդունում է –ვ: ო–ն պահպանվում է միավանկ բառերում՝ ძმა–ძმა–ო, და–და–ო, მზე–მზე–ო և այլն:

դ. Երբ հատկացյալը նախորդում է ձայնավորավերջ հատկացուցիչին, սեռական հոլովում հոլովական վերջավորությունը դառնում է –სი. ქუდი შოთა–სი:

ե. Հոգնակի թիվը կազմվում է –ებ մասնիկով:

სახ.	– კიბე–ებ–ი
მოთხ.	– კიბე–ებ–მა
მიც.	– კიბე–ებ–ს
ნათ.	– კიბე–ებ–ის
მოქმ.	– კიბე–ებ–ით
ვით.	– კიბე–ებ–ად
წოდ.	– კიბე–ებ–ო

զ. ა կամ ე ձայնավորով վերջացող գոյականները հոլովվում են միանման, բայց տարբերվում են հոգնակի թվում. ა–ով վերջացող գոյականները հոգնակի թվի բոլոր հոլովներում կորցնում են ა–ն, մինչդեռ ე–ով վերջացող գոյականները պահպանում են ე–ն:

ა–ով վերջացող գոյականներ

	Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
სახ.	– ძმა	ძმ–ებ–ი
მოთხ.	– ძმა–მ	ძმ–ებ–მა
მიც.	– ძმა–ს	ძმ–ებ–ს
ნათ.	– ძმ–ის	ძმ–ებ–ის
მოქმ.	– ძმ–ით	ძმ–ებ–ით
ვით.	– ძმ–ად	ძმ–ებ–ად
წოდ.	– ძმა–ო	ძმ–ებ–ო

ე–ով վերջացող գոյականներ

	Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
სახ.	– ხე	ხე–ებ–ი
მოთხ.	– ხე–მ	ხე–ებ–მა
მიც.	– ხე–ს	ხე–ებ–ს
ნათ.	– ხ–ის	ხე–ებ–ის
მოქმ.	– ხ–ით	ხე–ებ–ით
ვით.	– ხე–დ	ხე–ებ–ად
წოდ.	– ხე–ო (ვ)	ხე–ებ–ო

Չվերջատվող հիմքով անուններ
ფუძეუკვეცელი სახელები

Այս հոլովմանը պատկանում են ო կամ უ ձայնավորահիմք (ձայնավորահանգ) գոյականները (անունները), որոնց հիմքում թե եզակի, թե հոգնակի թվերում սղում կամ հատում չի լինում. აბანო, დრო, ერბო, ეზო, წერო, მდელო, ორმო, წყარო, ოქრო, რტო, ურო, უთო, საბჭო, სამშობლო, საქართველო, სოკო, ანდრო, საგარეჯო, გაბრო, ვასო, თედო, კაკო, ბლუ, ბუ, ყრუ, ტლუ, რუ, კუ, ძუ, ღრუ, რუ, ცრუ, (բացառություն է ღვინო բառը, որը սեռական և գործիական հոլովներում ստանում է համապատասխանաբար ღვინ–ის, ღვინ–ით ձևերը):

ო հիմքով վերջացող գոյականների հոլովումը

	Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
Սահ.	– ორმო	ორმო–ებ–ი
Մոտհ.	– ორმო–მ	ორმო–ებ–მა
Մից.	– ორმო–ს	ორმო–ებ–ს
Հատ.	– ორმო–სი	ორმო–ებ–ის
Մոքմ.	– ორმო–თი	ორმო–ებ–ით
Ցոտ.	– ორმო–დ	ორმო–ებ–ად
Վոկ.	– ორმო–ვ	ორმო–ებ–ო

უ հիմքով վերջացող գոյականների հոլովումը

	Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
Սահ.	– ბუ	ბუ–ებ–ი
Մոտհ.	– ბუ–მ	ბუ–ებ–მა
Մից.	– ბუ–ს	ბუ–ებ–ს
Հատ.	– ბუ–ს	ბუ–ებ–ის
Մոքմ.	– ბუ–თი	ბუ–ებ–ით
Ցոտ.	– ბუ–დ	ბუ–ებ–ად
Վոկ.	– ბუ–(ვ)	ბუ–ებ–ო

Սղվող–հատվող գոյականների հոլովումը
კუმშვად–ვვეცადი სახელების ბრუნება

Վրացերենում կան բառեր, որոնք պատկանում են խառը հոլովման, այսինքն՝ հոլովման ժամանակ լինում է և՛ հատում, և՛ սղում. դրանցից են՝ ქარხანა, ქვეყანა, ფანჯარა, მოყვარე, ბეგარა, პეპელა, მხარე... Հատում-սղումը տեղի է ունենում երեք հոլովում՝ սեռական, գործիական և պարագայական, ինչպես նաև -ებ հոգնակիի բոլոր հոլովներում:

	Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
Սահ.	– ქარხანა	ქარხნ–ებ–ი
Մոտհ.	– ქარხანა–მ	ქარხნ–ებ–მა
Մից.	– ქარხანა–ს	ქარხნ–ებ–ს
Հատ.	– ქარხნ–ის	ქარხნ–ებ–ის
Մոքմ.	– ქარხნ–ით	ქარხნ–ებ–ით
Ցոտ.	– ქარხნ–ად	ქარხნ–ებ–ად
Վոկ.	– ქარხანა–(ვ)	ქარხნ–ებ–ო

Հատուկ անունների հոլովումը
საკუთარ სახელთა ბრუნება

Ա. Բաղաձայնահիմք (բաղաձայնահանգ) անձնանունները հոլովվում են բոլոր հոլովներով, բացառությամբ կոչականի: Օրինակ՝

Սահ.	– დავით–ი	მარიამ–ი	ტარიელ–ი
Մոտհ.	– დავით–მა	მარიამ–მა	ტარიელ–მა
Մից.	– დავით–ს	მარიამ–ს	ტარიელ–ს
Հատ.	– დავით–ის	მარიამ–ის	ტარიელ–ის
Մոքմ.	– დავით–ით	მარიამ–ით	ტარიელ–ით
Ցոտ.	– დავით–ად	მარიამ–ად	ტარიელ–ად
Վոկ.	– დავით	მარიამ	ტარიელ

Այս կերպ հոլովվում են՝ Լուարսաբ, Գաբրիել, Ավքանդիլ, Փրիդոն, Բեսարիոն, Իոսեբ, Սվիմոն, Օթար, Օմար, Վախթանգ, Գուրամ, Նոդար, Թինաթին, Դարեջան, Թամար, Ռուսուդան, Վառլամ, Սողոմոն, Պլատոն, Գայոզ և այլն:

Բ. Ձայնավորահիմք (ձայնավորահանգ) անձնանունները հոլովվում են այնպես, ինչպես ო կամ უ ձայնավորով վերջացող հասարակ անունները, միայն թե ი-ով վերջացող անունները գործիական հոլովում ստանում են ոչ թե -თი, այլ –თ վերջավորություն: Սրանք ևս կոչականում հոլովական որևէ նշան չեն ստանում:

Սահ.	– კოსტა	ვანო	ელენე	გივი	ნუნუ
Մոտհ.	– კოსტა–მ	ვანო–მ	ელენე–მ	გივი–მ	ნუნუ–მ
Մից.	– კოსტა–ს	ვანო–ს	ელენე–ს	გივი–ს	ნუნუ–ს
Հատ.	– კოსტა–ს	ვანო–ს	ელენე–ს	გივი–ს	ნუნუ–ს
Մոքմ.	– კოსტა–თი	ვანო–თი	ელენე–თი	გივი–თ	ნუნუ–თი
Ցոտ.	– კოსტა–დ	ვანო–დ	ელენე–დ	გივი–დ	ნუნუ–დ
Վոկ.	– კოსტა	ვანო	ელენე	გივი	ნუნუ

Այս կերպ հոլովվում են՝ Էլգուջա, Լուկա, Մարթա, Նաթելա, Լելա, Պավլե, Պետրե, Ստեփանե, Կիրիլե, Կոտե, Մակրինե, Գեորգի, Ակակի, Լեոնտի, Ալեքսի, Դոմենտի, Գիգո, Սանդրո, Քեթո, Դուտու և այլն:

Գ. Անուններն ու ազգանունները միասին հոլովվելիս փոփոխվում են միայն ազգանունները:

Սահ.	– დავით	ერისთავი	ალექსანდრე	ჭავჭავაძე
Մոտհ.	– დავით	ერისთავ–მა	ალექსანდრე	ჭავჭავაძე–მ
Մից.	– დავით	ერისთავ–ს	ალექსანდრე	ჭავჭავაძე–ს
Հատ.	– დავით	ერისთავ–ის	ალექსანდრე	ჭავჭავაძ–ის
Մոքմ.	– დავით	ერისთავ–ით	ალექსანდრე	ჭავჭავაძ–ით
Ցոտ.	– დავით	ერისთავ–ად	ალექსანდრე	ჭავჭაძე–დ
Վոկ.	– დავით	ერისთავ–ო	ალექსანდრე	ჭავჭავაძე

Դ. ა ბაკ̣ანავորով վերջացող ազգանունները՝ Խոշտարիա, Ջեջելավա, Գուգունավա, Գագուա, Ջավախիա և այլն, հոլովվում են չսղվող հիմքով գոյականների նման: Այս կանոնին ենթարկվում են նաև ბայնավորահիմք (ბայնավորահանգ) օտար ազգանունները՝ Բրոսե, Ջոլա, Հայնե, Բերանժե, Գյոթե, Տորիչելլի, Գորկի, Դոստոևսկի, Շևչենկո, Մակարենկո և այլն:

Ե. -շվիլի-ով վերջացող ազգանունները հոլովվում են ինչպես շվիլի (որդի) բառը, նույնը վերաբերում է -ձե-ով վերջացող ազգանուններին, այն տարբերությամբ միայն, որ սեռական և գործիական հոլովներում վերջիններս կորցնում են ე ბայնավորը. წავიკითხე ნოდარ დუმბაძის რომანები და მოთხრობები. ნოდარ დუმბაძით ამაყობს ქართველი ერი.

Այլածև հոլովվող անուններ
თავისებურად ბრუნებადი სახელები

Հոլովման ժամանակ որոշ գոյականներ շեղվում են ընդհանուր կանոններից: Դրանք են՝ ამბავი, ღვინო, დრო, ღმერთი.

ამბავი-ն սեռական, տրական և գործիական հոլովներում կորցնում է վերջին ვ բաղաձայնը. ნათ. ამბის, მოქმ. ამბით, ვით. ამბად.

ღვინო-գոյականը սեռական և գործիական հոլովներում կորցնում է ო ბայնավորը, այսինքն՝ սղվում է ო-ն. ნათ. ღვინ-ის, მოქმ. ღვინ-ით.

დრო բառը թեև սղման չի ենթարկվում, բայց սեռական և գործիական հոլովներում ունենում է დრო-ის, დრო-ით ձևերը:

Գոյականի թիվը
არსებით სახელთა რიცხვი

Վրացերենում բոլոր գոյականները թե՛ եզակի և թե՛ հոգնակի թվերի ուղղական հոլովում ბայնավորահանգ են, այսինքն՝ ունեն ბայնավոր վերջավորություն: Հոգնակին կազմվում է -ებ (-ներ) մասնիկով, որը դրվում է հոլովական վերջավորությունից առաջ. კაც-ი-კაც-ებ-ი, მეგობარი-მეგობრ-ებ-ი, ჭა-ჭ-ებ-ი, დედა-დედ-ებ-ი:

-ებ հոգնակերտ մասնիկից բացի՝ ժամանակակից վրացերենում կա նաև այսպես կոչված նարթանիանի (ნარ-თან-იანი) հոգնակի ձև, այսինքն՝ ნ-ով և თა-ով կազմվող հոգնակիներ, ընդ որում ნ-ն գործածվում է ուղղական և կոչական հոլովներում, իսկ თა-ն՝ մնացած հոլովներում՝ բացառությամբ պարագայականի և բացառականի: Նարթանիանին որևէ երանգ, իմաստ չի հաղորդում, պարզապես վերապրուկ է հին վրացերենից:

	Եզակի թիվ		Հոգնակի թիվ
	მხოლობითი	*რიცხვი*	*მრავლობითი რიცხვი*
სახ.	– გლეხ-ი	გლეხ-ნ-ი	მეგობარ-ნ-ი
მოთხ.	– გლეხ-მა	გლეხ-თ-ა	მეგობარ-თ-ა
მიც.	– გლეხ-ს	გლეხ-თ-ა	მეგობარ-თ-ა
ნათ.	– გლეხ-ის	გლეხ-თ-ა	მეგობარ-თ-ა
მოქმ.	– გლეხ-ით	–	–
ვით.	– გლეხ- ად	–	–
წოდ.	– გლეხ-ო	გლეხ-ნ-ო	მეგობარ-ნ-ო

გლეხ-თ-ა և მეგობარ-თ-ა բառերի თ հոգնակերտից հետո գրվում է էմֆատիկ (ուժգնություն արտահայտող) ა ბայնավորը, որը նախընտրելի է, բայց մեծ մասամբ պարտադիր չէ. կան միայն որոշ դեպքեր, երբ այն պարտադիր է:

ա. Երբ հոլովական ձևին միանում է ც մասնիկը. ძმამ, բայց ძმამ-ა-ც, ამხანაგს, բայց ამხანაგს-ა-ც, მუხის, բայց მუხის-ა-ც, დანით, բայց დანით-ა-ც, ამხანაგებს – ამხანაგებს-ა-ც, დანებით – დანებით-ა-ც և այլն:

բ. Դա շաղկապից առաջ, որ միացնում է համասեռ խնդիրներ. ვუძღვნი ამხანაგსა და მეგობარს. ამხანაგადა და მეგობრად მიმაჩნდა. ქორაწდება ოროთახიანი ბინა თბილი წყლითა და გათბობით.

գ. Երբ հատկացյալը սեռականում նախորդում է հատկացուցիչին և եզրափակում նախադասությունը. წავიკითხე სტატია ძმისა. წავიკითხე სტატია ამხანაგის ძმისა. წავიკითხე სტატია ამხანაგის ძმის ცოლისა...

Գլեխտա և մեգობարտա օրինակները վկայում են, որ երեք հոլովներում (պատմողական, տրական և սեռական) հոգնակի թիվն ունի միայն -თა ածանցը, այս դեպքում ինչպե՞ս պարզել, թե որ հոլովով է դրված տվյալ բառը:

მშენებელთ დიდი სასახლე ააშენეს.
მშენებელთ დიდ სასახლეს აუშენებენ.

Պարզելու համար თ- ն փոխարինում ենք ებ-ով:

მშენებლებმა დიდი სასახლე ააშენეს (պատմողական հոլով):
მშენებლებს დიდ სასახლეს აუშენებენ (տրական հոլով):

Արդի վրացերենում այս ձևերը քիչ են հանդիպում: Պահպանվել են միայն առանձին հաստատությունների և կազմակերպությունների անվանումների կամ դրանց հոգնակիի մեջ. გმირთა მოედანი, მწერალთა კავშირი, მეცნიერებათა აკადემია, მოსწავლეთა კომიტეტი, მატარებელთა მოძრაობის განრიგი, მინისტრთა საბჭო, სტუდენტთა ქალაქი, მუშათა კლასი, საბჭოთა კავშირი, ბავშვთა სახლი, ძმათა სიყვარული...

Հետադրությամբ հոլովներ
თანდებულიანი ბრუნვები

Վրացերենում կան բազմաթիվ հետադրություններ, որոնք, հավելվելով հոլովներին, կատարում են հոլովական վերջավորությունների դեր. դրանք միանում են գոյականներին (անուններին) և գրվում միասին: Հետադրություն ստանում են տրական, սեռական, գործիական և պարագայական հոլովները:

Հետադրությամբ տրական (თანდებულიანი მიცემითი)–ვით,–თან,–ზე,–ში:

–ვით: კლდესა–ვით (ժայռանման), ოქროსა–ვით (ոսկու նման), ძმასა–ვით (եղբոր նման), შვილისა–ვით (որդու նման):

–თან: დედას–თან (մայրիկի մոտ), წყაროს–თან (աղբյուրի մոտ), მთას–თან (սարի մոտ), შოთას–თან (Շոթայի մոտ), ძმას–თან (եղբորս մոտ), შენობას–თან (շենքի մոտ):

– ზე: ქალაქ–ზე (քաղաքի վրա), თავ–ზე (գլխին, գլխի վրա), მიწა–ზე (հողին, հողի վրա), წყარო–ზე (աղբյուրի վրա), ხე–ზე (ծառին, ծառի վրա), ჩემ–ზე (ինձ վրա):

–ში: გულ–ში (սրտում, սրտի մեջ), ხელ–ში (ձեռքում, ձեռքի մեջ), მიწა–ში (հողում, հողի մեջ), ტყე–ში (անտառում, անտառի մեջ), ეზო–ში (բակում):

ჩხიკვი ხან კრუხივით ჩხავის, ძერასავით წივის, კატასავით კნავის, ან ძაღლივით ყეფს და მამალივით ყივის. ნაყი թխսամոր պես կռավում է, ուրուրի պես ճղավում է, կատվի պես մլավում է, շան պես հաչում է կամ աքլորի պես ծուղրուղու է կանչում:

Հետադրությամբ սեռական (თანდებულიანი ნათესაობითი)–თვის, –გან, –კენ:

-თვის: ქალაქ–ის–თვის (քաղաքի համար), სოფლ–ის–თვის (գյուղի համար), ვახტანგ–ის–თვის (Վախթանգի համար), ჩემ–თვის (ինձ համար), თქვენ–თვის (ձեզ համար):

–გან: ხ–ის–გან (փայտից), მოწაფ–ის–გან (աշակերտից), რკინ–ის–გან (երկաթից), ლექტორ–ის–გან (դասախոսից), ამხანაგ–ის–გან (ընկերոջից):

–კენ: ქალაქ–ის–კენ (դեպի քաղաք), სოფლ–ის–კენ (դեպի գյուղ), მინდვრ–ის–კენ (դեպի դաշտ), ტყ–ის–კენ (դեպի անտառ):

Հետադրությամբ գործիական (თანდებულიანი მოქმედებითი)–დან,–ურთ:

–დან: წყარო–დან (աղբյուրից), ორმო–დან (փոսից), ეზო–დან (բակից), სოფლი–დან (գյուղից), სახლი–დან (տնից), ქალაქი–დან (քաղաքից):

ցցելը գարեդան արան ֆրելը, կաց–ոցնոդան (Օձը դրսից է նախշում, մարդը՝ ներսից): დედა მოთმინებიდან გამოვიდა (մայրը համբերությունից դուրս եկավ): ვირიდან ჩამოვარდნილს ცხენზე არ შეეჯდომება (էշից ընկնողը ձի չի նստի):

–ურთ: ამხანაგით–ურთ (ընկերների հետ, ընկերներով հանդերձ), ოჯახით–ურთ (ընտանիքի հետ, ընտանյոք հանդերձ):

Հետադրությամբ պարագայական (თანდებულიანი ვითარებითი)–მდე (–მდის):

–მდე (–მდის): სახლა–მდე (մինչև տուն), ქალაქა–მდე (մինչև քաղաք), სოფლა–მდის (մինչև գյուղ), ყელა–მდის (մինչև կոկորդը), ნახვა–მდის (մինչ տեսություն՝ ցտեսություն), ხვალა–მდის (մինչև վաղը), სადგურა–მდე (մինչև կայարան): დილიდან საღამომდე მეცადინეობს– առավոտից (մինչև) երեկո պարապում է:

Ծանոթություն: *Վրացերենի հետադրությունները, որոնք մեծ մասամբ համապատասխանում են հայերենի հետադիր (վերջնահար դիրք ունեցող) կապերին, գրվում են հոլովվող բառի հետ, մինչդեռ նույն կապերը՝ դեպի (–კენ), մինչև (– მდე–მდის) և այլն, հայերենում ունեն նախադաս դիրք:*

–გან վերջածանցը հանդես է գալիս սեռական և գործիական հոլովներում: Սեռականով դրվում է այն ժամանակ, երբ տվյալ բառը պատասխանում է ումի՞ց (ցանցան?) կամ ինչի՞ց (ինչից?) հարցերին: ამანათი მივიღე მეგობრისგან (ումից?-մեգոբրիսգան)–Ծանրոցն ստացա բարեկամից (ումի՞ց, բարեկամից): ეს სახლი აშენებულია ტუფისგან (ինչից?-տուֆիսգան)–Այս տունը կառուցված է տուֆից (ինչի՞ց տուֆից): Իսկ երբ բառը պատասխանում է որտեղի՞ց (սաոդան?) հարցին, նշանակում է՝ -դան վերջածանցով բառը դրված է գործիական հոլովով: წერილი მივიღე სოფლიდან (գրիլի սաոդան միվիղե?-սոֆլիդան)–Գյուղից նամակ ստացա (որտեղի՞ց ստացա, գյուղից): ვაშლი ჩამოვარდა ხიდან (ՀԱՄՈՎԱՐԴԱ սաոդան?-խիդան)–Խնձորը ընկավ ծառից (որտեղի՞ց ընկավ, ծառից): ამხანაგი ჩამოვიდა თბილისიდან (սաոդան ՀԱՄՈՎԻԴԱ?–թբիլիսիդան)–Ընկերս ժամանեց Թբիլիսիից (որտեղի՞ց ժամանեց, Թբիլիսիից):

Ծանոթություն: *Վրաց լեզուն բացառական հոլով չունի, նրա գործառույթները կատարում են սեռական և գործիական հոլովները՝ ստանձնելով համապատասխան հետադրություններ:*

Մասնիկավոր հոլովներ
ნაწილაკიანი ბრუნვები

Հոլովման ժամանակ բառերը կարող են ստանալ –ცა, –ღა, –ვე մասնիկները. դրանք միանում են բոլոր հոլովածներին՝ բացի կոչականից, և գրվում են միասին:

Հոլովման նմուշ
ბრუნების ნიმუში

Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
სახ. – ქალი–ცა	ქალები–ცა
მოთხ. – ქალმა–ცა	ქალებმა–ცა
მიც. – ქალსა–ცა	ქალებსა–ცა
ნათ. – ქალისა–ცა	ქალებისა–ცა
მოქმ. – ქალითა–ცა	ქალებითა–ცა
ვით. – ქალადა–ცა	ქალებადა–ცა
წოდ. – ჯունի	ჯունի

Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
სახ. – ქალი–ღა	ქალები–ღა
მოთხ. – ქალმა–ღა	ქალებმა–ღა
მიც. – ქალსა–ღა	ქალებსა–ღა
ნათ. – ქალისა–ღა	ქალებისა–ღა
მოქმ. – ქალითა–ღა	ქალებითა–ღა
ვით. – ქალადა–ღა	ქალებადა–ღა
წოდ. ჯունի	ჯունի

Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*	Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*
სახ. – ქალი–ვე	ქალები–ვე
მოთხ. – ქალმა–ვე	ქალებმა–ვე
მიც. – ქალსა–ვე	ქალებსა–ვე
ნათ. – ქალისა–ვე	ქალებისა–ვე
მოქმ. – ქალითა–ვე	ქალებითა–ვე
ვით. – ქალადა–ვე	ქალებადა–ვე
წოდ. –	–

Հոլովմանն առնչվող ուղղագրությունը
მართლწერა

ա) Այն գոյականները, որոնց հիմքը վերջանում է მ-ով, պատմողական (მოთხრობითი) հոլովում ունենում են երկու მ. თემ–ი–თემ–მა, ქათამ–ი–ქათამ–მა...

բ) Այն գոյականները, որոնց հիմքը վերջանում է ს-ով, տրական (მიცემითი) հոլովում ունենում են երկու ს. თას–ი–თას–ს, ფას–ი–ფას–ს...

Ծանոթություն: Նույն կանոնին ենթարկվում է նաև ածական անունը, եթե հանդես է գալիս առանձին՝ ძვირფას–ი, ძვირფას–ს, բայց երբ հանդես է գալիս որոշիչի դերում, տրական հոլովի վերջավորությունը՝ երկրորդ ს-ն, հատվում է ძვირფას ამხანაგს, ոչ թե՝ ძვირფას–ს ამხანაგს...

գ) Եթե հիմքը վերջանում է ზ-ով, –ზე հետադրության հավելումով ունենում է երկու ზ. ასპარეზ–ი–ასპარეზ–ზე, ზ–თევზ–ი–თევზ–ზე, კოვზ–ი–კოვზ–ზე, ვაზ–ი–ვაზ–ზე, ლამაზ–ი–ლამაზ–ზე, ესკიზ–ი–ესკიზ–ზე, ნარგიზ–ი–ნარგიზ–ზე, დარბაზ–ი–დარბაზ–ზე...

դ) Եթե հիմքը վերջանում է შ-ով, -ში հետադրության հավելումով ունենում է երկու შ՝ თეფშ–ი–თეფშ–ში, ქარქაშ–ი–ქარქაშ–ში, ანგარიშ–ი–ანგარიშ–ში, ნიმუშ–ი–ნიმუშ–ში, კომშ–ი–კომშ–ში, ბალიშ–ი–ბალიშ–ში...

ե) Եթե հիմքը վերջանում է თ -ով, –თან հետադրության հավելումով ունենում է երկու –თ. ზვირთ–ი–ზვირთ–თან, სომხეთ–ი–სომხეთ–თან, რუსეთ–ი–რუსთ–თან, ერთმანეთ–ი–ერთმანეთ–თან, ბურთ–ი–ბურთ–თან...

ა, ე, ო, უ ձայնավորահիմք գոյականները –თან վերջածանցի առկայության դեպքում տրական հոլովում պահպանում են հոլովի ს–ն:

Օրինակ՝ ძმა–ძმას–თან, ხე–ხეს–თან, წყარო–წყაროს–თან, ბუ–ბუს–თან...

Բաղաձայնահիմք (բաղաձայնահանգ) գոյականները նույն՝ տրական հոլովում –თან վերջածանցի առկայության դեպքում կորցնում են ს–ն:

Օրինակ՝ სახლი–სახლთან, წყალი–წყალთან...

Ձայնավորահիմք և բաղաձայնահիմք գոյականները -ზე, –ში վերջածանցների առկայության դեպքում տրական հոլովում կորցնում են հոլովական նիշը:

Օրինակ՝ ხე–ხეზე, წყალ–ი–წყალ–ში, სახლ–ი–სახლ–ზე–სახლ–ში, წყარო–წყარო–ზე–წყარო–ში...

ს բաղաձայնով վերջացող գոյականները -ზე, -ში վերջածանցների առկայության դեպքում այդ ს–ն պահպանում են:

Օրինակ՝ მაწვლის–ი–მაწვლის–ში, ქუთაის–ი–ქუთაის–ში, ბოლნის–ი–ბოლნის–ში, თბილის–ი–თბილის–ში, კლას–ი–კლას–ში.

ԱԾԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ
ზედსართავი სახელი

Այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս առարկայի հատկություն կամ վերաբերություն, կոչվում են ածականներ: Ածականները վրացերենում պատասխանում են ինչպիսի՞ (როგორი?), որպիսի՞ (რანაირი?), ո՞ր (რომელი?), որտեղացի՞ (სადაური?), երբվա՞ (როდინდელი?) հարցերին:

Իբրև կանոն՝ ածականները, չունենալով հոլովական հատուկ համակարգ, նմանվում են գոյականներին և խոսքի մեջ գործածվում են նրանց հետ: Դառնալով գոյականական անդամի լրացում՝ համաձայնում են միայն հոլովով.

	Եզակի թիվ		Հոգնակի թիվ	
	միաբանական հոլովում		*բազմաբանական հոլովում*	
Սահ.	դիդ-ი	սահլ-ი	դիդ-ი	սահլ-ებ-ი
Մոտհ.	դիդ-მა	սահլ-მა	դიდ-მა	սահլ-ებ-მა
Մաց.	դիդ	սահլ-ს	դიდ	սահլ-ებ-ს
Հատ.	դიդ-ი	սահլ-ის	դიդ-ი	սահլ-ებ-ის
Մոտմ.	դიդ-ი	սահլ-ით	դიդ-ი	սահլ-ებ-ით
Ցոտ.	դიդ	սահլ-ად	դიդ	սահլ-ებ-ად
Գոդ.	դიդ-ო	սահլ-ო	դიդ-ო	սահլ-ებ-ო

Ըստ հատկանիշների արտահայտելու ձևի՝ ածականները վրացերենում լինում են որակական (ვითარებითი) և հարաբերական (მიმართებითი).

Որակական ածականներն (ვითარებითი ზედსართავები) ուղղակիորեն արտահայտում են որակային հատկանիշ, օրինակ՝ თეთრი, გემრიელი, შავი, წითელი, მაღალი, დიდი, პატარა, დაბალი, ლამაზი, ტკბილი, მწარე, მსუქანი, გამხდარი, მახინჯი, მწიფე, მორცხვი, რბილი, კეთილი, საყვარელი, საძაგელი և այլն:

Հարաբերական ածականներն (მიმართებითი ზედსართავები) արտահայտում են միջնորդավորված հատկանիշ, օրինակ՝ წვერიანი, მარილიანი, აქაური, იქაური (ხალხი), სამოციანი (წლები), მხეცური, გუშინდელი (ამბავი), დღევანდელი, დაწერილი, დაჭრილი, მძინარე, მცოდნე, მწოლიარე, მხეცური, უფერული, უფულო, ჩვენებური և այլն:

Հարաբերական ածականները ցույց են տալիս՝

1. տեղ (ადგილი)-აქაური, იქაური, სოფლელი, კახური.
2. ժամանակ (დრო)- შარშანდელი, გუშინდელი, დღევანდელი.
3. նյութ (მასალა)- ქვის, ტყავის, თიხის և այլն:

Ածական անունների հոլովումը
ზედსართავ სახელთა ბრუნება

Վրացերենում ածականները լինում են բաղաձայնավերջ (բաղաձայնահիմք կամ բաղաձայնահանգ) և ձայնավորավերջ (ձայնավորահիմք կամ ձայնավորահանգ): Բաղաձայնավերջ են՝ მაღალ-ი, გრძელ-ი, ლამაზ-ი, მსუბუქ-ი, კეთილ-ი, დიდ-ი և այլն (բերված օրինակների մեջ ი-ն հոլովական վերջավորություն է): Ձայնավորավերջ են՝ პატარა, სუფთა, მწვანე, მოკლე, ფართო, ქორფა և այլն:

Ածականներն ինքնին հոլովվում են այնպես, ինչպես գոյականները: Այսինքն՝ բաղաձայնավերջ ածականները պատկանում են I հոլովման, ა կամ ე ձայնավորավերջ ածականները՝ II հոլովման, իսկ ო կամ უ ձայնավորավերջ ածականները՝ III հոլովման:

Երբ բառերը վերջանում են բաղաձայնով

I հոլովում

	Եզակի թիվ	Հոգնակի թիվ
	միաբանական հոլովում	*բազմաբանական հոլովում*
Սահ.	მაღალ-ი	მაღლ-ებ-ი
Մոտհ.	მაღალ-მა	მაღლ-ებ-მა
Մաց.	მაღალ-ს	მაღლ-ებ-ს
Հատ.	მაღლ-ის	მაღლ-ებ-ის
Մոտմ.	მაღლ-ით	მაღლ-ებ-ით
Ցոտ.	მაღლ-ად	მაღლ-ებ-ად
Գոդ.	მაღალ-ო	მაღლ-ებ-ო

Այսպես հոլովվում են՝ წითელი, ლამაზი, დიდი, შავი, მშვენიერი, გრძელი, განიერი, დაბალი և այլն:

Երբ բառերը վերջանում են ა կամ ე ձայնավորով.

II հոլովում

	Եզակի թիվ	Հոգնակի թիվ
	միաբանական հոլովում	*բազմաբանական հոլովում*
Սահ.	პატარა	პატარ-ებ-ი
Մոտհ.	პატარა-მ	პატარ-ებ-მა
Մաց.	პატარა-ს	პატარ-ებ-ს
Հատ.	პატარ-ის	პატარ-ებ-ის
Մոտմ.	პატარ-ით	პატარ-ებ-ით
Ցոտ.	პატარ-ად	პატარ-ებ-ად
Գոդ.	პატარა(-ვ)	პატარ-ებ-ო

Այսպես հոլովվում են՝ Ծաղոցալա, գուլբիա, անկարա, Սուգոտա, Ցմինդա, Ցվարե, Ցցոդնե, Ցվուխարե, Ցվգանե.

Երբ բառերը վերջանում են ո կամ ու ձայնավորով.

III հոլովում

Եզակի թիվ		Հոգնակի թիվ
Ցհոլոմբոտո հոլովում		*Ցհրավլոմբոտո հոլովում*
Նախ.	ունինատլ–ո	ունինատլո–ություն
Ցոտհ.	ունինատլո–մ	ունինատլո–ություն–մա
Ցուց.	ունինատլո–ն	ունինատլո–ություն–ն
Ներ.	ունինատլո–ն(ի)	ունինատլո–ություն–ուն
Ցոգ.	ունինատլոտ–(ի)	ունինատլո–ություն–ոտ
Ցոտ.	ունինատլո–դ	ունինատլո–ություն–ադ
Ցոդ.	ունինատլո–ց	ունինատլ–ություն–ո

Այսպես հոլովվում են՝ ունո, ուգուլո, ուգուրո, ուգուդո, ուքուդո, ուելո, ուդունցիոլինո, ուցնո, ուգուլո, ցոցրո, գարտո, ցրու և այլն:

Ածական անունների հոլովումը գոյականների հետ

Ցեղնարտաց նախելոտ բրունեբա արնեբոտ նախելոտանդ երտադ

Երբ ածականը հանդես է գալիս գոյականի հետ, ածականի հոլովումը կատարվում է ըստ այնմ, թե ինչով է վերջանում նրա հիմքը՝ բաղաձայնո՞վ, թե՞ ձայնավորով, ածականը նախորդո՞ւմ, թե՞ հաջորդում է գոյականին:

Եթե ածականը ձայնավորավերջ է և նախորդում է գոյականին, ապա մնում է անփոփոխ թե՛ եզակի, թե՛ հոգնակի բոլոր հոլովներում, այսինքն, ինչպես հայերենում է. չի հոլովվում.

Եզակի թիվ			Հոգնակի թիվ	
Ցհոլոմբոտո հոլովում			*Ցհրավլոմբոտո հոլովում*	
Նախ.	Ցատարա	նախել–ո	Ցատարա	նախել–ություն–ո
Ցոտհ.	Ցատարա	նախել–մա	Ցատարա	նախել–ություն–մա
Ցուց.	Ցատարա	նախել–ն	Ցատարա	նախել–ություն–ն
Ներ.	Ցատարա	նախել–ուն	Ցատարա	նախել–ություն–ուն
Ցոգ.	Ցատարա	նախել–ոտ	Ցատարա	նախել–ություն–ոտ
Ցոտ.	Ցատարա	նախել–ադ	Ցատարա	նախել–ություն–ադ
Ցոդ.	Ցատարա	նախել–ո	Ցատարա	նախել–ություն–ո

Այսպես հոլովվում են՝ գարտո ցելը, Սուգոտա ֆուրֆելը, Սուգոտա սաբանը, Սուգոտա ելելը, Ցատարա բաղը, Ցատարա բաղցը, Ցատարա նախելը, Ցիցիլ ցվրոտը, ելուրջա ցնելը, ցրու կացը, գամրջը ֆալը...:

Բաղաձայնավերջ ածականները՝ գոյականներից առաջ

Ցանեցոգանգուլանո Ցեղնարտաց նախելոտանդ

Նախադաս գործածվող բաղաձայնավերջ ածականները հոլովվում են գոյականների հետ, ընդ որում ուղղական, պատմողական և կոչական հոլովներում ամբողջովին համահունչ են գոյականին, այսինքն՝ ստանում են հոլովական նույն վերջավորությունները (Ցաց–ո դաց, Ցաց–մա դաց–մ, Ցաց–ա դաց(–ց), սեռական և գործիական հոլովներում համաձայնում են մասամբ (Ցաց–ո դաց–ն, Ցաց–ո դաց–ոտ), իսկ տրական և պարագայական հոլովներում հանդես են գալիս սոսկ հիմքով՝ առանց հոլովական վերջավորության (Ցաց դաց–ն, Ցաց դաց–դ): Դրանից բացի՝ նրանք հոգնակի թվում գոյականներին չեն համաձայնում՝ պահպանելով եզակիությունը:

Եզակի թիվ			Հոգնակի թիվ	
Ցհոլոմբոտո հոլովում			*Ցհրավլոմբոտո հոլովում*	
Նախ.	Ցաց–ո	դաց	Ցաց–ո	դաց–ություն–ո
Ցոտհ.	Ցաց–մա	դաց–մ	Ցաց–մա	դաց–ություն–մա
Ցուց.	Ցաց	դաց–ն	Ցաց	դաց–ություն–ն
Ներ.	Ցաց–ո	դաց–ուն	Ցաց–ո	դաց–ություն–ուն
Ցոգ.	Ցաց–ո	դաց–ոտ	Ցաց–ո	դաց–ություն–ոտ
Ցոտ.	Ցաց	դաց–դ	Ցաց	դաց–ություն–ադ
Ցոդ.	Ցաց–ո	դաց(–ց)	Ցաց–ո	դաց–ություն–ո

Այսպես հոլովվում են՝ դոդո նոնարելը, մաբլալը մոտ, գուլադը կացը, դոդո գամնարը, ելամաբը ֆալը, ցոցնալը ցվգաբելները, մաբլալը ցենոմբա, ցնելը ցվալը, նեդլը տեգնը և այլն:

Ածականները՝ գոյական անուններից հետո

Ցեղնարտաց նախելոտանդ ցեմդեգ

Որպես կանոն՝ վրացերենում ածականները դրվում են գոյականից առաջ, բայց, հատկապես չափածո խոսքի մեջ, երբեմն լինում են շեղումներ: Նման դեպքերում ածականներն ստանում են հոլովական այն վերջավորությունները, որոնք ստանում են գոյականները, այսինքն՝

հետադաս դիրքերում ածականները հոլովվում են այնպես, ինչպես հոլովվում են միևնույն հիմքն ունեցող գոյականները:

նտ.	წყარო	ანკარა	ბავშვი	პატარა
მոտ.	წყარო–მ	ანკარა–მ	ბავშვ–მა	პატარა–მ
მიც.	წყარო–ს	ანკარა–ს	ბავშვ–ს	პატარა–ს
ნათ.	წყარო–ს(ი)	ანკარა–ს(ი)	ბავშვ–ის	პატარ–ის(ა)
მოქმ.	წყარო–თ(ი)	ანკარა–თ(ი)	ბავშვ–ით	პატარ–ით(ა)
ვით.	წყარო–დ	ანკარა–დ	ბავშვ–ად	პატარ–ად(ა)
წოდ.	წყარო–ვ	ანკარა–ვ	ბავშვ–ო	პატარა(–ვ)

Ածականի գործածությունը գոյականաբար
Ցեղնարտաձ նանելոն գամոյենեբա արնեբոտ նանելած (նունտանտոյացիա – գաարնեբոտեբա)

Վրացերենում, ինչպես և այլ լեզուներում, ածականները կարող են հանդես գալ իրենց արտահայտած հատկանիշներն ունեցող առարկայի անվան փոխարեն, այսինքն՝ գործածվել գոյականաբար:

Այսպես՝ ფრიადოსანი სტუდენტი დაჯილდოვდა (գերազանցիկ ուսանողը պարգևատրվեց) այստեղ ფრიადოსანი-ն (գերազանցիկ) հանդես է գալիս իր քերականական նշանակությամբ՝ որպես ածական, բայց ფრიადოსანი დაჯილდოვდა (գերազանցիկը պարգևատրվեց)– ფრიადოსანი-ն (գերազանցիկը) հանդես է գալիս գոյականաբար և պատասխանում է ვინ? հարցին: ვინ დაჯილდოვდა? (ո՞վ պարգևատրվեց), ფრიადოსანი (գերազանցիկը). ერევანში ბევრია კარგი სასტუმრო (Երևանում շատ են լավ հյուրանոցները). არამმა ისტორიაში კარგი მიიღო (Արամը պատմությունից «լավ» ստացավ): Առաջին նախադասության մեջ კარგი-ն ածական է, երկրորդում՝ գոյական (հանդես է եկել գոյականի փոխարեն):

Գոյականի գործածությունը ածականաբար
Արնեբոտա նանելոն գամոյենեբա Ցեղնարտաձած (ადიექტივაცია – გაՑեղնարտաձեբა)

Չափ ու կշիռ ցույց տվող գոյականները հաճախ ածականի, այսինքն՝ որոշիչի գործառույթ են կատարում. წვეთი წყალი, კილო შაქარი, ტონა ხორბალი, კილომეტრი გზა, ბოთლი ღვინო...

Այլ գոյականներ ևս որպես որոշիչ հանդես են գալիս ածականների դերում՝ ածականաբար. მიტინგს ᲥᲝᲯᲐ ხალხი ესწრებოდა (Հանրահավաքին ծով ժողովուրդ էր հավաքվել): გურამი ᲥᲘᲯᲐ გულის პატრონია (Գուրա-

մը քաղ սրտի տեր է): Ինձ մեքենայի ᲠᲙᲝᲜᲘᲡ ნერვები აქვს (Ինձ բարեկամը երկաթ(ե) նյարդեր ունի):

Ընդգծված գոյականները ածականի դեր են կատարում և հոլովվում են որպես ձայնավորավերջ ածականներ, այսինքն՝ բոլոր հոլովներում մնում են անփոփոխ, իսկ բաղաձայնավերջ գոյականները որոշ հոլովներում հոլովական վերջավորությունը փոխում են, մի քանիսում՝ ոչ:

նտ.	ქვა გულ–ი	კილომეტრ–ი	გზა
մոտ.	ქვა გულ–მა	კილომეტრ–მა	გზა–მ
մից.	ქვა გულ–ს	კილომეტრ	გზა–ს
ნათ.	ქვა გულ–ის	კილომეტრ–ი	გზ–ის
მოქმ.	ქვა გულ–ით	კილომეტრ–ი	გზ–ით
ვით.	ქვა გულ–ად	კილომეტრ	გზ–ად
წოდ.	ქვა გულ–ო	კილომეტრ–ო	გზა–ვ

Ծանոթություն: *Ածականաբար գործածված գոյականները հոգնակի թիվ չեն կազմում:*

Ածականների համեմատության աստիճանները
Ցեղնարտաձ նանելեբան ხარისხის ფორმեբо

Վրացերենում որակական ածականներն ունեն համեմատության երեք աստիճան՝ դրական (დადებითი), նվազական (ოდნაობითი կամ მიმართებითი) և առավելական կամ գերադրական (უფროობითი կամ აღმატებითი):

1. Դրական (დადებითი) աստիճանը ածականի սկզբնական, արմատական, անփոփոխ ձևն է, որը ցույց է տալիս առարկայի տվյալ հատկությունը առանց այլ առարկաների նույն հատկության հետ համեմատելու. დიდი (մեծ), გრძელი (երկար), ყვითელი (դեղին), მაღალი (բարձր), ლამაზი (գեղեցիկ), მწარე (դառն), შავი (սև), წითელი (կարմիր). այս ածականների մեջ համեմատության իմաստ չկա: გულადი ჯარისკაცი (քաջ զինվոր), ლამაზი ქალი (գեղանի աղջիկ), ბედნიერი ოჯახი (երջանիկ ընտանիք), ბეჯითი სტუდენტი (ջանասեր ուսանող):

2. Նվազական (ოდნაობითი) աստիճանը ցույց է տալիս առարկայի տվյալ հատկության պակաս լինելը ուրիշ առարկայի նույն հատկության համեմատությամբ և կազմվում է -მო նախածանցի և -ო վերջածանցի միջոցով, որոնք ավելացվում են ածականի դրական կամ արմատական ձևին: Այս աստիճանը համապատասխանում է հայերենի նվազական բաղդատականին, ցույց է տալիս տվյալ առարկայի հատկության նվազ, պակաս լինելը և թարգմանվում է *-ավուն* ածանցի հավելումով. მო–დიდ–ო (մեծավուն), მო–გრძ–ო (երկարավուն), მო–შავ–ო (սևավուն), მо–

ყვითალ–ო (դեղնավուն), მო–მაღლ–ო (բարձրավուն), მო–წითალ–ო (կարմրավուն), მო–ლამაზ–ო (գեղեցկավուն), მო–მწარ–ო (դառնավուն) և այլն:

դրական	նվազական	դրական	նվազական
თეთრი	მო–თეთრ–ო	მაღალი	მო–მაღლ–ო
შავი	მო–შავ–ო	ადვილი	მო–ადვილ–ო
მწარე	მო–მწარ–ო	ლამაზი	მო–ლამაზ–ო
გრძელი	მო–გრძ–ო	დიდი	მო–დიდ–ო

3. Առավելական կամ գերադրական աստիճանը (უფროობითი կամ აღმატებითი) ցույց է տալիս առարկայի տվյալ հատկանիշի առավել լինելը, գերազանցությունը ուրիշ առարկաների նույն հատկության համեմատությամբ և կազմվում է უ– նախածանցի և –ეს վերջածանցի միջոցով, վերջինս՝ բառի վերջավորությունից առաջ. უ–დიდ–ეს–ი (ավելի մեծ, ամենամեծ), უ–მაღლ–ეს–ი (ավելի բարձր), უ–პატარ–ეს–ი (ավելի փոքր), უ–ლამაზ–ეს–ი (ավելի գեղեցիկ, ամենագեղեցիկ), უ–მწარ–ეს–ი (ավելի դառն, ամենադառն) უ–შავ–ეს–ი (ավելի սև, ամենասև), უ–წითლ–ეს–ი (ավելի կարմիր, ամենակարմիր).

դրական	գերադրական
დიდი	უ–დიდ–ეს–ი
გრძელი	უ–გრძელ–ეს–ი
ყვითელი	უ–ყვითლ–ეს–ი
მაღალი	უ–მაღლ–ეს–ი
ლამაზი	უ–ულამაზ–ეს–ი
მწარე	უ–მწარ–ეს–ი
წითელი	უ–წითლ–ეს–ი

Վրացերենում առավելական կամ գերադրական աստիճան կազմվում է նաև նկարագրական եղանակով. դրական աստիճանին ավելանում է უფრო– (ավելի) օժանդակ բառը. უფრო ლამაზი (ավելի գեղեցիկ), უფრო მწარე (ավելի դառն), უფრო შავი (ավելի սև), უფრო წითელი (ավելի կարմիր), უფრო გრძელი (ավելի երկար), უფრო დიდი (ավելի մեծ), უფრო ყვითელი (ավելի դեղին) և այլն:

–ელი//ერი, –ილ–ი ածանց ունեցող շատ քիչ թվով ածականներ առավելական աստիճան կազմելիս կորցնում են այդ ածանցները, արդյունքում գերադրական աստիճանը կազմվում է անմիջապես հիմքի հիման վրա.

դրական	նվազական	գերադրական
გრძ–ელ–ი	მო–გრძ–ო	უ–გრძ–ეს–ი
ტკბ–ილ–ი	მო–ტკბ–ო	უ–ტკბ–ეს–ი
სქ–ელ–ი	მო–სქ–ო	უ–სქ–ეს–ი
ტბ–ილ–ი	მო–ტკბ–ო	უ–ტკბ–ეს–ი

4. Առավելական կամ գերադրական (უფროობითი կամ აღმატებითი) աստիճանը ցույց է տալիս առարկայի տվյալ հատկանիշի գերազանցությունը, առավել լինելը ուրիշ առարկաների նույն հատկության համեմատ:

Վրացերենում գերադրական աստիճան նույնպես կարելի է ստանալ նկարագրական եղանակով. առավելական կազմելու համար գործածում են ძლიერ, ძალიან–շատ, ერთობ, ფრიად–ավելի քան, მეტისმეტ–ად–ևս առավել, չափազանց կապակցությունները. ძლიერ–շատ (ძლიერ ლამაზი–շատ գեղեցիկ), ფრიად–ավելի քան (ფრიად კარგი–ավելի քան լավ), მეტად–ևս առավել, (მეტად ბედნიერი–ևս առավել երջանիկ), მეტ–ისმეტად–չափազանց (მეტისმეტად ლამაზი–չափազանց գեղեցիկ):

Որակական ածականները համեմատության աստիճաններ կազմելիս բաժանվում են երեք խմբի.

1. Առկա են բոլոր երեք ձևերը. თეთრი–მო–თეთრ–ო–უ–თეთრ–ეს–ი (սպիտակ-սպիտակավուն-ամենասպիտակ), მაღალი–მო–მაღლ–ო–უ–მაღლ–ეს–ი (բարձր-բարձրավուն-բարձրագույն), შავი–მო–შავ–ო–უ–შავ–ეს–ი (սև-սևավուն-ամենասև):

Ծանոթություն: *Ի տարբերություն հայերենի՝ վրացերենում գունանուններով կարելի է նաև գերադրական աստիճան կազմել.*

դրական	նվազական	գերադրական
თეთრ–ი	მო–თეთრ–ო	უ–თეთრ–ეს–ი
შავი	მო–შავ–ო	უ–შავეს–ი
წითელი	მო–წითა–ლო	უ–წითლ–ეს–ი

2. Առկա են միայն երկու ձևերը.

ա. դրական և նվազական. მრგვალი–მო–მრგვალ–ო (կլոր-կլորավուն), ნაცრისფერი–მო–ნაცრისფერ–ო (մոխրագույն-մոխրագունավուն), იისფერი–მო–იისფერ–ო (մանուշակագույն-մանուշակագունավոր), ლურჯ–ი–მო–ლურჯ–ო (կապույտ-կապտավուն):

բ) դրական և գերադրական.. კარგი–უ–კეთ–ეს–ი (լավ-լավագույն), ნაზი–უ–ნაზ–ეს–ი (քնքուշ-քնքշագույն), სწრაფი–უ–სწრაფ–ეს–ი (շտապ-ամենաշտապ), მარტივი–უ–მარტივ–ეს–ი (պարզ-պարզագույն), ღრმა–უ–ღრმ–ეს–ი (խոր-խորագույն), ჭკვიანი–უ–ჭკვიან–ეს–ი (խելացի-ամենախելացի), ძლიერი–უ–ძლიერ–ეს–ი (ուժեղ-ուժեղագույն):

3. Վրացերենում կան մի շարք որակական ածականներ, որոնք չունեն նվազական կամ գերադրական աստիճաններ. նրանք համեմատելի հատկանիշ ցույց չեն տալիս: Դրանցից են՝ ბერწი (ամուլ), ერთნაირი (միանման), მამრი (արու), მოკლებული (զուրկ), ტიტველი, შიშველი (մերկ, լերկ), თანაბარი, თანასწორი (հավասար), უცოლო (անամուսին տղամարդ), უქმრო (անամուսին կին), ქვრივი (այրի), სველი (թաց), ანკარა (ականակիտ), ჩუმი (լուռ) և այլն:

Վրացերենում ածականների կազմությանը մասնակցում են խոսքի գրեթե բոլոր մասերը, ինչպես նաև մեծ թվով նախածանցներ և վերջածանցներ:

ԱԾԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ
ზედსართავ სახელთა წარმოება

Ածականների կազմությունը խոսքի մասերից
ზედსართავების წარმოება მეტყველების ნაწილებისაგან

Գոյականից՝ გული–გულადი (սիրտ-սրտոտ՝ քաջ), ჭკუა–ჭკვიანი (խելք-խելացի), ხაზი–ხაზოვანი (գիծ-գծավոր):

Ածականից՝ მაღალი–მომაღლო (բարձր-բարձրավուն), ლამაზი–ულამაზესი (գեղեցիկ-գեղեցկագույն):

Թվականից՝ პირველი–პირველადი (առաջին-առաջնային), ხუთი–მეხუთე (հինգ-հինգերորդ):

Դերանունից՝ თქვენ–თქვენებური (դուք-ձեզ պես՝ ձեզ նման), ჩვენ–ჩვენებური (մենք-մեզ պես՝ մեզ նման):

Բայահիմքից՝ წერა–წერითი (գրել-գրավոր), პშვენის–მშვენიერი (զարդարել-սքանչելի):

Մակբայից՝ გუშინ–გუშინდელი (երեկ-երեկվա), ხვალ–ხვალინდელი (վաղը-վաղվա), შარშან–შარშანდელი (հերու-հերվա):

Գոյականների բաղադրմամբ՝ გული+ქვა–გულქვა (սիրտ և քար-քարսիրտ):

Գոյականի և ածականի բաղադրմամբ՝ ძვირი+ფასი–ძვირფასი (թանկ+գին-թանկագին), ტანი+მაღალი–ტანმაღალი (մարմին + բարձր - բարձրամարմին՝ բարձրահասակ), გული+კეთილი–გულკეთილი (սիրտ+ բարի-բարեսիրտ), სიტყვა+ტკბილი–სიტყვატკბილი (խոսք՝ բառ + քաղցրքաղցրախոս, քաղցրաբառ):

Գոյականի և բայահիմքի բաղադրմամբ՝ გული+ღია–გულღია (սիրտ+ բաց-սրտաբաց), ადვილი+დნობა–ადვილდნობადი (հեշտ՝ դյուրին + հալոցք-դյուրահալ), კაცი+ჭამა–კაციჭამია (մարդ+ուտել-մարդակեր), კარი+

ჩაკეტვა–კარჩაკეტილი (դուռ+փակել-դռնփակ), შტო+გაშლა–შტოგაშლილი (ճյուղ+սփռված-ճյուղասփյուռ):

Ածականների կազմությունը օժանդակ բառերից՝ თუ–სა–თუ–ო (կասկածելի, տարակուսելի), ებრ–უ–ებრ–ო (անման, անզուգական):

Բառակապակցություններից՝ და+ძმა–დაძმური (ուրուրերոնոնա. քույր-եղբայրական հարաբերություն), საახალწლო (սահնաղարդ. ամանորյա նվեր), მამა+შვილი–მამაშვილური (հայրուորդիական):

Հոլովական վերջավորություններից՝ –ით: წერ–ით–ი (գամոցդա. գրավոր քննություն), შემოხვევ–ით–ი (ոցվլենա. պատահական երևույթ), დადებ–ით–ი (ոասոնա. դրական պատասխան), ბრძანებ–ით–ი (ցինադադեբա. հրամայական նախադասություն), ახსნ–ით–ი (կարճանա. բացատրական թելադրություն), ქვე–ით–ი (ցარი. հետևակի զինվոր, հետևազորային), რიცხვ–ით–ი (սանելո. թվական անուն), გვერდ–ით–ი (
անი. կողի՝ եզրի գիծ՝ եզրագիծ):

–ად–ი: ფერ–ად–ი (ბუშტები. գույնզգույն փուչիկներ), ცვალებ–ად–ი (ამინდი. հարափոփոխ եղանակ), ბურ–ად–ი (კაცი. հյուրասեր՝ աղուհացով մարդ), გულ–ად–ი (ցარისკაცი. քաջ զինվոր), გულით–ად–ი (მეგობარი. անկեղծ՝ սրտաբաց ընկեր), ძირით–ად–ი (საკითხი. հիմնական հարց, հիմնահարց):

Ածականների կազմությունը վերջածանցներից
ზედსართავების წარმოება თანდებულებისაგან

–ებრ (արդ, պես, ձև ունեցող, նման): გუმბათის–ებრ–ი (գմբեթաձև, գմբեթարդ), ლომ–ის–ებრ–ი (առյուծանման, առյուծաձև), ვეფხვის–ებრ–ი (ընձաձև, ընձանման), კაცის–ებრ–ი (մարդանման), სოკოს–ებრ–ი (սնկաձև, սնկանման), ცარცის–ებრ–ი (կավճանման, կավճաձև), ჩემ–ებრ–ი (ինձ պես), შენ–ებრ–ი (քեզ պես), მის–ებრ–ი (նրա պես), ჩვენ–ებრ–ი (մեզ պես), თქვენ–ებრ–ი (ձեզ պես), მათ–ებრ–ი (նրանց պես):

–ებრ+ივ (-ական, -ային): გონ–ებრ–ივ–ი (բանական), სახელმწიფო–ებრ–ივ–ი (պետական) ქონ–ებრ–ივ–ი (գույքային), საზოგადო–ებრ–ივ–ი (հասարակական), ჩვეულ–ებრ–ივ–ი (սովորական):

–ობრივ (-ային, -ական): დედ–ობრივ–ი (մայրական), ენ–ობრივ–ი (լեզվական), მამ–ობრივ–ი (հայրական), ზნე–ობრივ–ი (բարոյական), კაც–ობრივ–ი (մարդկային), მიზნ–ობრივ–ი (նպատակային), შედეგ–ობრივ–ი (հետևանքային), სქეს–ობრივ–ი (սեռական):

–ებურ–ი (-նման, -պես): თავის–ებურ–ი (յուրօրինակ), თოვლის–ებურ–ი (ձյունանման), თქვენ–ებურ–ი (ձեզ նման), ლომის–ებურ–ი (առյուծա-

նման), ჩვენ-ებურ-ი (մեզ նման), ძველ-ებურ-ი (հնաոճ), ქინძისთავის-ებურ-ი (գնդասեղանման):

-ელ. ցույց է տալիս մարդկանց ծագումը, որտեղացի լինելը, երբեմն էլ՝ զբաղմունքը. ქალაქ-ელ-ი (քաղաքացի), სოფლ-ელ-ი (գյուղացի), ერევან-ელ-ი (երևանցի), თბილის-ელ-ი (թբիլիսցի), ლორ-ელ-ი (լոռեցի), ქართვ-ელ-ი (վրացի), უკრაინ-ელ-ი (ուկրաինացի), გერმან-ელ-ი (գերմանացի), მთამსვლ-ელ-ი (լեռնագնաց), ფეხბურთ-ელ-ი (ֆուտբոլիստ), დამცვ-ელ-ი (պաշտպան), კალათბურთ-ელ-ი (բասկետբոլիստ), ჩოგბურთ-ელ-ი (թենիսիստ) և այլն:

-იან (-ավոր)- ოქრო-იან- ი (ոսկի ունեցող՝ ոսկևոր), ულვაშ-იან-ი (բեղավոր), შავწვერ-იან-ი (սևամորուս), შავთმ-იან-ი (սևահեր), ცოლ-იან-ი (կին ունեցող), ცხენ-იან-ი (ձի ունեցող), ქუდ-იან-ი (գլխարկավոր), ფრთ-იან-ი (թևավոր), ფულ-იან-ი (փողավոր):

-იერ (տարնմանումով՝ -იელ)- გემრ-იელ-ი (համեղ), გონ-იერ-ი (խելացի), ზომ-იერ-ი (չափավոր), შეცნ-იერ-ი (գիտնական), მშ-იერ-ი (քաղցած), მშვენ-იერ-ი (հրաշալի), ნიჭ-იერ-ი (տաղանդավոր), ძლ-იერ-ი (զորավոր), წეს-იერ-ი (կանոնավոր), ცბ-იერ-ი (անառակ), ինչպես նաև՝ ამ-იერ-ი+დან (այսուհետ), მაგ-იერ-ი+დან (այդուհետ), იმ-იერ-ი+დან (այնուհետ):

-ოსან (ունեցող, կրող) - გვირგვინ-ოსან-ი (թագակիր), ცხენ-ოსან- ი (ձիավոր, հեծյալ), მანდილ-ოსან-ი (գլխաշորակիր՝ լաչակավոր, տիկին), მშვილდ-ოსან-ი (աղեղնակիր), ორდენ-ოსან-ი (շքանշանակիր), ფრიად-ოსან-ი (գերազանցիկ), ქუდ-ოსან-ი (գլխարկակիր՝ տղամարդ), ხელ-ოსან-ი (արհեստավոր):

-ოვან: ახ-ოვან-ი (բարձրահասակ, պարթև), გულ-ოვან-ი (սրտոտ), ბუნდ-ოვან-ი (աղոտ, խամրած), კლდ-ოვან-ი (ժայռոտ), ხელ-ოვან-ი (արհեստավոր), ტან-ოვან-ი (մարմնեղ, հաղթանդամ), ჯერ-ოვან-ი (պատշաճ):

-ა: გრძელყურ-ა (երկարականջ), დოყლაპი-ა (բերանբաց), ორფეხ-ა (երկոտանի), შავთვალ-ა (սևաչվի), ცალთვალ-ა (միակնանի):

Նախածանց-վերջածանցներից.

სა-ო (վերաբերող, պատկանող, հատուկ նշանակության): სა-სოფლ-ო (գյուղական), საჯარ-ო (հանրային), სა-ეკლესი-ო (եկեղեցու համար նախատեսված՝ եկեղեցական), სა-კლას-ო, (դասարանային), სა-კოლ-ო (դպրոցական), სა-თავის-ო (իր համար նախատեսված), სა-სხვის-ო (ուրիշի համար նախատեսված), სა-ჩემ-ო (ինձ համար նախատեսված), სა-ჩვენ-ო (մեզ համար նախատեսված), სა-სწრაფ-ო (շտապ, հապճեպ), სა-ჩქარ-ო (շտապ, արագ), სა-უკეთ-ეს-ო (լավագույն):

სა-ე: სა-ქათმ-ე (հավանոց), სა-ღორ-ე (խոզանոց), სა-ფულ-ე (դրամապանակ), სა-თვალ-ე (ակնոց), სა-ყურ-ე (ականջող), სა-ურმ-ე (սայլագնա), სა-ნაგვ-ე (աղբանոց), სა-კაბ-ე (շորացու):

სა-არ: სა-თხოვ-არ-ი (խնդրելի՝ խնդրանք), სა-ოც-არ- ი (զարմանալի), სა-ფიც-არ-ი (երդվելի՝ սուրբ), სა-ძებ-არ-ი (փնտրելի), სა-ომ-არ-ი (պատերազմական), სა-ჩხუბ-არ- ი (կռվարար), სა-ნუკვ-არ-ი (երանելի), სა-ზიზღ-არ-ი (զզվելի), სა-წვიმ-არ-ი (անձրևանոց):

მე-ე: მე-ბად-ე (այգեպան) მე-თევზ-ე (ձկնորս), მე-ნავ-ე (նավավար), მე-მანქან-ე (մեքենավար), მე-ნახირ-ე (նախրապան), მე-ღორ-ე (խոզապահ), მე-ურმ-ე (սայլապան):

მე-ურ (տարնմանությամբ՝ მე-ულ): მე-ბად-ურ-ი (ձկնորս), მე-ზღვა-ურ-ი (նավաստի, նավազ, ծովային), მე-თა-ურ-ი (պարագլուխ, հրամանատար, առաջնորդող):

უ-ურ (տարնմանությամբ՝ უ-ულ): უ-ბედ-ურ-ი (դժբախտ), უ-გემ-ურ-ი (անհամ, անճաշակ), უ-ძლ-ურ-ი (անզոր), უ-წმინდ-ურ-ი (անմաքուր), უ-ფერ-ულ-ი (անգույն), უ-ხერხ-ულ-ი (անհարմար), უ-წვერ-ულ-ი (անմորուս):

უ-ო: უ-ბატონ-ო (անտերունչ), უ-გულ-ო (անսիրտ), უ-სინათლ-ო (անլույս), უ-კუდ-ო (անպոչ, պոչատ), უ-შნ-ო (անգեղ), უ-პატრონ-ო (անտեր), უ-იმედ-ო (անհույս), უ-დოკუმენტ-ო (անփաստաթուղթ), უ-პროფესი-ო (առանց մասնագիտության), უ-ინიციატივ-ო (առանց նախաձեռնության, անճարակ):

Վրացերենում մեծաթիվ են նաև այն ածականները, որոնք արտահայտում են ժխտական իմաստ և կազմվում են ոչ ժխտական մասնիկով: Սրանց համարժեք իմաստները հայոց լեզուն երբեմն արտահայտում է մեկ բառույթով, երբեմն չի արտահայտում, ամեն դեպքում հայոց բառարաններում դրանք ներառված չեն:

არა: არა-ადამიანურ-ი (անմարդկային), არა-ბუნებრივ-ი (անբնական), არა-თანასწორ-ი (անհավասար), არა-კანონიერ-ი (անօրինական), არა-კეთილსინდისიერ-ი (անբարեխիղճ), არა-რეალურ-ი (անիրական), არა-თანაბარ-ი (անհավասարազոր):

Ածականների կազմությանը մասնակցում է նաև անტი փոխառյալ նախածանցը. ანტი: ანტი-ისტორიულ-ი (հակապատմական), ანტი-საზოგადოებრივ-ი (հակահասարակական), ანტი-სახელმწიფოებრივ-ი (հակապետական), ანტი-რელიგიურ-ი (հակակրոնական), ანტი-სემიტურ-ი (հակահրեական), ანტი-ხალხურ-ი (հակաժողովրդական), ანტი-ჰუმანურ-ი (հակամարդասիրական) և այլն:

ԹՎԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ
ՐՈՑԵՑՈՈՈ ՆԱԵԼՐՈ

Թվականները վրացերենում բաժանվում են չորս խմբի՝ քանակական (რაოდენობითი), դասական (რიგობითი), կոտորակային (წილობითი) և բաշխական (განაწილებელი, მაცალკევებელი): Քանակականը սկզբնաձև է, իսկ դասականը, կոտորակայինն ու բաշխականը՝ նրա ածանցյալները. քանակականից կազմվում է դասական, դասականից՝ կոտորակային և բաշխական թվականներ:

Քանակական (რაოდენობითი) թվականները ցույց են տալիս առարկայի ճշգրիտ՝ բացարձակ քանակը և պատասխանում են քանի՞ (რამდენი?) հարցին: Քանակական թվականներ են միավորները, տասնավորները, հարյուրավորները, հազարավորները և ավելի բարձր թվերը՝ 0- ნული, 1-ერთი, 2-ორი, 3-სამი, 4-ოთხი, 5-ხუთი, 6-ექვსი, 7-შვიდი, 8-რვა, 9-ცხრა, 10-ათი, 11-თერთმეტი, 12-თორმეტი, 13-ცამეტი, 14-თოთხმეტი, 15-თხუთმეტი, 16-თექვსმეტი, 17-ჩვიდმეტი, 18-თვრამეტი, 19-ცხრამეტი, 20-ოცი, 21-ოცდაერთი, ...29-ოცდაცხრა, 30-ოცდაათი, 31-ოცდათერთმეტი, ...39-ოცდაცხრამეტი, 40-ორმოცი, 41-ორმოცდაერთი, ...49-ორმოცდაცხრა, 50-ორმოცდაათი, 51-ორმოცდათერთმეტი, ...59-ორმოცდაცხრამეტი, 60-სამოცი, 61-სამოცდაერთი, ...69-სამოცდაცხრა, 70-სამოცდაათი, 71-სამოცდათერთმეტი, ...79-სამოცდაცხრამეტი, 80-ოთხმოცი, 81-ოთხმოცდაერთი, ...89-ოთხმოცდაცხრა, 90-ოთხმოცდაათი, 91-ოთხმოცდათერთმეტი, ..99-ოთხმოცდაცხრამეტი, 100-ასი, 10.000-ათი ათასი, 100.000-ასი ათასი, 1.000.000-მილიონი և այլն:

Ինչպես տեսնում ենք, մեկից մինչև տասը պարզ են, տասնմեկից տասնինը ներառյալ կազմված են տասնավորից, միավորից և მეტი (ավելի) երկրորդական ձևույթից՝ (ა)თ-ერთ-მეტი-11 (բառացի՝ տասը, մեկ ավելի՝ 11): Քսանմեկից բաղադրիչներն իրար միանում են და (և) շաղկապով՝ ოც+და+ერთი-21 (քսանմեկ), ოც+და+ოთხი-24 (քսանչորս), ოც+და+ხუთი-25 (քսանհինգ), ოც+და+ცხრა-29 (քսանինը) և այլն: Իսկ ահա 30-90 թվականների հիմքում ընկած է 20-ը.

ოცდაათი (ოც+და+ათი) 30՝ քսան և տասը (20 և 10):
ორმოცი (ორ-მოც-ი) 40՝ երկու քսան (2x20):
ორმოცდაათი (ორ-მოც-და-ათ-ი) 50՝ երկու քսան և տասը (2x20 և 10):
სამოცი (სამ-ოც-ი) 60՝ երեք քսան (3x20):
სამოცდაათი (სამ-ოც-და-ათ-ი) 70՝ երեք քսան և տասը

ოთხმოცი (ოთხ-მოც-ი) 80՝ չորս քսան (4x20):
ოთხმოცდაათი (ოთხ-მოც-და-ათ-ი) 90՝ չորս քսան և տասը:

Ծանոթություն: *Ինչպես հին հայերենում պահլավերենից փոխառյալ բյուր-ը, այնպես էլ վրացերենում նույնը՝ ბევრი գրությամբ և 10.000 նշանակությամբ, գործածվել է որպես թվական, սակայն հետագայում, կորցնելով այդ իմաստը, վերածվել է ածականի՝ արտահայտելով քանակական մեծություն՝ անթիվ, անհամար, շատ, բազմաթիվ իմաստներով:*

Քանակական թվականների հոլովումը

մեկնիշ	*հոլովումը*	*հոգնակի*	*հոլովումը*
სამი		სამ-ებ-ი	სამ-ნი
სამ-მა		სამ-ებ-მა	სამ-თა
სამ-ს		სამ-ებ-ს	სამ-თა
სამის(ა)		სამ-ებ-ის(ა)	სამ-თა
სამ-ით		სამ-ებ-ით(ა)	----
სამ-ად		სამ-ებ-ად(ა)	----
სამო		სამ-ებ-ო	სამ-ნო.

Դասական (რიგობითი) թվականները կազմվում են քանակականից՝ მე- նախածանցի և -ე վերջածանցի միջոցով և ցույց են տալիս առարկաների թվային կարգը. պատասխանում են ո՞ր (რომელი?), ո՞երորդ (მერამდენე?) հարցերին: მე-ორ-ე, მე-სამ-ე, მე-ოთხ-ე, მე-ხუთ-ე, მე-ექვს-ე, მე-შვიდ-ე, მე-რვ-ე, მე-ცხრ-ე, მე-ათ-ე, მე-თერთმეტ-ე, მე-ოც-ე, ოცდა-მე-შვიდ-ე, მე-ორმოც-ე, ორმოცდა-მე-ათ-ე, ოთხმოცდა-მე-ცხრამეტ-ე, მე-ას-ე.

Հիշյալ կանոնից շեղվում է միայն I (առաջին) թվականը, քանզի վրացերենում ևս մեկ թվականից դասական չի կազմվում. գործածվում է პირველი ձևը:

1-ლი	პირველი	բայց՝	
მე-2	მე-ორ-ე		
მე-3	მე-სამ-ე		
მე-10	მე-ათ-ე		
მე-11	მე-თერთმეტ-ე		
მე-19	მე-ცხრამეტ-ე		
მე-20	მე-ოც-ე		
მე-200	მე-ორას-ე		և այլն:

21-ე	ოცდა-მე-ერთ-ე
30-ე	ოცდა-მე-ათ-ე
31-ე	ოცდა-მე-თერთმეტ-ე
მე-40	მე-ორმოც-ე
მე-50	ორმოცდა-მე-ათ-ე
მე-60	მე-სამოც-ე
61-ე	სამოცდა-მე-ერთ-ე
70-ე	სამოცდა-მე-ათ-ე
71-ე	სამოცდა-მე-თერთმეტ-ე
მე-80	მე-ოთხმოც-ე
81-ე	ოთხმოცდამე-ერთ-ე
მე-100	მე-ას-ე
101	ას მე-ერთ-ე
102	ას მე-ორ-ე

Դասական թվականների հոլովումը

մեխուտ	բայց՝	մեխուտ ռոգո
մեխուտ-ամ		մեխուտ ռոգմա
մեխուտ-ն		մեխուտ ռոգն
մեխուտ-ն		մեխուտ ռոգն
մեխուտ-ոտ		մեխուտ ռոգոտ
մեխուտ-ը		մեխուտ ռոգաը
չունի		մեխուտ ռոգո

Կոտորակային (ֆիլոբոտոս) թվականները ցույց են տալիս ամբողջի այս կամ այն մասը և կազմվում են դասական թվականներից՝ -ը ածանցի հավելումով՝ մեսամ+ը-ս (մեկ երրորդ), մեոտեխ+ը-ս (մեկ քառորդ), մեատ+ը-ս (մեկ տասներորդ), մեոռոմեխտ+ը-ս (մեկ տասնմեկերորդ), մեսեխ+ը-ս (մեկ հարյուրերորդ) և այլն:

Մեկերորդ կոտորակային թվականն առանձին գործածություն չունի, բայց հանդես է գալիս իբրև բարդ թվականների բաղադրիչ՝ ոցդամեերտեդ (21-երորդական), որոմոցդամեերտեդ (41-երորդական), սամոցդամեերտեդ (61-երորդական), ոտեմոցդամեերտեդ (81-երորդական):

Ինչպես հայերենում, այնպես էլ վրացերենում մեկ երկրորդի փոխարեն գործածվում է նաև նախեցարո (կես) բառը, որը առանց շաղկապի միանում է համապատասխան բառին՝ կոլոս-նախեցարո (մեկուկես կիլոգրամ), սաատ-նախեցարո (մեկուկես ժամ), ֆելիֆադ-նախեցարո (մեկուկես տարի), որ-նախեցարո (երկուսուկես), ոտե-նախեցարո (չորսուկես), ատ-նախեցարո (տասուկես) և այլն:

մե-խուտ-ը-ս	$^1/_5$
մե-ատ-ը-ս	$^1/_{10}$
մե-ռվ-ը-ս	$^1/_8$
մե-ցխրե-ը-ս	$^1/_9$
նախեցարո	$^1/_2$
մե-սամ-ը-ս	$^1/_3$
մե-ոտխ-ը-ս	$^1/_4$
որո մեսամեդո	$^2/_3$
սամո մեոտխեդո	$^3/_4$
որնախեցարո	$2\ ^1/_2$
որո մտելո դա խուտո մեատեդո	2.5

Կոտորակային թվականների հոլովումը

սահ.	մեխուտեդ-ս
մոտհ.	մեխուտեդ-մա
մոց.	մեխուտեդ-ն
ճատ.	մեխուտեդ-ն
մոքմ.	մեխուտեդ-ոտ
ցոտ.	մեխուտեդ-ադ
ֆոդ.	չունի

Խառը թվականներն արտասանելիս և՛ ամբողջի, և՛ համարիչի թիվը քանակականն է, իսկ հայտարարինը՝ դասականը.

0.3-նուլո մտելո դա սամո մեատեդո,
1.62-երտո մտելո դա սամոցդաորո մեասեդո
3.228-սամո մտելո դա որասի ոցդարգա մեատասեդո.

Բաշխական (განაწილებული, մացալկեցեբելի) թվականները ցույց են տալիս առարկաների բաշխումը հավասար քանակով: Կազմվում են քանակական թվականների կրկնությամբ: Վրացերենում քանակ + ական կազմությունը չկա՝ երեքական, չորսական և այլն:

որ-որո	երկու-երկու	(երկուական)
սամ-սամո	երեք-երեք	(երեքական)
չվիդ-չվիդո	յոթ-յոթ	(յոթական)
ատ-ատո	տասը-տասը	(տասական)
ոց-ոցո	քսան-քսան	(քսանական)

Բայց մեկ թվի կրկնությամբ՝ մեկ-մեկ (երտ-երտո), կստանանք ոչ թե մեկ-մեկ բաշխականը, այլ՝ **նրանցից մեկը** երտ-երտո ստուդենտո (ուսանողներից մեկը), երտ-երտո մեգոբարո (բարեկամներից մեկը), մինչդեռ մեկական բառի համար գործածվում է այլ արմատով բառ՝ տոտոտ-տոտոտ (մեկական, մեկ-մեկ):

Դասական թվականները գրության մեջ արտահայտվում են.

ա) Ամբողջական բառերով՝ պիրվելի, մեսամե, մեոտխե, մեխուտե, մեատե, մեոտորմեթե, մեոցե, ոցդամեխուտե, ոցդամեցամեթե և այլն:

բ) Հռոմեական թվանշաններով՝ I, II, IV, X, XIX, XXV, XXX, XXXVI և այլն:

գ) Արաբական թվանշաններով՝ որոնցից առաջ գրվում է մե-նախածանցը և ապա գծիկ՝ մե-2 (մեորե), մե-5 (մեխուտե), մե-7 (մեչվիդե), մե-10 (մեատե), մե-15 (մեոտխուտմեթե), մե-20 (մեոցե) և այլն:

դ) Վրաց այբուբենի տառերով՝ ა (առաջին), ბ (երկրորդ), გ (երրորդ), ე (հինգերորդ) և այլն:

Վրաց այբուբենի անվանումը և թվային արժեքը
ქართული ანბანის სახელწოდება და რიცხვითი მნიშვნელობა

ნ	ა	1	კან	კ	20	სან	ს	200	ცან	ც	2000
ბან	ბ	2	ლას	ლ	30	ტარ	ტ	300	ძილ	ძ	3000
გან	გ	3	მან	მ	40	უნ	უ	400	წილ	წ	4000
დონ	დ	4	ნარ	ნ	50	ფარ	ფ	500	ჭარ	ჭ	5000
ენ	ე	5	ჟუ	ჟ	60	ქან	ქ	600	ხან	ხ	6000
ვინ	ვ	6	ონ	ო	70	ღან	ღ	700	ხარ	ჰ	7000
ზენ	ზ	7	პარ	პ	80	ყარ	ყ	800	ჯან	ჯ	8000
ჰე	ჱ	8	ჟან	ჟ	90	შინ	შ	900	ჰაე	ჰ	9000
თან	თ	9	რაე	რ	100	ჩინ	ჩ	1000	ლჰ	-	10.000
ინ	ი	10									

Ծանոթություն: *Ինչպես մեսրոպյան այբուբենը հայերենում, այնպես էլ վրաց տառերը վրացերենում գործածվել են իբրև թվանշաններ, ընդ որում վրացականը ևս հարմարեցվել է միավորներ, տասնավորներ, հարյուրավորներ, հազարավորներ համակարգին և կիրառվել ու կիրառվում է ճիշտ այնպես, ինչպես հայերենում: Այժմ տառերն իբրև քանակական թվեր չեն գործածվում, սակայն գործածվում են դասական թվականների նշանակությամբ: Ընդգծված չորս տառերը՝ (հե -), (իէ -, (խար -) և (օհ-հոի -), ժամանակակից վրաց այբուբենից հանված են, բայց գործածվում են թվային արժեքները նշելու համար: Թվային արժեքներին համապատասխանում են նաև թվային արժեքների կարգերը. դ- ն և՝ 6, և՝ 6-րդ, լ-ն և՝ 30, և՝ 30-րդ, ռ-ն և՝ 100, և՝ 100-րդ, ց-ն և՝ 2000, և՝ 2000-րդ և այլն:*

Վրացիները ևս ունեցել են իրենց տոմարը և պատմական դեպքերն ու իրադարձությունները թվագրել վրաց այբուբենի տառերով:

Դասական թվականները միշտ հանդես են գալիս գոյականների հետ, կատարում են որոշիչի պաշտոն և ունեն նախադաս դիրք՝ ჩემი ამხანაგის ბინა მეხუთე სართულზე არის (Իմ ընկերոջ բնակարանը հինգերորդ հարկում է): მარიამი სწავლობს მეოთხე კურსზე (Մարիամը սովորում է չորրորդ կուրսում): ვარდანი მეცხრე კლასის მოწაფეა (Վարդանը իններորդ դասարանի աշակերտ է):

Թվականների կազմությունը
რიცხვითი სახელების წარმოება

Ըստ կազմության՝ թվականները վրացերենում լինում են պարզ և բարդ:

Կազմությամբ պարզ (მარტივი) կամ արմատական թվականները վրացերենում տասներկուսն են՝ բոլոր միավորները (1-9), տասնավորներից՝ տասը, քսանը, ապա՝ հարյուրը (միլիոնը, միլիարդը, բիլիոնը և տրիլիոնը, որոնք, որպես փոխառություններ, վրաց քերականները չեն նշում). ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი, ექვსი, შვიდი, რვა, ცხრა, ათი, ასი.

Բարդ (რთული) են համարվում մնացած բոլոր, մինչև իսկ բազմաբաղադրիչ թվականները, ընդ որում՝ 11-99 կցական բարդություններ են և գրվում են միասին՝ თერთმეტი-11, თორმეტი-12, თხუთმეტი-15, ცხრამეტი-19, ოცდაათი-30, ოცდაცხრამეტი-39, ორმოცდაერთი-41, სამოცდათვრამეტი-78, ოთხმოცდაცხრამეტი-99 և այլն, իսկ 100-ից բարձր բոլոր թվականները հարադրական բարդություններ են, և նրանց բաղադրիչները գրվում են առանձին՝ ას ერთი-101, ას ცამეტი-113, ას ოცდაექვსი-126, ათას ხუთასი-1500, ორი ათას ექვსასი-2600:

Բարդ թվականները կազմությամբ կա՛մ կցական են՝ բաղադրված երկու թվական արմատներով՝ առանց շաղկապ-հոդակապի (თერთმეტი-11, თორმეტი-12, თხუთმეტი-15, ცხრამეტი-19, ორასი-200, სამასი-300, ექვსასი-600, შვიდასი-700, რვაასი-800, ათასი-1000), կա՛մ და (և) շաղկապով միացած (ოცდაერთი-21, ორმოცდაშვიდი-47, ოთხმოცდაორი-82):

Վրացերենում հաշվումը խառն է. մեկից տասնինը հաշվում են միավորի և տասնավորի կցումով՝ 11-თერთმეტი (ა)თ+ერთ+მეტ+ი, 12-თორმეტი-(ა)თ+ორ+მეტ+ი, 13-ცამეტი (ათ+სა+მეტ+ი), 14-თოთხმეტი-(ა)თ+ოთხ+მეტ+ი, 15-თხუთმეტი - (ა)თ+ხუთ+მეტ+ი, 16-(ა)თ+ექვს+მეტ+ი, 18-თვრამეტი (ათ+რვა+მეტ+ი), 19-ცხრამეტი - (ათ)+ცხრა+მეტ+ი.

Քսանից ինսունինների հիմքը կազմում է քսանը՝ ოცდაერთი-21, ოცდაცხრა-29, ოცდათოთხმეტი-34, ორმოცდაორი-42, ორმოცდაცამეტი-53, სამოცდადვრვა-68, სამოცდათხუთმეტი-75, ოთხმოცდაცხრამეტი-99: Քսանից և համապատասխան միավորներից են բաղկացած 40-ორმოცი (2x20), 60-სამოცი (3x20) և 80-ოთხმოცი (4x20) թվականները:

Թվականների հոլովումը
რიცხვით სახელთა ბრუნება

Վրացերենում թվականները նույնպես ամբողջովին թեքվում են. քանակական բոլոր թվականների հիմքերը (բացառությամբ რვა և ცხრა թվականների) բաղաձայնավերջ են, այդ պատճառով հոլովվում են այնպես, ինչպես I հոլովման պատկանող գոյականները, իսկ რვა և ცხრა թվականները հոլովվում են ինչպես ა ձայնավորով վերջացող գոյականները (II հոլովում):

Հոլովման ժամանակ պետք է նկատի ունենալ հետևյալը.

ա) կոչականի ձև չեն ստանում, եթե հանդես են գալիս ինքնուրույն:

բ) -ებ հոգնակերտ մասնիկ չեն ստանում. չի կարելի ասել ოთხები, ხუთები, ოცები, ოცდათხუთები և այլն, սակայն ნართანიან հոգնակիում կիրառելի են ორნი, სამნი, ოთხნი, შვიდნი, ათნი ձևերը:

գ) -ებ ցուցիչով հոգնակի գործածվում է, եթե քանակական թվականը հանդես է գալիս գոյականաբար. მარიამი ფრიადოსანია, სულ ხუთები აქვს (Մարիամը գերազանցիկ է. միշտ հինգեր է ստանում):

Որոշիչ թվականների դեպքում գոյական որոշյալը միշտ եզակի թվով է. სამი ძმა, ოთხი წიგნი, ათი რვეული, თხუთმეტი სტუდენტი, ოცი დრამა, ორმოცი კაცი և այլն (երեք եղբայր, չորս գիրք, տասը տետր, տասնհինգ ուսանող, քսան դրամ, քառասուն մարդ և այլն):

Հին վրացերենում հանդիպում են նաև სამნი ძმანი, ხუთნი ქალნი, ორნი ამხანაგნი, ათნი კაცნი (բառացի՝ երեքներ եղբայրներ, չորսեր գրքեր, հինգեր կիներ, տասներ մարդիկ) ձևերի:

Թվականների հոլովումը ինքնուրույն
რიცხვით სახელთა ბრუნება დამოუკიდებლად

სახ.	სამ-ი	ცხრა	ცხრანი	მეორე	მეხუთედ-ი
მოთხ.	სამ-მა	ცხრა-მ	ცხრა-თ(-ა)	მეორე-მ	მეხუთედ-მა
მიც.	სამ-ს	ცხრა-ს	ცხრა-თ(-ა)	მეორე-ს	მეხუთედ-ს
ნათ.	სამ-ის	ცხრ-ის	ცხრა-თ(-ა)	მეორ-ის	მეხუთედ-ის
მოქმ.	სამ-ით	ცხრ-ით	չունի	მეორ-ით	მეხუთედ-ით
ვით.	სამ-ად	ცხრ-ად	չունի	მეორე-დ	მეხუთედ-ად
წოდ.	չունի	չունի	չունի	չունի	չունի

Եթե թվականը նախադասության մեջ որոշիչի պաշտոն է կատարում, ապա հոլովվում է այնպես, ինչպես համանման արմատ ունեցող ածականը.

სახ.	- სამ-ი	ქალ-ი	ცხრა	ფანქარ-ი	ოთხ-ი	მეათედი
მოთხ.	- სამ-მა	ქალ-მა	ცხრა	ფანქარ-მა	ოთხ-მა	მეათედ-მა
მიც.	- სამ	ქალ-ს	ცხრა	ფანქარ-ს	ოთხ	მეათედ-ს
ნათ.	- სამი	ქალ-ის	ცხრა	ფანქრ-ის	ოთხი	მეათედ-ის
მოქმ.	- სამი	ქალ-ით	ცხრა	ფანქრ-ით	ოთხი	მეათედ-ით
ვით.	- სამ	ქალ-ად	ცხრა	ფანქრ-ად	ოთხ	მეათედ-ად
წოდ.	- չունի		- չունի		- չունի	

Գոյականների նման թվականները ևս ընդունում են -ც, -ცა, -ღა, -ვე, -ოდე մասնիկներ, որոնք կցվում են բառի վերջին. ორიც (երկուսն էլ), ორღა (միայն երկուսը), ოროდე (մի երկու):

სახ.	სამ-ი-ც	სამ-ი-ღა	სამ-ი-ვე	სამ-ი-ოდ-ე
მოთხ.	სამ-მა-ც	სამ-მა-ღა	სამ-ი-ვე-მ	სამ-ი-ოდე-მ
მიც.	სამ-სა-ც	სამ-სა-ღა	სამ-ი-ვე-ს	სამ-ი-ოდე-ს
ნათ.	სამი-სა-ც	სამ-ის-ღა	სამ-ი-ვე-სი	სამ-ი-ოდეს-თვის
მოქმ.	სამი-თ-აც	სამით-ღა	სამი-ვე-თი	სამი-ოდე-თი
ვით.	სამ-ად-ა-ც	სამ-ად-ღა	სამ-ი-ვე-დ	სამ-ი-ოდ-ე-დ
წოდ.	չունի	չունի	չունի	չունի

Վարժություններ թվականներով
რიცხვებზე ვარჯიში

2+5=7	ორს	მივუმატოთ	ხუთი	იქნება	შვიდი
15+6=21	თხუთმეტს	მივუმატოთ	ექვსი	იქნება	ოცდაერთი
60-13=47	სამოცს	გამოვაკლოთ	ცამეტი	იქნება	ორმოცდაშვიდი
8·4=32	რვა	გავამრავლოთ	ოთხზე	იქნება	ოცდათორმეტი
40 : 4=10	ორმოცი	გავყოთ	ოთხზე	იქნება	ათი.

ათის გაყოფა ხუთზე -տասի բաժանումը հինգի: ათი გავყოთ ხუთზე იქნება ორი տասը բաժանենք հինգի, կստանանք երկու: ათი გაიყოფა ხუთზე տասը բաժանվում է հինգի:

Ո՞րերորդ անգամ
მერამდენედ? მერამდენჯერ?

Առաջին	პირველად	
երկրորդ	მეორედ,	მეორეჯერ
երրորդ	მესამედ,	მესამეჯერ
չորրորդ	მეოთხედ,	მეოთხეჯერ

իններորդ	მეცხრედ,	მეცხრეჯერ
տասներորդ	მეათედ,	მეათეჯერ
միավոր	ერთეული	
տասնավոր	ათეული	
հարյուրավոր	ასეული	
հազարավոր	ათასეული	
զույգ	წყვილი	
կենտ	კენტი	
միանիշ թիվ	ერთნიშნა	რიცხვი
երկնիշ թիվ	ორნიშნა	რიცხვი
եռանիշ թիվ	სამნიშნა	რიცხვი
քառանիշ թիվ	ოთხნიშნა	რიცხვი
հնգանիշ թիվ	ხუთნიშნა	რიცხვი
բազմանիշ թիվ	მრავალნიშნა	რიცხვი
եռյակ	სამეული	
քառյակ	ოთხეული	
հնգյակ	ხუთეული	
տասնյակ	ათეული	
հարյուրյակ	ასეული	
հնգամյակ	ხუთწლედი. ხუთი წელი, ხუთი წლისთავი	
յոթնամյակ	შვიდწლედი	
տասնամյակ	ათწლედი. ათწლეული, ათი წლისთავი	
հիսնամյակ	ორმოცდაათი წელი, ორმოცდაათი წლისთავი	
հարյուրամյակ	ასი წლისთავი	
հազարամյակ	ათასწლეული, ათასი წლისთავი	
հնգամյա	ხუთწლიანი, ხუთი წლისა	
հիսնամյա	ორმოცდაათწლიანი	
հնգօրյա	ხუთი დღისა, ხუთდღიანი	

Ո՞ր թվականներ *რომელი წლები?*	Ո՞ր թվականներին *რომელ წლებში?*
10-ական թվականներ ათიანი წლები	10-ական թվականներին ათიან წლებში
20-ական թվականներ ოციანი წლები	20-ական թվականներին ოციან წლებში
30-ական թվականներ ოცდაათიანი წლები	30-ական թվականներին ოცდაათიან წლებში

40-ական թվականներ ორმოციანი წლები	40-ական թվականներին ორმოციან წლებში
50-ական թվականներ ორმოცდაათიანი წლები	50-ական թվականներին ორმოცდაათიან წლებში
90-ական թվականներ ოთხმოცდაათიანი წლები	90-ական թվականներին ოთხმოცდაათიან წლებში

100 տարի-մեկ հարյուրամյակ
100 წელი–ერთი საუკუნე
1000 տարի-մեկ հազարամյակ
1000 წელი–ერთი ათასეული

Քանի՞ տոկոս
რამდენი პროცენტი?

1 %	ერთი პროცენტი
1/2 %	ნახევარი პროცენტი
1/5 %	ერთი მეხუთედი პროცენტი
3/4 %	სამი მეოთხედი პროცენტი
2 1/2 %	ორნახევარი პროცენტი
5 %	ხუთი პროცენტი
100%	ასი პროცენტი

Քանի՞ աստիճան
რამდენი გრადუსი?

1°	ერთი	გრადუსი
5°	ხუთი	გრადუსი
40°	ორმოცი	გრადუსი
100°	ასი	გრადუსი
180°	ას ოთხმოცი	გრადუსი

Գոյականները թվականների հետ գործածվելիս միշտ դրվում են եզակի թվով.

2 (ორი) ამხანაგი	10 (ათი) სახლი
5 (ხუთი) წიგნი	15 (თხუთმეტი) დრამი (ლარი)
9 (ცხრა) ვარდი	20 (ოცი) ლუმა (თეთრი)

ԴԵՐԱՆՈՒՆ
ՆԱՑՎԱԼՍԱՀԵԼԻ

Դերանունը բազմաբնույթ խոսքի մաս է, որ հանդես է գալիս գոյականի, ածականի, թվականի, մակբայի փոխարեն. ըստ այդմ՝ դերանունները լինում են գոյականի իմաստ արտահայտող, ածականի իմաստ արտահայտող, թվականի իմաստ արտահայտող և մակբայի իմաստ արտահայտող:

Դերանունների տեսակները
ნაცვალსახელთა ჯგუფები

Դերանունները լինում են 9 տեսակի՝ **անձնական** (პირის ნაცვალსახელები), **ցուցական** (ჩვენებითი ნაცვალსახელები), **ստացական** (კუთვნილებითი ნაცვალსახელები), **հարցական** (კითხვითი ნაცვალსახელები), **հարաբերական** (მიმართებითი ნაცვალსახელები), **փոխադարձ** (ურთიერთობითი ნაცვალსახელები), **որոշյալ** (განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები), **անորոշ** (განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები) և **ժխտական** (უარყოფითი ნაცვალსახელები):

1. **Անձնական** դերանուններն են (პირის ნაცვალსახელებია)՝ մշ, Ես, դու, նա (ինքը), մենք, դուք, նրանք (իրենք):

Ծանոթություն: **«თავი»-ն հասարակ գոյական է, օրինակ՝ თავი შტკივა (գլուխս ցավում է), բայց հաճախ հանդես է գալիս որպես անձնական դերանուն. თავი დაიხრჩო (ինքն իրեն խեղդեց), თავი შეირცხვინა (ինքն իրեն ամոթահար արեց), თავი შეაკლა (ինքնասպան եղավ):**

2. **Ցուցական** դերանուններն են (ჩვენებითი ნაცვალსახელებია)՝ էս, էջ, ան (ոգ), ասյտ, (ագյտ), ասյտ, ամնաորի, ոմնաորի, մագնաորի, ամանտանա, մագանտանա, ոմանտանա, ամդենս, մագդենս, ոմդենս. Սա, դա, նա, սրանք, դրանք, նրանք, այս, այդ, այն, սույն, նույն, մյուս, այսպես, այդպես, այնպես, նույնպես, նույնպիսի, այսպիսի, այդպիսի, այնպիսի, այսքան, այդքան, այնքան, նույնքան, այսչափ, այդչափ, այնչափ:

Ծանոթություն: *էն, էջ, ան (ոգ)-սա, դա, նա (ինքը) դերանունները գործածվում են և՛ անձի, և՛ ոչ անձի փոխարեն: Այդ դերանուններն անձնական են, երբ կցվում են ստորոգյալին որպես ենթակա կամ խնդիր: Ցուցական են, երբ անվանն են կցվում որոշիչի պաշտոնով. ան կաց ճ՚ այոդա. Այն մարդը գնաց: էն սաքմ ար ցաաչյոտ! Այդ գործը չկատարես: ան գոյ կարգաց սճ՚ այոլոտն. Այն աղջիկը լավ է սովորում: էն ֆալը ցնոնալը ճոմճրարալոա. Այս կինը հայտնի երգչուհի է:*

3. **Ստացական** դերանուններն են (კუთვნილებითი ნაცვალსახელებია)՝ ինձ, Քեզ, Նրա (ամնաորի, մագնաորի, ոմնաորի), մեր, ձեր, նրանց (ամանտանա, մագանտանա, ոմանտանա), իրենց (ամդենս, մագդենս, ոմդենս), մեր, ձեր, իրենց (նրանց) դերանուններին:

4. **Հարցական** դերանուններն են (კითხვითი ნაცვალსახელებია)՝ ոչ՞ (ոգ), ի՞նչ, ինչո՞ւ, ո՞ր, ո՞ւր, ե՞րբ, ո՞ր երորդ, քանի՞, քանի՞երորդ, որքա՞ն, որպիսի՞, ինչպիսի՞, ինչի՞, որտե՞ղ: Սրանցից արմատական են միայն ոչ՞ (ոգ) և ինչ՞ (ի՞նչ) դերանունները, մյուսները ածանցյալ են:

5. **Հարաբերական** դերանուններն են (მიმართებითი ნაცვალსახელებია)՝ ոչ՞ (ոգ), ինչ, ինչու, որ, որտեղ, ուր, երբ, որերորդ, քանի, քանիերորդ, որքան, որպիսի, ինչպիսի, ինչի:

6. **Փոխադարձ** դերանուններն են (ურთიერთობითი ნაცვალსახელებია)՝ ամնամանտանա (ամանտանա, ամանտանտանա), ամնամագանտանա (ամագանտանա, ամագանտանտանա), ամնամանտանա (ամանտանտանա), ամնամագանտանա (ամագանտանտանա). Միմյանց, իրար, մեկմեկու, մեկմեկի: ամնամանտանա ամանտանտանա: Մեկմեկու սիրում են: ամնամագանտանա ամագանտանտանա: Միմյանց հարգում են:

7. **Որոշյալ** դերանուններն են (განსაზღვრებითი ნაცვალსახელებია)՝ ամանտանտանա (ամանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանա), ամանտանտանա (ամանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտանտ

Ծանոթություն: *ერთი–ს ფუძეა, მაგრამ იყო ერთი ლარიბი კაცი (იყო ვიღაც ლარიბი კაცი) Լինում է, չի լինում, մի աղքատ մարդ է լինում տիպի նախադասությունների մեջ հանդես է գալիս իբրև անորոշության ցուցիչ:*

9. Ժխտական դերանուններն են (უარყოფითი ნაცვალსახელები)՝ არავინ, ვერავინ, ნურავინ (ნურვინ), არაფერი, ვერაფერი, ნურაფერი, არარა (არრა, არა), ვერა (ვერრა), ნურა, აღარა, ვეღარა, აღარავინ, ვეღარავინ, აღარაფერი, ვეღარაფერი, ნუღარაფერი. Ոչ ոք, ոչինչ, ոչ մի, ոչ մեկը:

იყო და არა იყო რა (არარა იყო) Լինում է, չի լինում (ոչինչ չկար). ვერაფერს ვხედავ. Ոչինչ չեմ տեսնում:

Դերանունների հոլովումը
ნაცვალსახელთა ბრუნება

Անձնական դերանունների հոլովումը (ինքնուրույն)
პირის ნაცვალსახელთა ბრუნება (დამოუკიდებლად)

Վրացերենում առաջին և երկրորդ դեմքի անձնական դերանունները՝ მე, შენ, ჩვენ, თქვენ հիմնականում չեն հոլովվում. միայն მე–ն ունի սեռական հոլով և դառնում է ჩემ, եթե այդ հոլովում նրան ավելանում են վերջածանցներ՝ ჩემთვის, ჩვენთვის, შენთვის, თქვენთვის, ჩემ მიერ, ჩვენ მიერ, შენ მიერ, თქვენ მიერ, ჩემგან, ჩვენგან, შენგან, თქვენგან. შენ և თქვენ դերանունները ունեն նաև կոչական, բայց կորցնում են բառավերջի ნ–ն, եթե հանդես են գալիս որևէ նախադասության մեջ (შე კაი კაცო! შე დალოცვილო! თქვე დალოცვილებო! თქვე სულელებო! თქვე გლახებო!), մինչդեռ ինքնուրույն գործածվելիս այդ ნ–ն պահպանվում է (შენ, ამხანაგო!...), (თქვენ, მეგობრებო!...):

სახ.	მე	შენ	ჩვენ	თქვენ
მოთხ.	მე	შენ	ჩვენ	თქვენ
მიც.	მე	შენ	ჩვენ	თქვენ
ნათ.	ჩემ–	შენ–	ჩვენ–	თქვენ–
მოქმ.	—	—	—	—
ვით.	—	—	—	—
წოდ.	—	შენ (შე)	—	თქვენ (თქვე)

Չհոլովվող դերանվան համարժեք հոլովը կարող ենք որոշել, եթե այն փոխարինենք գոյականով. მე (მწერალი) ვწერ (წერს) რომანს. ես (գրողը) վեպ եմ (է) գրում (ես ենթական դրված է ուղղական հոլովով):

მე (მწერალმა) დავწერე (დაწერა) რომანი. ես (գրողը) վեպ գրեցի (գրեց) (ես ենթական դրված է պատմողական հոլովով):

მე (მწერალს) დამიწერია (დაუწერია) რომანი. ես (գրողը) վեպ եմ (է) գրել (ես ենթական դրված է տրական հոլովով):

Ցուցական դերանունների հոլովումը ինքնուրույն
ჩვენებით ნაცვალსახელთა ბრუნება დამოუკიდებლად

	Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*		Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*	
სახ.	ეს	ეგ	ესენი	ისინი
მოთხ.	ამ–ან	მაგ–ან	მა–ნ	იმა–ნ
მიც.	ამ–ს	მაგ–ს	მა–ს	იმა–ს
ნათ.	ამ–ის	მაგ–ის	მი–ს	იმ–ის
მოქმ.	ამ–ით	მაგ–ით	მ–ით	იმ–ით
ვით.	ამ–ად	მაგ–ად	—	იმა–დ
წოდ.	—	—	—	—

Հոգնակի թիվ
მრავლობითი რიცხვი

სახ.	ესე–ნ–ი	ეგე–ნ–ი	ესე–ნ–ი	ისე–ნ–ი
მოთხ.	ამა–თ	მაგა–თ	მა–თ	იმა–თ
მიც.	ამა–თ	მაგა–თ	მა–თ	იმა–თ
ნათ.	ამა–თ	მაგა–თ	მა–თ	იმა–თ
მოქმ.	ამ–ით	მაგ–ით	მ–ით	იმ–ით
ვით.	ამა–დ	მაგა–დ	(მა–დ)	იმა–დ
წოდ.	—	—	—	—

Ցուցական դերանունների հոլովումը գոյականների հետ
ჩვენებითი ნაცვალსახელები არსებითთან

	Եզակի թիվ *მხოლობითი რიცხვი*				Հոգնակի թիվ *მრავლობითი რიცხვი*			
სახ.	ეს	ეგ	ის	მოწაფე	ეს	ეგ	ის	მოწაფე–ებ–ი
მოთხ.	ამ	მაგ	იმ	მოწაფე–მ	ამ	მაგ	იმ	მოწაფე–ებ–მა
მიც.	ამ	მაგ	იმ	მოწაფე–ს	ამ	მაგ	იმ	მოწაფე–ებ–ს
ნათ.	ამ	მაგ	იმ	მოწაფ–ის	ამ	მაგ	იმ	მოწაფე–ებ–ის
მოქმ.	ამ	მაგ	იმ	მოწაფ–ით	ამ	მაგ	იმ	მოწაფე–ებ–ით
ვით.	ამ	მაგ	იმ	მოწაფე–დ	ამ	მაგ	იმ	მოწაფე–ებ–ად
წოდ.		—				—		

Եզակի թիվ
მხოლობითი რიცხვი

სახ.	ეს	კაცი	ეგ	საქმე	ის	წიგნი
მოთხ.	ამ	კაც-მა	მაგ	საქმ-ემ	იმ	წიგნ-მა
მიც.	ამ	კაც-ს	მაგ	საქმ-ეს	იმ	წიგნ-ს
ნათ.	ამ	კაც-ის	მაგ	საქმ-ის	იმ	წიგნ-ის
მოქმ.	ამ	კაც-ით	მაგ	საქმ-ით	იმ	წიგნ-ით
ვით.	ამ	კაც-ად	მაგ	საქმე-დ	იმ	წიგნ-ად
წოდ.		—		—		—

Հոգնակի թվում ցուցական դերանունների հետ գոյականի հոլովման ժամանակ հոլովվում է միայն գոյականը.

Եզակի թիվ
მხოლობითი რიცხვი

სახ.	ეს	კაც-ებ-ი	ეგ	საქმე-ებ-ი	ის	წიგნ-ებ-ი
მოთხ.	ამ	კაც-ებ-მა	მაგ	საქმე-ებ-მა	იმ	წიგნ-ებ-მა
მიც.	ამ	კაც-ებ-ს	მაგ	საქმე-ებ-ს	იმ	წიგნ-ებ-ს
ნათ.	ამ	კაც-ებ-ის	მაგ	საქმე-ებ-ის	იმ	წიგნ-ებ-ის
მოქმ.	ამ	კაც-ებ-ით	მაგ	საქმე-ებ-ით	იმ	წიგნ-ებ-ით
ვით.	ამ	კაც-ებ-ად	მაგ	საქმე-ებ-ად	იმ	წიგნ-ებ-ად
წოდ.		—		—		—

Հոգնակի թիվ
მრავლობითი რიცხვი

Ստացական դերանունների հոլովումը
კუთვნილებით ნაცვალსახელთა ბრუნება

Ստացական դերանունները ծագում են անձնական և ցուցական դերանունների սեռական հոլովաձևից:

Ստացական դերանունները, ինքնուրույն թե գոյականների հետ, հոլովվում են այնպես, ինչպես հոլովվում են բաղաձայնահանգ ածականները, հարկ է հիշել միայն, որ Ես, մեն, մատ, թվեն, տաքն, սեն դերանունները կոչական հոլով չունեն, միայն ჩემ-ն դառնում է ჩემო: Նախադասության մեջ դրանք կատարում են որոշիչի պաշտոն և դրվում են գոյականից առաջ:

Եզակի թիվ
მხოლობითი რიცხვი

სახ.	ჩემ-ი	შენ-ი	ჩვენ-ი	თქვენ-ი	წიგნ-ი
მოთხ.	ჩემ-მა	შენ-მა	ჩვენ-მა	თქვენ-მა	წიგნ-მა
მიც.	ჩემ-ს	შენ-ს	ჩვენ-ს	თქვენ-ს	წიგნ-ს
ნათ.	ჩემ-ი	შენ-ი	ჩვენ-ი	თქვენ-ი	წიგნ-ის
მოქმ.	ჩემ-ი	შენ-ი	ჩვენ-ი	თქვენ-ი	წიგნ-ით
ვით.	ჩემ(ს)	შენ(ს)	ჩვენ(ს)	თქვენ(ს)	წიგნ-ად
წოდ.	ჩემო	–	ჩვენ-ო	–	წიგნ-ო

Ստացական դերանունները նույն կերպ են հոլովվում նաև գոյականների հետ հոգնակի հոլովման ժամանակ:

Հոգնակի թիվ
მრავლობითი რიცხვი

სახ.	ჩემ-ი	შენ-ი	ჩვენ-ი	თქვენ-ი	წიგნებ-ი
მოთხ.	ჩემ-მა	შენ-მა	ჩვენ-მა	თქვენ-მა	წიგნებ-მა
მიც.	ჩემ-ს	შენ-ს	ჩვენ-ს	თქვენ-ს	წიგნ-ებ-ს
ნათ.	ჩემ-ი	შენ-ი	ჩვენ-ი	თქვენ-ი	წიგნ-ებ-ის
მოქმ.	ჩემ-ი	შენ-ი	ჩვენ-ი	თქვენ-ი	წიგნ-ებ-ით
ვით.	ჩემ(ს)	შენ(ს)	ჩვენ(ს)	თქვენ(ს)	წიგნ-ებ-ად
წოდ.	ჩემო	–	ჩვენ-ო	–	წიგნ-ებ-ო

Երրորդ դեմքի ստացական դերանունները ճիշտ գործածելու համար պետք է իմանալ հետևյալը.

Եթե առարկան պատկանում է գործող անձին՝ თავისი, իսկ եթե մեկ այլ անձի՝ იმისი.

Ինձ բարեկամը իր ալբոմը նվիրեց ինձ: Ալբոմը պատկանում է բարեկամին):

Ինձ բարեկամս նրա ալբոմը հանձնեց ինձ: Ալբոմը մեկ ուրիշինն է, ոչ թե բարեկամինը):

Հարցական դերանունների հոլովումը
კითხვით ნაცვალსახელთა ბრუნება

Հարցական դերանուններից հոլովման ժամանակ առանձնանում են միայն ո՞վ (ვინ?) և ի՞նչ (რა?) դերանունները, մյուսները հոլովվում են, ինչպես համապատասխան հիմք ունեցող գոյականները:

სახ.	ვი–ნ	რა	რა–ებ–ი
მოთხ	ვი–ნ	რა–მ	რა–ებ–მა
მიც.	ვი–ს	რა–ს	რა–ებ–ს
ნათ.	ვი–ს(ი)	რ–ის(ი)	რა–ებ–ის
მოქმ.	ვის–ით	რ–ით	რა–ებ–ით
ვით.	ვის–ად	რ–ად	რა–ებ–ად
წოდ.	–	–	–

Ծանոթություն: *ვინ-ը հոգնակի չունի:*

რა դերանունը եզակի թվում հոլովվում է, ինչպես ձայնավորահանգ գոյականը, այսինքն՝ հատվում է ձայնավորը, մինչդեռ հոգնակի թվում հիմքը մնում է անփոփոխ (վերջին ձայնավորը չի հատվում):

Հարաբերական դերանունների հոլովումը
Յոմարեթեբոթ նացվալսախելոթա ბրունեբա

Հարաբերական դերանունները կազմվում են հարցական դերանուններից՝ ც մասնիկի հավելումով: Լինում են դեպքեր, երբ ც մասնիկն անցնում է դերանվանը հաջորդող բառին, այդուհանդերձ դերանունը հարաբերական է:

Հարաբերական դերանունները հոլովվում են ճիշտ այնպես, ինչպես հարցականները:

რომელი? հարցական դերանունը սովորաբար հոգնակի թիվ չի ունենում, մինչդեռ նրանից կազմված რომელიც հարաբերականը հանդես է գալիս թե՛ ებ-ով, թե՛ ნართანიან – ով հոգնակիներում (տե՛ս անորոշ դերանունների հոլովման աղյուսակը):

1.	სახ.	ვინ–ც	რა–ც	რომელი–ც	რომლები–ც
2.	მოთხ.	ვინ–ც	რამა–ც	რომელმა–ც	რომლებმა–ც
3.	მიც.	ვისა–ც	რასა–ც	რომელსა–ც	რომლებსა–ც
4.	ნათ.	ვისი–ც	რისა–ც	რომელისა–ც	რომლებისა–ც
5.	მოქმ.	ვისითა–ც	რითა–ც	რომელით–ც	რომლებითა–ც
6.	ვით.	ვისადა–ც	რადა–ც	რომელიდა–ც	რომლებიდა–ც
7.	წოდ.	–	–	–	–

Ժխտական դերանունների հոլովումը
Յարայոფთ նացվալսախելոթա ბրունեբա

Ժխտական դերանունները հիմնականում կազմում են ვინ (ով) և რა (ինչ) դերանուններից՝ սկզբից ավելացնելով ժխտական մասնիկներ:

ვინ–ով կազմված դերանունները (არავინ, ვერავინ, ნურავინ, ნურვინ) հոլովվում են այնպես, ինչպես հոլովվում է պարզ ვინ–ը:

არარა, ვერარა, ნურარა դերանունները սովորաբար հանդիպում են երեք հոլովում՝ ուղղական, տրական և գործիական, միայն թե բայերը նրանց բաժանում են՝ իրենք մտնելով նրանց միջև. იყო და არა იყო რა կամ არა გააკეთა რა.

Ծանոթություն: *არარა, ვერარა (ვერრა), ნურარა դերանունների փոխարեն գործածվում են არაფერი, ვერაფერი, ნურაფერი դերանունները, որոնք հոլովվում են ինչպես նմանահանգ գոյականները:*

1. სახ.	არაფერი	ვერაფერი	ნურაფერი
2. მოთხ	არაფერ–მა	ვერაფერ–მა	ნურაფერ–მა
3. მიც.	არაფერ–ს	ვერაფერ–ს	ნურაფერ–ს
4. ნათ.	არაფრ–ის	ვერაფრ–ის	ნურაფრ–ის
5. მოქმ.	არაფრ–ით	ვერაფრ–ით	ნურაფრ–ით
6. ვით.	არაფრ–ად	ვერაფრ–ად	ნურაფრ–ად
7. წოდ.	–	–	–

Անորոշ դերանունների հոլովումը
Ვანუსაზღვრელობით նացվալսախելոթա ბրունեբա

რომელიმე, რამდენიმე, როგორიმე անորոշ դերանունները հոլովվում են ինչպես նույնահանգ գոյականները: Անորոշ դերանուններն առհասարակ հոգնակի թիվ չեն ունենում:

სახ.	რომელიმე	რანდენიმე
მოთხ.	რომელიმე–მ	რანდენიმე–მ
მიც.	რომელიმე–ს	რანდენიმე–ს
ნათ.	რომელიმეს(თვის)	რანდენიმე–ს(თვის)
მოქმ.	რომელიმე–თი	რანდენიმე–თი
ვით.	რომელიმე–დ	რამდენიმე–დ
წოდ.	–	–

სახ.	ვინმე	რამე	ვიღაცა	რაღაცა
მოთხ.	ვინმე–მ	რამე–მ	ვიღაცა–მ	რაღაცა–მ
მიც.	ვინმე–ს	რამე–ს	ვიღაცა–ს	რაღაცა–ს
ნათ.	ვინმე–ს(თვის)	რამის(თვის)	ვიღაცას(თვის)	რაღაცას(თვის)
მოქმ.	ვინმე–თი	რამე–თი	ვიღაცა–თი	რაღაცა–თი
ვით.	ვინმე–დ	რამე–დ	ვიღაცა–დ	რაღაცა–დ
წოდ.	–	–	–	–

ԲԱՅ
Զ Ա Ն Ա

Վրացերենում բայը խոսքի հիմնական մասն է. արտահայտում է առարկայի գործողություն, եղելություն կամ կացություն: Հանդես գալով իբրև նախադասության առանցք՝ որոշում է ինչպես ենթակայի, այնպես էլ ուղիղ խնդրի հոլովը: Վրացերենում բայը բազմադեմ է. դա նշանակում է, որ բայի մեկ ձևում կարող են արտահայտվել և՛ գործող անձը, և՛ այն անձինք (ուղղակի և անուղղակի խնդիրներ), որոնց վերաբերում է գործողությունը:

შენდება (ის)	–	միադեմ բայ է
გაფრინდა (ის)	–	միադեմ բայ է
გამოეთხოვა (ის მას)	–	երկդեմ բայ է
უშენებს (ის მას მას)	–	եռադեմ բայ է
მომიტანა (მან მე ის)	–	եռադեմ բայ է
გხატავ (მე შენ)	–	երկդեմ բայ է
გხატავ მე	–	գործող անձը՝ ենթական, I դեմքն է
გხატავ შენ	–	խնդիրը II դեմքն է
მხატავ (შენ მე)	–	երկդեմ բայ է
მხატავ შენ	–	գործող անձը՝ ենթական, II դեմքն է
მხატავ მე	–	խնդիրը I դեմքն է
გხატავს (ის შენ)	–	երկդեմ բայ է
გხატავს ის	–	գործող անձը՝ ենթական, III դեմքն է
გხატავს შენ	–	խնդիրը II դեմքն է
ხატავ (შენ მას)	–	երկդեմ բայ է
ხატავ შენ	–	գործող անձը՝ ենթական, II դեմքն է
ხატავ მას	–	խնդիրը III դեմքն է

Միադեմ բայերով արտահայտվում է միայն ենթակայի դեմքը՝ I, II, III.

ვსეირნობ (მე), სეირნობ (შენ), სეირნობს (ის):

Երկդեմ բայերի մեկ դեմքը ենթական է, մյուսը՝ խնդիրը (ուղիղ կամ անուղղակի).

ამზადებს (ის მას)–ուղիղ խնդիր (მოწაფე ამზადებს გაკვეთილს)

ეფერება (ის მას)– անուղղակի խնդիր (დედა ეფერება ბავშვს)

Եռադեմ բայերի մեջ մեկ դեմքը ենթական է, երկուսը՝ խնդիրները,

մեկը՝ ուղղակի, մյուսը՝ անուղղակի.

–აგიშენე (მე შენ ის)	– կառուցեցի ես քեզ (համար) այն
–აგიშენე მე	– (կառուցեցի ես) գործող անձը՝ ենթական, I դեմքն է՝ მე
–აგიშენე შენ	– (կառուցեցի քեզ համար) անուղղակի խնդիրը II դեմքն է՝ შენ
–აგიშენე ის	– (կառուցեցի այն) ուղիղ խնդիրը III դեմքն է՝ ის
აგვიშენა (მან ჩვენ ის)	– կառուցեց նա մեզ (համար) այն
–აგვიშენა მან	– կառուցեց նա. ենթական III դեմքն է՝ მან
–აგვიშენა ჩვენ	– կառուցեց մեզ (համար) անուղղակի խնդիրը I դեմքն է՝ ჩვენ
–აგვიშენა ის	– կառուցեց այն՝ ուղիղ խնդիրը III դեմքն է՝ ის

Բայի դեմքը որոշելու համար բային ավելացնում ենք անձնական դերանուններ. դրանցից քանիսը հարմարվի բային, այդքան էլ դեմք կունենա.

ვიმალები (მე) – միադեմ է
გემალები (მე შენ) – երկդեմ է
ვიმალავ (მე შენ მას) – եռադեմ է

Բայաձևով որևէ դեմք արտահայտելու համար պարտադիր չէ դիմային ցուցիչի առկայությունը. պարզապես հնչյունական առումով պետք է տարբերակվի տվյալ բայաշարքի այլ ձևերից.

ვიხილე ვიხილე–თ
იხილე იხილე–თ
იხილა იხილ–ეს

II դեմքի բայաձևերը՝ եզակի և հոգնակի, იხილე, იხილე–თ, դեմքի ցուցիչ չունեն, թեև հնում եղել է՝ პ–იხილე, პ–იხილე–თ: Այս პ– ցուցիչը վերացել է, բայց բայաձևի նշանակությունը մնացել է նույնը, որովհետև հնչյունական առումով և քերականական բովանդակությամբ տարբերվում է I և III դեմքերից:

Դեմքի ցուցիչը հաճախ նաև թվի ցուցիչն է.

იცინი–ს–III դեմք, դեմքի ցուցիչն է՝–ს

იცინი–ან–III դեմք, դեմքի ցուցիչն է՝–ან: Դրանք միաժամանակ արտահայտում են թվային կարգը՝ եզակի և հոգնակի:

Մինչ բուն նյութին անցնելը, մի քանի խոսք այն երևույթների մասին, որոնց իմացությունը կարևոր է վրաց լեզուն ուսումնասիրողի համար:

ყოფნა (լինել) բայի
խոնարհումը և կիառությունը

Ինչպես հայերենում, այնպես էլ վրացերենում նախադասություն կազմելու ժամանակ կարևոր դեր է խաղում *լինել* (վրացերենում՝ ყოფნა-ἠուինա) օժանդակ բայը: *Օրինակ՝ ես ուսուցիչ եմ: Դու ուսանող ես: Նա օդաչու է:* Այս նախադասությունները առանց ***եմ, ես, է*** օժանդակ բայերի *(ես ուսուցիչ, դու ուսանող, նա օդաչու)* չեն կարող կազմվել: Այդպես է նաև վրացերենում՝ მე მასწავლებელი, შენ სტუდენტი, ის მფრინავი: Նախադասությունները կազմելու համար անպայման անհրաժեշտ է ավելացնել համապատասխանաբար՝ ვარ, ხარ, არის օժանդակ բայերը՝ მე მასწავლებელი ვარ, შენ სტუდენტი ხარ, ის მფრინავი არის:

Ծանոթություն: *არის օժանդակ բայը կարելի է գործածել նաև կրճատ ձևով՝ օգտվելով բառի առաջին հնչյունից՝ ა, որը պետք է միացնել համապատասխան բառին՝ ის მფრინავია (նա օդաչու է). խոսքը վերաբերում է ներկա ժամանակի երրորդ դեմքի, եզակի թվի ձևին: ერევანი სომხეთის დედაქალაქია – Երևանը Հայաստանի մայրաքաղաքն է: ის ჩემი ძმაა– Նա իմ եղբայրն է: ეს კაცი ჩემი თანაკურსელია – Այս մարդը իմ համակուրսեցին է: ბაკუნცი დიდი მწერალია– Բակունցը մեծ գրող է:*

არის օժանդակ բայի հոգնակի ձևը՝ არიან, արտասանվում և գրվում է ամբողջությամբ:

ყოლა (ունենալ) բայի
խոնարհումը և կիրառությունը

Վրաց լեզուն իմաստաբանական առումով քերականորեն տարբերակում է շնչավոր և անշունչ առարկաները՝ անձը (ყოლა-*მყავს*) և իրը (ქონა-*მაქვს*): Առաջինը գործածվում է միայն և միայն անձ ցույց տվող գոյականների և կենդանիների համար, երկրորդը՝ իրերի համար : Հայոց լեզուն դրանք չի տարբերակում, և երկու դեպքում էլ թարգմանվում է ***ունենալ*** բառով. მე *მყავს* ბევრი ამხანაგი (մե *մղավս* բեվրի ամխանագիես ***ունեմ*** շատ ընկեր), მე *მაქვს* ბევრი წიგნი (մե *մաքվս* բեվրի ծիգնի-ես ***ունեմ*** շատ գիրք):

Ծանոթություն: *Հայերենում նույնպես ունենալ բայը բացառություն է նրանով, որ ուղիղ խնդիրը այդ բայի հետ դրվում է ուղղականաձև թե անձի, թե ոչ անձի առման դեպքում. հմմտ. գիրք ունեմ, եղբայր ունեմ:*

მაქვს և *მყავს* բայերի նման առանձնանում են նաև դրանց նախաբայերով (բայածանցներով) տարբերակները՝ მიმაქვს և მიმყავს (տանել), მიმაქვს-*միմաքվս- տանում եմ* (ինչ-որ բան), წიგნი *მიმაქვს* ბიბლიოთეკაში (ծիգնի *միմաքվս* բիբլիոթեկաշի-գիրքը *տանում եմ* գրադարան): მიმყავს-*միմղավս-տանում եմ* (մեկին). ბავშვი მიმყავს სკოლაში (բավշվի *միմղավս* սկոլաշի-երեխային *տանում եմ* դպրոց), Նմանապես՝ ჩამოიყვანეს և ჩამოიტანეს բառերը թարգմանվում են *բերեցին* բառով. ექიმი ჩამოიყვანეს (էքիմի *չամոիչ վանես*-բժիշկ *բերեցին*) և წიგნი ჩამოიტანეს (ծիգնի *չամոիտանես*-գիրք *բերեցին*): Այս բայերի ժամանակածևային խոնարհումների մասին՝ համապատասխան բաժնում:

Դեմք և թիվ
პირი და რიცხვი

Վրացերենում բայը կարող է արտահայտել տարբեր դեմքեր՝ ենթակայի, ուղիղ խնդրի և անուղղակի խնդրի:

Ենթակայի դեմքն արտահայտում է գործող անձ կամ անձ, որին վերագրվում է գործողություն.

მე სურათს ვხატავ.	ჩვენ სურათს ვხატავთ.
Ես նկար եմ նկարում:	*Մենք նկար ենք նկարում:*
შენ წიგნს კითხულობ.	თქვენ წიგნს კითხულობთ.
Դու գիրք ես կարդում:	*Դուք գիրք եք կարդում:*
ის კარადას აღებს.	ისინი კარადას აღებენ.
Նա դարակ է բացում:	*Նրանք դարակ են բացում:*

Այս նախադասությունների մեջ գործողություն կատարողի կամ ենթակայի դեմքերն են՝ მე, შენ, ის, ჩვენ, თქვენ, ისინი. (ես, դու, նա, մենք, դուք, նրանք):

Ուղիղ խնդրի դեմքն արտահայտում է առարկա, որն իր վրա անմիջականորեն կրում է գործողությունը.

მე მზრდის ის (ծրդահիմը).
Ինձ դաստիարակում (պահում - պահպանում) է նա (մայրս):
ჩვენ გვხატავს ის (մեատվարը).
Մեզ նկարում է նա (նկարիչը):
შენ გასწავლის ის (լեքտորը).
Քեզ սովորեցնում է նա (դասախոսը):
მას უყიდეს ის (գիրքը)
Նրա (համար) գնեցին այն (գիրքը):
მე, ჩვენ, მას, ის (ես, մենք, նրան, նա) ուղիղ խնդրի դեմքեր են:

Անուղղակի խնդրի դեմքն արտահայտում է մի առարկա, որին գործողությունը վերաբերում է ոչ թե ուղղակիորեն, այլ անուղղակի:

ის (მხატვარი) მათ (მოსწავლეებს) უხატავს მას (ბუნების სურათს).

Նա (նկարիչը) նրանց (աշակերտներին//աշակերտների համար) նկարում է այն (բնապատկեր):

უხატავს բայը առնչվում է ենթակային՝ գործող անձին՝ ის (მხატვარი), ուղիղ խնդրի դեմքն առնչվում է მას (სურათს) և անուղղակի խնդրի դեմքը ցույց տվող მათ (მოსწავლეებს) բառերին: Գործողությունն ուղղակիորեն վերաբերում է სურათს (მას) բառին. მხატვარი ბუნების სურათს ხატავს (նկարիչը բնապատկեր է նկարում), մինչդեռ მოსწავლეებს (მათ) բառին վերաբերում է անուղղակի կերպով: Վրաց լեզվում գործածվում են բայի հետևյալ դեմքերը՝ ենթակայի դեմք, ուղիղ խնդրի դեմք, անուղղակի խնդրի դեմք:

Ծանոթություն: Վրացերենում բայի դեմքերը նշվում են լատինական տառերով՝ s–სუბიექტური პირი (սուբյեկտի դեմք), პ.ო– ობიექტური პირი –օբյեկտի դեմք (ուղիղ խնդրի դեմք), ი.ო–არაპირი ობიექტი–(անուղղակի խնդրի դեմք):

Այսպիսով՝ բայը ունի երեք դեմք, երկու թիվ.

I მე I ჩვენ
II შენ II თქვენ
III ის (იგი) მან, მას III ისინი (იგინი) მათ
მე ვაკეთებ. ჩვენ ვაკეთებთ. შენ თამაშობ. თქვენ თამაშობთ.
ის წერს. ისინი წერენ. მან დაწერა. მათ დაწერეს. მას დაუწერია. მათ დაუწერიათ.

Ծանոթություն: *Միևնույն դեմքը (I, II թե III) կարող է լինել գործող կամ գործողության համար նախատեսված: Օրինակ՝ ვხატავ–ը երկդեմ բայ է (ვხატავ მე შენ. նկարում եմ ես քեզ), առաջին դեմքը (ვხატავ მე. նկարում եմ ես) գործողն է (მოქმედი). II դեմքը՝ (ვხატავ შენ. նկարում եմ քեզ. բառացի դու նկարվում ես իմ կողմից), գործողության համար նախատեսվածը (სამოქმედო):*

Բերենք მხატავ բայածևը: Սա նույնպես երկդեմ բայ է (მხატავ შენ მე– նկարում ես դու ինձ), այստեղ արդեն գործողը II դեմքն է (მხატავ შენ– նկարում ես դու), մինչդեռ I դեմքը գործողության համար նախատեսվածն է (მხატავ მე– նկարում ես ինձ, բառացի՝ ես նկարվում եմ քո կողմից):

Այլ օրինակ՝ ვხატავ–ს–ում գործողը, որի ցուցիչը ს–ն է (მოქმედი), III դեմքն է (ვხატავს ის– քեզ նկարում է նա), գործողության համար նախատեսվածը (სამოქმედო) II դեմքն է (ვხატავს შენ. նկարում է քեզ):

ხატავ–ում գործողը II դեմքն է (ხატავ შენ– նկարում ես դու). գործողության համար նախատեսվածը՝ III դեմքը՝ (ხატავ მას– նկարում ես նրան. բառացի՝ նա նկարվում է քո կողմից):

Գործող դեմքը կոչվում է սուբյեկտային (მოქმედი):

Գործողության համար նախատեսվածը կոչվում է օբյեկտային (სამოქმედო):

Սերիա
სერია

Վրացերենում բայի շարքերը ձևաբանական հատկանիշներով և շարահյուսական կապերով բաժանվում են 3 խմբի: Խմբից յուրաքանչյուրը կոչվում է սերիա՝ **I** սերիա, **II** սերիա, **III** սերիա:

Ժամանակակից վրաց լեզվի բայի I սերիայի մեջ մտնում է 6 շարք, II սերիայի մեջ՝ 2 շարք, III սերիայի մեջ՝ 3 շարք:

მწკრივები
բայաշարքեր

Վրացերենում բայը ենթարկվում է դիմային ձևափոխության. դիմային ձևափոխությունները բաժանվում են խմբերի: Օրինակ՝ մի խմբի ձևերն են՝

ვიზრდები ვიზრდები–თ
იზრდები იზრდები–თ
იზრდება იზრდები–ან

մեկ ուրիշ (երկրորդ) խմբի ձևերն են՝

ვიზრდებოდი ვიზრდებოდი–თ
იზრდებოდი იზრდებოდი–თ
იზრდებოდა იზრდებოდ–ნენ

Այսպես բայերը բաժանվում են տասնմեկ դիմային խմբերի, որոնցից յուրաքանչյուրը կոչվում է շարք: Ամեն մի շարքի մեջ մտնում է 6-ական ձև, եթե բայը միադեմ է, և 18-ական ձև, եթե բայը կրկնադեմ է:

Շարքերը բարդ են իրենց կազմությամբ. բացի դեմքից և թվից՝ նրանք արտահայտում են նաև ժամանակ, եղանակ, ակտ (բայածև, որը ցույց է տալիս գործողության կատարմանը խոսողի ներկա կամ բացակա լինելը), կերպ (բայի գործողության ավարտուն կամ անավարտ լինելը), կոնտակտ (այս բայածևը ցույց է տալիս ենթակայի՝ ուղիղ խնդրի վրա գործելու անմիջական կամ միջնորդավորված լինելը) և այլն:

Վրացերենի բայաշարքերը (მწკრივები) գրեթե նույնն են, ինչ հայերենում բայի խոնարհված ձևերը:

წრე
ենթախումբ

I սերիայի մեջ մտնող բայաշարքերը բաժանվում են հետևյալ ենթախմբերի՝

ա) აწმყოს წრე–ներկայի ժամանակաձևեր.

բ) მყოფადის წრე -ապառնու ժամանակաձևեր:

Յուրաքանչյուր ենթախմբում կա երեքական շարք:

I ենթախումբ՝

1. აწმყო – ներկա ժամանակ
2. უწყვეტელი (ნამყო უსრული) – անցյալ անկատար
3. აწმყოს კავშირებითი – ստորադասական ներկա

II ենթախումբ՝

4. მყოფადი – ապառնի ժամանակ
5. ხოლმეობითი – բազմապատկական կամ I հաճախական
6. მყოფადის კავშირებითი – ապառնի ստորադասական

II սերիայի մեջ մտնում են՝

ա) წყვეტილი (ნამყო სრული, აორისტი) - անցյալ կատարյալ

բ) მეორე კავშირებითი - II ստորադասական

III սերիայի մեջ մտնում են՝

ա) I თურმეობითი – I վաղակատար կամ I հետևանքային

բ) II თურმეობითი – II վաղակատար կամ II հետևանքային

գ) III კავშირებითი - III ստորադասական:

I սերիա

ենթ. ուղղ. հ., ուղ. խ. տր. հ.

<u>მწერალი</u> მოთხრობას <u>წერს.</u> (ներկա ժամանակ)

ենթ. ուղղ. հ.

<u>ედი</u> ცხოვრობს ერევანში.

II սերիա

ենթ. պատմ. հ., ուղ. խ. ուղղ. հ.

<u>მწერალმა</u> მოთხრობა <u>დაწერა</u> (անց. կատ. ժամանակ)

ենթ. պատմ. հ.

<u>მან</u> იცხოვრა ერევანში.

III սերիա

ենթ. տր. հ., ուղ. խ. ուղղ. հ.

<u>მწერალს</u> დაუწერია <u>მოთხრობა.</u>

ենթ. տր. հ.

<u>მას</u> უცხოვრია ერევანში.

I սերիա

ա) ներկայի ենթախումբ (აწმყოს წრე)

1. აწმყო: რას ვშვრები? – ვწერ, ვთბები
2. უწყვეტელი (ნამყო უსრული–անցյալ անկատար): რას ვშვრებოდი? –ვწერდი, ვთბებოდი.
3. აწმყოს კავშირებითი: რას ვშვრებოდე?–ვწერდე, ვთბებოდე.

բ) ապառնու ենթախումբ (მყოფადის წრე)

4. მყოფადი: რას ვიზამ?–დავწერ, გავთბები.
5. ხოლმეობითი: რას ვიზამდი?–დავწერდი, გავთბებოდი
6. მყოფადის კავშირებითი: რას ვიზამდე?–დავწერდე, გავთბებოდე.

II սերիա

7. წყვეტილი (ნამყო სრული): რა ვქენი?–დავწერე, გავთბი.
8. II კავშირებითი: რა ვქნა?–დავწერო, გავათბო.

III սերիա

9. I თურმეობითი: რა მიქნია?–დამიწერია, გავმთბარვარ.
10. II თურმეობითი: რა მექნა?–დამეწერა, გავმთბარიყავი.
11. III კავშირებითი: რა მექნას?–დამეწეროს, გავმთბარიყო.

1. ვახტანგი ძმას წერილს სწერს.
2. ვახტანგი ძმას წერილს სწერდა.
3. ვახტანგი ძმას წერილს სწერდეს.
4. ვახტანგი ძმას წერილს მისწერს.
5. ვახტანგი ძმას წერილს მისწერდა.
6. ვახტანგი ძმას წერილს მისწერდეს.
7. ვახტანგმა ძმას წერილი მისწერა.
8. ვახტანგმა ძმას წერილი მისწეროს.
9. ვახტანგს ძმისთვის წერილი მოუწერია.
10. ვახტანგს ძმისთვის წერილი მიეწერა.
11. ვახტანგს ძმისთვის წერილი მიეწეროს.

Այսպիսով՝ առաջին սերիայի շարքերի ձևերի հետ ուղիղ խնդիրը դրվում է տրական հոլովով: Երկրորդ և երրորդ սերիաների շարքերի ձևերի հետ՝ ուղղական հոլովով:

Անցողական բայի ենթական առաջին սերիայի շարքերի ձևերի հետ

դրվում է ուղղական հոլովով, երկրորդ սերիայի շարքերի ձևերի հետ դրվում է պատմողական հոլովով, իսկ երրորդ սերիայի շարքերի ձևերի հետ՝ տրական հոլովով:

Բայերի խոնարհումը
ზმნათა უღლება

1. აწმყო–Ներկա ժամանակ*

რას ვშვრები? მე ვხატავ ვწერ ვიშენებ (կառուցում եմ ինձ համար)
რას შვრები? შენ ხატავ სწერ იშენებ (կառուցում ես քեզ համար)
რას შვრება? ის ხატავ–ს წერ–ს იშენებ–ს (կառուցում է իր համար)
რას ვშვრებით? ჩვენ ვხატავთ ვწერთ ვიშენებთ (կառուցում ենք մեզ համար)
რას შვრებით? თქვენ ხატავთ, სწერთ, იშენებთ (կառուցում եք ձեզ համար)
რას შვრებიან? ისინი ხატავენ წერენ იშენებენ (կառուցում են իրենց համար)

** Բայի ներկա ժամանակը կարող է արտահայտել՝*
ա) մշտապես կրկնվող գործողություն (մշտական ներկա)՝
ადამიანი დადის–մարդը քայլում է, ჩიტი ფრინავს–թռչունը թռչում է,
არფა ერთვის სევანის ტბას–Արփան միանում է /թափվում է/ Սևանա լճին /լիճը/:
բ/ ամենամոտ ապագայում կատարվող գործողություն՝
ამაღამ რას ვაკეთებთ? ახლავე მივდივარ ამ ჯოჯოხეთიდან.
գ/ անցյալում կրկնվող, երկարատև գործողություն՝ (պատմական ներկա)՝
...ამ სროლით ეცნობებია, რომ ის არის, არსებობს, ცოცხლობს ...Այդ կրակոցով նա կարողանում է հասկացնել, որ ինքը կա, գոյություն ունի, ապրում է.
դ/ առածական ներկա
რომელ მდინარეზედაც მისცურავ, იმასვე ადიდებ.– Որ գետում լողանում ես, նրան էլ փառավորում ես: როგორც ჰქუხს, ისე არ წვიმს.–Սատանան այնքան սարսափելի չէ, որքան կարծում եք:

2. ნამყო უსრული – უწყვეტელი – անցյալ անկատար
რას ვშვრებოდი? ვხატავდი მე ვწერდი მე ვიშენებდი
რას შვრებოდი? ხატავდი შენ სწერდი შენ იშენებდი
რას შვრებოდა? ხატავდა ის წერდა ის იშენებდა
რას ვშვრებოდით? ვხატავდით ჩვენ ვწერდით ჩვენ ვიშენებდით
რას შვრებოდით? ხატავდით თქვენ სწერდით თქვენ იშენებდით
რას შვრებოდნენ? ხატავდნენ ისინი წერდნენ ისინი იშენებდნენ

3. აწმყოს კავშირებითი -ստորադասական (ըղձական) ներկա
რას ვშვრებოდე? ვხატავდე ვიშენებდე ვწერდე
რას შვრებოდე? ხატავდე იშენებდე სწერდე
რას შვრებოდეს? ხატავდეს იშენებდეს წერდეს
რას ვშვრებოდეთ? ვხატავდეთ ვიშენებდეთ ვწერდეთ
რას შვრებოდეთ? ხატავდეთ იშენებდეთ სწერდეთ
რას შვრებოდნენ? ხატავდნენ იშენებდნენ წერდნენ

II ნაბოლოვანი ან II ნაბოლოვანი სერია
II წრე ანუ II ქვესერია

4. მყოფადი – ապառնի ժամանակ
რას ვიზამ? დავხატავ ავიშენებ დავწერ – գրելու եմ, կգրեմ
რას იზამ? დახატავ აიშენებ დასწერ – գրելու ես, կգրես
რას იზამს? დახატავს აიშენებს დაწერს – գրելու է, կգրի
რას ვიზამთ? დავხატავთ ავიშენებთ დავწერთ–գրելու ենք, կգրենք
რას იზამთ? დახატავთ აიშენებთ დაწერთ – գրելու եք, կգրեք
რას იზამენ? დახატავენ აიშენებენ დაწერენ –գրելու են, կգրեն

5. ხოლმეობითი (პირობითი)–Բազմապատկական (պայմանական)
რას ვიზამდი? დავხატავდი ავიშენებდი დავწერდი–գրելու էի, կգրեի
რას იზამდი? დახატავდი აიშენებდი დაწერდი–գրելու էիր, կգրեիր
რას იზამდა? დახატავდა აიშენებდა დაწერდა–գրելու էր, կգրեր
რას ვიზამდით? დავხატავდით ავიშენებდით დავწერდით–գրելու էինք, կգրեինք
რას იზამდით? დახატავდით აიშენებდით დაწერდით–գրելու էիք, կգրեիք
რას იზამდნენ? დახატავდნენ აიშენებდნენ დაწერდნენ–գրելու էին, կգրեին

6. მყოფადის კავშირებითი – Ստորադասական ապառնի
რას ვიზამდე? დავხატავდე ავიშენებდე დავწერდე
რას იზამდე? დახატავდე აიშენებდე დაწერდე
რას იზამდეს? დახატავდეს აიშენებდეს დაწერდეს
რას ვიზამდეთ? დავხატავდეთ ავიშენებდეთ დავწერდეთ
რას იზამდეთ? დახატავდეთ აიშენებდეთ დაწერდეთ
რას იზამდნენ? დახატავდნენ აიშენებდნენ დაწერდნენ

II სერია
7. ნამყო სრული (წყვეტილი) – Անցյալ կատարյալ
რა ვქენი? ի՞նչ արեցի დავხატე ავიშენე დავწერე
რა ქენი? ի՞նչ արեցիր დახატე აიშენე დაწერე
რა ქნა? ի՞նչ արեց დახატა აიშენა დაწერა
რა ვქენით? ի՞նչ արեցինք დავწერეთ დავხატეთ ავიშენეთ
რა ქენით? ի՞նչ արեցիք დახატეთ აიშენეთ დაწერეთ
რა ქნეს? ի՞նչ արեցին დახატეს აიშენეს დაწერეს

8. II კავშირებითი – II ստորադասական
რა ვქნა? ի՞նչ անեմ დავხატო ავიშენო დავწერო նկարեմ
რა ქნა? ի՞նչ անես დახատо აიშენо დաწերо նկարես
რა ქნას? ի՞նչ անի დახატოს აიშენოს დაწეროს նկարի
რა ვქნათ? ի՞նչ անենք დავხატოთ ავიშენოთ დვაწეროთ նկարենք
რა ქნათ? ի՞նչ անեք დახატოთ აიშენოთ დაწეროთ նկարեք
რა ქნან? ի՞նչ անեն დახატонъ აიშენонъ დაწერонъ նկարեն

III სერია
9. I თურმეობითი – I վաղակատար
რა მიქნია? დამიხატავს დამიწერია
რა გიქნია? დაგიხატავს დაგიწერია
რა უიქნია? დაუხატავს დაუიწერია
რა გვიქნია? დაგვიხატავს დაგვიწერია
რა გიქნიათ? დაგიხატავთ დაგიწერიათ
რა მიქნია? დაუხატავთ დაუწერით

I Վաղակատարի ժամանակը անցյալ է, եղանակը՝ սահմանական, ակտը՝ անտես. ყოფილა – იყო თურმე – եղել է թերևս (ես չեմ տեսել):
წასულა – წავიდა თურმე – գնացել է թերևս (ես չեմ տեսել):
10. II თურმეობითი – II վաղակատար
რა მექნა? დამეხატა დამეწერა
რა გექნა? დაგეხატა დაგეწერა
რა ექნა? დაეხატა დაეწერა
რა გვექნა? დაგვეხატა დაგვეწერა
რა გექნათ? დაგეხატათ დაგეწერათ
რა ექნა? დაეხატათ დაეწერათ

11. II კავშირებითი – III ստորադասական
რა მექნას? დამეხატოს დაგვეხატოს
რა გექნას? დაგეხატოს დაგეხატოთ
რა ექნას? დაეხატოს დაეხატონ

Ծանոթություն: *III Ստորադասականը ժամանակակից վրացերենում գրեթե չի գործածվում, որովհետև նրա գործառույթը իր վրա է վերցրել II վաղակատարը:*

Շարքերի կազմությունը
ᲛᲬკრიᲕᲔᲑᲘᲡ Წარმოება

1. Ներկա ժամանակի բայերը առանձնահատուկ ածանցներ չունեն: Այդ շարքին, ինչպես նաև ամբողջ I սերիային հատուկ են –ი,–ავ, –ამ, –ებ, –ობ վերջածանցները՝ ვთლ–ი, ვშლ–ი, ხატ–ავ–ს; აბ–ამ–ს; აკეთ–ებ–ს; აშრ–ობ–ს: Երբեմն էլ հիմքը պարզ է՝ ჭრ–ი–ს:
2. Անցյալ անկատարը կազմվում է՝ ներկայի հիմքի վրա ավելացնելով დ–ი կամ ოდ–ი վերջածանցները (I և II դեմքեր) ვ–ჭრი–დ–ი, ს–ჭრი–დ–ი, ჭრი–დ–ა, ვ–ხატ–ავ–დ–ი, ჰ–ხატ–ავ–დ–ი, ხატ–ავ–დ–ა, ვ–დგებ–ოდ–ი, დგებ–ოდ–ი, დგებ–ოდ–ა.
3. Ստորադասականը կազմվում է անցյալ անկատարի հիմքից. –დ և –ოდ վերջածանցներին ավելացվում է ე: ვ–ჭრი–დ–ე, ს–ჭრი–დ–ე, ჭრი–დ–ე–ს, ვ–დგებ–ოდ–ე, დგებ–ოდ–ე, დგებ–ოდ–ე–ს.
4. I սերիայի II ենթախումբը կազմվում է՝ I ենթախմբի հիմքին ավելացնելով բայական նախածանցներ. ვწერ და–ვწერ, ვჭრი გა–ვჭრი, ვწერდი და–ვწერდი, ვჭრიდი გა–ვჭრიდი, ავდგებოდე და–ავდგებოდე, ვწერდე და–ვწერდე, ვჭრიდე გა–ვჭრიდე, ავდგებოდე და–ავდგებოდე և այլն:
5. II սերիայի բայերը ներկա ժամանակին հատուկ վերջածանցներ չունեն.

ա) անցյալ անկատար ժամանակաձևը երկու կազմություն ունի. հիմքին ավելանում է ე և ი (I և II դեմքերում) կամ ոչ մի վերջավորություն չի ունենում:

ավելանում է ე	ավելանում է ი
ვწერ–ე	გავჭერ–ი
სწერ–ე	გასჭერ–ი
წერ–ა	გაჭრ–ა

բ) II ստորադասականն ունի ა, ე, ო վերջավորությունները.

ა:	ე:	ო:
გავჭრ–ა	ავდგ–ე	ვწერ–ო
გასჭრ–ა	ადგ–ე	სწერ–ო
გაჭრ–ა–ს	ადგ–ე–ს	წერ–ო–ს

6. III սերիայի բայերը կազմվում են կամ ներկա ժամանակի հիմքից, կամ անցյալ անկատարի հիմքից.

ա) I თურმეობითი-ն (I վաղակատար) պահպանում է ներկայի հիմքը, եթե թեմատիկ վերջածանցը ავ և ამ է: Ներկա ვხატ–ავ, ვაბ–ამ. վաղակատար՝ დაუხატ–ავ–ს, დამაბ–ამ–ს: Մնացած դեպքերում բայերը ունեն ია վերջավորություն՝ (ვ)მიკეთებ–ია, (ვ)მიჭრ–ია, (შ)მიქ–ია.

բ) II თურმეობითი-ն (II վաղակատար) կազմվում է անցյալ կատարյալի կրավորական բայերի նման (կամ էլ I თურმეობითი հիմքից).

(და)მეწერა	(გა)მეკეთებინა
(და)გეწერა	(გა)გეკეთებინა
(და)ეწერა	(გა)ეკეთებინა

Անանցողական բայերը կազմվում են նկարագրական եղանակով. անցյալ ժամանակի կրավորական դերբայ+ օժանդակ բայեր՝ ვარ, ხარ, არის և այլն:

გაჭრილ-ვარ	გაჭრილ-იყავ
გაჭრილ-ხარ	გაჭრილ-იყავ
გაჭრილ-ა(არს)	გაჭრილ-იყო

գ) III კავშირებითი-ն կազմվում է՝ անցյալ վաղակատարի հիմքին ավելացնելով II կავشիրებითი վերջավորությունները (ა, ე, ო).

დამეწერ-ო-ს	გამეჭრ-ა-ს	მომსვლოდ-ე-ს
დაგეწერ-ო-ს	გაგეჭრ-ა-ს	მოგსვლოდ-ე-ს
დაეწერ-ო-ს	გაეჭრ-ა-ს	მოსვლოდ-ე-ს

Բայի ժամանակը - ზმნის დრო

Բայի ժամանակը ցույց է տալիս, թե երբ է կատարվում գործողությունը; մինչև խոսելը, խոսելու պահին կամ թե խոսելուց հետո:

Վրացերենում բայը ունի երեք հիմնական ժամանակ՝ ახლանდელი (აწმყო)-ներկա, წარსული (ნამყო)-անցյալ, მომავალი (მყოფადი)-ապառնի:

1. **Ներկա ժամանակի** բայը պատասխանում է **რას შვრება?** (ի՞նչ է անում) հարցին: Համապատասխանում է հայերենի սահմանական եղանակի անկատար ներկա (խաղում է, գրում է, երգում է) ժամանակաձևին:

თამაშობს	მუშაობს	მიდის
მღერის	ხტავს	მოდის
წერს	კითხულობს	ასრულებს

2. **Անցյալ ժամանակը** (წარსული დრო) պատասխանում է (ի՞նչ արեց) հարցին: Համապատասխանում է հայերենի սահմանական եղանակի անցյալ կատարյալ (խաղաց, գրեց, երգեց) ժամանակաձևին:

თამაშა	იმუშავა	მივიდა
დაწერა	დახტა	მოვიდა
იმღერა	წაიკითხა	შეასრულა

3. **Ապառնի ժամանակը** (მომავალი დრო) պատասխանում է (ի՞նչ է անելու) հարցին: Համապատասխանում է հայերենի սահմանական

եղանակի ապակատար ներկա (խաղալու է, գրելու է, երգելու է), նաև պայմանական ապառնու (կխաղա, կգրի, կերգի) ժամանակաձևերին:

თამაშებს	იმუშავებს	მივა
დაწერს	დახტავს	მოვა
იმღერებს	წაიკითხავს	შეასრულებს

Բայերի խոնարհումը
ზმნების უღლება

ახლანდელი დრო ներկա ժամանակ

ვაკეთებ	ვაკეთებთ	ვმღერი	ვმღერით
აკეთებ	აკეთებთ	მღერი	მღერით
აკეთებს	აკეთებენ	მღერის	მღერიან

Այսպես խոնարհվում են շատ բայեր, ինչպես՝ ვწერ, ვხატავ, ვკითხულობ, ვთამაშობ, ვკერავ, ვაბრუნებ, ვჭრი, ვჩივი, ვკივი, ვესვრი, ვტირი...

უწყვეტელი անցյալ անկատար

ვაკეთებდი	ვაკეთებდით	ვმღეროდი	ვმღეროდით
აკეთებდი	აკეთებდით	მღეროდი	მღეროდით
აკეთებდა	აკეთებდნენ	მღეროდა	მღეროდნენ

წყვეტილი անցյալ կատարյալ

გავაკეთე	გავაკეთეთ	ვიმღერე	ვიმღერეთ
გააკეთე	გააკეთეთ	იმღერე	იმღერეთ
გააკეთა	გააკეთეს	იმღერა	იმღერეს

Այսպես խոնարհվում են հետևյալ բայերը՝ ვწერდი, დავწერე, ვხატავდი, დავხატე, ვკითხულობდი, წავიკითხე, ვთამაშობდი, ვითამაშე, ვაშენებდი, ავაშენე, ვჩიოდი, ვიჩივლე, ვკიოდი, ვიკივლე, ვესროდი, ვესროლე, ვტიროდი, ვიტირე.

მომავალი დრო ապառնի ժամանակ

გავაკეთებ	გავაკეთებთ	ვიმღერებ	ვიმღერებთ
გააკეთებ	გააკეთებთ	იმღერებ	იმღერებთ
გააკეთებს	გააკეთებენ	იმღერებს	იმღერებენ

Այսպես խոնարհվում են հետևյալ բայերը՝ დაწერა, დავხატავ, ავაშენებ, შევკერავ, ვითამაშებ, ვიტირებ, ვიკივლებ, ვიცინებ.

Բայի անորոշ ձևերը (անկանոն բայեր)
ზმნის განუსაზღვრელი ფორმები

Վրացերենի անկանոն բայերն են՝ ვარ//ყოფნა (լինել), მაქვს//ქონა (ունենալ ինչ-որ բան՝ անշունչ առարկա), მყავს//ყოლა ունենալ (որևէ մեկին՝ շնչավոր առարկա), შრომა//ქმნა (աշխատել, կատարել, ստեղծել), წოლა (պառկել), დგომა (կանգնել): Կան նաև բայեր, որոնք ունեն միայն երրորդ դեմք՝ წვიმს (անձրևում է), თოვს (ձյունում է), ცივა (ցուրտ է): Կան բայեր, որոնց դեմքերը կազմվում են տարբեր հիմքերից՝ ვარ, ვიქნები, ვიყავი (լինել՝ եմ, կլինեմ, եղել եմ): Կան որոշ բայեր, որոնց ժամանակաձևերը կազմվում են տարբեր հիմքերից՝ ვამბობ, ვთქვი, ვიტყვი (ասել՝ ասում եմ, ասացի, կասեմ), նաև არის// გახლავს, ხარ// ბრძანდები, ამბობთ// ბრძანებთ, იჯდა//დაბრძანდა, ჭამა//მიირთვა...

Բազմադիմություն
მრავალგზისობა (პოლიპერსონალიზმი)

Վրաց լեզվում խոնարհված բայն արտահայտում է թե՛ գործող անձի՝ ենթակայի և թե՛ այն անձերի դեմքերը, որոնք ենթարկվում են տվյալ գործողությանը: Այսինքն՝ վրաց լեզվում բայը կարող է արտահայտել ուղղակի և անուղղակի դեմքերը:

Եթե փոխենք ենթակայի դեմքը և չփոխենք խնդրի դեմքը, կունենանք այսպես կոչված ենթակայական խոնարհում: Եվ, հակառակը, եթե փոխենք խնդրի դեմքը և չփոխենք ենթակայի դեմքը, կունենանք խնդրային խոնարհում: Իսկ եթե և՛ ենթակայի դեմքը փոխենք, և՛ խնդրի դեմքը, կունենանք ենթակա-խնդրային խոնարհում:

Ենթակայական կառուցվածք
სუბიექტური წყობა

ვ-ათბობ (მე მას)	ვ-ათბობ-თ (ჩვენ მას)
ათბობ (შენ მას)	ათბობ-თ (თქვენ მას)
ათბობ-ს (ის მას)	ათბობ-ენ (ისინი მას)

Այս օրինակներում ենթակաների դեմքերը՝ *ես, դու, նա*, փոփոխվում են, իսկ խնդրի դեմքը՝ նրան (*տաքացնում եմ ես նրան, դու՝ նրան. նա՝ նրան և այլն*), մնում է անփոփոխ:

მათბობს (ის მე)	გვათბობს (ის ჩვენ)
გათბობს (ის შენ)	გათბობთ (ის თქვენ)
ათბობს (ის მას)	ათბობენ (ისინი მას կամ ისინი მათ)

Այս օրինակներում տեղի է ունենում հակառակ երևույթը. փոխվում են խնդիրների դեմքերը՝ *ինձ, քեզ, նրան, մեզ, ձեզ, նրանց*, մինչդեռ ենթակայի դեմքը՝ նա, մնում է անփոփոխ (*տաքացնում է նա ինձ, նա՝ քեզ, նա՝ նրան* և այլն):

Ենթակայի դեմքի և թվի արտահայտությունը
სუბიექტური პირისა და რიცხვის გამოხატვა

Վրացերենում ենթակայի I և II դեմքերն արտահայտվում են նախածանցով, III-ը՝ վերջածանցով:

Եզակի թվի I դեմքի ցուցիչն է՝ ვ-, հոգնակիի ցուցիչը՝ -თ.

ვ-წერ	ვ-წერ-თ
ვ-აკეთებ	ვ-აკეთებ-თ
ვ-ხატავ	ვ-ხატავ-თ

II դեմքի ցուցիչը որոշ բայերում ხ-ն է՝ ხ-არ, მო-ხ-ვალ, მო-ხ-ვედ-ი. დ-ტ-თ, ძ-წ-ც, ჯ-ჭ-ჩ բաղաձայններից առաջ II դեմքի ցուցիչ է դառնում ს-ն, ს-ჭამ, ს-ტეხ, ს-ჩივი, ს-წერ, ს-თლი, ს-ძებნი, ს-ცხოვრობ, որը, սակայն, զեղչվում է: Իբրև II դեմքի ցուցիչ՝ პ-ն գրվում է გ-კ-ქ-პ-ყ բաղաձայններից առաջ՝ პ-გალობ, პ-კივი, პ-ყიდი և այլն: Հոգնակիի ցուցիչն է თ վերջավորությունը՝ პ-კითხე-პ-კითხე-თ, მო-პ-კალი-მო-პ-კალი-თ, ს-ჭრი-ს-ჭრი-თ, უთხარი-უთხარი-თ, აკეთებ-აკეთებ-თ.

III դեմքի ենթակայի ցուցիչներն են՝ եզակիում՝ -ს, -ა, -ო: წერ-ს, წერდე-ს, აკეთ-ა, აკეთებდ-ა, აქ-ო, აag-ო, հոգնակիում՝ -ან, -ენ, -ნენ, -ნ, -ეს: მოდ-ან, ჭრი-ან, აკეთებ-ენ, კითხულობ-ენ, მოვიდ-ნენ, მიესალმ-ნენ, წაიღ-ნ, გააკეთო-ნ, წაიღ-ეს, გააკეთ-ეს...

Որոշ բայերում ենթակայի ցուցիչը հանդես է գալիս կրկնակի՝ მი-ვ-რბი-ვ-არ, ვ-შობილ-ვ-არ, გა-ვ-ზრდილ-ვ-არ...

Երբեմն ենթակայի դեմքն արտահայտելու համար դիմում ենք օժանդակ բայերի օգնությանը, դրանք են՝ ვარ, ხარ, იყავ, იყო: მოვდი-ვარ, მოდი-ხარ, გაზრდილ-იყავ, გაზრდილ-იყო...

Որոշ բայերի օժանդակ բայը ավելացվում է միայն I և II դեմքերի համար. I-ვუყვარვარ, II-უყვარხარ, բայց՝ III-უყვარს; I-ვუყვარვართ, II-უყვარხართ, բայց՝ III-უყვართ.

Օժանդակ բայն ավելանում է բոլոր երեք դեմքերին՝ გაზრდილვარ, გავზრდილიყავ, გაზრდილიყო.

ԽՆԴՐԻ ԴԵՄՔԻ և ԹՎԻ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ობიექტური პირისა და რიცხვის გამოხატვა

Խնդրի ցուցիչներ ունենում են միայն երկդեմ և եռադեմ բայերը և բոլոր երեք դեպքերում դրվում են բառի սկզբից. թվի ցուցիչը դրվում է բառի վերջում: Եզակի թվի I դեմքի ցուցիչն է ձ, հոգնակիում՝ գց: ձ-ხატავს-ը և գց-ხატავს-ը երկդեմ անցողական բայեր են, որոնցում ձ-ն և գց-ն ուղիղ խնդրի ցուցիչներ են: ձ-ესალმება-ն և գց-ესალმება-ն երկդեմ անանցողական բայաձևեր են, որոնցում ձ-ն և գց-ն անուղղակի խնդրի ցուցիչներն են:

Թե՛ եզակի թվի և թե՛ հոգնակի թվի II դեմքի խնդրի ցուցիչն է -գ, որը և՛ ուղիղ խնդրի ցուցիչն է, և՛ անուղղակի խնդրի ցուցիչը (հոգնակիում իբրև թվի ցուցիչ կարող է դրվել -თ, բայց ոչ միշտ). գ-აქებს, գ-აქებ-თ, գ-ნახა-თ, գ-წერს, գ-წერ-თ (ის თქვენ), գ-ეტყობა-თ.

Եթե ենթական հոգնակի է, խնդրի II դեմքի հոգնակին բայաձևում չի արտահայտվում՝ գ-ხატავ-თ მე თქვენ, այստեղ თ-ն խնդրի բազմակիությունն է արտահայտում. գ-ხატავ-თ ჩვენ თქვენ (կամ՝ შენ), որտեղ თ-ն ենթակայի I դեմքի (մենք - ჩვენ) բազմակիությունն է ցույց տալիս (այս օրինակում խնդրի բազմակիությունը ցուցված չէ. գ-ხატავ-თ ის თქვენ, բայց გხატავენ ისინი თქვენ կամ՝ შენ).

Ծանոթություն: *თ-ից առաջ III դեմքի ենթակայի ցուցիչը՝ ს-ն, վերանում է. გწერთ ის თქვენ (გ-წერ-ს-თ), გაქებთ ის თქვენ (გ-აქებ-ს-თ): Ահա թե ինչու հանդիպում ենք տարբեր իմաստներ արտահայտող ձևերի: Օրինակ՝ გაქებთ բառը կարող ենք ընկալել տարբեր կերպ՝*

გაქებთ მე თქვენ -գովաբանում եմ ես ձեզ
გაქებთ ჩვენ თქვენ -գովաբանում ենք մենք ձեզ
გაქებთ ჩვენ შენ -գովաբանում ենք մենք քեզ
გაქებთ ის თქვენ -գովաբանում է նա ձեզ

გა-ქებ-თ-ը կունենա հետևյալ տեսքը.

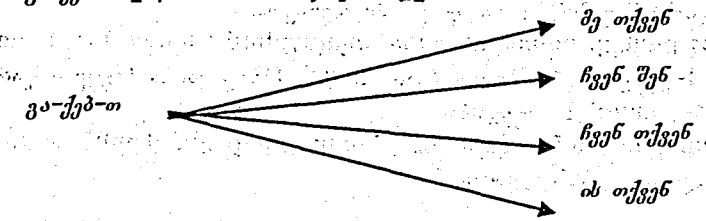

Նույնը կարող ենք ասել გ - ცემ *գ-ცემ - თ բառի մասին*

გ - ცემ - გცემ	*თქვენ*	*ես*	*ծեծում եմ*	*ձեզ*
გ - ცემ - გცემ-თ	*თქვენ*	*մենք*	*ծեծում ենք*	*ձեզ*
გ - ცემ - გცემ	*შენ*	*մենք*	*ծեծում ենք*	*քեզ*
გ - ცემ - გცემ-თ	*თქვენ*	*նա**	*ծեծում է*	*ձեզ*

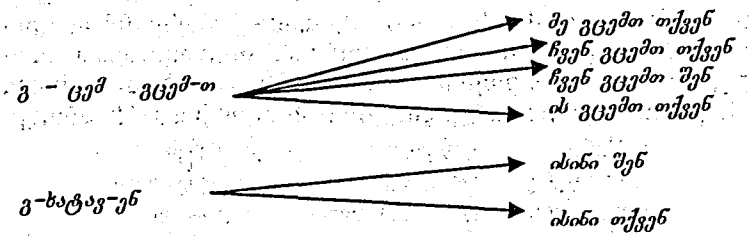

Ծանոթություն: *-ს-ն կիրառվում է իբրև ենթակայի III դեմքի (նա-ի) ցուցիչ, որը ժամանակի ընթացքում ընկել է, քանզի ամբողջության մեջ այն պետք է լիներ* გ-ცემ-(ს)-თ *քեզ ծեծում է (նա):*

Ուղիղ խնդրի III դեմքը և թիվը բայաձևում չեն արտահայտվում, այսինքն՝ ուղիղ խնդիրը ո՛չ դեմքի ցուցիչ ունի, ո՛չ թվի: Օրինակ՝ დახატა, ნახა, ააშენა, გააკეთა ասում ենք և՛ այն դեպքում, երբ ուղիղ խնդիրը դրված է եզակի թվով, և՛ այն դեպքում, երբ դրված է հոգնակի թվով:

ნახა ის և՛ ნახა ისინი

გააკეთა ის և գააკეთა ისინი (საქმეები).

Միադիմի բայերը խնդիր չունեն, իսկ ենթակայի III դեմքն արտահայտվում է ածանցով, ուստի ճիշտ չէ նախածանց (ს կամ პ) գործածելը: Այսպես, ճիշտ է՝ ჩანს, დგას, შედგა, დუმს, ქუხს, ქრის... Սխալ է՝ ს-ჩანს, ს-დგას, შე-ს-დგა, ს-დუმს, პ-ქუხს, პ-ქრის...

Ուղիղ խնդրի III դեմքը ցուցիչ չունի, մինչդեռ կողմնակի խնդրի III դեմքի ցուցիչը პ-ն է և՛ եզակի, և՛ հոգնակի թվերի համար: Իբրև III դեմքի ցուցիչ պետք է գործածել այն դեպքում, երբ բայի հիմքն սկսվում է გ-კ-ქ-პ-ყ բաղաձայններով՝ პყავს, პკითხა, პქონდა...

Եթե բայի հիմքն սկսվում է ձայնավոր (ა, ე, ო, ი, უ) հնչյուններով, ապա პ-ն, իբրև III դեմքի ցուցիչ, չի կիրառվում, իսկ եթե բայի հիմքն սկսվում է დ-ტ-თ, ძ-წ-ც, ჯ-ჭ-ჩ բաղաձայններով, ապա პ-ն, իբրև կանոն, փոխարինվում է ს-ով՝ ს-ძინავს-ს-ძინავთ, ს-თხოვს-სთხოვთ: Այլ բաղաձայններով սկսվող բայերի հիմքում პ-ն թուլանում է, դժվար է արտասանվում, ուստի և չի գրվում:

Ենթակայական կառուցվածք ունեցող բայերի դիմային ցուցիչները
Სუბიექტური წყობის ზმნათა პირის ნიშნები

Վրացերենի բայը իր մեջ ամփոփում է նաև ենթակայի դիմային ցուցիչ. გადა-ვ-ეცი (ես փոխանցեցի նրան), այստեղ ვ-ն ենթակայի I դեմքի ցուցիչն է և առանց ես-ես անձնական դերանվան ցույց է տալիս, որ փոխանցողը առաջին դեմքն է՝ ես-ը: Այսպիսով, հայերենն ու վրացերենը առանց դերանվան հստակ շեշտում են գործողություն կատարողի դեմքը, և խոնարհված բայի հետ դերանուններ գործածելու հարկ չկա:

1. ვ-ն ենթակայի I դեմքի ցուցիչն է թե՛ եզակի և թե՛ հոգնակի թվում.

ვ-წერე	ვ-წერე-თ	ვ-აშენებ
და-ვ-წერე	და-ვ-წერე-თ	ვ-აშენებდი-თ
და-ვ-წერდი	და-ვ-წერდი-თ	ა-ვ-აშენე
ვ-წერდივ-	წერდი-თ	ა-ვ-აშენე-თ

(თ-ն հոգնակերտ մասնիկ է հոգնակի I և II դեմքերում):

2. Ենթակայի II դեմքի ցուցիչը ს-ն է, եթե բայն սկսվում է დ-ტ-თ, ძ-წ-ც կամ ჯ-ჭ-ჩ բաղաձայններով (ს-ჭამ, ს-ტეხ, ს-ჩივი, ს-წერ) կամ ჰ-ն է, եթե բայն սկսվում է ყ, გ, კ, ქ, პ բաղաձայն հնչյուններով (ჰ-კივი შენ, ჰ-გალობ შენ): Մնացած բաղաձայններից և ձայնավորներից առաջ II դեմքի ցուցիչ չի գործածվում, ուստի ընդունված է ասել, որ բայի II դեմքը հանդես է գալիս առանց ցուցիչի.

მუშაობ, ზიხარ, ღონდები, უკეთებ, უწერ, უკითხავ, ალამაზებ, აკეთებ, ეთამაშები, იზრდები և այլն:

3. Ենթակայի III դեմքի ցուցիչներն են՝ եզակի թվում -ს, -ა, -ო, հոգնակի թվում՝ -ენ, -ნენ, -ან, -ეს: Դրանք տարատեսակ են, քանզի պայմանավորված են բայի սեռով, ժամանակով և հիմքի բնույթով (ներկայի հիմքից են կազմվել թե անցյալի).

წერ-ს, გა-აკეთ-ა, აქ-ო, წერ-ენ, აკეთებდ-ნენ, მოდი-ან, გააკეთო-ნ, გააკეთ-ეს և այլն:

Ծանոթություն: *Եթե բայի հիմքի վերջում կա -დ, ապա հոգնակի թվի III դեմքի ցուցիչը կլինի միայն -ნენ (მოვი-დ-ნენ, წავი-დ-ნენ), եթե բայի հիմքը վերջանում է -ი-ով, ապա՝ -ან (იცი-ან, მღერი-ან, მიდი-ან), իսկ եթե -ა կամ -ო ձայնավորով, ապա՝ -ნ (დაკლა-ნ, დაწერო-ნ):*

Ծանոթություն: *-ან, -ენ, -ნენ, -ნ, -ეს ածանցները կատարում են այլ գործառույթ ևս. ցույց են տալիս բայի թիվը՝ հոգնակի. კითხულობს-კითხულობ-ენ (կարդում են):*

Խոնարհման օրինակ.

ვ-ხატავ	*ვ-ხატავ-თ*	*ვ-იცინი*	*ვ-იცინი-თ*
ხატავ	*ხატავ-თ*	*იცინი*	*იცინი-თ*
ხატავს	*ხატავ-ენ*	*იცინი-ს*	*იცინი-ან*

Այսպես խոնարհվում են հետևյալ բայերը. ვაშენებ, ვანგრევ, ვაქებ, ვასწავლი, ვბეჭდავ, ვლესავ, ვთლი, ვჭრი, ვარიგებ, ვაბრუნებ, ვატრიალებ.

Ենթակայի դեմքի և թվի ցուցիչների աղյուսակ

	եզ. թիվ	հոգն. թիվ
I	ვ--------	ვ---------თ
II	ს, ჰ, ს--	ს, ჰ, ს----თ
III	-ს, -ა, -ო	-ენ, -ნენ, -ან, -ნ, -ეს

Խնդրային կառուցվածք ունեցող բայերի դիմային ցուցիչները
ობიექტური წყობის ზმნათა პირის ნიშნები

Խնդրառու բայերի դիմային ցուցիչների դեր են կատարում որոշ նախածանցներ, որոնք կցվում են անմիջապես բայի հիմքին: Եզակի թվի I դեմքի խնդրի ցուցիչն է՝ მ- მ-ნახა (ինձ տեսավ նա), მ-კითხა (ինձ հարցրեց նա), მ-აქო (ինձ գովեց նա), მ-თხოვა (ինձ խնդրեց նա):

Հոգնակի թվի I դեմքի խնդրի ցուցիչն է՝ გვ- გვ-ნახა (մեզ տեսավ նա), გვ-კითხა (մեզ հարցրեց նա), გვ-აქო (մեզ գովեց նա), გვ-თხოვა (մեզ խնդրեց նա):

Եզակի և հոգնակի թվերի II դեմքի խնդրի ցուցիչն է՝ გ- გ-აქებს (քեզ գովում է նա), გ-აქებთ (ձեզ գովում է նա), გ-თხოვა (քեզ խնդրեց նա), გ-თხოვა (ձեզ խնդրեց նա): Եզակի և հոգնակի թվերում որոշ բայեր նույն վերջավորությունն ունեն՝ გ-კითხა (քեզ հարցրեց նա), გ-კითხა(თ) (քեզ կամ ձեզ հարցրեց նա):

III դեմքը կա՛մ որևէ ցուցիչ չունի, կա՛մ էլ ունենում է ჰ-կամ ს-նախածանց, ընդ որում, եթե ուղիղ խնդիր է, ապա որևէ ցուցիչ չի ստանում, իսկ եթե անուղղակի խնդիր է, ს-նախածանց ստանում է միայն დ-ტ-თ, ძ-წ-ც, ჯ-ჭ-ჩ բաղաձայններով սկսվող բայարմատներից առաջ, ինչպես՝ ს-თხოვს, ს-თხოვა, ს-ძინავს, ს-ძინავთ, ს-ცივა, ს-ცივათ, ს-წყურია, ს-წყურიათ: Իսկ եթե բայահիմքն սկսվում է ყ, გ, კ, ქ, პ, բաղաձայններով, ապա հանդես է գալիս ჰ- նախածանցը. ჰ-ყავს, ჰ-კითხა, ჰ-ქონდა:

Ուղիղ խնդրի
դեմքի և թվի ցուցիչների աղյուսակ՝

	եզ. թիվ	հոգն. թիվ
I	მ------	გვ------
II	გ------	გ-----თ
III	-------	-------

Անուղղակի խնդրի
դեմքի և թվի ցուցիչների աղյուսակ՝

	եզ. թիվ	հոգն. թիվ
I	მ----------	გვ------
II	გ------	გ------ (თ)
III	ს, ს---------	ს, ს-----(თ)

Բայական նախածանցներ
ზმნიწინები (პრევერბი)

Վրացերենում կան տասնհինգ նախաբայեր, որոնք ցույց են տալիս շարժման ուղղություն՝ խոսողի գտնված վայրի հարաբերությամբ, այսինքն՝ գործողություն-շարժումն սկսվում է խոսողի՞ մոտից, հեռանո՞ւմ է, թե՞ գալիս է խոսողի ուղղությամբ, մոտենում է: Նախաբայերից յոթը ցույց են տալիս ուղղություն դեպի խոսողը՝ առաջին դեմքը, իսկ ութը՝ ուղղություն խոսողից անդին՝ դեպի երրորդ դեմքը:

Դրանց անվանում են՝

ա) այսկողմյա (մոտեցող) ուղղություն (აქეთა მიმართულებისა) ցույց տվող բայածանցներ կամ նախաբայեր,

բ) այնկողմյա (հեռացող) ուղղություն (იქეთა მიმართულებისა) ցույց տվող բայածանցներ կամ նախաբայեր:

Նույն նախաբայերը ցույց են տալիս այլ ուղղորդումներ ևս՝ դարձյալ խոսողի գտնված վայրի հարաբերությամբ.

ներքևից վերև ქვევიდან ზევით
վերևից ներքև ზევიდან ქვევით
ներսից դուրս შიგნიდან გარეთ
դրսից ներս გარედან შიგნით

1. Ուղղություն դեպի խոսողը (մոտեցող). აქეთა მიმართულებისა:

მო–მოვიდა, მოდის, მორბის, მოიტანა, მოფრინდა, მოაქვს
ამო–ამოვიდა, ამოფრინდა, ამოიტანა, ამოვარდა.
ჩამო– ჩამოვიდა, ჩამოვედი, ჩამოვარდა, ჩამოიტანა

შემო– შემოვედი, შემოვიდა, შემოვარდა, შემოიტანა.
გამო– გამოვიდა, გამოაგდო, გამოფრინდა
გადმო– გადმოვიდა, გადმოფრინდა, გადმოლახა (მდინარე)
წამო– წამოვიდა, წამოიყვანა, წამოიღო, წამოიყვანს...

2. Ուղղություն խոսողից անդին (հեռացող)-იქეთა მიმართულებისა:

მი–მიდის, მი–მაქვს (წიგნი), მი–ჰყავთ (ბავშვი), მი–ფრინავს.
ა–ავიდა, ა–ფრინდა, ა–იტანა
გადა–ვარდა, და–აგდო, და–წერა, და–ფრინდა (երբեմն ցույց է տալիս ընդհանրապես գործողություն, առանց նշելու ուղղությունը. დაფრინავს, დადის, დარბის, დაწერა...) շարժման ուղղությունն անորոշ է:
ჩა–ჩავიდა, ჩავარდა, ჩაიტანა, ჩავალ...
შე–შევიდა, შევალ, შეიტანა, შეფრინდა...
გა–გავიდა, გააგდო, გაფრინდა, გავალ...
გადა–გადავიდა, გადაფრინდა, გადაიტანა...
წა–წავიდა, წაიყვანა, წავალ, წაიღო...

Նախաբայերը կամ բայական նախածանցները վրացերենում կատարում են այլ գործառույթներ ևս.

ա) Բայի անկատար կերպը դարձնում են կատարյալ կերպ.

ვაკეთე – გა–ვაკეთე (անում էի, արեցի)
ვხატე – და–ვხატე (նկարում էի, նկարեցի)
ვწერე – და–ვწერე (գրում էի, գրեցի)
ვლესე – გა–ვლესე (հեսանում էի, հեսանեցի)

բ) Ստեղծում են նոր բայեր, այսինքն՝ փոխում են տվյալ բայի բառիմաստը.

ა–ვიდა–მო–ვიდა–მი–ვიდა–გა–ვიდა–წა–ვიდა–ჩა–ვიდა–შე–ვიდა–გადა–ვიდა–გადმო–ვიდა (հմմտ. բարձրացավ, եկավ դեպի խոսողը՝ դեպի I դեմքը, գնաց խոսողի՝ I դեմքի մոտից և տեղ հասավ, դուրս գնաց, գնաց առհասարակ, իջավ, ներս գնաց կամ ներս մտավ, տեղափոխվեց՝ հաղթահարելով ինչ-որ խոչընդոտ՝ անցավ՝ եկավ դեպի խոսողը):

ხვდა–მი–ხვდა–შე–ხვდა–მო–ხვდა (առաջին բառը՝ ხვდა–ն, որևէ իմաստ չի արտահայտում, մինչդեռ այդ հիմքից կազմված հաջորդ երեք բառերը թարգմանվում են՝ հասկացավ, հանդիպեց, տեղի ունեցավ):

წერა–მი–წერა–ჩა–წერა–გადა–წერა–აღ–წერა–ამო–წერა (գրելը կամ գրում, վերագրել, գրանցել, արտագրել, նկարագրել, դուրս գրել):

წაგება–მოგება–გა–გება–მი–გება–ა–გება (պարտվելը կամ պարտություն, հաջորդում են՝ հաղթել, հասկանալ, պատասխանել, կառուցել):

იქცა (դարձավ) გა–იქცა (փախավ), წაიქცა (ընկավ)

գ) Ներկա ժամանակաձևից ստեղծում են ապառնի ժամանակաձև.

ვჭამ–შე–ვჭამ (ուտում եմ, ուտելու եմ)

ვხატავ–დავ–ხატავ (նկարում եմ, կնկարեմ, նկարելու եմ)
ვასრულებ–შე–ვასრულებ (կատարում եմ, կկատարեմ, կատարելու եմ)
ვაკეთებ–გავა–კეთებ (անում եմ, կանեմ, անելու եմ)
ვიმეორებ–გა–ვიმეორებ (կրկնում եմ, կկրկնեմ, կրկնելու եմ)
რჩება–და–რჩება (մնում է, կմնա, մնալու է)

Ըստ կազմության՝ նախաբայները լինում են երկու տեսակի՝ պարզ և բաղադրյալ: Խոսողից անդին ցույց տվող նախաբայները պարզ են, իսկ դեպի խոսողը ցույց տվող նախաբայները, բացի მო-ից, բաղադրյալ: Բաղադրյալ նախաբայները կազմվում են պարզ նախաբայերին ավելացնելով მო: ა+მო, ჩა+მო, შე+მო, გა+მო, გად+მო, წა+მო:

Նախաբայերի նշանակությունը առանձին-առանձին
ზმნისწინების მნიშვნელობა
ცალ-ცალკე

მი և მო: Ցույց են տալիս շարժման հակառակ ուղղություններ տարածության մեջ. მი– այն կողմ, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը՝ խոսողը, իսկ მო– այս կողմ, որտեղ առաջին դեմքն է. խոսողը. მი-დის գնում է, მი-აქვს տանում է (առարկա՝ ինչ-որ բան): მო-დის գալիս է, მო-აქვს բերում է (առարկա՝ ինչ-որ բան):

ა և ამ: ցույց են տալիս շարժման ուղղություն վարից վեր. ა-շարժում դեպի վերև, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը՝ խոսողը, ამ-դարձյալ՝ ներքևից վերև, բայց որտեղ գտնվում է առաջին դեմքը՝ խոսողը. ა-დის վերև է գնում, ა-აქვს վերև է տանում (առարկա՝ ինչ-որ բան): ამ-დის վերև է գալիս: ამ-აქვს վերև է բերում (առարկա՝ ինչ-որ բան):

და: ցույց է տալիս գործողության ուղղությունը վերևից ներքև՝ դեպի հարթություն, խոսողից դեպի մակերեսը. და-ვარდა ընկավ:

ჩა և ჩამ: ցույց են տալիս գործողության ուղղություն վերևից ներքև. ჩა–ցույց է տալիս գործողության ուղղությունը վերից վար՝ շարժում խոսողից դեպի հակառակ կողմը, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը. ჩამ–ցույց է տալիս գործողության ուղղությունը վերևից ներքև՝ դեպի այնտեղ, որտեղ գտնվում է առաջին դեմքը՝ խոսողը. ჩა-დის իջնում է, ჩა-აქვს ներքև է տանում: ჩამ-დის իջնում, գալիս է, ჩამ-აქვს ներքև է բերում:

შე և შემ: ցույց են տալիս գործողության ուղղություն դրսից ներս. შე–ն՝ շարժում դեպի այնտեղ, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը՝ խոսողը. შემ–ն՝ դեպի այնտեղ, որտեղ գտնվում է առաջին

դեմքը՝ խոսողը. შემ-დის ներս է գնում: შემ-აქვს ներս է տանում:

გა և გამ: ցույց են տալիս գործողության ուղղությունը ներսից դուրս գა–ն՝ շարժում դեպի այնտեղ, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը՝ (խոսողից դեպի հակառակ կողմը).

გა-დის դուրս է գնում, გა-აქვს դուրս է տանում:

გამ– ցույց է տալիս գործողությունը ներսից դուրս՝ դեպի խոսողը: გამ-დის դուրս է գալիս, გამ-აქვს դուրս է բերում:

გად և გადმ: ցույց են տալիս գործողության ուղղությունը ինչ-որ արգելքի, պատնեշի, խոչընդոտի (բլուր, ցանկապատ, գետ) հաղթահարումով. გად-დის վրայով անցնում է: გად-აქვს վրայով անցնում է կացնում:

წა և წამ: ցույց են տալիս գործողության ուղղություն՝ այստեղից այնտեղ և այնտեղից այստեղ: წა–ն՝ շարժում դեպի այն կողմ՝ խոսողից դեպի հակառակ կողմը. წა-ვიდა գնաց, წა-იყო տարավ: წამ–ն՝ շարժում դեպի այս կողմ՝ դեպի առաջին դեմքը՝ խոսողը: წამ-ვიდა ուղղվեց դեպի խոսողը, წამ-იყო վերցրեց, հետը բերեց:

Ծանոթություն: *Շատ բայեր ուղղության իմաստ չեն արտահայտում՝ შემეშინდა (վախեցա), შეკითხვა (հարցադրում), ჩაფიქრდა (մտածմունքի մեջ ընկավ), მოკლა (սպանեց), მოკვდა (վախճանվեց), შეაკეთა (վերանորոգեց), შეისწავლა (սովորեց, յուրացրեց), გაიგო (հասկացավ, ըմբռնեց, կռահեց) և այլն: Այս բայերի մեջ նախաբայ հիշեցնող տառակապակցություններ՝ შე, ჩა, მო, გა, թվացյալ են և կազմում են հիմքի անբաժանելի մասը: Որոշ բայեր էլ բայական նախածանց չեն ընդունում, այդպիսիներից են՝ ვხუმრობ (կատակում եմ), ვწვალობ (տանջվում եմ), ზის (նստում է), ვარ (եմ, կամ), ვიცი (գիտեմ), ვცდილობ (ձգտում եմ, փորձում եմ), უყვარს (սիրում է նրան), სძულს (ատում է նրան), სძინავს (քնած է), ცოცხლობს (ողջ է), სცოვა (մրսում է) և այլն:*

Ծանոթություն: *Հայերենի բայերը՝ բարձրանալ, իջնել, գալ, գնալ, մտնել, ելնել և այլն, հիմնականում ցույց են տալիս գործողության ուղղությունը՝ վերև, ներքև, ներս, դուրս, մոտենալ, հեռանալ և այլն, ուստի այս բառերի գործածությունը նշված բայերի հետ կարևոր չէ, նույնիսկ դառնում է ավելորդ, բայց դրանք, որպես քերականական կարգ, հայերենը չի օրինականացրել: Սկսախ խոսողի գտնվելու վայրից՝ վրացերենի այդ զուգահեռ ձևերին հայոց լեզուն պատասխանում է մեկ բառով. მი-ვიდა, წა-ვიდა (գնաց), მი-ფრინდა, გა-ფრინდა (թռավ), შე-ვიდა, შემო-ვიდა (մտավ-ներս գնաց), ჩა-ვიდა, ჩამო-ვიდა (իջավ), ა-ვიდა ამო-ვიდა (բարձրացավ) և այլն (ժողովուրդը հաճախ գործածում է նաև դրանց՝ մեր համոզմամբ ոչ ճիշտ ձևերը՝ ներքև իջավ, վերև բարձրացավ , դուրս ելավ և այլն):*

Բայի կերպը
ზმნის ასპექტი

Կերպը ցույց է տալիս գործողության վիճակի, ընթացքի կամ ժամանակակետի հարաբերությունները, այսինքն՝ բայի արտահայտած գործողությունն անավա՞րտ է, թե՞ ավարտուն:

Վրացերենն ունի բայի երկու կերպ՝ կատարյալ (ավարտուն-դանրուլեբուլი) և անկատար (անավարտ - დაუსრულებული) սրուլი դա უსრული: Եթե համադրենք ვ-წერე և დავ-წერე ձևերը, ապա կտեսնենք, որ ვ-წერე-ն ցույց է տալիս գործողության անկատար, անավարտ վիճակ, իսկ დავ-წერე-ն (գրեցի)՝ կատարյալ, ավարտուն վիճակ:

წერს (գրում է), წერდა (գրում էր) -անկատար կերպի բայեր են:

დაწერა, დაწერს, დაუწერია, გადაწერა, გადაწერს, გადაუწერია-կատարյալ, ավարտուն կերպի բայեր են: Բայի կատարյալ կերպն ունի երկու ժամանակ՝ անցյալ և ապառնի.

დავწერე (գրեցի) և დავწერ (կգրեմ)

Անկատար կերպն ունի երեք ժամանակ՝ ներկա, անցյալ անկատար, ապառնի. ვაკეთებ (կատարում եմ), ვღებავ (ներկում եմ) ներկա ժամանակ են: ვაკეთე (կատարում էի), ვღებე (ներկում էի) -անցյալ ժամանակաձևեր են, ვწერ-ձևով ներկա է (գրում եմ), ժամանակով ապառնի (ხვალ ვწერ სტატიას-վաղը գրում եմ հոդված):

<u>Կատարյալ կերպ</u>

დავწერე- գրեցի	დავიმალები-կթաքնվեմ
დავხატე-նկարեցի	დავწერ-պիտի գրեմ
გავაკეთე-կատարեցի	გავაკეთებ-կատարելու եմ

Անկատար և կատարյալ կերպ ունեցող բայերի տարբերությունը բայական նախածանցներ են: Այսպես, եթե բայածանց չունեցող უწერია անկատար կերպին հավելենք որևէ նախածանց, ապա բոլոր ձևերը կդառնան կատարյալ.

წერია-და-უწერია, გადმო-უწერია, მი-უწერია, ჩა-უწერია, ჩამო-უწერია: თაგვმა *თხარა, თხარა* (անկատար, անավարտ կերպ), და კატა *გამოთხარაო* (կատարյալ, ավարտուն կերպ).

ითმინა, ითმინა (անկատար, անավարտ կերպ) ბიძინამ, მაგრამ ვეღარ *მოითმინაო*(կատարյալ, ավարտուն կերպ):

Հետևություն՝ բայական նախածանց ունեցող բայերը կատարյալ կերպի են, նախածանց չունեցող բայերը՝ անկատար կերպի: Բայց կան բայեր, որոնք թեև չունեն բայական նախածանց, այդուհանդերձ կատարյալ կերպի են. თქვა (ասաց), უთხრა (ասաց նրան), ჰკითხა (հարցրեց), ნახა (տեսավ), ბრძანა (կարգադրեց), იყიდა (գնեց), უპასუხა (պա-

տասխանեց նրան), სთხოვა (խնդրեց), იტყვის (կասի): Սրանք հին վրացերենի մնացուկներ են:

Զգալի թվով բայեր էլ բայական նախածանցներ չեն ընդունում.

ვარ	եմ	ვცდილობ	փորձում եմ
მიყვარს	սիրում եմ	აგდია	ընկած է
ძძინავს	քնում եմ	ვიცი	գիտեմ
ვხუმრობ	կատակում եմ	ზის	նստած է
ვწვალობ	տանջվում եմ	უყრია	թափվել է:

Որոշ բայեր էլ, թեև բայածանցներ ունեն, բայց միայն ուղղություն են ցույց տալիս. გორავს-მიგორავს, ფრინავს-მიფრინავს, რბის-მირბის.

Այլ օրինակներ.

ներկա		ապառնի	
ვ-წერ	գրում եմ	და-ვწერ	ես կգրեմ
ვ-ჭამ	ուտում եմ	შე-ვჭამ	կուտեմ
ვ-აკეთებ	անում եմ	გა-ვაკეთებ	կանեմ
ვ-სპობ	ոչնչացնում եմ	მო-ვსპობ	կոչնչացնեմ
ვ-იღებ	վերցնում եմ	ა-ვიღებ	կվերցնեմ
ვ-ართმევ	խլում եմ	წა-ვართმევ	կխլեմ

Անցյալ կատարյալ (աորիստ)

անկատար կերպ		կատարյալ կերպ	
ვწერე	գրում էի	და-ვწერე	գրեցի
ვჭამე	ուտում էի	შე-ვჭამე	կերա
ვაკეთე	անում էի	გა-ვაკეთე	արեցի
ვთალე	տաշում էի	გა-ვთალე	տաշեցի
ვფარე	ծածկում էի	და-ვფარე	ծածկեցի
ვცალე	դատարկում էի	და-ვცალე	դատարկեցի

Եղանակ
კილო

Ժամանակակից վրաց լեզվում բայն ունի չորս եղանակ.

ա. սահմանական եղանակ
բ. ըղձական եղանակ
գ. հրամայական եղանակ
դ. պայմանական եղանակ

1. Սահմանական եղանակը (თხრობითი კილო) ցույց է տալիս քերականորեն ստույգ կատարված, կատարվող կամ կատարվելիք գործո-

ղություն: Հմմտ. ացաՇենշ, ցաՇենշե, ացաՇենշե...

Սահմանական եղանակը, ի տարբերություն մյուս եղանակների, ունի բոլոր ժամանակաձևերը.

ա. ներկա՝	աՎՇմյո–ցակշեթ
բ. անցյալ անկատար՝	նամյո ՍՒՐՎՂՂո–ցակշեթՁդո
գ. անցյալ կատարյալ՝	նամյո ՍՐՎՂՂո–ցացակշեթ
դ. ապառնի՝	մյոՓՁդո (ՄՈՄացՁՂո)–ցացակշեթ
ե. հարակատար I (հեռակա I)՝	ՊՈՐՎՂՂո ԹՈՐՄԵՈՄԲՈՏՈ– ՄՈկշեթՁՈ
զ. հարակատար II (հեռակա II)՝	ՄԵՈՐԵ ԹՈՐՄԵՈՄԲՈՏՈ– ՄԵկշեթՁՈՆՈ

2. Ըղձական եղանակը (կացՇՈՐԵԲՈՏՈ կՈՂՂՈ) ցույց է տալիս հնարավոր կամ ցանկալի գործողություն. ցեատացդշ, դացեատո, դամեեատոն, (մշ ՐՈՄ ցեատացդշ, կարցո ՈՂՆԵԲՈՎՁո– եթե ես նկարեի, լավ կլիներ):

եատացդշն	ացկշեթՁդշն
դաեատոն	գաացկշեթոն
դացեատոն	գացկշեթՁՈՆՈն

3. Հրամայական եղանակը (ԲՐՁԱՆԵԲՈՏՈ կՈՂՂՈ) ցույց է տալիս հրաման, հորդոր, խնդրանք, սպառնալիք, կարգադրություն և հանդես է գալիս երկու ձևով՝

ա) ուղղակի հրամայական (ՎԱՐԹՂՄՈՏՈ ԲՐՁԱՆԵԲՈՏՈ).

բ) անուղղակի հրամայական (ՈՒԿՈՒՂՂՄՈՏՈ ԲՐՁԱՆԵԲՈՏՈ) (հիշեցնում է հայերենի դրական և ժխտական ձևերը):

Ուղղակի հրամայական են՝ ՎԱՈկՈՏՆշ! դաՎՐշ! ՄՈՈՏԱՆշ! դալՈՈշ! ՇեՁՁամշ! ՈՏամաՇշ!

Անուղղակի հրամայական են՝ արՎԱՈկՈՏՆՈ! նՎՎԱՈկՈՏՆացշ! արՄՈՈՏԱՆՈ! նՎՄՈՈՏԱՆ! արդալՈՈ! նՎդալՈՈշ! արՇեՁՁամՈ! նՎՇեՁՁամ!

Ինչպես տեսնում ենք՝ անուղղակի հրաման արտահայտելու համար գործածվում են և արՎ! և նՎ! մասնիկները:

Ինչպես հայերենում՝ վրացերենում նույնպես հրամայական եղանակի դրական և արգելական ձևերը կազմվում են տարբեր հիմունքներով:

դաեատշ!	դաեատշեթ!	ՎԱՐՁո!	ՄՈՐՁո!
գաացկշեթոշ!	գաացկշեթշեթ!	ՎԱՐՁՈՏ!	ՄՈՈՏԱՆշ!
դաեատոն!	դացեատոՏՈՏ!	դաՎՐշ!	դաՎՐշեթ!
գաացկշեթոն!	գացացկշեթՈՏՈՏ!	դաՎՐՈՆ!	դացՎՐՈՏՈՏ!
նՎ դաՎՐՈՏ!	նՎ ՎԱեցՁալ!	նՎ ՈՑՈՆՈ!	

Վրացերենում հրամայական եղանակը եզակի թվի I դեմք չունի:

Հրամայական եղանակի ձևերը հայերեն թարգմանվում են նկարագրական եղանակով.

դամեեատոն!	թող նա ինձ նկարի
ՄՈՄՎՐՈՆ!	թող նա ինձ գրի
ՎԱՈՂՈՆ!	թող նա տանի

4. ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ (ՊՈՐՈԲՈՏՈ կՈՂՂՈ) ցույց է տալիս, որ գործողության կատարման համար պահանջվում են որոշակի պայմաններ. դացՎՐՂո ես կգրեի, եթե... ՄՇ ՐՈՄ ՍԱՂԵԲԱՅՈ ՄՇՈՆՈՂՂ, ՍՒՐԱՈՆ դացեատացդո (եթե ես կտավ ունենայի, նկար կնկարեի):

Վրաց լեզուն բայի անորոշ ձև չունի, հայերենի անորոշ ձևին համապատասխանում է բայանունը, որը հոլովվում է.

կարդալը	կՈՏեցա
ուզում եմ կարդալ-	ՄՇՒՐՆ կՈՏեցա
գրելը	ՎԱՐա
ձանձրացել (հոգնել) եմ գրելուց-	ՄՈՄՁԵՎՐՂՂ ՎԱՐա
խոսելը-	ԼԱՊԱՐԱԿՈ
վերջացրե՛ք խոսելը-	ՄՈՐՀՈՏ ԼԱՊԱՐԱԿՆ

Բայի սեռը
ՇՄՆՈՆ ցցարո

Քերականական սուբյեկտի և բայով արտահայտված գործողության հարաբերությունները լինում են տարբեր բնույթի: Բայաձևը կարող է ցույց տալ քերականական սուբյեկտի գործող կամ չգործող, ակտիվ կամ պասիվ լինելը: Բերենք նույն բայարմատից կազմված հետևյալ ձևերը՝ ացորեն, ցորդեբա և ցորացն. ացորեն (ՐԱՅՇՒՈ ԲՈՐՈՆ) բայաձևը ցույց է տալիս, որ բայով արտահայտված գործողությունը բխում, սկիզբ է առնում ենթակայից:

ցորդեբա (ԲՈՐՈՆՈ) բայաձևը ցույց է տալիս, որ բայով արտահայտված գործողությունը կատարվում է ինքնին, բայց ումից կամ ինչից է բխում, սկիզբ առնում գործողությունը, բայաձևը չի հուշում:

ցորացն բայաձևը ցույց է տալիս, որ գործողությունը բխում, սկիզբ է առնում ենթակայից, բայց նա չունի նույն գործողությունն իր վրա կրող առարկա (ուղիղ խնդիր):

Այսպիսով՝ ացորեն, ցորդեբա և ցորացն նույնարմատ բայաձևերը, որոնք տարբեր կերպով են ներկայացնում ենթակայական դեմքի և բայով արտահայտված գործողության հարաբերությունը, տարասեռ ձևեր են:

Բայի այն ձևը, որ ցույց է տալիս քերականական սուբյեկտի և բայով արտահայտված գործողության հարաբերությունը, կոչվում է սեռ:

Վրացերենում ևս բայն ունի երեք սեռ՝ ներգործական (მოქმედებითი), կրավորական (ვნებითი) և չեզոք (საშუალო):

Ներգործական	Կրավորական	Չեզոք
მოქმედებითი	ვნებითი	საშუალო
აბრუნებს	ბრუნდება	ბრუნავს
აგორებს	გორდება	გორავს
ადუღებს	დუღდება	დუღს
აშშვიდებს	მშვიდდება	.. .. ..
აფასებს	ფასდება	ფასობს
აყეფებს	.. .. ..	ყეფს
აცხარებს	ცხარდება	ცხარობს
აწუხებს	წუხდება	წუხს
ახურებს	ხურდება	ხურს

Միջսեռային տեղաշարժերը սովորաբար տեղի են ունենում ներգործականից չեզոք և կրավորականից չեզոք:

ա. Ներգործական համարվում են այն բայերը, որոնց ցույց տված գործողության համար պահանջվում է կրող առարկա (ուղիղ խնդիր): Ներգործական բայերն անցողական են. լինում են երկդեմ կամ եռադեմ:

Երկդեմ են՝ აგორებს (ան մաս), აბრუნებს (ան մաս), ადუღებს (ան մաս), აშშვიდებს (ան մաս), აფასებს (ան մաս), აწუხებს (ան մաս), აყეფებს(ան մաս), ახურებს (ան մաս).

Եռադեմ են՝ უგორებს (ան մաս մաս), უკერავს (ան մաս մաս).

Ծանոթություն: Եթե հայոց լեզվում ներգործական սեռի բայը իմաստով կապվում է երկու՝ գործող և գործողությունն իր վրա կրող առարկաների հետ, ապա վրացերենում նույն ներգործական սեռի բայը կարող է կապվել երկու, երեք, նույնիսկ չորս առարկայի:

Ներգործական սեռի բայերը որևէ ցուցիչ չունեն.

აკეთებს	აშენებს
ვაკეთებ	ვაშენებ

Ծանոթություն: *Վրացերենի երկդեմ բայերը գրեթե համարժեք են հայերենի պատճառական բայերին, այսինքն՝ գործողը՝ ենթական, դրդապատճառ է դառնում, որ մեկ ուրիշը կատարի գործողությունը. այս դեպքում առկա են ենթական և ուղիղ խնդիրը, մինչդեռ եռադեմ բայերում առկա է նաև անուղղակի խնդիրը, այսինքն՝ բայի արտահայտած գործողությունը ենթական մի երկրորդի միջոցով (անուղղակի խնդիր) կատարել է տալիս մեկ ուրիշի:*

Կրավորական են այն բայերը, որոնց արտահայտած գործողությունը ենթական կրում է իր վրա (ենթական ինքն է կատարում գործողությունը), բայց ումից կամ ինչից, տվյալ բայաձևը ցույց չի տալիս:

Կրավորական բայերն անանցողական են. լինում են միադեմ կամ երկդեմ:

Միադեմ են՝	Երկդեմ են՝
ბრუნდება (ան)	უბრუნდება (ան մաս)
გორდება (ան)	უგორდება (ան մաս)
დუღდება (ան)	
მშვიდდება (ան)	
ფასდება (ան)	
ცხარდება (ան)	
წუხდება (ան)	
იყეფდება (ան)	
ხურდება (ան)	

Կրավորական սեռի բայերը կազմվում են ი-, ე- նախածանցների կամ –დ վերջածանցի միջոցով.

ი–ებ–ი:	ი–წერ–ები	ე–ებ–ი:	ე–წერ–ებ–ი
	ი–მალ–ები		ე–მალ–ებ–ი
	ი–ზრდ–ები		ე–ზრდ–ებ–ი
დ–ებ–ი:	შავ–დ–ები	–ები:	ვშრ–ები
	შენ–დ–ები		ვდნ–ები
	ბერ–დ–ები		ვწვ–ები

Եզակի թվի III դեմքի վերջավորությունն է -ება: იწერ–ება (գրվում է), იმალ–ება (թաքնվում է):

Չեզոք են այն բայերը, որոնք կապվում են մեկ՝ գործողությունը կատարող առարկայի հետ միայն, բայց կրող կամ ներգործող առարկա (խնդիր) չեն պահանջում:

Չեզոք բայերը նույնպես անանցողական են. լինում են միադեմ կամ երկդեմ:

Միադեմ են՝	Երկդեմ են՝
ბრუნავს (ան)	უგორავს (ան մաս)
გორავს (ան)	უყვარს (ան մաս)
დუღს (ան)	უდუღს (ան մաս)
ფასობს (ան)	აქვს, ჰყავს (ան մաս)
ყეფს (ան)	ახსოვს (ան մաս)
წუხს (ան)	ჰგავს (ան մաս)
ცხარობს (ან)	სჯერა (ան մաս)
ხურს (ան)	სძულს (ան մաս)

Չեզոք սեռի բայերը սովորաբար հանդես են գալիս առանց բայաձևերի.

დგას	կանգնում է
ზის	նստում է
წევს	պառկում է
წუხს	վշտանում է
უ-დგას	կանգնում է (նրա մոտ)
უ-ზის	նստում է (նրա մոտ)
უ-წევს	պառկում է (նրա մոտ)

მოქმ. გვ.	*ვნებითი გვ.*	*საშუალო გვ.*
ახურებს	ხურდება	ხურს
აგორებს	გორდება	გორავს
აფასებს	ფასდება	ფასობს
ვ-წერ	ი-წერება	
ვ-ხატავ	ი-ხატება	
ვ-კერავ	ი-კერება	
ვ-აშენებ	შენდება	
ვ-ახმობ	ხმება	

Չեզոք սեռի բայերը ձևով նման են ներգործականներին, բովանդակությամբ՝ կրավորականներին:

Ծանոթություն: Ներգործական և կրավորական սեռերով գործածվող ამშვიდებს (ան ման) բայը չեզոք սեռ չունի:

Միջսեռային փոխանցումներ
გვარიდან გვარში გადაყვანა
(კონვერსია)

Փոխանցում (კონვერსია) ասելով՝ սովորաբար հասկանում ենք անցում քերականական մի կարգից մյուսին, մինչդեռ վրացերենում նկատի է առնվում անցում բայի մի սեռից մեկ այլ սեռի:

Մեկ բայահիմքից հազվադեպ են կազմվում ներգործական, կրավորական և չեզոք սեռերի ձևեր: Երկսեռ բայերից զգալի թիվ են կազմում ներգործական և կրավորական բայերը:

აშენებს	– կառուցում է	შენდება	– կառուցվում է
გრეხს	– ոլորում է	იგრეხება	– ոլորվում է
აკეთებს	– անում է	კეთდება	– արվում է

Համեմատաբար քիչ բայահիմքերից են կազմվում ներգործական և չեզոք ձևեր.

აბღავლებს	- բառաչեցնում է	ბღავის	- բառաչում է

აცხოვრებს	- ապրեցնում է	ცხოვრობს	- ապրում է
აკვნესებს	- տնքացնում է	კვნესის	- տնքում է
ადუღებს	- եռացնում է	დუღს	- եռում է

Ծանոթություն: Ընդգծված բայերը հայերենում համարվում են չեզոք սեռի:

Ներգործական սեռի փոխանցումը կրավորականի
მოქმედებითი ზმნის გადაყვანა ვნებითში

Ներգործական սեռը կրավորականի վերածելիս բայը կորցնում է մեկ դեմք՝ եռադեմը դառնում է երկդեմ, երկդեմը՝ միադեմ:

Օրինակ՝ მმალავს թաքցնում է (ան մշ- նա ինձ) բայը երկդեմ է, ներգործական սեռի: Այս բայաձևում ենթակայական դեմքը երրորդն է (ան–նա): Կրավորականի վերածելիս მმალავს–ը կդառնա ვიმალები թաքնվում եմ (մշ–ես): Տեղի ունեցավ հետևյալը. ենթակայական դեմքը (ան–նա) դուրս մնաց բայաձևից, իսկ նրա տեղն զբաղեցրեց ուղիղ խնդրի դեմքը (մշ): გიშენებს-ը կառուցում է (ան შენ ման-նա քեզ համար այն) ներգործական սեռի եռադեմ բայ է: Ենթակայական դեմքը երրորդն է (ան-նա)՝ արտահայտված բառասկզբի -გ հնչյունով, անուղղակի խնդրի դեմքը երկրորդն է (შენ–քեզ համար) արտահայտված բառավերջի -ს հնչյունով, իսկ ուղիղ խնդրի դեմքը դարձյալ երրորդն է (ման-այն): Կրավորականի փոխանցելիս გიშენებს–ը կդառնա გიშენდება–կառուցվում է (ան შენ–այն քեզ համար): Փոխանցումից հետո եռադեմ բայաձևը վերածվեց երկդեմի. ենթակայական դեմքը դուրս մղվեց՝ տեղը զիջելով ուղիղ խնդրի դեմքին, որը իր հերթին դարձավ ենթակայական, իսկ անուղղակի խնդիրը (შენ–քեզ համար) պահպանեց իր տեղը:

Նման փոփոխություններ են տեղի ունենում նաև ներգործական սեռի բայերը չեզոքի վերածելիս, այսինքն՝ ներգործականը կորցնում է դեմքերից մեկը:

გიწუხებს անհանգստացնում է (ան შენ გულს–այն քո սիրտը): Սա ներգործական սեռի եռադեմ բայ է:

გიწუხს անհանգստացնում է (გული შენ–սիրտը՝ քեզ): Սա չեզոք սեռի երկդեմ բայ է:

ადუღებს եռացնում է (ան წყალს–նա՝ ջուրը): Սա ներգործական սեռի երկդեմ բայ է:

დუღს եռում է (წყალი– ջուրը): Սա չեզոք սեռի միադեմ բայ է:

Երկբնույթ կրավորական
ორმაგი ვნებითი

Կրավորական սեռը լինում է երկու տեսակի՝ դինամիկ և ստատիկ:

Դինամիկ կրավորականը ցույց է տալիս գործողության ընթացք, իսկ ստատիկ կրավորականը՝ արդյունք:

Բաղդատենք երկու նախադասություն.

მთებს მზის შუქი ეფინება.
მთებს მზის შუქი აფენია.

Այս նախադասություններում գործածված բայերը իրարից տարբերվում են նրանով, որ ეფინება-ն ցույց է տալիս գործողության ընթացքը, շարունակականությունը, իսկ აფენიან -ն՝ արդյունքը:

Դինամիկ բայերը շատ են, ստատիկ բայերը՝ քիչ:

Ստատիկ են՝ აბია-կապում է, აგდია-նետում է, ჰგონია-կարծում է, უკავია-զբաղեցնում է, აკრავს-զարկում է, ანთია-վառում է, ურევია-խառնում է, არტყია-հարվածում է, აწყვია-որոշում է, უჭირავს-բռնում է, ახატია-նկար(վ)ած է, ჰკიდია-կախ(վ)ած է, აკერია-կապ(վ)ած է:

Անցյալ կատարյալ ժամանակաձևերը կլինեն՝ ება-կապեց, ეგდო-նետեց, ეგონა-կարծեց, ეკავა-զբաղեցրեց, ეკრა –կարեց:

Կրավորականի կազմությունը
ვნებითის აგებულება

Դինամիկ կրավորական ձևերը ըստ կազմության բաժանվում են երեք խմբի:

1. Կրավորական սեռ է կազմվում ი կամ ე նախդիրներով: ი -ով կազմվող բայերը կոչվում են ი-ნიანი (ինիանի), ე-ով կազմվող բայերը՝ ე-ნიანი (էնիանի):

Ինիանի են՝ ვ-ი-შალები, ვ-ი-წერები (ես), էնիանի են՝ ვ-ე-შალები, ვ-ე-წერები, ვ-ე-ზრდები (ես մաս):

2. Կրավորական սեռի բայ է կազմվում დ ածանցի միջոցով: დ-ով կազմվող կրավորականները կոչվում են დონიანი (դոնիանի) կրավորական: Դոնիանի են՝ ვ-შაგ-დ-ები, ვ-შენ-დ-ები, ვ-ფრინ-დ-ები (ես):

3. Կան բայեր, որոնք ցուցիչով չեն կազմվում. դրանք էլ կոչվում են <u>անցուցիչ</u> կրավորականներ: Անցուցիչ կրավորականները հստակորեն տարբերվում են ներգործական սեռի համապատասխան ձևերից: Ինչպես ինիանի, էնիանի և դոնիանի կրավորականները, այնպես էլ անցուցիչ կրավորականները ներկա և ապառնի ժամանակաձևերում I և II ենթակայական դեմքերում ստանում են –ები վերջավորություն:

Ներգործական սեռ	Կրավորական սեռ
ვ-ა-შრ-ობ	ვ-შ-რე-ბი
ვ-ა-თბ-ობ	ვ-თბ-ებ-ი
ვ-ა-დნ-ობ	ვ-დნ-ებ-ი

Դոնիանի և անցուցիչ կրավորականները միադեմ են կամ երկդեմ:

միադեմ են՝	երկդեմ են՝
შენ-დ-ებ-ა (ის)	უ-შენ-დ-ება (ის მას)
თბ-ებ-ა (ის)	უ-თბ-ებ-ა (ის მას)

Բայը կրավորականի ցուցիչ ստանում է միայն առաջին և երկրորդ սերիայում, երրորդ սերիայում բացակայում է:

առաջին սերիա	երկրորդ սերիա	երրորդ սերիա
ი-შლ-ებ-ა	ვა-ი-შალ-ა	ვაშლილა
ე-ფინ-ებ-ა	მო-ე-ფინ-ა	მოჰფენია
შაგ-დ-ებ-ა	ვა-შაგ-დ-ა	დაშაგებულა

Չեզոք սեռի բայեր
საშუალო ვაკის ზმნები

Ինչպես նշել ենք, չեզոք սեռի բայերը լինում են միադեմ և երկդեմ:

Միադեմ են՝ დის (მი-დის, მო-დის, ვა-დის, შე-დის), ზის, წევს, არის, წუხს, დუღს, კნავის, ბღავის, ძევს...

Երկդեմ են՝ უყვარს, სძულს, ჰყავს, აქვს, სჯერა, ახსოვს, ჰგავს, ახლავს, სწყურია, სძაგს...

Միևնույն արմատն ունեցող բայերից շատ են կազմվում միադեմ և երկդեմ բայեր. დის-სდის (ცხვირიდან სისხლი სდის), დის (სუნი უდის), იდის-მიუდის, კნავის-უკნავის, ძოგძოგებს-უძოგძოგებს, წუხს-უწუხს...

Չեզոք սեռի բայերը, բացառությամբ մի քանիսի, հանդես են գալիս առանց նախաբայերի, իսկ նախաբայերով հանդես եկող բայերի ներկա ժամանակից ապառնի ժամանակաձև չի կազմվում:

Օրինակ՝ დის դ մიდის, (მо-დის, ვа-დის, შе-დის, ვа-да-дის...) բոլոր ձևերն էլ ներկա ժամանակ են:

Ներկա են նաև հետևյալ ձևերը՝ ცურავს դ მიცურავს, ქრის դ მიქრის, ფრინავს դ მიფრინავს, რბის դ მირბის, სრიალებს դ მისრიალებს, ქრის դ მოქრის, ცუნცულებს դ მიცუნცულებს... რბის դ ვარბის, ბზუის դ დაბზუის, ხოხავს դ დახოხავს, ხტის դ დახტის...

Չեզոք բայերի խմբերը
საშუალო ზმნების ჯგუფები

Չեզոք բայերի խմբերը կազմում են միայն ներկայի ձևեր, մնացած ձևերը (մասնակի կամ ամբողջական) լրացվում են նույն արմատից, բայց ուրիշ ձևերի օգնությամբ: Ըստ այդմ՝ նրանք բաժանվում են երկու խմբի՝ չեզոք-կրավորական և չեզոք-ներգործական: Չեզոք-կրավորական խմբի մեջ մտնում են այն բայերը, որոնց պակասավոր բայաշարքերը լրացվում են կրավորականի ձևեր (*ի-նիանի և է-նիանի*) կիրառելով:

Օրինակ՝ დგას–იდგა უყვარს–ეყვარება
ვარ–ვიქნები–ვიყავი უწევს–ეწევა
წევს–იწვა უზის–ეჯდა

Երկրորդ (չեզոք-ներգործական) խմբի մեջ մտնող բայերի պակասավոր շարքերը լրացվում են այնպիսի ձևերով, որոնք ուղիղ խնդիր չեն ունենում, բայց ենթական հոլովափոխվում է, և երրորդ սերիայի բայաշարքերը կազմվում են ինվերսիայի ձևով: Փոփոխվող բայերի սկզբում հանդես են գալիս ი կամ უ հնչյունները, իսկ վերջում՝ թեմատիկ ებ ցուցիչը:

Օրինակ՝ ვტირი–ვიტირებ–ვიტირე–შიტირნია
ჰპატრონობს–უპატრონებს–უპატრონა (მან)–უპატრონებია (მას).

Այսպիսի բայեր են նաև՝ კივის, ქრის, ხტის, დუღს, ცხოვრობს, მეფობს, სწავლობს, ჭიკჭიკებს...

Հայոց լեզվում կրավորական սեռի բայերը պահանջում են բացառական հոլովով դրված առարկա, որը տրամաբանորեն գործողություն կատարողն է: Գիրքը գրվում է: Գիրքը գրվեց: Ծառն օրորվում է: Ծառն օրորվեց (համեմատաբար՝ წიგნი დაიწერა. ხე შეირხა ქარისაგან):

Վրացերենում կրավորական սեռի բայածևը մեկ ուրիշ առարկայի (ումից կամ ինչից) ներգործությունը ցույց չի տալիս (ბურთი გორდება- Գնդակը գլորվում է: ხე ქანაობდა-Ծառն օրորվում է: აქანავებს-Օրորում է):

Դարձույթ
ქცევა (ვერსია)

Դարձույթը բայի այն ձևն է, որ ցույց է տալիս պատկանելիության հարաբերություն ենթակայի և երկու խնդիրների (ուղիղ և անուղղակի) միջև, այսինքն, թե ուղիղ խնդիրը ում է պատկանում կամ ում համար է նախատեսվում՝ ենթակայի՞, թե՞ անուղղակի խնդրի:

Վրացերենում դարձույթը լինում է երեք տեսակի՝ չեզոք, ենթակայական և խնդրային:

Չեզոք դարձույթ–საარგისო (ნეიტრალური) ქცევა, երբ գործողությունը որոշակի հասցե չի ունենում, այն կատարվում է առհասարակ: Օրինակ՝ որոշ բայեր չեզոք դարձույթի ցուցիչ չեն ընդունում, այլ բայերում իբրև ցուցիչ հանդես է գալիս ა ձայնավորը, որը դրվում է բայարմատից առաջ.

აკეთებს–անում է	ანათებს–լուսավորում է
აშენებს–կառուցում է	ათეთრებს–սպիտակեցնում է
ალაგებს–հավաքում է	ამტრევს–ջարդում է
ამაგრებს–ամրացնում է	ანგრევს–քանդում է
დაგარდა–ընկավ	ავიდა–բարձրացավ
	Առանց ցուցիչի.
ვიცი– գիտեմ	გახსოვს–հիշում ես
მაქვს– ունեմ	მიყვარს–սիրում եմ
მღერის–երգում է	წერს–գրում է
კლავს –սպանում է	სთხოვს–խնդրում է
შლის–ջնջում է	ჭრის–կտրում է
ხატავ–նկարում ես	ლაპარაკობს–խոսում է
კითხულობს–կարդում է	კერავს– կարում է
ცხოვრობს–բնակվում է	ხუმრობს–կատակում է

Չեզոք դարձույթի ենթարկվում են հիմնականում երկդեմ (հազվադեպ՝ եռադեմ) բայերը:

Ենթակայական դարձույթ–სათავისო (სასუბიექტო) ქცევა, երբ ենթական գործողությունը կատարում է իր համար: Ցուցիչն է ი–ին, որ նույնպես դրվում է բայարմատից առաջ՝ բոլոր դեմքերում (I, II, III) և բոլոր թվերում (եզակի թե հոգնակի).

იწერს–նա գրում է իր համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, III դեմք, եզակի թիվ)

იხატავს–նա նկարում է իր համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, III դեմք, եզակի թիվ)

იკეთებს–նա անում է իր համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթա-

կայի համար, III դեմք, եզակի թիվ)

ითხრის–նա փորում է իր համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, III դեմք, եզակի թիվ)

ვიკერავ– ես կարում եմ ինձ համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, I դեմք, եզակի թիվ)

იკერავ– դու կարում ես քեզ համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, II դեմք, եզակի թիվ)

იკერავს– նա կարում է իր համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, III դեմք, եզակի թիվ)

ვიკერავთ–մենք կարում ենք մեզ համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, I դեմք, հոգնակի թիվ)

იკერავთ– դուք կարում եք ձեզ համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, II դեմք, հոգնակի թիվ)

იკერავენ–նրանք կարում են իրենց համար (ենթակայի գործողությունը՝ ենթակայի համար, III դեմք, հոգնակի թիվ):

Ենթակայական դարձույթի ենթարկվում են երկդեմ բայերը:

Խնդրային դարձույթ–სასვენო (սաոձոյվթ) ქცევა, երբ ենթական՝ սուբյեկտը, գործողությունը կատարում է ուրիշի՝ խնդրի համար, այսինքն՝ ուղիղ խնդիրը նախատեսվում է անուղղակի խնդրի համար:

უ–შენებ–	դու կառուցում ես նրա համար
უ–შენებ–ს–	նա կառուցում է նրա համար
უ–კეთებ–ს–	նա անում է նրա համար
უ–ხატავ–ს–	նա նկարում է նրա համար
უ–კერავ–ს–	նա կարում է նրա համար

Առաջին դեմքի՝ խոսողի խոսքերի հիման վրա կարելի է որոշել, թե ենթակայի գործողությունը ում համար է նախատեսված՝ ի՞ր համար, խոսակցի՞, թե՞ մի երրորդ անձի, այսինքն՝ I, II, թե՞ III դեմքի համար, ընդ որում, եթե I կամ II դեմքի համար է, ապա դեմքի ցուցիչը պետք է լինի՝ ი, իսկ եթե III դեմքի համար է՝ უ:

Օրինակ՝ მი–შენებს–նա կառուցում է ինձ համար

ჩემი მამა სახლს მი–შენებს– իմ հայրը տունը կառուցում է ինձ համար

გი–შენებს–նա կառուցում է քեզ համար

შენი მამა სახლს გი–შენებს–քո հայրը տունը կառուցում է քեզ համար

უ–შენებს–նա կառուցում է նրա համար

ინჟინერი სახლს უ–შენებს– ճարտարագետը տուն է կառուցում նրա համար

ვ–უ–შენებ–ես կառուցում եմ նրա համար

უ–შენებ–դու կառուցում ես նրա համար

უ–შენებს–նա կառուցում է նրա համար

Այլ օրինակներ՝

მ–ი–ხატავს–նա նկարում է ինձ համար

გ–ი–ხატავს– նա նկարում է քեզ համար

უ–ხატავს– նա նկարում է նրա համար

მ–ი–წერს– նա գրում է ինձ համար

გ–ი–წერს– նա գրում է քեզ համար

უ–წერს– նա գրում է նրա համար

მ–ი–სუფთავებს– նա մաքրում է ինձ համար

გ–ი–სუფთავებს– նա մաքրում է քեզ համար

უ–სუფთავებს–նա մաքրում է նրա համար

Մինչ այս կանոնները յուրացնելը՝ կարելի է գործածել բայի չեզոք դարձույթը՝ իմաստային նրբություններն արտահայտելով լրացուցիչ բառերի օգնությամբ: Ներքոբերյալ ա և բ օրինակներում իմաստները նույնն են, միայն թե մի դեպքում բացակայում են դերանուններն ու կապերը (որոնց կարիքը վրաց լեզուն բոլորովին չունի, մինչդեռ հայերենի համար դրանք պարտադիր են, այլապես չի ընկալվի, թե ենթակայի գործողությունն ում համար է նախատեսվում՝ ի՞ր, խոսակցի՞, թե՞ մի երրորդ անձի), մյուս դեպքում դրանք առկա են, որոնցով խոսքը դառնում է պարզունակ:

ա) მამაშენი სახლს გიშენებს. *Հայրդ քեզ համար տուն է կառուցում:*

բ) მამაშენი შენთვის სახლს აშენებს. *Հայրդ քեզ համար տուն է կառուցում:*

Այս նախադասությունների մեջ გიშენებს բառը և შენთვის აშენებს բառակապակցությունը արտահայտում են նույն իմաստը, որ տունը կառուցվում է քեզ համար, ոչ թե ինձ կամ մեկ ուրիշի համար:

ա) სახლი მიშენდება–*տունը կառուցվում է ինձ համար:*

բ) სახლი შენდება ჩემთვის–*տունը կառուցվում է ինձ համար:*

Այս նախադասությունների մեջ მიშენდება բառը և შენდება ჩემთვის բառակապակցությունը արտահայտում են նույն իմաստը՝ այն, որ տունը կառուցվում է հատկապես ինձ համար:

ա) მე საჭმელს ვამზადებ– *ես ինձ համար ճաշ եմ պատրաստում:*

բ) მე საჭმელს ვამზადებ ჩემთვის–*ես ինձ համար ճաշ եմ պատրաստում:*

Այս նախադասությունների մեջ ვამზადებ բառը և ვამზადებ ჩემთვის բառակապակցությունը արտահայտում են նույն իմաստը՝ այն, որ ճաշը պատրաստում եմ միայն ինձ համար:

ա) ան տանը շինում է-*նա իր համար տուն է կառուցում:*

բ) ան տանը շինում է տանտերը-*նա իր համար տուն է կառուցում:*

Այս նախադասությունների մեջ շինում բառը և շինում տանտերը բառակապակցությունը արտահայտում են նույն իմաստը, որ տունը կառուցում է իր համար, ոչ թե մեկ ուրիշի:

Այդպես նաև՝

Ցերեկը ծուղը շինում. *Ծիծեռնակը իր համար բույն է շինում:*

Ցերեկը ծուղը տանտերը շինում. *Ծիծեռնակը իր համար բույն է շինում:*

Տատը դեղի դեղամարդոցը նամակ է գրում. *Աղջիկը մոր օգնությամբ թխվածք է թխում:*

Դեղը տատին նամակ գրում. *Մայրը աղջկան օգնում է թխվածք թխելում:*

Սիրա նույն արմատով բառերի մի ամբողջ շարք՝ ՇԼՈՒ: ՇԼՈՒՄ, ՇՈՒՇԼՈՒՄ, ՇԼՈՒՄԱ, ԷՇԼՈՒՄԱ, ԱՇԼՑՎՈՒՄՆ, ԳԱՇԼՈՒԼԻ, ԳԱՍԱՇԼՈՒԼԻ, ԱՇԼՈՒՄ, ՓԱՇԼՈՒՄ, ՄՈՇԼՈՒՄ, ԳԱԴԱՇԼՈՒՄ, ԳԱԴՄՈՇԼՈՒՄ...

Կոնտակտ
Կոնտակտ

Կոնտակտը բայի այն ձևն է, որ ցույց է տալիս, թե ով է կատարում գործողությունը՝ ենթական ի՞նքը՝ առանց արտաքին միջամտության, թե՞ մեկ ուրիշը, բայց նույն ենթակայի հարկադրանքով:

Այսպես՝ ՑՎԵՐ ձևը ցույց է տալիս, որ գրելու գործողությունը կատարում եմ ես՝ առաջին դեմքս, առանց պարտադրանքի կամ միջամտության, իսկ ՑԱՎԵՐՈՒՆԵՔ ձևը ցույց է տալիս, որ գրելու գործողությունն իրականացնողը մեկ ուրիշն է, բայց դա կատարվում է իմ միջոցով, իմ միջնորդությամբ, որը կարող է լինել հարկադրանք, հորդոր, կարգադրություն և այլն:

Կոնտակտը լինում է երկու տեսակի՝ ուղղակի՝ չմիջնորդավորված (ՈՒՇՈՒԱԼՈ ԿՈՆՏԱՔՏ), և անուղղակի՝ միջնորդավորված (ՇՈՒԱԼՈՒԹՅՈՒՆ ԿՈՆՏԱՔՏ):

Ուղղակի կոնտակտ (ՈՒՇՈՒԱԼՈ ԿՈՆՏԱՔՏ), երբ գործողությունը կատարում է ենթական, բայց ոչ ստիպմամբ, ոչ էլ միջնորդավորված:

ՑԱՇԻՆԵՔ ՏԱՆՏԵՐԸ -*կառուցում եմ տուն*

ՑԱԿԵՏԵՔ ԱՇԻՄԸ-*անում եմ գործ*

ՎԵՐՍ ԴԱՎԱԼԵՔԱՆ-*գրում է առաջադրանքը*

ԽԱՏԱՎՆ ՍՎԱՎՈՒԼՆ-*նկարում է ծաղիկ*

ԿՈՏԵՍԼՈՒԹ ՎԻԳՆ-*կարդում ես գիրք*

Անուղղակի կոնտակտ (ՇՈՒԱԼՈՒԹՅՈՒՆ ԿՈՆՏԱՔՏ), երբ գործողությունը կատարվում է մեկ ուրիշի կողմից՝ ենթակայի պարտադրանքով: Անուղղակի կոնտակտի ժամանակ գործողություն կատարողները երկուսն են՝ ենթական և մեկ ուրիշը, ընդ որում՝ ենթական ակտիվ (հարկադրողի) դերում է, իսկ կողմնակի անձը՝ պասիվ (անմիջականորեն կատարողի):

Ց-ԱՇԻՆ-ԵՔ-ՈՆ-ԵՔ-*ես պարտադրում (հորդորում, ստիպում) եմ, որ նա կառուցի. կառուցել եմ տալիս:*

ԱՇԻՆ-ԵՔ-ՈՆ-ԵՔ-*դու պարտադրում (հորդորում, ստիպում) ես, որ նա կառուցի. կառուցել ես տալիս:*

ԱՇԻՆ-ԵՔ-ՈՆ-ԵՔ-Ն-*նա պարտադրում (հորդորում, ստիպում) է, որ նա (մեկ ուրիշը) կառուցի. կառուցել է տալիս:*

Ց-ԱԿԵՏ-ԵՔ-ՈՆ-ԵՔ-*ես պարտադրում (հորդորում, ստիպում) եմ, որ նա կատարի. կատարել եմ տալիս:*

ԱԿԵՏ-ԵՔ-ՈՆ-ԵՔ-*դու պարտադրում (հորդորում, ստիպում) ես, որ նա կատարի. կատարել ես տալիս:*

ԱԿԵՏ-ԵՔ-ՈՆ-ԵՔ-Ն-*նա պարտադրում (հորդորում, ստիպում) է, որ նա (մեկ ուրիշը) կատարի. կատարել է տալիս:*

Ա-ՎԵՐ-ՈՆ-ԵՔ-Ն-*նա պարտադրում (հորդորում, ստիպում) է, որ նա (մեկ ուրիշը) գրի. գրել է տալիս:*

Առանձին դեպքերում անուղղակի կոնտակտը կարող է ընկալվել իբրև օգնություն, իբրև ենթակայի աջակցությամբ իրականացվող գործողություն:

Ա-ԵՎԵՐ-ՈՆ-ԵՔ-Ն-*նա նրան օգնում է սղոցելու*

Ուղղակի կոնտակտը որևէ տարբերակիչ ցուցիչ չունի, մինչդեռ անուղղակի կոնտակտի ցուցիչներն են՝ -ՈՆ, -ԵՎ, -ԵՎՈՆ:

Բայաձևերի զգալի մասը կազմվում է -ՈՆ ցուցիչով.

ԽԱՏԱՎՆ-ԱԽԱՏՎ-ՈՆ-ԵՔՆ-*նկարում է-նկարել է տալիս*

ԱՇԻՆԵՔՆ-ԱՇԻՆԵՔ-ՈՆ-ԵՔՆ-*կառուցում է-կառուցել է տալիս*

ՎԵՐՍ-ԱՎԵՐ-ՈՆ-ԵՔՆ-*գրում է-գրել է տալիս*

ԶՏԱՎՆԱՆ-ԱԶՏԱՎՆ-ՈՆ-ԵՔՆ-*ուղարկում է-ուղարկել է տալիս*

-ԵՎ ցուցիչով շատ քիչ բայաձևեր են կազմվում.

ՖԱՄՆ-ԱՖՄ-ԵՎ-Ն-*ուտում է- ուտեցնում է (մեկ ուրիշի միջոցով)*

ՍՎԱՄՆ-ԱՍՄ-ԵՎ-Ն-*խմում է-խմեցնում է (մեկ ուրիշի միջոցով)*

ՕՑՎԱՄՆ-ԱՑՄ-ԵՎ-Ն-*հագնում է, հագնել է տալիս (մեկ ուրիշի միջոցով)*

-ԵՎՈՆ ցուցիչով կազմվում են համեմատաբար շատ բայաձևեր.

ՖՐԵՆ-ԱՖՐ-ԵՎՈՆ-ԵՔ-Ն -*կտրում է-կտրել է տալիս*

ՓՎԼԵՆ-ԱՓՎԼ-ԵՎՈՆ-ԵՔ-Ն-*փոխում է-փոխել է տալիս*

ԹԵՐԵՆ-ԱԹԵՐ-ԵՎՈՆ-ԵՔ-Ն-*փորում է-փորել է տալիս*

ԱԲԱՄՆ-ԱԲՄ-ԵՎՈՆ-ԵՔ-Ն-*կապում է-կապել է տալիս*

შლის–აშლ–ევინ–ებ–ს–*բացում է–բաց անել է տալիս*

Կոնտակտը բնորոշ է հիմնականում անցողական բայերին, իսկ անանցողական բայերի կոնտակտը ցույց է տալիս, որ ենթական անուղղակի խնդրին պարտադրում է գործողությունը կատարել հօգուտ իրեն:

Ուղղակի կոնտակտ *უშუალო კონტაქტი*	Անուղղակի կոնտակտ *შუალობითი კონტაქტი*
ვიტყვი– կասեմ	ვათქმევინებ–*ասել կտամ, կստիպեմ՝ ասի*
ვადავწერ–կարտագրեմ	ვადავწერინებ–*արտագրել կտամ, կստիպեմ՝ արտագրի*
მოვიტან– կբերեմ	მოვატანინებ–*բերել կտամ, կստիպեմ՝ բերի*
ავანთებ– կվառեմ	ავანთებინებ–*վառել կտամ քեզ, կստիպեմ, որ դու վառես*
შევღებავ–կներկեմ	შემაღებინებ–*ներկել կտաս ինձ, դու ինձ կստիպես, որ ես ներկեմ*
მოისმენს–կլսի	მოასმენინებს–*լսել կտա, կստիպի, որ նա լսի*
დაწერს– կգրի	დააწერინებს–*գրել կտա, կստիպի, որ նա գրի*
დახატავს–կնկարի	დაახატვინებს–*նկարել կտա, կստիպի, որ նա նկարի*
გაგზავნის–կուղարկի	გააგზავნინებს–*ուղարկել կտա, կստիպի, որ նա ուղարկի*
გაიგებს–կիասկանա	გააგებინებს–*հասկանալ կտա, կհասկացնի, կստիպի, որ հասկանա*
გაიმეორებს–կկրկնի	გაამეორებინებს–*կրկնել կտա, կկրկնեցնի, կստիպի, որ կրկնի*
გაათბობს–կտաքացնի	*გაათბობინებს–տաքացնել կտա, կստիպի, որ տաքացնի*
გამოთქვამს–կարտահայտվի	გამოათქმევინებს–*կստիպի, որ արտահայտվի*
დადგამს–կներկայացնի	დაადგმევინებს–*կստիպի, որ ներկայացնի*
მოკლავს–կսպանի	მოაკვლევინებს–*սպանել կտա, կստիպի, որ սպանի*
დასჯის–կդատապարտի	დასჯევინებს–*դատապարտել կտա, կստիպի, որ դատապարտի*
დალევს–կխմի	დაალევინებს–*կխմեցնի, կստիպի, որ խմի*

გამოუქვეყნებინებია–*տպագրել է տվել նրան, պարզվում է, որ նա նրան ստիպել է տպագրել:*

ამ წერილს ჟურნალში გამოვაქვეყნებინებ. *Այդ հոդվածը ամսագրում տպագրել կտամ:*

რედაქტორმა ეს წერილი თავის გაზეთში გამოაქვეყნებინა. *Խմբագիրն այդ հոդվածն իր ամսագրում տպագրել տվեց:*

Ինվերսիա
ინვერსია

Արդեն նշվել է, որ վրացերենում ենթակա և խնդիր ցույց տվող բայերը ունեն դիմային տարբեր ցուցիչներ. ვ–ն ենթակայական բայի ցուցիչն, მ–ն՝ խնդրային: Այսուհանդերձ լինում են շեղումներ. երկդեմ բայերը երբեմն փոխում են այդ ցուցիչները՝ կապված այն իրողությանը, թե ինչ հարաբերություններ են պահպանվում ենթակայի և խնդրի դեմքերի միջև: Տեղի է ունենում ինվերսիա. Օրինակ՝ წიგნს ვ–კითხულობ (գիրք եմ կարդում), წიგნი წა–ვ–იკითხე (գիրքը կարդացի), წიგნს წა–ვ–იკითხავ (գիրքը կարդալու եմ) նախադասությունների մեջ ვ-երը ցույց են տալիս, որ ենթական առաջին դեմքն է՝ ես: Նմանապես՝ წერილს ვ–წერ (նամակ եմ գրում), წერილი და–ვ–წერე (նամակ գրեցի), წერილს და–ვ–წერ (նամակ եմ գրելու), նախադասությունների մեջ ვ-երը ցույց են տալիս, որ ենթական դարձյալ առաջին դեմքն է՝ ես:

წიგნი წა–მ–იკითხავს (պարզվում է՝ գիրքը կարդացել եմ), წერილი და–მ–იწერია (պարզվում է՝ նամակը գրել եմ) նախադասությունների մեջ ևս գործող անձը՝ ենթական, I դեմքն է, բայց ենթակայական բայի I դեմքի ցուցիչներն արտահայտված են ոչ թե ենթակայի ვ- ցուցիչով, այլ խնդրի მ– ցուցիչով:

Ինվերսիա տեղի է ունենում, երբ նախադասության մեջ լինում է երկդեմ անցողական բայ՝ դրված III սերիայի բայաշարքերի ձևերի հետ, որոնք պատասխանում են რა მიქნია? რა მექნა? რა მექნას? հարցերին:

Անանցողական բայերի մեջ ևս կան այնպիսիները, որոնց ենթակայական դեմքի ցուցիչը ոչ թե ვ–ն է, այլ მ–ն: Դրանցից են՝ მიყვარს (սիրում եմ), მძულს (ատում եմ), მეზიზღება (զզվում եմ), მწყურია (ծարավ եմ), მშია (քաղցած եմ), მომწონს (հավանում եմ), მახსოვს (հիշում եմ), მიხარია (ուրախ եմ), მიკვირს (զարմանում եմ), მეჯავრება (զայրանում եմ), მყავს (ունեմ, շնչավորի մասին), მაქვს (ունեմ, անշունչի մասին), მრცხვენია (ամաչում եմ), მცხელა (շոգում եմ), მცივა (մրսում եմ) և այլն:

Ծանոթություն: Բազմաթիվ բայեր, որ հայոց լեզվում ընկալվում են իբրև ներգործական սեռի (ատել, հագնել, հավանել, հիշել, սիրել, ունենալ և այլն), վրացերենում համարվում են չեզոք կամ նույնիսկ կրավորական–չեզոք:

Აქტ
აქტი

Აქტը բայածև է, որ ցույց է տալիս բայով արտահայտված գործողությանը խոսողի ներկա լինելը կամ չլինելը: Ակտը լինում է երկու տեսակի՝ տեսած կամ ներկա (ნახული) ակտ և չտեսած կամ հեռակա (უნახავი) ակտ:

Տեսած ակտ- ააშენა-կառուցեց, დახატა-նկարեց, დაწერა-գրեց, წაიქცა-տապալեց:

Չտեսած ակտ-აუშენებია-կառուցել է, დაუხატავს-նկարել է, დაუწერია-գրել է, წაქცეულა-տապալվել է:

მდინარე ადიდდა და ხიდი წაიღო-*գետը բարձրացավ և կամուրջը տարավ:*

მდინარე ადიდებულა და ხიდი წაუღია-*գետը բարձրացել և կամուրջը տարել է:*

Եթե տեսած բայածևին ավելացնենք თურმე բառը, կստանանք չտեսած ակտի ձևը.

წერს თურმე-պարզվում է՝ գրում է:

დაწერა თურმე -պարզվում է՝ գրեց:

Նման դեպքերում չտեսած ակտը ստանում է նկարագրական բնույթ:

Չտեսած ակտը თურმე բառով գործածվելու պատճառով կոչվում է თურმეობითი.

Իմաստային առումով ակտը համեմատելի է հայերենի անցյալ կատարյալով և վաղակատարով արտահայտված բայերի հարաբերության հետ, օրինակ՝ հյուրերը երեկ գնացին, հյուրերը երեկ գնացել են:

Անորոշ դերբայ
საწყისი

Վրացերենում անորոշ դերբայը բայի չխոնարհված ձևն է՝ բայանուն: Անորոշ դերբայը հոլովվում է, ինչպես գոյականը (სირბილი, სირბილმა, სირბილს, სირბილის, სირბილით, სირბილად) և նախադասության մեջ կատարում է շարահյուսական նույն պաշտոնը, ինչոր գոյականը. կարող է լինել ենթակա, խնդիր (ուղիղ և անուղղակի), պարագա լրացում և այլն:

Օրինակ՝ წიგნის *კითხვა* მომბეზრდა-գրքի ընթերցումը հոգնեցրեց (*კითხვა*-ն՝ *ընթերցումը*, ենթակա է): წიგნის *კითხვას* შეუდგა- անցավ գիրք կարդալուն (*კითხვას*- ը՝ *կարդալուն*, լրացում է): *"ჯამაძ* ვერ

გამაძღო, ლოკვა რას მიზამდაო" -ուտելը ինձ չկշտացրեց, լպստելը ինչ պիտի անի: Այս նախադասության մեջ *ჯამაძ* և *ლოკვა* բառերը ենթականեր են:

Անորոշ դերբայը –ებ հոգնակերտ մասնիկով (էբ-իան) հոգնակի չի կազմում, -ნ-ով (ն-արիան) հոգնակի հազվադեպ կարելի է հանդիպել, այն էլ միայն չափածո խոսքում:

Անորոշ դերբայի վերջածանցն է ა, որը ավելանում է ներկայի կամ ապառնու հիմքին՝ ვ-წერ-წერ-ა, ვ-გრეხ-გრეხ-ა, ვ-ა-ნგრევ-ნგრევ-ა, გა-ვ-ა-კეთებ-გაკეთებ-ა, გა-ვ-ა-თბობ-გათბობ-ა և այլն:

Որոշ բայերի անորոշ դերբայի ցուցիչից (ა) առաջ հանդիպում են հետևյալ հնչյունակապակցությունները՝ ნ, ოლ, ომ: ვთხოვ-თხოვ-ნ-ა, ძოვს-ძოვ-ნ-ა, ვიპოვი-პოვ-ნ-ა, წევს-წ-ოლ-ა, ი-სვრის-სრ-ოლ-ა, ხტის-ხტ-ომ-ა, კრთის-კრთ-ომ-ა:

Ունենք նաև այլ կազմությամբ անորոշներ՝ დუღს-დუღ-ილ-ი, ქუსს-ქუს-ილ-ი, კივის-კივ-ილ-ი, სი-რბ-ილ-ი, სი-რცხვ-ილ-ი, სიხარ-ულ-ი, სი-არ-ულ-ი...

Բացի կարգերից անորոշը կարող է ունենալ կերպ և կոնտակտ:

კეთება-ն անկատար կերպ է, გა-კეთება, შე-კეთება, გა-და-კეთება- ն՝ կատարյալ:

გაკეთება-չմիջնորդավորված կոնտակտի ձև է, իսկ გაკეთებინება-ն՝ միջնորդավորված ձև: Ուղղակի կոնտակտը այստեղ ես ინ-ով կամ բարդ ევინ-ով է կազմվում՝ გაკეთებ-ინ-ება, წაშლ-ევინ-ება.

ა-ով կազմվող անորոշի հիմքը սղվող է՝ ხატვა, ხატვა-მ, ხატვა-ს, ხატვ-ის, ხატვ-ით, ხატვა-დ. Հոգնակի թիվ առհասարակ չունի: Բայց երբեմն բայի հետ կապը խզում է, վերածվում գոյականի՝ կազմելով հոգնակի թիվ: Օրինակ՝ შემოხვევა-შემოხვევები, სხდომა-სხდომები, კითხვა-კითხვები և այլն:

Կերպ
ჯერობა

Կերպը քերականական (բայական) այն կարգն է, որը ցույց է տալիս, թե բայով արտահայտված գործողությունը քանի անգամ է կատարվել:

ადგნენ (վեր կացան), დაიბანეს (լվացվեցին), აადუღეს (եռացրին), მიუბეს (կապեցին), გავიდნენ (դուրս գնացին): Այս բայածևերը ցույց են տալիս, որ յուրաքանչյուր գործողություն կատարվել է մի քանի անգամ:

Նույնը կարելի է արտահայտել նկարագրական եղանակով. ესტუმრება ხოლმე – հաճախ հյուրընկալվում էր: ხუთჯერ წაიკითხა თურმე

–պարզվում է՝ հինգ անգամ կարդացել է: ხოლმე (բազմապատիկ, հաճախակի) բառը գործածվելու համար կոչվում է ხოლმეობითი (բազմապատկական, հաճախական): Կերպի քերականական կարգը արտահայտվում է միայն բայի անցյալ ժամանակաձևերում:

Բայանուն
სახელზმნა

Բայանուն կոչվում են այն բառերը, որոնք ունեն ինչպես անուն խոսքի մասերի, այնպես էլ բայերի քերականական կարգեր: Եթե բայանունը հոլովվում է և նախադասության մեջ կատարում շարահյուսական գործառույթ, ուրեմն անուն է:

Օրինակ՝ მაღალი (բարձր) ածական է, დანგრეული (ավերված) բայանուն է:

Եթե միացնենք գոյականին, երկուսն էլ կհոլովվեն միանման.

მაღალი სახლი. (բարձր տուն) დანგრეული სახლი (ավերված տուն)

მაღალმა სახლმა (բարձր տունը) დანგრეულმა სახლმა (ավերված տունը)

Ծանոթություն: *ժամանակակից հայերենում ածականը գոյականի հետ հոլովվելիս հոլովական վերջավորություն չի ստանում. մնում է անփոփոխ:*

Ածական անունը շարահյուսորեն որոշիչ է. տրված օրինակում նա կատարում է որոշիչի դեր, նաև բայանուն է (დანგრეული სახლი):

Բայանունները կարող են միանալ (կցվել) նախաբայերին (բայածանցներին):

Բայական կարգերից նա կարող է ունենալ გეზი և ორიენტაცია (ուղղություն և կողմնորոշում), ასპექტი (կերպ), დრო (ժամանակ), გვარი (սեռ), კონტაქტი (կոնտակտ) և այլն: Օր՝. გაკეთებული (պատրաստված) և გასაკეთებელი– պատրաստելու (պատրաստելու համար նախատեսված): Սրանք բայանուններ են, որոնցից առաջինը անցյալ ժամանակաձև է, երկրորդը՝ ապառնի: Նմանապես՝ გამკეთებელი և გამკეთებინებელი - բայանուններ են, որոնցից առաջինը անմիջական (უშუალო) կոնտակտի ձև է, երկրորդը՝ միջնորդավորված (შუალობითი). Պետք է հիշել, որ բայանունները դեմքի քերականական կարգ չունեն, այդ պատճառով նրանց կոչում են անդեմ բայեր:

ՄԱԿԲԱՅ
ზმნიზედა

Գործողության կամ եղելության այս կամ այն հատկանիշը ցույց տվող բառերը կոչվում են մակբայ: Մակբայը այն խոսքի մասն է, որն ունի նյութական (ինքնուրույն) իմաստ, բայց ի տարբերություն մյուս խոսքի մասերի (գոյական, թվական, դերանուն, բայ), քերականորեն չի փոփոխվում՝ չի հոլովվում և չի խոնարհվում, այսինքն՝ չի թեքվում:

Մակբայների ամենալայն կիրառությունը բայի վրա դրվելն է. արտահայտում են գործողության հատկանիշ կամ հատկանիշի հատկանիշ՝ ե՞րբ, ինչո՞ւ, որտե՞ղ, ինչպե՞ս, ինչի՞ համար է կատարվում գործողությունը:

Ըստ իմաստի՝ մակբայները բաժանվում են հետևյալ խմբերի՝ տեղի (ადგილის), ժամանակի (დროის), ձևի (ვითარების), նպատակի (მიზნის), պատճառի (მიზეზის), չափ ու քանակի (ზომა–ოდენობის) և հերթագայության (ჯერობის):

Յուրաքանչյուր խմբի մակբայներ պատասխանում են որոշակի հարցերի:

1. **Տեղի** (ადგილისა)՝ որտե՞ղ, որտեղի՞ց, ո՞ւր. წინ, უკან, ზევით, მაღლა, ირგვლივ, აქ, იქ, გარეთ, წინიდან, უკანიდან, მაღლიდან, გარედან, შორიდან, აქეთ, იქით, შინისკენ, ზევითკენ...

2. **Ժամանակի** (დროისა)՝ ե՞րբ, սեղմ, ხვალ, გუშინ, ზეგ, შემდეგ, მაშინ, გვიან:

3. **Ձևի** (ვითარებისა„) ինչպե՞ս, ძლიერ, ნელა, უკეთ, ასე, ისე, უცებ:

4. **Նպատակի** (მიზნისა)՝ ինչո՞ւ, ինչի՞ համար, ამისთვის, მაგისთვის, იმისთვის:

5. **Պատճառի** (მიზეზისა)՝ ի՞նչ նպատակով, ինչո՞ւ, ինչի՞ համար, ამიტომ, მაგიტომ, იმიტომ:

6. **Չափ ու քանակի** (ზომა–ოდენობისა) և հերթագայության (ჯერობისა)՝ որքա՞ն, քանի՞ անգամ, ի՞նչ չափով ამდენად, მაგდენად, იმდენად, მეტად, ნაკლებ, ორჯერ, სამჯერ, ათჯერ, ერთიორად, სულ, მთლად, სრულიად, მთლიანად:

Եթե հարցական մակբայներին ավելացնենք ც մասնիկը, կստանանք հարաբերական մակբայներ, որոնք գործածվում են բարդ նախադասության անդամները կապակցելուն. სადაც, საიდანაც, საითკენაც, რამდენადაც, რამდენჯერაც և այլն:

Վրաց լեզվում մակբայը, որպես կանոն, լրացնում է բային, իսկ հայերենում մակբայը կարող է հանդես գալ նաև այլ խոսքի մասերի հետ, այսինքն՝ որոշ մակբայներ կարող են դրվել գոյականի, ածականի, մակբայների հետ, թեև գոյականի հետ գործածվելիս հաճախ համարվում են ածական:

Օրինակ՝ მერცხალი ხან ზევით ასრიალდება, ხან ქვევით ჩამოვა- ծիծեռնակը մե՛րթ վեր է ճախրում, մե՛րթ վայր է իջնում: *ზევით (վերև)* մակբայը լրացնում է *ასრიალდება* բային, իսկ *ქვევით (ներքև)* մակբայը՝ *ჩამოვა* բային, և երկու մակբայներն էլ հանդես են գալիս որպես տեղի պարագա:

დედა *ერთგულად* უვლიდა თავის შვილებს-մայրը հավատարմորեն խնամում էր իր զավակներին: ერთგულად (հավատարմորեն) մակբայը վերաբերում է უვლიდა (խնամում) բային և հանդես է գալիս իբրև ձևի պարագա:

არამი *ძალიან* მხიარული კაცია – Արամը *շատ* ուրախ մարդ է: *ძალიან (շատ)* մակբայը դրված է მხიარული (ուրախ) ածականի վրա:

ցորուր սեղեղները *ძალიან* სწრაფად მოძრაობენ -Երկնային մարմինները *շատ* արագ են շարժվում. *ძალიან* (*շատ*) մակբայը դրված է სწრაფად (արագ) մակբայի վրա:

Եթե հայոց լեզվում բազում ածականներ առանց ձևափոխության կարող են գործածվել որպես մակբայ, ապա վրացերենում ածականը անպայման ձևափոխվում է: Օրինակ՝ հայերենում *լավ* ածականը (*լավ* աղջիկ, *լավ* տղա, *լավ* արձան, *լավ* շենք) կարող է առանց ձևափոխվելու բնութագրել նաև գործողություն (*լավ* երգում է, *լավ* սովորում է, *լավ* նկարում է, *լավ* խաղում է), մինչդեռ վրացերենում այդպես չէ. առարկայի հատկանիշը ածականը ցույց է տալիս անփոփոխ (*კარგი* გოგონა, *კარგი* ბიჭი, *კარგი* ძეგლი, *კარგი* შენობა), բայց մակբայաբար գործածվելիս, հատկապես երբ բայը խոնարհվում է, անպայման ենթարկվում է ձևափոխության՝ ստանալով պարագայական հոլովի վերջավորություն՝ -ად (კარგ-*ად* მღერის, კარგ-*ად* სწავლობს, კარგ-*ად* ხატავს, კარგ-*ად* თამაშობს):

Այսպիսով՝ վրացերենում շատ են այն ածականները, որոնք ունեն մակբայական ձևեր, մինչդեռ հայերենում այդ ածականները գոյականների հետ գործածվելիս փոփոխության չեն ենթարկվում, եթե կատարում են ձևի պարագայի պաշտոն՝ լավ մարդ է (*კარგი* კაცია), լավ մարդ (*კარგი* კაცი), լավ նվագում է (*კარგად* ასრულებს), հիվանդն արդեն լավ է (ავადმყოფი უკვე *კარგად* არის) և այլն: Այս կարգի ածականների թվին են պատկանում, ամուր, աղոտ, բարձր, գեղեցիկ, դառն, դժվար, թանկ, թեթև, ծանր, կոպիտ, մաքուր, սև, սպիտակ, կարմիր, վատ, տխուր,

ուրախ, քաղցր, նաև՝ անաղմուկ (უხმაუროდ), անմիս (უხორცოდ), անձայն (უხმოდ), անհարմար (უხერხულად), առատ (უხვად), անտեսանելի (უჩინრად) և այլն:

Առհասարակ վրացերենում մակբայները, լեզվի պատմական զարգացման հետևանքով առաջանալուց բացի, կազմվում են նաև գոյականներից, ածականներից և դերանուններից.

1. Օգտագործելով տրական հոլովի –ն վերջավորությունը՝ կարող ենք ստեղծել տեղ և ժամանակ ցույց տվող բազմաթիվ մակբայներ. დილა-დილა-ს, დღე-დღე-ს, საღამო-საღამო-ს, წელი-წელ-ს, ახლო-ახლო -ს, შორი-შორ-ს.

2. Ժամանակ և ձև ցույց տվող որոշ մակբայներ կարող ենք ձևավորել նաև գործիական հոլովի -ით վերջավորության կիրառումով՝ დილა-დილ-ით, დღე-დღ-ით, საღამო-საღამო-თი, ღამე-ღამ-ით, წელი-წელ-ით, დამატება-დამატებ-ით, შემთხვევა-შემთხვევით և այլն:

3. Ածականներից և թվականներից մակբայներ կարող ենք կազմել՝ օգտվելով պարագայական հոլովի -ად վերջավորությունից: კარგ-ი-კარგ-ად, ლამაზ-ი-ლამაზ-ად, დინჯ-ი-დინჯ-ად, ცუდ-ი-ცუდ-ად, ერთ-ი-ერთ-ად, პირველ-ი-პირველ-ად, ჩუმ-ი-ჩუმ-ად և այլն:

4. Մի քանի մակբայ հնարավոր է ստեղծել –ոց վերջածանցի կիրառումով՝ მარცხენა-მარცხნ-ივ, მარჯვენა-მარჯვნ-ივ:

ՀԵՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՄԱՆԴԵՂՈՒՄ

Հետադրություններն անփոփոխ օժանդակ բառեր են կամ հնչյունակապակցություններ, որոնք կցվում են այս կամ այն հոլովաձևին և ցույց են տալիս առարկայի դիրք (թե որտեղ է գտնվում առարկան), ուղղվածություն, անձի կամ առարկայի առկայություն, անձի կամ առարկայի հարաբերություն և այլն: Վրացերենի հետադրությունները համապատասխանում են հայոց լեզվի հետադիր (վերջահար) կապերին: Օր՝. վրացերենի Ზ-ին համապատասխանում է հայերենի վրա-ն Წიგნი დევს მაგიდაზე–գիրքը դրված է սեղանին կամ սեղանի վրա. տարբերություն գրեթե չկա. միակը այն է, որ հայերենում վերջահար կապերը գրվում են բառերից անջատ՝ առանձին, իսկ վրացերենում՝ և՛ անջատ, և՛ միասին:

Վրացերենում առավել գործածական հետադրություններից են՝

კენ - դեպի სახლისკენ–դեպի տուն. მივდივარ სახლისკენ

თვის-համար სახლისთვის-տան համար ვიყიდე სახლისთვის

გან–ից–ամեհանագանգան ընկերոջից წიგნი მივიღე ამხანაგისგან

ხისგან - փայտից გაკეთებულია ხისგან

ზე-վրա მაგიდაზე-սեղանի վրա ბავშვი მაგიდაზე ავიდა

ში–ում (մեջ) სკოლაში–դպրոցում ძმა სწავლობს სკოლაში

თან– հետ (նաև՝ մոտ) ძმასთან - եղբոր հետ ძმასთან ერთად წავიდა თეატრში. եղբոր հետ գնաց թատրոն: სკოლასთან–դպրոցի մոտ მოწაფე დგას სკოლასთან. Աշակերտը կանգնած է դպրոցի մոտ:

ვით - նման (պես) ძმასავით - եղբոր նման მიყვარს ძმასავით

ურთ–հետ (հանդերձ) ოჯახითურთ-ընտանիքի հետ სტუმრად მივიდა ოჯახითურთ

მდის (მდე) - մինչև სახლამდის (სახლამდე) մինչև տուն სკოლიდან სახლამდის 1 კმ–ია. Դպրոցից մինչև տուն 1 կմ է:

გამო-պատճառով, հետևանքով იმის გამო–նրա պատճառով

წვიმის გამო–անձրևի պատճառով სიცხის (გვალვის) გამო ცუდი მოსავალია– Երաշտի պատճառով վատ բերք է:

მიერ-կողմից მუშების მიერ-բանվորների կողմից აშენებულია მუშების მიერ. Կառուցված է բանվորների կողմից:

მიმართ - հանդեպ (նկատմամբ) ჩვენს მიმართ- մեր հանդեպ ჩვენს

მიმართ მოწაფეები მუდამ თავაზიანი იყვნენ. Մեր հանդեպ աշակերտները միշտ բարեկիրթ էին:

შორის - միջև ჩვენს შორის - մեր միջև ჩვენს შორის კარგი ურთიერთობაა. Մեր միջև լավ հարաբերություններ են: ის სტუდენტთა შორის გამოირჩევა კარგი ყოფაქცევით. Ուսանողներից նա առանձնանում է լավ վարք ու բարքով:

შუა - արանքում (մեջ) ორ ცეცხლ შუა. Երկու կրակի արանքում:

გარდა - բացի იმის გარდა- նրանից բացի იმის გარდა ყველა ხუთოსანია. Սրանից բացի՝ բոլորը գերազանցիկներ են:

Վրաց լեզվում հոլովները պահանջում են որոշակի հաստատուն հետադրություններ:

Օրինակ՝ տրական հոլովը պահանջում է հետևյալ հետադրությունները՝ -ვით,–თან,–ზე,–ში,–შუა,–შორის,

սեռականը՝ მიერ, მიმართ, გარდა, –თვის, –კენ, –გან,

գործիականը՝ –ურთ, –გან,

պարագայականը՝ -მდის (–მდე):

Որոշ հետադրություններ ունեն մի քանի իմաստ: Օրինակ՝ սեռական հոլովի –გან հետադրությունը արտահայտում է գործողություն (ძმისგან მიღებული ბარათი– եղբորից ստացած նամակ), նյութ (ხისგან დამზადებული მერხი–փայտից պատրաստած նստարան), պատճառ (სიცხისაგან გადამწვარი ბალახი–երաշտից այրված խոտ):

Հետադրությունները հավելվում են տրական, սեռական, գործիական և պարագայական հոլովներին:

Հետադրություններից մի քանիսը գրվում են անվան հետ միասին, որոշ հետադրություններ էլ գրվում են անջատ: Համապատասխանաբար, վրացերենում հետադրությունները լինում են երկու տեսակի՝ անջատ և կցական: Անջատ են երկվանկ, կցական են միավանկ հետադրությունները:

ՇԱՂԿԱՊ
ԿԱՅՇԻՐՈ

Համադաս բառեր, շարահյուսական տարբեր միավորներ, բարդ նախադասության տարբեր բաղադրիչներ, խոսքի այլ տարրեր իրար կապակցող սպասարկու բառերը համարվում են շաղկապներ:

Վրաց լեզվում շաղկապները լինում են համադասական (մաերտեցելը) և ստորադասական (մաքվեմդեբարեցելը):

Համադասական (մաերտեցելը) շաղկապները կապակցում են նախադասության համադաս անդամները կամ բարդ նախադասության մեջ համազոր նախադասությունները. դրանցից են՝ դա, տու, մագրամ, ռոլո, ան, անդ, ესე იგი (ե. ի.), ხან (խան–խան), გინდ (գինդ–գինդ), თუნდ (տունդ–տունդ), არამედ (կի արա–արամեդ) և այլն:

Վրացերենում գործածվում են համադասական շաղկապների հետևյալ ենթատեսակները.

1. **Միավորիչ, բաղդիյուսական**-մաչգրպեցելը: դա, տու, արց արց...

Օրինակ՝ դոդո դա պատարա մեռարությունդա ზეიმზე.
մոწაფეები და პედაგოგები წავიდნენ მუზეუმში.
արց դոլամոն տոգլը արի შეწყვეტილა.

2. **Բաժանական կամ տրոհական.**

բաժանման՝ տրոհման–մացալքվեցելը: ան (անդա), տու, գինդ, տունդ, ხან–ხან.

Օրինակ՝ դեդա մոգոդեն ան (անդա) մամա. *Մայրը գա կամ հայրը:* ქართული ենն սաելմիդվանելո մոմեցը, տունդ դաწყեբոտն. *Վրաց լեզվի դասագիրք տուր, թեկուզ՝ տարրական:* գինդ წავიდეს, գինդ դարհեն. *Ուզում է՝ գնա, ուզում է՝ մնա:* ხან ადრე მოდის, ხან გვიან. *Կամ շուտ է գալիս, կամ՝ ուշ:*

3. **Ներհակական կամ հակադրական-** մաբարոնպարեցելը: ռոլո, մագրամ, կի, տորեմ, արամեդ.

դոլամն սկոլաշի մոգդոգար, ռոլո սաղամոն գաքվետոլեբն ց�წავლობ. *Առավոտյան դպրոց եմ գնում, իսկ երեկոյան դասերս եմ սովորում:* տեատրշի մոնդոդա წასვლა, մագրամ դեդամ არ გამიშვა. *Թատրոն էի ուզում գնալ, բայց մայրս թույլ չտվեց:* ჩემი და მეათე კლასში სწავლობს, ძმა კიუნոვերսիտետի սոմեխուրի ფილოლოგიის ფაკულტეტის մեորե կուրսեզ. *Իմ քույրը տասներորդ դասարանում է սովորում, իսկ եղբայրս՝ համալսարանի հայ բանասիրության ֆակուլտետի երկրորդ կուրսում:*

Նմանական, մաոգոյեցելը: անդ, ესე იგი (կամ, ուրեմն, այսինքն)*.

Օրինակ՝ մոწაფე անդ մոსწავլე. *Աշակերտ կամ ուսանող:*

դադգա յանվարի, ესე იგი նամդոլի ზამთარი. *Եկավ հունվարը, այսինքն՝ իսկական ձմեռը:*

Ծանոթություն: *Հայերենում կամ-ը համարվում է տրոհական-բաժանական: Ուրեմն-ը ստորադասական շաղկապի մակաբերական (հետևանքի, եզրակացական) ենթատեսակ, իսկ այսինքն-ը՝ ստորադասական շաղկապի բացահայտման ենթատեսակ (հայ լեզվաբաններից ոմանք թե ուրեմն-ը և թե այսինքն-ը նույնպես համարում եմ համադասական), մինչդեռ վրացերենում դրանք համադասական շաղկապի նույնական ենթատեսակին պատկանող շաղկապներ են:*

Ստորադասական շաղկապները երկրորդական նախադասությունը կապում են գլխավորին. դրանք են՝ რომ, როდესაც (ռոցա), თუ არა, სანამ, ვიდრე, სადაც, როგორც კი, რადგანაც, ვინაიდან, იმიტომ რომ, რათა, რაკი և այլն: Ըստ կապակցության բնույթի լինում են.

1. **ժամանակի-** դրոմանա: სანამ, როდესაც (ռոցա), როგორც კი, ვიდრე, თუ არა..

Օրինակ՝ մդինարե ადიდებული იქნება, ვიდრე დიდი წვიმებია, როგორც კი გადაიღებს, მდინარეც დაიკლებს.

պետրեմ თავს არ მიხედა, სანამ მთლად არ დაუძლურდა.

գամոցդեբი ჩააბარა თუ არა, მაშინვე სოფელში წავიდა. *Քննությունները վերջացրեց թե չէ, իսկույն գյուղ գնաց:*

2. **պատճառի և հիմունքի** - մոზეზնանա: რადგანაც (ռադգան), ვინაიდან, რაკი, იმიტომ რომ.

Օրինակ՝ ცხენი მოტრიალდა, მისცა თავი ქვემოთკენ წყალ–წყალ, რადგანაც გასასველ კიდეს ჩამოსცდა (ა. კ.)

თქვენ ვინაიდან ასე გსურთ, მე საწინააღმდეგო არა მაქვს რა. *Քանի որ դուք այդպես եք ցանկանում, ես հակադրվելու ոչինչ չունեմ:*

3. **նպատակի-** մոზենան: რათა, იმისთვის, რომ

Օրինակ՝ ბევრს ვმეცადინეობ, რათა ფრიადოსანი გავხდე.

დილას ადრე ვდგები, რომ ლექციაზე არ დამაგვიანდეს.

4. **զիջման**–დათმობանա: თუმცა, გინდაც, თუნდაც..

Օրինակ՝ მეტოქის ჯარმა თანდათან იწყო უკან დახევა, თუმცა თოფის სროლას არ აკლებდა. *Հակառակորդի զորքը սկսեց կամաց-կամաց նահանջել, թեև հրացաններից կրակել չէր դադարում:*

5. **Տեղի-** ადგილանա: სადაც, საიდანაც, საითაც, საითკენაც..

Օրինակ՝ სადაც ჭალა თავდებოდა, ფშაც იქ ერთოდა მდინარეში).

ᲛᲐᲡᲜᲘᲙᲔᲑᲘ
ნაწილაკები

Մասնիկ համարվում է անկախ իմաստ չունեցող հնչյունը (ც), հնչյունախումբը (ოდე) կամ բառը (მხოლოდ), որը միանում է նախադասության անդամին և իմաստի առումով նրան տալիս է այլ երանգ: Մասնիկները կարող են միանալ գրեթե բոլոր խոսքի մասերին՝ գոյականին (ამხანაგმა–ც), ածականին (წითელი–ც და შავი–ც), թվականին (ათი–ოდე კაცი), բային (თურ–მე მოსულა), մակբային (დღესა–ც კარგი ამინდია) և հենց իրեն՝ մասնիկին (არ–ც, ვერ–ც), մասնիկավոր բառին կարող է ավելանալ ևս մեկ մասնիկ՝ (სამი–ოდე–ც): Մասնիկներն ունեն բավականին լայն կիրառություն:

Մասնիկները կարող են դրվել բառից առաջ կամ հետո կամ էլ կարող են կցվել համապատասխան բառին: Բառին կարող են կցվել հետևյալ մասնիկները՝ -მე, -ვე, -ოდე, -ც, -ც კი:

Ըստ իմաստի՝ մասնիկները կարող են լինել՝ հարցական, ժխտական, անորոշ, մոտավոր, սաստկական, ուժեղացնող, ըղձական, զգացական, բացականչական, հաստատական:

1. **Հարցական** - კითხვითი: ა?, თუ?, ნუთუ?, განა?, ხომ?.
ხორცი ხომ მოიტანე ბაზრიდან?

2. **Ժխտական** - უარყოფითი– უკუთქმითი: არ, ვერ, ნუ, როდი, არა, აღარ, ნუღარ, ვეღარ, არც, ვერც, აღარც, ვეღარც, როდი...

ექიმმა ვერ უშველა ავადმყოფს. ვერ აკეთებს, ვერ წავა, ვერ ნახავს... (ვერ մասնիկը հիմնականում միանում է բային):

Ծանոթություն: *Նշված մասնիկներից առաջին երեքը՝ არ, ვერ, ნუ, ունեն իմաստային նրբերանգներ: Դրանց իմացությունը կարևոր է:*

<u>არ մասնիկը</u> ցույց է տալիս գործողության կատարման ժխտում, երբ գործողը՝ անձը, չի ուզում կատարել.

არ წავედი - (չուզեցի) չգնացի, არ მოვიდა - (չուզեց) չեկավ, არ შეკასრულე - (չուզեցի) չկատարեցի:

Գործողությունները չեն կատարվել, որովհետև իրականացնողները պարզապես չեն ցանկացել:

ვერ մասնիկը նույնպես գործողության ժխտում է ցույց տալիս, բայց կատարողը ոչ թե չի ցանկանում կատարել, այլ ինչ-ինչ պատճառներով չի կարողացել կամ չի կարողանում. ვერ გავაკეთე - չկարողացա կատարել, ვერ წავედი -չկարողացա գնալ. ვერ მოვიდა - չկարողացավ գալ:

არ և ვერ մասնիկների գործածության ժամանակ բայածևը մնում է անփոփոխ.

არ მოვალ (չեմ գա) *არ დავწერ (չեմ գրի)*
ვერ მოვალ (չեմ կարող գալ) *ვერ დავწერ (չեմ կարող գրել)*
არ մասնիկը նաև գործողությունն արգելող իմաստ ունի.
არ წახვალ (չես գնա) *არ მოხვალ (չես գա)*
არ წახვიდე! (չգնաս) *არ მოხვიდე! (չգաս)*

ნუ մասնիկը նույնպես գործողությունն արգելող իմաստ ունի, բայց մեղմ, գրեթե խնդրանքով.

ნუ დაიწყებ! Մի՛ սկսիր (լավ կլինի՝ չսկսես):
ნუ ყიდულობ Մի՛ գնիր (լավ կլինի՝ չգնես):

არ և ნუ արգելական հրամայական մասնիկները այդուհանդերձ իմաստով մոտ են, ուստի մեկը կարելի է փոխարինել մյուսով, միայն թե անհրաժեշտ է հիշել, որ նրանց առկայությամբ բայերը հանդես են գալիս տարբեր ձևով.

არ წახვალ! Չե՛ս գնա (կտրուկ, սպառնալից):
არ უთხრა! Չե՛ս ասի (կտրուկ, սպառնալից):
არ იყიდო! Չե՛ս գնի (կտրուկ, սպառնալից):
ნუ იტყვი! Մի՛ ասա (լավ կլինի՝ չասես):

Նախադասություններ არ, ვერ, ნუ ժխտական մասնիկներով.

მე ვერ გავიგე ეს თემა, გთხოვ(თ), კიდევ ერთხელ ამიხსნათ. Ես չհասկացա այս թեման, խնդրում եմ, ևս մեկ անգամ բացատրեք:

ტელეფონი ცუდად მუშაობს, არავერი არ ისმის. Հեռախոսը վատ է աշխատում, ոչինչ չի լսվում:

ბოდიში, მე ალბათ, გასაგებად ვერ ვლაპარაკობ, და თქვენ ვერ გამიგეთ. Ներեցե՛ք, ես հավանաբար պարզ չեմ խոսում, և Դուք չհասկացաք (չկարողացաք հասկանալ):

არ მესმის, რატომ იცინით? Չեմ հասկանում՝ ինչո՞ւ եք ծիծաղում:
მან კარგად ვერ გაიგო ნათქამი. Նա լավ չհասկացավ ասվածը:
–შენ რა, არ მოხვალ? Դու, ինչ է, չե՞ս գա:
–ვერა, ვერ მოვალ. Ո՛չ, չեմ կարող գալ:
–თქვენი ნებაა, არ გინდათ, ნუ გინდათ! Ձեր կամքն է, ձեք ուզում, մի՛ ուզեք:

3. **Բացականչական**- განცვიფრების: ნუთუ, რა, არ, აკი
ნუთუ ლუარსაბ თათქარიძე ადამიანია?
რა ლამაზია, რა მშვენიერია!

4. **Անորոշ** – განუსაზღვრელობითი –მე, –ღა, –ღაცა. այս մասնիկները հավելվում են հարցում արտահայտող բառերին (դերանուններին և մակբայներին), զրկում նրանց հարցական իմաստից և դարձնում անորոշ:

Օրինակ՝ ვინ?, ვინ–მე, რა? რა–მე, რომელი?–რომელი–მე, სად? სად–მე, ვინ–ღა, რაღა, სად–ღა, რა–ღაც(ა), სად–ღაც(ა)...

შენ თუ ვერ მოხვალ, ვინღა უნდა გამოგზავნო.

5. **Հարաբերական**...მიმართებითი: ც(ა), (ვინც, სადაც...)
ვინც მოყვარეს არ ეძებს, იგი თავისა მტერია.

6. Მაստկական - გაძლიერებითი: ცა, კი, კიდეც, უკვე, მაინც... ბავშმა კი იცის, ვინ არის კაკო.

სტუდენტები უკვე მოგროვილიყვნენ.

7.Հաստատական- მოგებითი: ჰო, კი, დიაღ (დიახ), არა, ვერა, ვერ მოვალ!

8. Ուղղակի-სიტყვა-სიტყვითი: მეთქი (მე ვთქვი), თქო (მან თქვა), -ო. ეგ არ იქნება-მეთქი.

თქო (თქვა) ցույց է տալիս, որ առաջին դեմքի ասածը երկրորդ դեմքը պետք է հաղորդի երրորդ դեմքին, երրորդ անձին՝ როგორც გითხარი, ისე მოიქეცი-თქო.

-ო-ს՝ նա ասաց, ցույց է տալիս, որ խոսքը պատկանում է երրորդ դեմքին, հաղորդվում է երրորդ դեմքի ասածը.

-უჰ, რა ვნახეთ, რა ვნახეთო!- წამოსთქვეს ყვავილებმა.

9. Մոտավոր-მიახლოებითი-ოდე:

ათიოდე: ათიოდე სტუდენტი იყო ლექციაზე.

ასიდან სამიოდე სტუდენტმა ვერ ჩააბარა გამოცდა.

10. Եղանակավորող- მოდალობითი: აბა, აი, ბარემ, დაე, ეგებ, ეგების, ვაითუ, ერთი, თითქმის, თითქოს, თურმე, იქნებ, იქნება, მოდი, ნეტავი, უნდა, ხოლმე **և այլն:**

Մասնիկների ճնշող մեծամասնությունը ծառայում է ցուցում, հրահանգ (მითითება), իղձ (ნატვრა), հնարավորություն (შესაძლებლობა), պարտավորություն (ვალდებულება), դրդում, գրգռում (წაქეზება), հարկադրում (იძულება) արտահայտելուն:

Օրինակ՝ *აბა: აბა, თქვენ იცით, ბიჭებო!*
აი: აი ჩემი სკოლა. აი შენი წიგნი.
ბარემ: ბარემ ესეც გააკეთე.
დაე: დაე წავიდნენ!
ეგების: ზოოპარკში წავიდეთ, ეგების ირემი ვნახოთ.
ერთი: ერთი ეს გამაგებინე.
ვაითუ: ვაითუ ჩემპიონს არასაკადრისად შეხვდნენ.
თითქმის: გასტროლებმა თითქმის ერთი კვირა გასტანა.
თითქოს: თითქოს სალამო იყო, სტუმრები რომ წავიდნენ.
თურმე: თურმე დიდი მეცნიერი ყოფილა ჩვენი სტუმარი.
იქნებ (იქნება): იქნებ მე წავიდე. იქნება გააკეთა.
კინაღამ: სიხარული(ით)საგან კინაღამ გული გაუსკდა.
ნეტავი: ნეტავი მალე მოვიდოდეს გაზაფხული.
უნდა: უნდა წავიდეთ თეატრში. უნდა გავაკეთო.
უკვე: უკვე საჭმელი მზად არის.
ხოლმე: სევანში ისვენებს ხოლმე.

ՉԱՅՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՇՈՐՈՆԴԵԲՈՒՄ

Չայնարկություն կոչվում են այն հնչյունները, հնչյունախմբերը կամ բառերը, որոնք ունեն ավարտուն, վերջավորված իմաստ և արտահայտում են զգացական ու կամային վերաբերմունք:

ოჰ, რა მშვენიერია! ოჰ - արտահայտում է հիացմունք, բայց կարող է արտահայտել նաև դժգոհություն. ოჰ, ეგ არ შეიძლება, არა! Եվ, այսպես, միևնույն ձայնարկությունը, պայմանավորված խոսքի իմաստով և հատկապես հնչերանգով, կարող է արտահայտել տարբեր զգացմունքներ՝ ուրախություն, վիշտ, կարոտ, զարմանք, ափսոսանք, բողոք, զայրույթ, արհամարհանք և այլն: Վրացերենում ևս ձայնարկությունները նախադասության անդամ չեն դառնում:

Վրացերենում առավել գործածական են հետևյալ ձայնարկությունները.

1. **Ուրախության և հիացմունքի**– სიხარულის - აღტაცების: ოჰ, ვიშ, უჰ!
2. **Հավանության** – მოწონების: ვაშა! ყოჩაღ!
3. **Թախծի, ցավակցական**- მწუხარების: ვაი! ვაიმე! უი! უიმე! ოხ!
4. **Զզվանքի** – ზიზღისა: ფუ! უი!
5. **Զարմանքի** – გაკვირვებისა: ბიჭოს! ერიპა! ვა!
6. **Կոչական** – მოწოდებისა: აბა! ჰა! ეი! ჰეი!
7. **Ըղձական, կարոտի** – ნატვრისა: ახ! აჰ!
8. **Կարեկցանքի** – ჰაი! ჰაი!
9. **Սաստելու** – გაჩუმებისა: სუ! ჩუ!

Կետադրության մասին. եթե ձայնարկությունը գործածվում է առանձին (ვაშა! სუ! აბა!), ապա ձայնարկությունից հետո դրվում է բացականչական նշան՝ (!), իսկ եթե ձայնարկությունը դրված է նախադասության սկզբում (ყოჩაღ, კარგად დაგიწერია!), նրանից հետո դրվում է ստորակետ, իսկ նախադասության վերջում՝ բացականչական նշան:

Չայնարկությունները, ինչպես հայերենում, այնպես էլ վրացերենում, կարող են կազմված լինել մեկ կամ մեկից ավելի հնչյուններից:

Չայնարկություններին շատ մոտ են նմանաձայնական հնչյունները, դրանք թռչունների, միջատների, սողունների, կենդանիների, անշունչ առարկաների, բնական և ֆիզիոլոգիական երևույթների ձայներն են:

Լինել բայի խոնարհումը
ყოფნა ზმნის უღლება

I սերիա (I სერია)

Ներկա ժամանակ		Անցյալ անկատար		Ստորադասական ներկա
აწმყო		*უწყვეტელი*		*აწმყოს კავშირებითი*
ვა–რ		ვ–არ–თ		...
ხ–არ		ხ–არ–თ		
არი–ს		არი–ან		

Ապառնի *მყოფადი*		Հաճախական *ხოლმეობითი*	*პირველი*
ვ–იქნები	ვ–იქნები–თ	ვ–იქნებოდ–ი	ვ–იქნებოდ–ი–თ
იქნები	იქნები–თ	იქნებოდ–ი	იქნებოდ–ი–თ
იქნება	იქნები–ან	იქნებოდ–ა	იქნებოდ–ნენ

Ստորադասական ապառնի
მყოფადის კავშირებითი

ვ–იქნებოდე	ვ–იქნებოდე–თ
იქნებოდე	იქნებოდე–თ
იქნებოდე–ს	იქნებოდ–ნენ

II սերիա (II სერია)

Անցյալ կատարյալ		Ստորադասական	
წყვეტილი		*კავშირებითი*	
ვ–იყავი	ვ–იყავი–თ	ვ–იყ–ო	ვიყო–თ
იყავი	იყავი–თ	იყ–ო	იყო–თ
იყ–ო	იყვ–ნენ	იყო–ს	იყვ–ნენ

Հրամայական
ბრძანებითი

...	ვიყ–ო–თ
იყავი	იყავი–თ
იყო–ს	იყვ–ნენ

III սերիա (III სერია)

Առաջին հետևանքային		Երկրորդ հետևանքային	
პირველი თურმეობითი		*მეორე თურმეობითი*	
ვ–ყოფილვარ	ვ–ყოფილვარ–თ	ვყოფილიყავი	ვყოფილიყავი–თ
ყოფილხარ	ყოფილხარ–თ	ყოფილიყავი	ყოფილიყავი–თ
ყოფილ–ა	ყოფილ–ან	ყოფილიყ–ო	ყოფილიყვნენ

Երրորդ ստորադասական
მესამე კავშირებითი

ვყოფილიყო	ვყოფილიყოთ
ყოფილიყო	ყოფილიყოთ
ყოფილიყო–ს	ყოფილიყვნენ

Առավել գործածական բայերի խոնարհումը
ყველაზე ხშირად ხმარებული ზმნების უღლება

წერა, კითხვა

ახლանդելի դրо Ներկա ժամանակ

მე ვწერ,	ვკითხულობ	ჩვენ ვწერთ,	ვკითხულობთ
შენ წერ,	კითხულობ	თქვენ წერთ,	კითხულობთ
ის წერს,	კითხულობს	ისინი წერენ,	კითხულობენ

წარსული ერо Անցյալ ժամանակ

მე დავწერე,	წავიკითხე	ჩვენ დავწერეთ,	წავიკითხეთ
შენ დაწერე,	წაიკითხე	თქვენ დაწერეთ,	წაიკითხეთ
მან დაწერა,	წაიკითხა	მათ დაწერეს,	წაიკითხეს

მომავალი დრо Ապառնի ժամանակ

მე დავწერ,	წავიკითხავ	ჩვენ დავწერთ,	წავიკითხავთ
შენ დაწერ,	წაიკითხავ	თქვენ დაწერთ,	წაიკითხავთ
ის დაწერს,	წაიკითხავს	ისინი დაწერენ,	წაიკითხავენ

ლაპარაკი, მუშაობა

ახლանդելի դրо Ներկա ժամանակ

მე ვლაპარაკობ,	ვმუშაობ,	ჩვენ ვლაპარაკობთ,	ვმუშაობთ
შენ ლაპარაკობ,	მუშაობ	თქვენ ლაპარაკობთ,	მუშაობთ
ის ლაპარაკობს,	მუშაობს	ისინი ლაპარაკობენ,	მუშაობენ

წარსული დრо Անցյալ ժամանակ

მე ვთქვი,	ვიმუშავე	ჩვენ ვთქვით	ვიმუშავეთ
შენ თქვი,	იმუშავე	თქვენ თქვით,	იმუშავეთ
მან თქვა,	იმუშავა	მათ თქვეს,	იმუშავეს

მომავალი დრო Ապառնի ժամանակ

მე ვიტყვი, ვიმუშავებ	ჩვენ ვიტყვით, ვიმუშავებთ
შენ იტყვი, იმუშავებ	თქვენ იტყვით, იმუშავებთ
ის იტყვის, იმუშავებს	ისინი იტყვიან, იმუშავებენ

ᲓᲐᲡᲕᲔᲜᲔᲑᲐ, ᲨᲔᲜᲔᲑᲐ

ახლანდელი დრო Ներկա ժամանակ

მე ვისვენებ, ვაშენებ	ჩვენ ვისვენებთ, ვაშენებთ
შენ ისვენებ, აშენებ	თქვენ ისვენებთ, აშენებთ
ის ისვენებს, აშენებს	ისინი ისვენებენ, აშენებენ

წარსული დრო Անցյալ ժամանակ

მე დავისვენე, ავაშენე	ჩვენ დავისვენეთ, ავაშენეთ
შენ დაისვენე, ააშენე	თქვენ დაისვენეთ, ააშენეთ
მან დაისვენა, ააშენა	მათ დაისვენეს, ააშენეს

მომავალი დრო Ապառնի ժամանակ

მე დავისვენებ, ავაშენებ	ჩვენ დავისვენებთ, ავაშენებთ
შენ დაისვენებ, ააშენებ	თქვენ დაისვენებთ, ააშენებთ
ის დაისვენებს, ააშენებს	ისინი დაისვენებენ, ააშენებენ

ᲙᲔᲗᲔᲑᲐ, ᲗᲐᲛᲐᲨᲘ

ახლანდელი დრო Ներկա ժամանակ

მე ვაკეთებ, ვთამაშობ	ჩვენ ვაკეთებთ, ვთამაშობთ
შენ აკეთებ, თამაშობ	თქვენ აკეთებთ, თამაშობთ
ის აკეთებს, თამაშობს	ისინი აკეთებენ, თამაშობენ

წარსული ერო Անցյալ ժամանակ

მე გავაკეთე, ვითამაშე	ჩვენ გავაკეთეთ, ვითამაშეთ
შენ გააკეთე, ითამაშე	თქვენ გააკეთეთ, ითამაშეთ
მან გააკეთა, ითამაშა	მათ გააკეთეს, ითამაშეს

მომავალი დრო Ապառնի ժամանակ

მე გავაკეთებ, ვითამაშებ	ჩვენ გავაკეთებთ, ვითამაშებთ
შენ გააკეთებ, ითამაშებ	თქვენ გააკეთებთ, ითამაშებთ
ის გააკეთებს, ითამაშებს	ისინი გააკეთებენ, ითამაშებენ

ᲧᲘᲓᲕᲐ, ᲝᲪᲜᲔᲑᲐ

ახლანდელი დრო Ներկա ժամանակ

მე ვყიდულობ, ვოცნებობ	ჩვენ ვყიდულობთ, ვოცნებობთ
შენ ყიდულობ, ოცნებობ	თქვენ ყიდულობთ, ოცნებობთ
ის ყიდულობს, ოცნებობს	ისინი ყიდულობენ, ოცნებობენ

წარსული დრო Անցյալ ժամանակ

მე ვიყიდე, ვიოცნებე	ჩვენ ვიყიდეთ, ვოცნებობდით
შენ იყიდე, იოცნებე	თქვენ იყიდეთ, ოცნებობდით
მან იყიდა, იოცნება	მათ იყიდეს, ოცნებობდნენ

მომავალი დრო Ապառնի ժամանակ

მე ვიყიდი ვიოცნებებ	ჩვენ ვიყიდით, ვიოცნებეთ
შენ იყიდი იოცნებებ	თქვენ იყიდით, იოცნებეთ
ის იყიდის იოცნებებს	ისინი იყიდიან, იოცნებეს

ᲓᲐᲦᲚᲐ

ახლანდელი დრო Ներկա ժամանակ

მე ვიღლები	ჩვენ ვიღლებით
შენ იღლები	თქვენ იღლებით
ის იღლება	ისინი იღლებიან

წარსული დრო Անցյալ ժամանակ

მე დავიღალე	ჩვენ დავიღალეთ
შენ დაიღალე	თქვენ დაიღალეთ
ის დაიღალა	ისინი დაიღალნენ

მომავალი დრო Ապառնի ժամանակ

მე დავიღლები	ჩვენ დავიღლებით
შენ დაიღლები	თქვენ დაიღლებით
ის დაიღლება	ისინი დაიღლებიან

გაცილება

ახლანდელი დრო Ներկա ժամանակ

მე ვაცილებ	ჩვენ ვაცილებთ
შენ აცილებ	თქვენ აცილებთ
ის აცილებს	ისინი აცილებენ

წარსული დრო Անցյալ ժամանակ

მე გავაცილე	ჩვენ გავაცილეთ
შენ გააცილე	თქვენ გააცილეთ
მან გააცილა	მათ გააცილეს

მომავალი დრო Ապառնի ժամանակ

მე გავაცილებ	ჩვენ გავაცილებთ
შენ გააცილებ	თქვენ გააცილებთ
ის გააცილებს	ისინი გააცილებენ

სვლა

ახლანდელი დრო Ներկա ժամանակ

მე მივდივარ, მოვდივარ	ჩვენ მივდივართ, მოვდივართ
შენ მიდიხარ, მოდიხარ	თქვენ მიდიხართ, მოდიხართ
ის მიდის, მოდის	ისინი მიდიან, მოდიან

წარსული დრო Անցյալ ժամանակ

მე მივედი, მოვედი	ჩვენ მივედით, მოვედით
შენ მიხვედი, მოხვედი	თქვენ მიხვედით, მოხვედით,
ის მივიდა, მოვიდა	ისინი მივიდნენ, მოვიდნენ

მომავალი დრო Ապառնի ժամանակ

მე მივალ, მოვალ	ჩვენ მივალთ, მოვალთ
შენ მიხვალ, მოხვალ	თქვენ მიხვალთ, მოხვალთ,
ის მივა, მოვა	ისინი მივლენ, მოვლენ

ՀԱՅԵՐԵՆ-ՎՐԱՑԵՐԵՆ ԶՐՈՒՑԱՐԱՆ
სომხურ-ქართული სასაუბრო

ՈՂՋՈՒՅՆ
მისალმება

Բարև /Ձեզ/	გამარჯობა/თ/!	*გამარჯობა/ბ/!*
Բարև /Ձեզ/	გაგიმარჯოს/თ/!	*გაგიმარჯოს/ბ/!*
Բարի լույս	დილა მშვიდობისა!	ჩბრև պատասխան/ *դիլա მշվիդობիսა!*
Բարի երեկո	საღამო მშვიდობისა!	*սաղամո მշվიդობիսա!*
Բարի գիշեր	ღამე მშვიდობისა!	*դամե მշվიդობիսа!*
Բարի գալուստ	კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება!	*կեթիլի իյոս թքվենի մոբրծանեբա!*
Ուրախ եմ Ձեզ տեսնելու համար	მიხარია, თქვენ რომ გხედავთ	*միխարիա, թքվեն րոմ գխեդավթ*
Ինչպե՞ս եք	როგორ ბრძანდებით?	*րոգոր բրծանդեբիթ?*
Շնորհակալ եմ, լավ,	გმადლობთ, კარგად,	*գմադլոբթ, կարգադ,*
Դո՞ւք	თქვენ?	*թքվեն?*
Ես նույնպես լավ եմ, շնորհակալություն	მეც კარგად ვარ, გმადლობთ	*մեց կարգադ վար, գմադլոբթ*
Ինչպե՞ս են քո	როგორ არის შენი	*րոգոր արիս շենի*
/Ձեր/ գործերը	/თქვენი/ საქმეები?	*/թքվենի/ սաքմեեբի?*
Շնորհակալություն, ոչինչ	გმადლობ, არაუშავს	*գմադլոբ, արա ուշավս*
Համեցեք ներս	მობრძანდით!	*մոբրծանդիթ*

Համեցե՛ք, նստե՛ք	դաձրժանդիտ!	*դաբրծանդիթ*
Հյուրասիրվե՛ք	ՁՈՈՐԵՐՅՈՏ!	*միիրթվիթ*
Թո՛ւյլ տվեք ողջունել	ՆՅԲԱ ՁՈԲՈԺԵՐ ՁՈԳԵՍԱԼՁՈՏ!	*նեբա միբոծեթ մոգեսալմոթ!*
Ողջույն	ՍԱԼԱՄԻ!	*սալամի!*
Ձեզ՝ լավագույն ցանկություններս	ՀՅՄԻ ՍԱՈՒԿԵԹԵՍՈ ՍՈՒՐՎԻԼԵԲԻ!	*չեմի սաուկեթեսո սուրվիլեբի!*
Ձեզ հաջողություն եմ մաղթում	ՍՈՒՐՎՅԵԲԹ ՁՈՍՈՒՐՎՅԵԲԹ ՓԱՐՁԱԹԵԲԱՍ!	*գիսուրվեբթ ժարմատեբաս!*
Ցտեսություն	ՆԱԽՅԱՄԴԻՍ!	*նախվամդիս!*
Ներեցե՛ք, ես պիտի գնամ	ՁԱՊԱԹՅՈՏ, ՁԵ ՈՒՆԴԱ ՓԱՅՈՂԵ!	*մապատիեթ, մե ունդա ժավիդե*
Մնաս/ք/ բարով	ՁՇՎՅՈՂՁՈԲՈՏ ԲՐԺԱՆԴԵԲՈԴԵ/Թ/!	*մշվիդոբիթ բրծանդեբոդե/թ/!*
Բարին ընդ Ձեզ	ԲԵԴՆԻԵՐԱԴ, ՆԱԽՅԱՄԴԻՍ!	*բեդնիերադ, նախվամդիս!*
Խաղաղություն Ձեզ	ՁՇՎՅՈՂՁԱ ԹՎԵՅԵԴԱՄ!	*մշվիդոբա քքվենդամի!*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

ՁԱԴԼՈՒԹՅՈՒՆ

Շնորհակալություն /Ձեզ/	ԳՁԱԴԼՈՒԹ/Ա/!	*գմադլոբ/թ/!*
Ձարժի	ԱՐԱՓԵՐՍ	*արափերս*
Մեծապես շնորհակալ եմ /Ձեզ/	ԴՈՂԱ ՁԱԴԼՈՒԹԵԼԻ ՅԱՐ ԹՎԵՅԵՆԻ	*դիդի մադլոբելի վար քքվենի*
Շատ շնորհակալություն	ԴՈՂԱԴ ԳՁԱԴԼՈՒԹ/Ա/	*դիդադ գմադլոբ/թ/*
բարի մաղթանքների համար	ԿԵԹԻԼԻ ՍՈՒՐՎԻԼԵԲԻՍԱԹՎԻՍ	*կեթիլի սուրվիլեբիսաթվիս*
օգնության համար	ԴԱԽՁԱՐԵԲԱՆԱՏՅՈՆ	*դախմարեբիսաթվիս*
հյուրընկալության համար	ՁԱՅՆԱՀԼՈՒԹԵԱՆԱՏՅՈՆ	*մասպինձլոբիսաթվիս*
ընդունելության համար	ՁԻՈՂԵԲԱՆԱՏՅՈՆ	*միղեբիսաթվիս*
ուշադրության համար	ՅՈՒՐԱԴՂԵԲԱՆԱՏՅՈՆ	*ղուրադղեբիսաթվիս*
շնորհավորանքի համար	ՁՈԼՈՑԱՆԱՏՅՈՆ	*միլոցվիսաթվիս*
խորհրդի համար	ՐՀԵՅԱՆԱՏՅՈՆ	*րչեվիսաթվիս*
ծառայության համար	ՆԱՄՍԱԽՈՒՐԱՆԱՏՅՈՆ	*սամսախուրիսաթվիս*
Ձարժի շնորհակալություն (հայտնել)	ՁԱԴԼՈՒԹԱԴ ԱՐ ՂԱՐՆ!	*մադլոբադ არ ღარს!*
Դուք շատ բարի եք գեղեցիկ եք	ԹՎԵՅԵՆ ԺԱԼԻԱՆ ԳՈՒԼԿԵԹԻԼԻ ԽԱՐԹ ԼԱՄԱԶԻ ԽԱՐԹ	*քքվենն ծալիան գուլկեթիլի խարթ լամազի խարթ*

ՆԵՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

ԲՈՂՈՇՆԻ ՄՈՒԴԱ

Ներեցե՛ք ինձ	ՁԱՊԱԹՅՈՏ!	*մապատիեթ!*
Ներողություն	ՈՒԿԱՑՐԱՎԱԴ!	*ուկացրավադ!*
Ներողություն եմ հայցում, որ..	ԲՈՂՈՇՆ ՅՈՒԴԱ, ՐՈՄ...	*բողոշն վիխդի, რომ...*
անհանգստացնում եմ	ԳԱՎՈՒՆԵՅԹ	*գաձուխեբթ*
ընդհատում եմ	ԳԱՎՅՅԵՏՈՆԵՅԹ	*գաձղվետիներթ*
չեմ կարող գալ	ՁԵ ՅԵՐ ՁՈՎԱԼ	*մե վեր մովալ*
Ներեցե՛ք, որ...	ՁԱՊԱԹՅՈՏ, ՐՈՄ...	*մապատիեթ, რომ...*
սպասեցրի	ՅԱՑՈՂՅՈՆԵՅԹ!	*գացդեվիներթ!*
գործից կտրեցի	ՍԱՀՁԵՆ ՁՈԳՎՅՅՏԵՅԹ!	*սաքմես մոգձղվետեթ!*
ընդհատեցի	ՐՈՄ ՇԵԳԱՎՅՅԵՏՈՆԵՅԹ!	*რომ შეგაწყვეტინეთ!*
խանգարեցի	ՐՈՄ ԽԵԼԻ ՇԵԳՈՀԱԼԵՅԹ!	*რომ ხელი შეგიშალეთ!*
ուշանալու համար	ԴԱԳՅՈԱՆԵԲԱՆԱՏՅՈՆ!	*დაგვიანებისათვის!*
Ներեցե՛ք, եթե կարելի է,...	ՁԱՊԱԹՅՈՏ, ԹՎ ՇԵՈՒԺԼԵԲԱ,	*მაპატიეთ, თუ შეიძლება,*
չէի ուզում	ԱՐ ՁՈՆԴՈԴԱ	*არ მინდოდა*
Ձեզ նեղացնել	ԹՎՅՅԵՆՈ ՓՅՅՆՈՆԵԲԱ!	* თქვენი ტკენინებია!*
ես մեղավոր չեմ	ՁԵ ԴԱՄՆԱՇԱՎԵ ԱՐԱ ՅԱՐ	*მე დამნაშავე არა ვარ*
ես մեղավոր եմ	ՁԵ ԴԱՄՆԱՇԱՎԵ ՅԱՐ	*მე დამნაშავე ვარ*
Ներեցեք, այս տեղը զբաղվա՞ծ է	ՁԱՊԱԹՅՈՏ, ԷՍ ԱԴԳՅԼԻ ԴԱԿԱՅԵԲՈՒԼԻԱ?	*მაპატიეთ, ეს ადგილი დაკავებულია?*

ԴԻՄԵԼԱՁԵՎ

ՁԻՄԱՐԹՅԱ

Ձե՛ռդ	ԹՎՅՅԵՆՈ ԱՂՁԱԹԵԲՈՒԼԵԲԱՎ!	*քքվենո աղմատեբուլեբավ!*
գերազանցություն	ԲԱԹՈՆՈ ՊՐԵԶԻԴԵՆՏՈ!	*բատոնո պրեզիդենտո!*
Պարո՛ն նախագահ	ՔԱԼԲԱԹՈՆԵԲՈ ԴԱ ԲԱԹՈՆԵԲՈ!	*քալբատոնեբո და բատոնեբո!*
Տիկնա՛յք և պարոնա՛յք	ԲԱԹՈՆՈ ՊՈԼԻՑԻԵԼՈ!	*բատոնո պոլիցիելո!*
Պարո՛ն ոստիկան	ԲԱԹՈՆՈ ՄԻՆԻՍՏՐՈ!	*բատոնո մինիստրո!*
Պարո՛ն նախարար	ԲԱԹՈՆՈ ԴՈՐԵՅԹՈՐՈ!	*բատոնո դիրեկտորո!*
Պարո՛ն տնօրեն	ԲԱԹՈՆՈ ՌԵՅԹՈՐՈ!	*բատոնո ռեքտորո!*
Պարո՛ն ռեկտոր	ԿՈԼԵԳԵԳԲՈ!	*კოლეგებო!*
Գործընկերնե՛ր	ՍԱՅՅԱՐԵԼՈ ԴԵԴԱ!	*სანყარელო დედა!*
Սիրելի՛ մայրիկ	ՍԱՅՅԱՐԵԼՈ ԺՁԱՈ!	*სანყარელო ძმაო!*
Սիրելի՛ եղբայր	ԳՈԳՈՆԵԲՈ!	*გოგონებო!*
Աղջիկնե՛ր	ՄԵԳՈԲԱՐՈ!	*მეგობარო!*
Բարեկա՛մ	ՄԵԳՈԲՐԵԲՈ!	*მეგობრებო!*
Բարեկամնե՛ր	ԱՄԽԱՆԱԳՈ!	*ამხანაგო!*
Ընկե՛ր		

Ընկերնե՛ր	ամեհանգյեր!	*ամխանագեբ!*
Եղբա՛յր	ժմա՛ռ!	*ծմա՛ռ!*
Եղբայրնե՛ր	ժմե՛ր!	*ծմե՛բ!*
Երեխանե՛ր	ծաղշյեր!	*բավշվեբ!*
Երիտասարդ	ախալգազրդագ!	*ախալգազրդավ!*
Զավա՛կս	շյոլ!	*շվիլ!*
Թանկագի՛նս	ֆեմո ժյորգասո!	*ֆեմո ծվիրփասո!*
Պատվելի՛ հյուրեր	պատոցեմշուլո ստումրեր!	*պատիվգեմուլո ստումրեբ!*
Թանկագի՛ն ուսանողներ	ժյորգասո ստուդենտեր!	*ծվիրփասո ստուդենտեբ!*
Պարո՛նա յք	պատոներ!	*բատոնեբ!*
Տիկի՛ն	ֆալբատոնո!	*քալբատոնո!*
Տիկնա՛յք	ֆալբատոներ!	*քալբատոնեբ!*
Քաղաքացի՛	մոֆալաֆե!	*մոքալաքե!*
Օրիո՛րդ	ֆալոշյոլ!	*քալիշվիլ!*
Ուշադրությո՛ւն	ֆուրադրեբա!	*ֆուրադրեբա!*
Զգուշացի՛ր	ֆրտեռլդ!	*ուփրթխիլդի!*
Հանգի՛ստ	ֆյնարադ!	*ծֆնարադ!*
Լռությո՛ւն	ֆումադ!	*ֆումադ!*

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ

գացնոնթա

Ի՞նչ է Ձեր անունը	ռա գֆյոա Շեն /ոֆյեն/?	*ռա գքվիա շեն /թքվեն/?*
Իմ անունն է...	մե մֆյոա... /ֆեմո սախելիա/	*մե մքվիա /ֆեմի սախելիա/*
Իմ ազգանունն է...	ֆեմո գյարոա...	*ֆեմի գվարիա*
Իմ հեռախոսի համարն է...	ֆեմո թելեֆ- ոնան նոմերոա...	*ֆեմի տելեփոնիս նոմերիա*
Թույլ տվեք ծանոթանալ Ձեզ (հետ)	ենբա մոնոժոթ գագեցնոթ	*ենբա միբոծեթ գագեցնոթ ...*
Ուրախ եմ, որ ծանոթացա Ձեզ (հետ)	մոխարուլո յար, ռոմ գագոցանոթ	*մոխարուլի վար, ռոմ գագիցանիթ*
Ծանոթացե՛ք, խնդրեմ...	գաոցանոթ, գյոմայյա	*գաիցանիթ, գեթաղվա*
սա իմ կինն է	էն ֆեմո ցոլոա	*էս ֆեմի ցոլիա*
սա իմ ամուսինն է	էն ֆեմո քմարոա	*էս ֆեմի քմարիա*
սա պարոն...	էն բատոնո...	*էս բատոնի...*
սա տիկին...	էն ֆալբատոնո...	*էս քալբատոնի...*
Թույլ տվեք Ձեզ ներկայացնել...	ենբա մոնոժոթ ֆարմոգոդգանոթ...	*ենբա միբոծեթ ծարմոգիդգիանոթ... ...*
իմ բարեկամին	ֆեմո մեգոբարո	*ֆեմի մեգոբարի*
իմ ընկերոջը	ֆեմո ամեհանգո	*ֆեմի ամխանագի*
իմ հայրիկին	ֆեմո մամա	*ֆեմի մամա*

Ինչպիսի՞ հանդիպում	ռոգորո Շեխվեդրա!	*ռոգորի շեխվեդրա!*
Քանի՞ տարեկան եք	ռամդենո ֆլոն եարտ?	*ռամդենի ծլիս խարթ?*
Քանի՞ տարեկան է...	ռամդենո ֆլոնսաա?	*ռամդենի ծլիսաա?*
Ձեր տղան	ոֆյենո ծոֆո	*թքվենի բիճի*
Ձեր դուստրը	ոֆյենո ֆալոշյոլո	*թքվենի քալիշվիլի*
Որտե՞ղ եք աշխատում	սադ մուշանոթ?	*սադ մուշաոբթ?*
Որտե՞ղ եք սովորում	սադ սֆավլոթ?	*սադ սծավլոբթ?*
Դուք խոսո՞ւմ եք...	ոֆյեն ղապարակոթ?...	*թքվեն լապարակոբթ?...*
հայերեն	սոմեռրադ	*սոմխուրադ*
վրացերեն	ֆարտուղադ	*քարթուլադ*
պարսկերեն	սպարսուղադ	*սպարսուլադ*
Դուք որտեղի՞ց /որտեղացի՞/ եք	ոֆյեն սաոդան /սադաուրի/ եարտ?	*թքվեն սաիդան /սադաուրի/ խարթ?*
Ինչո՞վ եք զբաղվում	ռա սաքմիանոթաս էծեվիթ?	*ռա սաքմիանոբաս էծեվիթ?*
Դուք ամուսնացա՞ծ եք /հարց՝ տղամարդուն/	ոֆյեն ցոլիանի եարտ?	*թքվեն ցոլիանի խարթ?*
Դուք ամուսնացա՞ծ եք /հարց՝ կնոջը/	ոֆյեն գատեռոյոլո եարտ?	*թքվեն գաթխովիլի խարթ?*
Ես ... տարեկան եմ	մե... ֆլոնսա յար	*մե... ծլիսա վար*
Ես ամուրի եմ (պտսխ. է տղամարդը)	մե ուցոլո յար	*մե ուցոլո վար*
Ես ամուսնացած չեմ (պտսխ. է կինը)	մե գատեռոյոլո արա յար	*մե գաթխովիլի արա վար*
Ես ամուսնալուծված եմ	մե գանֆորֆոնեբոլո յար	*մե գանքործիներբուլի վար*
Ուզում եմ Ձեզ ծանոթացնել...	մնյրն գագացնոթ ֆեմո...	*մսուրս գագացնոթ ֆեմի*
ամուսնուս /կնոջս/ հետ	ֆմարո /ցոլա/	*քմարի /ցոլի/*
հայրիկիս /մայրիկիս/ հետ	մամա /դեդա/	*մամա /դեդա/*
Ես ունեմ ...	մե մյաղն...	*մե միավս*
երկու երեխա	որո շյոլո	*օրի շվիլի*
մեկ տղա	երոո յաֆո	*էրթի վաժի*
մեկ աղջիկ	երոո գոգո	*էրթի գոգո*
Ես գործարար /ուսանող/ եմ	մե ծոֆնեսմենո /ստուդենտ/ յար	*մե բիզնեսմենի /ստուդենտի/ վար*
Ես տնտեսուհի եմ	մե դոասաեռլոնս յար	*մե դիասախլիսի վար*
Ես երևանցի	մե երևանելո	*մե էրեվնելի*
Ես ֆրանսիացի եմ	մե ֆրանգա յար	*մե ֆրանգի վար*
Ես ծնվել եմ ...	մե դաոծադեղ...	*մե դավիբադե...*
բնակվում եմ...	մե ցնոթոռոմ...	*մե վցխովրոբ*

Բառացանկ

Ազգ	էրի	*էրի*
Ազգանուն	գվարո	*գվարի*
Ազգություն	էրովցեբա	*էրովմեբա*
Ամուսնություն	դաքորոծիցեբա	*դաքորոծիմեբա*
Ամուսնալուծություն	գանքորոծիցեբա	*գանքորոծիմեբա*
Այցեքարտ	սացոնիտո ბարատո	*սավիզիտո բարաթի*
Անուն	სახელი	*սախելի*
Աշխատանք	შრომა /სამუშაო/	*շրոմա /սամուշաո/*
Գործ	საქმე	*սաքմե*
Ընկեր	ამხანაგი	*ամխանագի*
Ընկերություն	ამხანაგობა	*ամխանագոբա*
Ընտանիք	ოჯახი	*օջախի*
Ծանոթ	ნაცნობი	*նացնոբի*
Ծանոթանալ	გაცნობა	*գացնոբա*
Ծանոթություն	ნაცნობობა	*նացնոբոբա*
Հասցե	მისამართი	*միսամարթի*
Մասնագիտություն	სპეციალობა	*սպեցիալոբա*

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ
შეხვედრა

Ողջույն	სალამი!	*սալամի!*
Ի՞նչ լավ է՝ քեզ	რა კარგია,	*րա կարգիա*
հանդիպեցի	რომ შეგხვდი!	*րոմ շեգխվդի!*
Ես գործուղման մեջ էի	მივლინებაში ვიყავი	*միվլինեբաշի վիդավի*
Ինչպե՞ս են	როგორაა შენი	*րոգորաա շենի*
գործերդ	საქმეები?	*սաքմեեբի?*
Շնորհակալ եմ,	მადლობელი ვარ,	*մադլոբելի վար,*
շատ լավ	ძალიან კარგად	*ծալիան կարգադ*
Ի՞նչ նոր բան կա	რა არის ახალი?	*րա արիս ախալի?*
Ուզում եմ քեզ	მინდა შენთან	*մինդա շենթան*
մոտ գալ	მოვიდე	*մովիդե*
Ուրախ կլինեմ,	მოხარული ვიქნები,	*մոխարուլի վիքնեբի,*
ե՞րբ կգաս	როდის მოხვალ?	*րոդիս մոխվալ?*
Կգամ ժամը յոթին	მოვალ შვიდ საათზე	*մովալ շվիդ սաաթզե*
Բարի, սպասում եմ քեզ	კეთილი, გელოდები	*կեթիլի, գելոդեբի*

ՀՐԱԺԵՇՏ
გამომშვიდობება

Ցտեսություն	ნახვამდის!	*նախվամդիս*
Մնա՛ք բարով	მშვიდობით!	*մշվիդոբիթ*
Մինչև վաղը	ხვალამდე!	*խվալամդե*
Ես պետք է գնամ	მე უნდა წავიდე	*մե ունդա ծավիդե*
Հուսով եմ՝	იმედი მაქვს,	*իմեդի մաքվս,*
կիանդիպենք	შევხვდებით	*շեվխվդեբիթ*
Թո՛ւյլ տվեք ուղեկցել Ձեզ	ნება მიბოძეთ,	*ներա միբոծեթ,*
	გაგაცილოთ	*գագացիլոթ*
Հաջողություն եմ մաղթում	წარმატებას გისურვებთ	*ծարմատեբաս գիսուրվեբթ*
Բարին ընդ Ձեզ	გისურვებთ	*գիսուրվեբթ*
	ყველაფერ კარგს!	*ղվելափեր կարգս!*
Բարի՛ ճանապարհ	კეთილი მგზავრობა!	*կեթիլի մգզավրոբա!*
Ողջույններս հաղորդիր...	სალამი გადაეცი	*սալամի գադաեցի...*
տիկնոջդ	შენს ცოლს	*շենս ցոլս*
ամուսնուդ	შენს ქმარს	*շենս քմարս*
ընտանիքիդ	შენს ოჯახობას	*շենս օջախոբաս*
ծնողներիդ	შენს შობლებს	*շենս մշոբլեբս*
Դե՛, ես գնացի	აბა, მე წავედი!	*աբա, մե ծավեդի!*
Այցելե՛ք մեզ	გამოიარეთ!	*գամոիարեթ!*

ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ
შთაბეჭდილება

Անզուգակա՞ն է	შეუდარებელია!	*շեուդարեբելիա!*
Անհավատալի՞ է	დაუჯერებელია	*դաուջերեբելիա!*
Երջանկություն է	ბედნიერებაა!	*բեդնիերեբաա!*
Դա մեծ հաջողություն է	ეგ დიდი წარმატებაა!	*էգ դիդի ծարմատեբաա!*
Ի՞նչ գեղեցիկ է	რა ლამაზია!	*րա լամազիա!*
Ինչպիսի՞ գեղեցկուհի	რა ლამაზი ქალია!	*րա լամազի քալիա!*
Ի՞նչ հրաշալի	რა მშვენიერი	*րա մշվենիերի*
բնություն է	ბუნებაა!	*բուներաա!*
Ի՞նչ հետաքրքիր է	რა საინტერესოა!	*րա սաինտերեսոա!*
Ի՞նչ հիանալի է	რა შესანიშნავია!	*րա շեսանիշնավիա!*
Ճանձրալի է	მოსაწყენია	*մոսածդենիա*
Սոսկալի՞ է	საშინელია!	*սաշինելիա!*
Սքանչելի՞ է	მშვენიერია!	*մշվենիերիա!*
Տարօրինակ է	უცნაურია!	*ուցնաուրիա!*
Տգեղ է	უშნოა!	*ուշնոա!*
Ցնցող է	შეშაძრწუნებელია!	*շեմաձրծուներելիա!*
Փառահե՛ղ է	დიდებულია!	*դիդեբուլիա!*

ԺԱՄԱՆՈՒՄ. ՄԵԿՆՈՒՄ
ՀԱՄՈՍՅԼԱ: ՎԱՆՅԼԱ

Որտե՞ղ է տոմսարկղը	Նաբ արան ծոլյոթյան սալարո?	*սադ արիս բիլեթբիս սալարո?*
Ո՞ր ժամին է հաշվառումը	Ռոմելյ սաաթզեա ռեգիստրացիա?	*ռոմել սաաթզեա ռեգիստրացիա?*
Որտե՞ղ են հանձնում ուղեբեռը	Նաբ ածարեցեն ծարգն?	*սադ աբարեբեն բարգս ?*
Որտե՞ղ կարելի է դրամը փոխանակել	Նաբ Ռեոմլեցա դրաման գացլա?	*սադ շեհձլեբա դրամիս գացվլա?*
Կրկնե՛ք, խնդրում եմ	գաումեորեթ, գոնոցոտ	*գաիմեորեթ, գթխովթ*
Որտե՞ղ է սպասասրահը	Նաբ արան մոսացդելը դարբազի?	*սադ արիս մոսացդելի դարբազի?*
Ո՞ր ժամին	Ռոմելյ սաաթզե?	*ռոմել սաաթզե?*
Քանի՞ կանգառ է	Ռամդենը գաչերեբաա?	*ռամդենի գաչերեբաա?*
Բավական հեռու է	Սաքմաոդ Ռորն արան	*սակմառդ շորս արիս*
Դուք Երևա՞ն եք թռչում	Ռոմելյ սաաթզեն էրեվանշի?	*ռոմել սաաթզեն էրեվանշի*
Ե՞րբ կթռչի ինքնաթիռը	Ռոդան գաֆրոնդեբա թվիթմփրինավի?	*ռոդիս գափրինդեբա թվիթմփրինավի?*
Հարկադրված վայրէջք	Ռոդան գաֆրոնդեբա թվիթմփրինավի?	*ռոդիս գափրինդեբա թվիթմփրինավի?*
Ես Ռուսաստանի քաղաքացի եմ	�улեբաթ դաչդոմա	*իձուլեբիթի դաջդոմա*
Ես մեկնում եմ Ֆրանսիա	Մե Ռուսեթան	*մե ռուսեթիս*
Ես կորցրել եմ իմ ուղեբեռը	Մոքալաքե վար	*մոքալաքե վար*
Ես ուզում եմ...	Մե մեկնիվար	*մե միվդիվար*
Ես բողոքում եմ	Սաֆրանգեթշի	*սափրանգեթշի*
Մշտական բնակության վայր	Մե դավկարգե չեմի բարգի	*մե դավկարգե չեմի բարգի*
Ուզում եմ տաքսի պատվիրել	Ծարգո	*մինդա*
Ահա իմ անձնագիրը	Մոնդա	*պրոտեստս վացխադեբ*
Սա իմ տեղն է	Պրոտեստն ցաչեադեբ	*մուդմիվի սացխովրեբելի*
Մենք շտապում ենք	Մուդմոցո սաչեոցրեբելո	*ադգիլի*
Տվե՛ք Մոսկվայի տոմս	Ադգիլան	*տաքսիս շեկվեթա մինդա*
Մեկ ժամ ուշացումով	Տաքսիան շեկվեթա մոնդա	*աի չեմի պասպորտի*
Թռիչքի ժամանակը	Աո ՀՊՀ պասպորտ	*էս ադգիլի չեմիա*
Մեկնումի ժամանակը	Էն ադգիլան ՀՊՀ-ա	*չվեն գվեչքարեբա*
Տոմսերի հաշվառում	Ռեգիստրացիան	*մոմեցիթ բիլեթի*
	Մոմեցոթ բիլեթոթ	*մոսկովամդե*
	Մոսկովամդե	*էրթի սաաթիս*
	Էրթո սաաթան	*դագվիանեբիթ*
	Դագվիանեբոթ	*փրենիս դրո*
	Ֆրենան դրո	*գասվլիս դրո*
	Գասվլան դրո	*բիլեթբիս*
	Բիլեթբան	*ռեգիստրացիա*

Չվերթը հետաձգվում է	Ռեյսը հետաձգվում է	*ռեիսի շեչերդեբա*
Ուղեբեռի ընդունում /հանձնում/	Ծարգան մոլեցա /հանձարեցա/	*բարգիս միղեբա /չաբարեբա/*
Ձեռքի ուղեբեռ	Ելան ծարգո	*խելիս բարգի*
Ուղիղ չվերթ	Անմարդ ռեյս	*պիրդապիրի ռեիսի*
Չվերթ համար...	Ռեյսի նոմերը	*ռեիսի նոմերի...*
Լրացուցիչ տեղեկություններ	Դամատեբոթ	*դամատեբիթի*
Ներգաղթի ծառայություն	Ինֆորմացիա	*ինֆորմացիա*
Ինքնաթիռի վայրէջք	Սամիգրացիոն	*սամիգրացիո*
	Սամսախուրը	*սամսախուրի*
Նստելու կտրոն	Տրանսֆերանգան	*թվիթմփրինավիս*
Փրկարարական բաճկոն	Դաչդոմա	*դաջդոմա*
Ձծխել	Հանդոման ֆալոնը	*չասխդոմիս տալոնի*
Ձծխող /ծխող/	Սաշելը ջոլետը	*սաշվելի ժիլետի*
	Նու մոսցեվթ!	*նու մոսծեվթ!*
Ավելի /պակաս/ քաշ	Արամաշեվելը /թամ-	*արամծեվելի /թամ-*
	Բաչոն մաշեվելը/	*բաքոս մծեվելի/*
Անձնական իրեր	Ծոդմետը /նակլը/	*զեդմետի /նակլի/ ծոնա*
Երկաթուղային կայարան	Վոնա	
Գնացքը մեկնում է...	Ծարադա նոցոնեբա	*պիրադի նիվքեբի*
Ճեպընթաց գնացք	Ռկոնգեն սաղգուրը	*ռկինգգիս սադգուրի*
Տաքսիների կայան	Մատարեբելը գադան	*մատարեբելի գադիս*
Սահմանի վրա	Ռիչարը մատարեբելը	*չքարի մատարեբելի*
Ավտոբուսով	Տաքսիան մոմեցոմը	*տաքսեբիս սադգոմի*
Տաքսիով	Սաղզվարգե	*սազդվարգե*
Տուրք դնել /վճարել /	Ավտոբուսիթ	*ավտոբուսիթ*
	Տաքսիթ	*տաքսիթ*
Մասնավոր հրավեր	Բաչան դաղեբա	*բաժիս դադեբա*
Ուզում եմ դիմել	/գաղախդա/	*/գադախդա/*
հյուպատոսին	Կերժո մոմեցեցա	*կերծո մոծվեվա*
Ուղեբեռի փաթեթավորում	Մոնդա մոցմարտոս	*մինդա միվմարթո*
Գործուղման վկայական	Կոնսուլը	*կոնսուլս*
Գործուղման ծախսեր	Ծարգան Ռեֆունդա	*բարգիս շեփուլվա*
Կնիք դնել	Մոցլոնեբան մոմեցոնեբա	*միվլինեբիս մոծմոբա*
	Մոցլոնեբան խարջեբա	*միվլինեբիս խարջեբի*
	Ծեֆդան դանմա	*բեճոիս դասմա*

Բառացանկ

Անձնագիր	Պասպորտը	*պասպորտի*
Ավտոկայան	Ավտոսադգուրը	*ավտոսադգուրի*
Արագություն	ՍաՀՀարեց	*սիչքարե*
Արձակուրդ	Ռեֆունդա	*շվեբուլեբա*
Բարձրանալ	Ամոսվլա	*ամոսվլա*

Բարձրություն	სიმაღლე	*სიმაღლე*
Բեռնակիր	შებარგული	*მხარგული*
Գործուղում	მივლინება	*მივლინება*
Դեպի աջ	მარჯვნივ	*მარჯვნივ*
Դեպի ձախ	მარცხნივ	*მარცხნივ*
Դեսպան	ელჩი	*ელჩი*
Դեսպանատուն	საელჩო	*საელჩო*
Ելք	გასასვლელი	*გასასვლელი*
Երթուղային	სამარშრუტო	*სამარშრუტო*
Երթուղի	მარშრუტი	*მარშრუტი*
Զուգարան	საპირფარეშო	*საპირფარეშო*
Թռիչք	აფრენა	*აფრენა*
Ժամանում	ჩამოსვლა	*ჩამოსვლა*
Ինքնաթիռ	თვითმფრინავი	*თვითმფრინავი*
Իրեր	ნივთები	*ნივთები*
Կայարան	სადგური	*სადგური*
Կառամատույց	პერონი//ბაქანი	*პერონი // ბაქანი*
Կրպակ	კიოსკი	*კიოსკი*
Հայտարարագիր	დეკლარაცია	*დეკლარაცია*
Հայրանուն	მამის სახელი	*მამის სახელი*
Հաշվառում	აღრიცხვა	*აღრიცხვა*
Հասցե	მისამართი	*მისამართი*
Հետաձգում	გადადება	*გადადება*
Հետիոտն	ქვეითი	*ქვეითი*
Հյուպատոս	კონსული	*კონსული*
Հյուպատոսարան	საკონსულო	*საკონსული*
Ճամպրուկ	ჩემოდანი	*ჩემოდანი*
Ճանապարհ	გზა	*გზა*
Մաքսային զննում	საბაჟო დათვალიერება	*საბაჟო დათვალიერება*
Մաքսատուն	საბაჟო	*საბაჟო*
Մեկնում	გამგზავრება	*გამგზავრება*
Միջազգային	საერთაშორისო	*საერთაშორისო*
Միջքաղաքային	საქალაქთაშორისო	*საქალაქთაშორისო*
Մոտակա	ახლომდებარე	*ახლომდებარე*
Մուտք	შესასვლელი	*შესასვლელი*
Նավ	გემი	*გემი*
Նավահանգիստ	ნავსადგური	*ნავსადგური*
Շարժասանդուղք	ესკალატორი	*ესკალატორი*
Շենք	შენობა	*შენობა*
Ոստիկան	პოლიციელი	*პოლიციელი*
Ոստիկանություն	პოლიცია	*პოლიცია*
Չվացուցակ	განრიგი	*განრიგი*
Չվերթ	რეისი	*რეისი*
Պահասենյակ	შემნახველი საკანი	*შემნახველი სალანი*
Պայուսակ	ჩანთა	*ჩანთა*

Պետ	უფროსი	*უფროსი*
Պիտակ	საჭდე	*საჭდე*
Պողոտա	გამზირი	*გამზირი*
Սպասասրահ	მოსაცდელი დარბაზი	*მოსაცდელი დარბაზი*
Ստորագրել	ხელის მოწერა	*ხელის მოწერა*
Ստորագրություն	ხელმოწერა	*ხელმოწერა*
Վայրէջք	დაჯდომა	*დაჯდომა*
Վարորդ	მძღოლი	*მძღოლი*
Տարադրամ	ვალუტა	*ვალუტა*
Տեղեկատու բյուրո	ცნობათა ბიურო	*ცნობათა ბიურო*
Տեսարժան	ღირსშესანიშნავი	*ღირსშესანიშნავი*
վայրեր	ადგილები	*ადგილების*
Տոմս	ბილეთი	*ბილეთი*
Տուրք	ბაჟი	*ბაჟი*
Ուղեկցորդուհի	სტიუარდესა	*სტიუარდესა*
Ուղևոր	მგზავრი	*მგზავრი*
Քաղաք	ქალაქი	*ქალაქი*
Քարտեզ	რუკა	*რუკა*
Օդանավակայան	აეროპორტი	*აეროპორტი*
Օդաչու	მფრინავი	*მფრინავი*
Օրապահիկ	*დღიური ულუფა*	*დღიური ულუფა*
Օրենք	კანონი	*კანონი*

ԵՐԹՈՒՂԱՅԻՆ ՏԱՔՍԻ. ՏԱՔՍԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Սամարշրուտո տաքսի: տաքսիի მომსახურება

Ասացե՛ք, խնդրեմ, որտե՞ղ է տաքսիների կանգառը	მითხარით, გეთაყვა, სად არის ტაქსის სადგომი?	*მიხარიხ, გეთაყვა, სად არის ტაქსის სადგომი?*
Դուք ազա՞տ եք	თქვენ თავისუფალი ხართ?	*ბქვენ თავისუფალი ხარ?*
Մեքենան ազա՞տ է	მანქანა თავისუფალია?	*მანქანა თავისუ-ფალია?*
Այո՛	დიახ!	*დიახ!*
Տարե՛ք ինձ, խնդրեմ...	წამიყვანეთ, გეთაყვა,	*ჭამიყვანეთ, გეთა,*
օդակայան	აეროპორტში	*აეროპორტის*
ավտոկայան	ავტოსადგურში	*ავტოსადგურის*
«Երևան» հյուրանոց	სასტუმრო "ერევანში"	*სასტუმრო „ერევანის"*
պետական	სახელმწიფო	*სახელმწიფო*
համալսարան	უნივერსიტეტში	*უნივერსიტეტის*
Վրաստանի	საქართველოს	*საქართველოს*
դեսպանատուն	საელჩოში	
գրողների միություն	მწერალთა კავშირში	*მწერალთა კავშირის*

քաղաքի կենտրոն	ՀԱԼԱՔԻՍ ՑԵՆՏՐՈՆ	*քալաքիս ցենտրշի*
այս հասցեով	ԱՄ ՄԱՍԱՄԱՐԹՈՒՄ	*ամ միսամարթզե*
Շտապում եմ...	ՄԵՆՔԱՐԵՐԱ...	*մեչքարերբա...*
արագ, խնդրում եմ	ՍՓՐԱՓԱԴ, ԳԲԽՈՎԲ	*սծրափադ, գբխովբ*
Չեմ շտապում ...	ԱՐ ՄԵՆՔԱՐԵՐԱ,	*ար մեչքարերբա...*
դանդաղ, խնդրում եմ	ՆԵԼԱ, ԳՈՏՈՎՈՏ	*նելա, գբխովբ*
Ինչքա՞ն պիտի վճարեմ	ՐԱՄԴԵՆԻ ՈՒՆԴԱ	*րամդենի ունդա*
	ԳԱԴԱԳԻԽԱԴՈԹ?	*գադագիխադոթ?*
Սպասե՛ք ինձ, խնդրեմ...	ՄՈՄԻՑԱԴԵՐ, ԳՅՈՏԱՅՅԱ..	*մոմիցադեբ, գեբաղվա...*
մի քանի րոպե	ՐԱՄԴԵՆԻՄԵ ՖՈՏՈ	*րամդենիմե ֆոտի*
«Արմենիայի» առաջ	"ԱՐՄԵՆԻԱՅ" ԾԻՆ	*,,արմենիաս" ծին*
ժամը երեքին	ՍԱՄ ՍԱԱԹԶԵ	*սամ սաաթզե*
մինչև ժամը մեկը	ԱՌԱՋԻՆ ՍԱԱԹԱՄԴԵ	*պիրվել սաաթամդե*

Բառացանկ

Աջ	ՄԱՐՋՎՆԻՎ	*մարջվնիվ*
Աջից	ՄԱՐՋՎՆԻԴԱՆ	*մարջվնիդան*
Անկյուն	ԿՅՈՒԹԵ	*կյութե*
Անկյունում	ԿՅՈՒԹԵՇԻ	*կյութեշի*
Արագ	ՍՓՐԱՓԱԴ	*սծրափադ*
Դանդաղ	ՆԵԼԱ	*նելա*
Դեսպանատուն	ՍԱԼՀՈ	*սալհո*
Ելք	ԳԱՄՈՍՎԼԱ	*գամոսվլա*
Երթուղային տաքսի	ՍԱՄԱՐՇՐՈՒՏՈ ՏԱՔՍԻ	*սամարշրուտո տաքսի*
Ժամանակին	ԴՐՈՒՆԼԱԴ	*դրոնլադ*
Կանգառ	ԳԱՀԵՐԵԲԱ	*գահերեբա*
Կայան	ՍԱԴԳՈՄԻ	*սադգոմի*
Կայարան	ՍԱԴԳՈՒՐԻ	*սադգուրի*
Հեռու	ՇՈՐՍ	*շորս*
Հետիոտն	ՓԵԽԻԲ ՄՈՍԻԱՐՈՒԼԵ	*փեխիբ մոսիարուլե*
Հյուրանոց	ՍԱՍՏՈՒՄՐՈ	*սաստումրո*
Չախ	ՄԱՐՑԽՆԻՎ	*մարցխնիվ*
Չախից	ՄԱՐՑԽՆԻԴԱՆ	*մարցխնիդան*
Մայրուղի	ԳԱՄԶԻՐԻ	*գամզիրի*
ճանապարհը կորցնել	ԳԶԻՍ ԴԱԲՆԵՎԱ	*գզիս դաբնեվա*
Մոտիկ	ԱԽԼՈՍ	*ախլոս*
Մուտք	ՇԵՄՈՍՎԼԱ	*շեմոսվլա*
Փողոց	ՔՈՒՂԱ	*քուչա*
Տաքսի	ՏԱՔՍԻ	*տաքսի*
Տրամվայ	ՏՐԱՄՎԱՅ	*տրամվաի*
Տրոլեյբուս	ՏՐՈԼԵԻԲՈՒՍ	*տրոլեիբուսի*
Ուղիղ	ՊԻՐԴԱՊԻՐ	*պիրդապիր*
Փողոց	ՔՈՒՂԱ	*քուչա*

ՀՅՈՒՐԱՆՈՑՈՒՄ

Նաստյուշիում

Որտե՞ղ է գտնվում	ՍԱԴ ՄԴԵԲԱՐԵՈՒՄ	*սադ մդեբարեոբս*
«Նաիրի» հյուրանոցը	ՆԱՍՏՅՈՒՇԻՈՒ ՆԱՀԻՐ ?	*սաստյուշիու նահիր?*
Խնդրում եմ՝ հյուրանոցը	ԳՈՏՈՎՈՏ, ՆԱՍՏՅՈՒՇԻՈՒ	*գոտովոտ, նաստյուշիու*
մոտ լինի ...	ԱԽԼՈՍ ԻՅՈՍ...	*ախլոս իյոս...*
ազգային ակադեմիային	ԵՐՈՎՆՈՒԼ	*երովնուլ*
	ԱԿԱԴԵՄԻԱՍԲԱՆ	*ակադեմիասբան*
քաղաքի կենտրոնին	ՀԱԼԱՔԻՍ ՑԵՆՏՐԱՆ	*հալաքիս ցենտրան*
պետական	ՍԱԽԵԼՄԾԻՓՈ	*սախելմծիփո*
պատկերասրահին	ԳԱԼԵՐԵԱՍԲԱՆ	*գալերեասբան*
պետական	ՍԱԽԵԼՄԾԻՓՈ	*սախելմծիփո*
համալսարանին	ՈՒՆԻՎԵՐՍԻՏԵՏԲԱՆ	*ունիվերսիտետբան*
Թումանյանի տուն-	ԹՈՒՄԱՆԻԱՆԻՍ ՍԱԽԼ-	*թումանիանիս սախլ-*
բանգարանին	ՄՈՒԶԵՈՒՄԲԱՆ	*մուզեումբան*
Ազատ տեղ	ԳԱՔՎԲ ԲԱՎԻՍՈՒՓԱԼԻ	*գաքվբ բավիսուփալի*
ունե՞ք	ԱԴԳԻԼԻ?	*ադգիլի?*
Այո , ազատ տեղ կա	ԴԻԱԽ, ԱՐԱՍ	*դիախ, արիս բավի-*
	ԹԱՅԱՆՈՒՓԱԼԻ ԱԴԳԻԼԻ	*սուփալի ադգիլի*
Տվե՛ք ինձ մեկ սենյակ	ՄՈՄԵՑԻԹ ԵՐԹՈ ՕԹԱԽԻ	*մոմեցիթ երթի օթախի*
երրորդ հարկում	ՄԵՍԱՄԵ ՍԱՐԹՈՒԼԶԵ	*մեսամե սարթուլզե*
Ինչքա՞ն ժամանակով	ՐԱ ՎԱԴԻԹ?	*րա վադիթ?*
Մնալու եմ երկու օր	ԴԱՎՐԻՉԵԲԻ ՕՐԻ ԴՈՂԵ	*դավրչեբի օրի դողե*
Հիմա՞ վճարեմ,	ԱԽԼԱ ՈՒՆԴԱ	*ախլա ունդա*
	ԳԱԴԱՎԻԽԱԴՈ,	*գադավիխադո,*
քե՞ մեկնելուց առաջ	ԹՈՒ ԱՄԳԶԱՎՐԵԲԻՍԱՍ?	*թու ամգզավրեբիսաս?*
Ունե՞ք համար ավելի...	ԳԱՔՎԲ ՈՆՄԵՐԻ ՈՒՓՐՈ	*գաքվբ ոնմերի ուփրո*
հարմարավետ	ՄՈԽԵՐԽԵԲԵԼԻ	*մոխերխեբելի*
էժան	ԻԱՓԻ	*իափի*
լավը	ՈՒԿԵԲԵՍԻ Ա ՈՒՆԴԱ ԳԱԴԱ	*ուկեբեսի ա ունդա գադա*
հանգիստ	ԾՂՆԱՐԻ?	*ծղնարի?*
Հագուստի խոզանակ	ՏԱՆՍԱՑՄԼԻՍ ՋԱԳՐԻՍԻ	*տանսացմլիս ջագրիսի*
Անկողինը գցել	ԼՈԳԻՆԻՍ ԳԱՇԼԱ	*լոգինիս գաշլա*
Խնդրում եմ՝ շալվարս	ԳԲԽՈՎԲ,	*գբխովբ,*
արդուկեք	ՇԱՐՎԱԼԻ ԳԱՄԻՈՒԲՈՎՈԲ	*շարվալի գամիուբովոբ*
Մեկտեղանոց	ԷՐԹՍԱԾՈՂԻԱՆԻ	*էրթսածոլիանի*
Երկտեղանոց համար	ՕՐՍԱԾՈՂԻԱՆԻ ՈՆՄԵՐԻ	*օրսածոլիանի ոնմերի*
Ես ուզում եմ երկարացնել	ՄԻՆԴԱ ԳԱՎԱԳՐԱԾԵԼՈ	*մինդա գավագրածելո*
Ես մեկնում եմ	ՄԵ ՄԻՎՈՒԻՎԱՐ	*մե միվորիվար*
այսօր /վաղը/	ԴՂԵՍ /ԽՎԱԼ/	*դղես /խվալ/*
մի շաբաթ հետո	ԷՐԹԻ ԿՎԻՐԻՍ ՇԵՄԴԵԳ	*էրթի կվիրիս շեմդեգ*
մինչև ուրբաթ	ՊԱՐԱՍԿԵՎԱՄԴԵ	*պարասկեվամդե*
Ինձ դուր է գալիս	ՄՈՄԾՈՆՍ	*մոմծոնս*
Ինձ դուր չի գալիս	ԱՐ ՄՈՄՇՈՆՍ	*ար մոմծոնս*

Տաք ջուր չկա	ცხელი წყალი არ არის	*ցխելի ծղալի ար արիս*
Հեռուստացույցը	ტელევიზორი	*տելեվիզորի*
չի աշխատում	არ მუშაობს	*ար մուշառբս*
Ցիրկիզվող պահարան	სეიფი	*սեիփի*
Հինգաստղանի	ხუთვარსკვლავიანი	*խութվարսկվլա-*
հյուրանոց	სასტუმრო	*վիանի սաստումրո*
Ճամպրուկային	საჩემოდნო	*սաչեմոդնո*
տրամադրություն	განწყობილება	*գանծղոբիլեբա*
Ազատ սենյակ չկա	თავისუფალი	*թավիսուփալի*
	ოთახი არ არის	*օթախի ար արիս*
Արթնացրե՞ք ինձ	გამაღვიძეთ	*գամաղվիծեթ*
ժամը 8-ին	რვა საათზე	*րվա սաաթզե*
Ընդունե՞ք տաքսու	მიიღეთ ტაქსის	*միիղեթ տաքսիս*
պատվեր	შეკვეთა!	*շեկվեթա*

Բառացանկ

Այսօր	დღეს	*դդես*
Արթնացնել	გაღვიძება	*գաղվիծեբա*
Բանալի	გასაღები	*գասաղեբի*
Բեռնատար	სატვირთო	*սատվիրթո*
Գրանցում	რეგისტრაცია	*ռեգիստրացիա*
Էլեկտրական արդուկ	ელექტროუთო	*էլեքտրոութո*
Ընթրիք	ვახშამი	*վախշամի*
Լոգարան	აბაზანა	*աբազանա*
Հայելի	სარკე	*սարկե*
Հավաքարար	დამლაგებელი	*դամլագեբելի*
Հարկ	სართული	*սարթուլի*
Հեռախոս	ტელეფონი	*տելեփոնի*
Հեռուստացույց	ტელევიზორი	*տելեվիզորի*
Հյուրանոց	სასტუმრო	*սաստումրո*
Ճաշ	სადილი	*սադիլի*
Մահճակալ	საწოლი	*սաժոլի*
Նախաճաշ	საუზმე	*սաուզմե*
Նախասրահ	ვესტიბიული	*վեստիբիուլի*
Սառը	ცივი	*ցիվի*
Սառնարան	მაცივარი	*մացիվարի*
Սպիտակեղեն	თეთრეული	*թեթրեուլի*
Սրբիչ	პირსახოცი	*պիրսախոցի*
Վաղը	ხვალ	*խվալ*
Վերելակ	ლიფტი	*լիփտի*
Վճարել	ფულის გადახდა	*փուլիս գադախդա*
Սառը ջուր	ცივი წყალი	*ցիվի ծղալի*
Տեղեկատու	ცნობარი	*ցնոբարի*

Ցնցուղ	შხაპი	*շխապի*
Քարտ	ბლანკი	*բլանկի*
Օդափոխիչ	ვენტილატორი	*վենտիլատորի*

ՌԵՍՏՈՐԱՆՈՒՄ
რესტორანში

Ես շատ քաղցած եմ	მე ძალიან მშია	*մե ծալիան մշիա*
Մենք շատ քաղցած ենք	ჩვენ ძალიან გვშია	*չվեն ծալիան գվշիա*
Ձեր հյուրանոցում	თქვენს სასტუმროში	*թքվենս սաստումրոշի*
ռեստորան կա՞	რესტორანი არის	*ռեստորանի արիս?*
Ռեստորանում ե՞րբ	რესტორანში როდის	*ռեստորանշի րոդիս*
կարող ենք նախաճաշել	შეგვიძლია ვისაუზმოთ	*շեգվիծլիա վիսաուզմոթ?*
/ճաշել, ընթրել/	/ვისადილოთ,	*/վիսադիլոթ,*
	ვივახშმოთ/?	*վիվախշմոթ/?*
Ժամը քանիսի՞ն է	რომელ საათზე	*րոմել սաաթզե*
բացվում /փակվում/	იღება /იკეტება/?	*իղեբա /իկետեբա/?*
Ձեզ հրավիրում	გეპატიჟებით	*գեպատիժեբիթ*
եմ ռեստորան	რესტორანში	*ռեստորանշի*
Սեղանը ազա՞տ է	მაგიდა თავისუფალია?	*մագիդա թավիսուփալիա?*
Կարո՞ղ ենք	შეიძლება	*շեիծլեբա*
նստել	დავსხდეთ?	*դավսխդեթ*
Նստեցե՛ք, խնդրեմ	გეთაყვა, დაბრძანდეთ!	*գեթաղվա, դաբրծանդեթ!*
Ո՛չ, զբաղեցված է	არა, დაკავებულია!	*արա, դակավեբուլիա!*
Տվե՛ք, խնդրեմ,	მომეცით,	*մոմեցիթ,*
ճաշացուցակը	გეთაყვა, მენიუ!	*գեթաղվա, մենիու!*
Ծխել կարելի՞ է	თამბაქოს მოწევა	*թամբաքոս մոծեվա*
	შეიძლება?	*շեիծլեբա?*
Այո՛, կարելի է	დიახ, შეიძლება!	*դիախ, շեիծլեբա!*
Ո՛չ, չի կարելի	არა, არ შეიძლება!	*արա, ար շեիծլեբա!*
Ի՞նչ կցանկանայիք	რას ინებებთ?	*ռաս ինեբեբթ?*
Դուք ունե՞ք...	თქვენ გაქვთ ?	*թքվեն գաքվթ?*
դոլմա կաղամբով կամ	ტოლმა ვაზის ან	*տոլմա վազիս ան*
վազի տերևով	კომბოსტოს ფოთოლში	*կոմբոստոս փոթոլշի*
եփած երիկամներ	შემწვარი თირკმელები	*շեմծվարի թիրկմելեբի*
քաբաբ	ქაბაბი	*քաբաբի*
լուլաքաբաբ	ლულაქაბაბი	*լուլաքաբաբի*
բոզբաշ	ბოზბაში	*բոզբաշի*
բուղլամա	ბუღლამა	*բուղլամա*
խինկալի	ხინკალი	*խինկալի*
Բերե՛ք, խնդրե՛մ...	მოიტანეთ, გეთაყვა	*մոիտանեթ, գեթաղվա...*
Ազատ սեղան	თავისუფალი	*թավիսուփալի*
ունե՞ք...	მაგიდა გაქვთ ?	*մագիդա գաքվթ?*

Սեղան երկու	სუფრა ორი	*სუფრა ორի*
հոգու համար	კაცისათვის	*կացիսաթվիս*
Մենք դա չենք	ჩვენ ეს არ	*չվեն էս ար*
պատվիրել	შევვოკვეთავს	*շեգվիկվեթավս...*
Եթե կարելի է,	თუ შეიძლება,	*թու շեիձլեբա,*
կանչեք մատուցողին	ოფიციანტს სთხოვეთ	*օփիցիանտս սթխովեթ*
Խորհուրդ եմ տալիս	გირჩევ	*գիրչեվ*
Բարի ախորժակ	შეგარგოს!	*շեգարգոս!*
Ախորժակով ուտել	მადიანად ჭამა	*մադիանադ ճամա*
Շատ համեղ է	ძალიან გემრიელია	*ձալիան գեմրիելիա*
Անուշ լինի	გაამოს!	*գաամոս!*
Ես կոնյակ չեմ խմում	მე კონიაკს არ ვსვამ	*մե կոնիակս արա վսվամ*
Ես խմում եմ քո	მე ვსვამ შენს	*մե վսվամ շենս*
կենացը	სადღეგრძელოს	*սադղեգրձելոս*
Չեմ ուզում ուտել	არ მინდა ჭამა	*ար մինդա ճամա*
Ես ուզում եմ	მინდა შევუკვეთო...	*մինդա շեվուկվեթո*
պատվիրել...		
տավարի մսի	ძროხის ხორცის	*ձրոխիս խորցիս*
խաշլամա	ხაშლამა	*խաշլամա*
հորթի մսի չաքափուլի	ხბოს ჩაქაფული	*խբոս չաքափուլի*
գառան մսի չաքափուլի	ბატკნის ჩაქაფული	*բատկնիս չաքափուլի*
խոզի խորոված	ღორის მწვადი	*դորիս մծվադի*
բոզբաշ	ბოზბაში	*բոզբաշի*
խարչո	ხარჩო	*խարչո*
չանախ	ჩანახი	*չանախի*
չխրթմա	ჩიხირთმა	*չիխիրթմա*
հավի ապուր	ქათმის სუფი	*քաթմիս սուփի*
այծի պանիր	თხის ყველი	*թխիս ղվելի*
կանաչ	მწვანე	*մծվանե*
/կարմիր/ լոբի	/წითელი/ ლობიო	*/ծիթելի/ լոբիո*
կարմիր խավիար	წითელი ხიზილალა	*ծիթելի խիզիլալա*
սև խավիար	შავი ხიზილალა	*շավի խիզիլալա*
ոչ ալկոհոլային խմիչք	უალკოჰოლო სასმელი	*ուալկոհոլո սասմելի*
մեկ գավաթ	ერთი ფინჯანი	*էրթի փինջանի*
սև սուրճ	შავი ყავა	*շավի ղ՝ավա*
կաթով սուրճ	რძიანი ყავა	*ռձիանի ղ՝ավա*
մի բաժակ	ერთი ჭიქა	*էրթի ճիքա*
կանաչ թեյ	მწვანე ჩაი	*մծվանե չաի*
թարմ կանաչի	ახალი მწვანილი	*ախալի մծվանիլի*
թարմ լոլիկ	ახალი პომიდორი	*ախալի պոմիդորի*
տապակած ճուտ	შემწვარი წიწილა	*շեմծվարի ծիծիլա*
Մատուցեք,	მომაწოდეთ,	*մոմածողեթ,*
խնդրեմ...	გეთაყვა	*գեթաղ՝վա...*
սառույցով	ყინულით	*ղ՝ինուլիթ*
/առանց սառույցի/	უყინულოდ	*ուղ՝ինուլոդ*

կարմիր /սպիտակ/	წითელი /თეთრი/	*ծիթելի /թեթրի/*
սեղանի գինի	სუფრის ღვინო	*սուփրիս ղվինո*
չոր /կիսաչոր/	მშრალი /ნახევრად-მშრალი/	*մշրալի /նախեվրադ-մշրալի*
շամպայն	შამპანური	*շամպանուրի*
Ամեն ինչ լավ էր	ყველაფერი კარგი იყო	*ղվելափերի կարգի իղո*
Լավ /վատ/	კარგი /ცუდი/	*կարգի /ցուդի/*
սպասարկում	მომსახურება	*մոմսախուրեբա*
Ուրիշ ոչինչ	მეტი არაფერი	*մետի արափերի*
Հաշիվը, եթե կարելի է	ანგარიში, თუ შეიძლება	*անգարիշի թու շեիձլեբա*
Ստացե՛ք, խնդրեմ	მიიღეთ, გეთაყვა,	*միիղեթ, գեթաղ՝վա,*
Հայկական	სომხური /ფრანგული,	*սոմխուրի /փրանգուլի,*
/ֆրանսիական,		
վրացական, ռուսական/	ქართული, რუსული/	*քարթուլի, ռուսուլի/*
կերակուրներ	კერძები	*կերձեբի*

Բառացանկ

Ազգային	ეროვნული	*էրովնուլի*
Աթոռ	სკამი	*սկամի*
Աղ	მარილი	*մարիլի*
Աղաման	სამარილე	*սամարիլե*
Աղցան	მხალი	*մխալի*
Անձեռոցիկ	ხელსახოცი	*խելսախոցի*
Ապխտած	შებოლილი	*շեբոլիլի*
Ապուխտ	შაშხი	*շաշխի*
Ապուր	სუფი	*սուփի*
Արգանակ	ბულიონი	*բուլիոնի*
Ափսե	თეფში	*թեփշի*
Բաժակ	ჭიქა	*ճիքա*
Գառան միս	ბატკნის ხორცი	*բատկնիս խորցի*
Գավաթ	თასი, ფიალა	*թասի /փիալա/*
Գդալ	კოვზი	*կովզի*
Գին	ფასი	*փասի*
Գինի	ღვინო	*ղվինո*
Դանակ	დანა	*դանա*
Երշիկ	ძეხვი	*ձեխվի*
Եփած	შემწვარი	*շեմծվարի*
Ընպանակ	სიჩჩა	*սիրչա*
Թան	დო	*դո*
Թանապուր	დოს შეჭამადი	*դոս շեճամադի*
Թվասեր	არაჟანი	*արաժանի*
Թեյ	ჩაი	*չաի*
Իշխան	კალმახი	*կալմախի*
Լեզու	ენა	*էնա*

Լյարդ	ღვიძლი	*ղվիծլի*
Լուցկի	ასანთი	*ասանթի*
Խաճապուրի ...	ხაჭაპური	*խաճապուրի...*
աբխազական	აფხაზური	*ափխազուրի*
աջարական	აჭარული	*աճարուլի*
վրացական	ქართული	*քարթուլի*
Խավիար	ხიზილალა	*խիզիլալա*
Խեցգետին	კიბო	*կիբո*
Խմիչք	სასმელი	*սասմելի*
Խնձոր	ვაშლი	*վաշլի*
Խոզապուխտ	ლორი	*լորի*
Խոզի միս	ღორის ხორცი	*ղորիս խորցի*
Ծխախոտ	პაპიროსი	*պապիրոսի*
Կաթ	რძე	*ռձե*
Կաթի սեր	ნაღები	*նաղեբի*
Կաթնամթերք	რძის ნაწარმი	*ռձիս նածարմի*
Կաթնաշոռ	ხაჭო	*խաճո*
Կաթնապուր	რძის სუფი	*ռձիս սուփի*
Կարագ	კარაქი	*կարաքի*
Կարագահաց	ბუტერბროდი	*բուտերբրոդի*
Կենաց	სადღეგრძელო	*սադղեգրձելո*
Կերակրատեսակ	საჭმელი	*սաճմելի*
Կծու	ცხარე	*ցխարե*
Կոտլետ	კატლეტი	*կատլետի*
Կտրտած	დაჭრილი	*դաճրիլի*
Կրակվառիչ	სანთებელა	*սանթեբելա*
Համեղ	გემრიელი	*գեմրիելի*
Համեմ	ქინძი	*քինձի*
Համեմունք	სანელებელი	*սանելեբելի*
Հանքային ջուր	მინერალური წყალი	*միներալուրի ծղալի*
Հաց	პური	*պուրի*
Հյութ	წვენი	*ծվենի*
Հնդկահավ	ინდაური	*ինդաուրի*
Հորթի միս	ხბოს ხორცი	*խբոս խորցի*
Չիթապտուղ	ზეთისხილი	*զեթիսխիլի*
Չվածեղ	ერბო-კვერცხი	*էրբո-կվերցխի*
Չու	კვერცხი	*կվերցխի*
Ճաշացուցակ	მენიუ	*մենիու*
Ճուտ	წიწილა	*ծիծիլա*
Մածուն	მაწონი	*մածոնի*
Մաղադանոս	ოხრახუში	*օխրախուշի*
Մանանեխ	მდოგვი	*մդոգվի*
Մատուցող	ოფიციანტი	*օփիցիանտի*
Մատուցողուհի	ოფიციანტი ქალი	*օփիցիանտի քալի*
Մեղր	თაფლი	*թափլի*

Միս	ხორცი	*խորցի*
Մոխրաման	საფერფლე	*սափերփլե*
Մրգահյութ	ხილის წვენი	*խիլիս ծվենի*
Յուղալի	ქონიანი	*քոնիանի*
Նրբերշիկ	სოსისი	*սոսիսի*
Շաքար	შაქარი	*շաքարի*
Շիշ	ბოთლი	*բոթլի*
Շոգեխաշած	მოშუშული	*մոշուշուլի*
Ոչխարի միս	ცხვრის ხორცი	*ցխվրիս խորցի*
Ոստրե	ხაჭანწკა	*խամանծկա*
Որսամիս	ნანადირევი	*նանադիրեվի*
Պաղպաղակ	ნაყინი	*նաղինի*
Պանիր	ყველი	*ղվելի*
Պատառաքաղ	ჩანგალი	*չանգալի*
Պատրաստ է	მზად არის	*մզադ արիս*
Ջուր	წყალი	*ծղալի*
Սալաթ	სალათი	*սալաթի*
Սեղան	მაგიდა	*մագիդա*
Սննդամթերք	საკვები პროდუქტები	*սակվեբի պրոդուքտեբի*
Սուկի	სუკი	*սուկի*
Սուրճ	ყავა	*ղավա*
Տավարի միս	ძროხის ხორცი	*ծրոխիս խորցի*
Տաք	თბილი	*թբիլի*
Քաղցր	ტკბილი	*տկբիլի*

ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
Մաղազիաում

Առևտրի կենտրոն	საყიდლების ცენტრი	*սավաճրո ցենտրի*
Որտեղից՞ կարող եմ գնել...	სად შემიძლია ვიყიდო...?	*սադ շեմիծլիա վիղիդո?*
Ի՞նչ եք ուզում գնել	რა გსურთ იყიდოთ?	*ռա գսուրթ իղիդոթ?*
Սա ի՞նչ արժի...	რა ღირს ეს?	*ռա ղիրս էս?*
Մուծե՛ք դրամարկղում	გადაიხადეთ სალაროში	*գադաիխադեթ սալարոշի*
Որտե՞ղ է դրամարկղը /վաճառողը/	სად არის სალარო/გამყიდველი/?	*սադ արիս սալարո /գամղիդվելի/?*
Ե՞րբ է բացվում /փակվում/	როდის იღება /იკეტება/?	*ռոդիս իղեբա /իկետեբա/?*
Կանխիկ դրամ	ნაღდი ფული	*նաղդի փուլի*
Թանկ /էժան/ է	ძვირია /იაფია/	*ծվիրիա /իափիա/*
Ուզում եմ փորձել	მინდა მოვიზომო	*մինդա մովիզոմո*
Ցո՛ւյց տվեք, խնդրեմ...	მაჩვენეთ, გეთაყვა...	*մաչվենեթ, գեթաղվա...*
Տվե՛ք ինձ...	მომეცით...	*մոմեցիթ...*

Ես ուզում եմ գնել	მე მინდა ვიყიდო	*მե მինդա վիդիդո*
Պատրաստի հագուստ	მზა ტანსაცმელი	*մզա տանսացմելի*
Կանացի ներքնազգեստ	ქალის საცვლები	*քալիս սացվլեբի*
Տղամարդու /կանացի/ հագուստ	მამაკაცის/ქალის ტანსაცმელი	*մամակացիս /քալիս/ տանսացմելի*
Մանկական խաղալիքներ	ბავშვის სათამაშოები	*բավշվիս սաթամաշոեբի*
Մեր խանութում ինքնասպասարկում է	ჩვენთან თვითმომსახურებაა	*չվենթան թվիթ-մոմսախուրեբաա*
Բարով մաշես	მშვიდობაში	*մշվիդոբաշի*

Բառացանկ

Ալյուր	ფქვილი	*փքվիլի*
Ակնոց	სათვალე	*սաթվալե*
Անձրևանոց	საწვიმარი ქოლგა	*սածվիմարի քոլգա*
Ապրանք	საქონელი	*սաքոնելի*
Առևտուր	ვაჭრობა	*վաճրոբա*
Արևածաղկի ձեթ	მზესუმზირის ზეთი	*մզեսումզիրիս զեթի*
Բաժին	განყოფილება	*գանդիփիլեբա*
Բաճկոն	ქურთუკი /კურტაკი/	*քուրթուկի /կուրտակի/*
Բաց է	ღიაა	*դիաա*
Գարեջուր	ლუდი	*լուդի*
Գլխարկ	ქუდი	*քուդի*
Գնել	ყიდვა	*դիդվա*
Գնորդ	მყიდველი	*մդիդվելի*
Գոտի	ქამარი	*քամարի*
Գուլպա	წინდა	*ծինդա*
Դրամ	ფული	*փուլի*
Դրամարկղ	სალარო	*սալարո*
Դուր գալ	მოწონება	*մոծոնեբա*
Ձիթապտղի ձեթ	ზეითუნის ზეთი	*զեիթունիս զեթի*
Ձուլագուլպա	კოლგოტი	*կոլգոտի*
Ընդմիջում	შესვენება	*շեսվենեբա*
Ընտրել	არჩევა	*արչեվա*
Ընտրություն	ამორჩევა	*ամորչեվա*
Թվաներ	არაჟანი	*արաժանի*
Թխվածքաբլիթ	ნამცხვარი	*նամցխվարի*
Խանութ	მაღაზია	*մաղազիա*
-արդյունաբերական ապրանքների	სამრეწველო საქონლის	*սամրեծվելո սաքոնլիս*
-կոմիսիոն	საკომისიო	*սակոմիսիո*
-հնագրավաճառի	ბუკინისტური	*բուկինիստուրի*
-հրուշակեղենի	საკონდიტრო	*սակոնդիտրո*

-նպարեղենի	საბაყლო	*սաբաղլո*
-պարենային	სასურსათო	*սասուրսաթո*
-որսորդական	მონადირეს	*մոնադիրես*
-տնտեսական ապրանքների	სამეურნეო საქონლის	*սամեուրնեո սաքոնլիս*
-օծանելիքի	პარფიუმერიის	*պարփիումերիիս*
Կաթ	რძე	*ռձե*
Կաթնամթերք	რძის ნაწარმი	*ռձիս նաճարմի*
Կաթնաշոռ	ხაჭო	*խաճո*
Կարկանդակ	ღვეზელი	*ղվեզելի*
Կշեռք	სასწორი	*սասծորի*
Կոճակ	ღილი	*դիլի*
Կոշիկ	ფეხსაცმელი	*փեխսացմելի*
Կոստյում	კოსტიუმი	*կոստիումի*
Կրծկալ	სამკერდული	*սամկերդուլի*
Չեթ	ზეთი	*զեթի*
Չեռնոց	ხელთათმანი	*խելթաթմանի*
Ճամպրուկ	ჩემოდანი	*չեմոդանի*
Ճարպ	ქონი	*քոնի*
Մածուն	მაწონი	*մածոնի*
Մածնանուշ (յոգուրդ)	იოგურტი	*իոգուրտի*
Մանրադրամ	ხურდა ფული	*խուրդա փուլի*
Մանր դրամ	წვრილი ფული	*ծվրիլի փուլի*
Մատիտ	ფანქარი	*փանքարի*
Մթերք	პროდუქტი	*պրոդուքտի*
Մսամթերք	ხორცეული	*խորցեուլի*
Մուշտակ	ქურქი	*քուրքի*
Մուտք	შესვლა	*շեսվլա*
Յուղ	ერბო	*էրբո*
Նվեր	საჩუქარი	*սաչուքարի*
Շղթա	ჯეწკვი	*ճեծկվի*
Շրջներկ	პომადა	*պոմադա*
Պայուսակ	ჩანთა	*չանթա*
Պահածո	კონსერვი	*կոնսերվի*
Պանիր	ყველი	*դվելի*
Պատվիրել	შეკვეთა	*շեկվեթա*
Վաճառել	გაყიდვა	*գաղիդվա*
Վաճառող	გამყიდველი	*գամդիդվելի*
Վերարկու	პალტო	*պալտո*
Վերնաշապիկ	პერანგი	*պերանգի*
Վզնոց	ყელსაბამი	*դելսաբամի*
Վճարել	ფულის გადახდა	*փուլիս գադախդա*
Տաբատ	შარვალი	*շարվալի*
Տորթ	ტორტი	*տորտի*
Ցուցափեղկ	ვიტრინა	*վիտրինա*

Փակ է	დაკეტილია	*դակետիլիա*
Փողկապ	ჰალსტუხი	*հալստուխի*
Փքաբլիթ	ფუნჩულა	*փունչուլա*
Քսուք	პასტა	*պաստա*

ՇՈՒԿԱՅՈՒՄ
ԲԱԶԱՐՇՈ

Ծածկած շուկա	დახურული ბაზარი	*դախուրուլի բազարի*
Ի՞նչ արժի ձմերուկը	რა ღირს საზამთრო?	*րա ղիրս սազամթրո?*
Արժի հազար դրամ	ღირს ათასი დრამი	*ղիրս աթասի դրամի*
Ուզում եմ մեկ կգ	მინდა ერთი	*մինդա էրթի կի-*
ընկույզ	კილოგრამი ნიგოზი	*լոգրամի նիգոզի*
Գների աճ	ფასების ზრდა	*փասեբիս զրդա*
/անկում/	/დაცემა/	*/դացեմա/*
Բարձր	მაღალი	*մաղալի*
/ցածր/ գներ	/დაბალი/ ფასები	*/դաբալի/ փասեբի*
Մեծածախ (ապրանքի) գներ	საბითუმო ფასები	*սաբիթումո փասեբի*
Մանրածախ (պրանքի) գներ	საცალო ფასი	*սացալո փասի*
Դա անխղճություն է	ეგ უსინდისობაა	*էգ ուսինդիսոբաա*
Քաշում խաբել	წონაში მატყუება	*ծոնաշի մատղուեբա*

Բառացանկ

Անանուխ	პიტნა	*պիտնա*
Արևածաղիկ	მზესუმზირა	*մզեսումզիրա*
Բանջարեղեն	ბოსტნეული	*բոստնեուլի*
Բրինձ	ბრინჯი	*բրինջի*
Գարի	ქერი	*քերի*
Դդում	გოგრა	*գոգրա*
Եղինջ	ჭინჭარი	*ճինճարի*
Էժան	იაფი	*իափի*
Թանկ	ძვირი	*ձվիրի*
Ընկույզ	კაკალი	*կակալի*
Թարխուն	ტარხუნა	*տարխունա*
Կանաչեղեն	მწვანილი	*մծվանիլի*
Կոտեմ	წიწმატი	*ծիծմատի*
Համեմ	ქინძი	*քինձի*
Մաղադանոս	ოხრახუში	*օխրախուշի*
Նեխուր	ნიახური	*նիախուրի*
Նուշ	ნუში	*նուշի*
Շագանակ	წაბლი	*ծաբլի*
Շուկա	ბაზარი	*բազարի*

Ուլոռ	ბარდა	*բարդա*
Ոսպ	ოსპი	*օսպի*
Չամիչ	ქიშმიში	*քիշմիշի*
Չիր	ჩირი	*չիրի*
Ռեհան	რეჰანი	*ռեհանի*
Սամիթ	კამა	*կամա*
Սերկևիլ	კომში	*կոմշի*
Սիսեռ	სისორი /მუხუდო/	*սիսիրի /մուխուդո/*
Ցորեն	ხორბალი	*խորբալի*

ՎԱՐՍԱՎԻՐԱՆՈՑՈՒՄ
ՍԱՊԱՐՈՅՄԱԵՐՈՇՈ

Ինչքա՞ն պիտի	რამდენ ხანს	*րամդեն խանս*
սպասեմ	მომიხდება მოცდა?	*մոմիխդեբա մոցդա?*
Ընդամենը տասը րոպե	სულ ათი წუთი	*սուլ աթի ծութի*
Ուզում եմ մազերս	თმა მინდა შევიჭრა	*թմա մինդա շեվիճրա*
կտրել		
գլուխս լվանալ	მინდა თავი დავიბანო	*մինդա թավի դավիբանո*
մազերս ներկել	თმის შეღებვა მსურს	*թմիս շեղեբվա մսուրս*
մոդայիկ սանրվածք	მოდური ვარცხნილობა	*մոդուրի վարցխնիլոբա*
Շատ չկարճացնեք	ძალიან არ დამიმოკლოთ!	*ձալիան ար դամիմոկլոթ!*
Շատ լավ է,	ძალიან კარგია,	*ձալիան կարգիա,*
շնորհակալություն	გმადლობთ!	*գմադլոբթ!*

Բառացանկ

Այտամորուս	ბაკენბარდი	*բակենբարդի*
Ածելի	სამართებელი	*սամարթեբելի*
Բեղ	ულვაში	*ուլվաշի*
Դիմակ	ნიღაბი	*նիղաբի*
Դիմափոշի	პუდრი	*պուդրի*
Եղունգներ	ფრჩხილები	*փրչխիլեբի*
Խուզել	თმის გაკრეჭა	*թմիս գակրեճա*
Կտրում	გაკრეჭა	*գակրեճա*
Հարդարում	თმის ვარცხნილობა	*թմիս վարցխնիլոբա*
Մատնահարդարում	მანიკიური	*մանիկիուրի*
Մերսում	მასაჟი	*մասաժի*
Մորուք	წვერი	*ծվերի*
Մուգ	მუქი	*մուքի*
Ներկ	საღებავი	*սաղեբավի*
Նրբուսելի	პინცეტი	*պինցետի*
Շիկահեր	ქერათმიანი	*քերաթմիանի*

Շրթներկ	Խոմադա	*պոմադա*
Սանր	Սգարշելը	*սավարցխելի*
Սանրվածք	Սգարշեճոլոմբա	*դավարցխմիլոբա*
Սանրել	Ոմեն ցարշեճա	*թմիս վարցխնա*
Սափրվել	Ֆցերան Խարնցա	*ծվերիս պարսվա*
Վարդագույն	ցարդանֆցերո	*վարդիսփերի*
Վարսավիր	Խարուքմաեցերո	*պարիկմախերի*
Վարսավիրանոց	Սաբարուքմաեցերո	*սապարիկմախերո*
Քսուք	Քրեմո	*կրեմի*
Քունք	Սաֆցոմելը	*սափեթքելի*
Օծանելիք	Նունամո	*սունամո*
Օճառ	Սաբոնո	*սապոնի*
Օճառահեղուկ	Շամբունո	*շամպունի*

ՓՈՍՏԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ. ՀԵՌԱԽՈՍ

Սաֆոստո ոոմնսեխուրեբա՝ ՔԵԼԵՖՈՆՈ

Կարելի՞ է խոսել ...	Շեոմելեբա լաբարակի ?	*շեհիձլերա լապարակի...?*
Ո՞վ է խոսում	ցոն լաբարակոնն?	*վին լապարակոբս?*
Ո՞ւմ եք ուզում	ցոն գնեբավթ?	*վին գնեբավթ?*
Շնորհավորա-կան բացիկ ունե՞ք	Մոնալոցս բարատո գաքվթ?	*միսալոցի բարաթի գաքվթ?*
Ընդունե՞ք պատվերը	Մոոքվեթ դակվեթա	*միիղեթ դակվեթա*
Հեռախոսախցիկ	Սատելեֆոնոթ ջոեխուրո	*սատելեփոնո ջիխուրի*
Դուք համարը ճիշտ չեք հավաքել	Ոմեն արասոնֆո-բեմ գաքվեն	*թքվեն արասոնֆորադ ակրիփեթ նոմերի*
Ուզում եմ ծանրոց ուղարկել	Գազեազնա մոնդա	*գավնա մինդա*
Հեռախոսային կապ կա	Սատելեֆոնո	*սատելեփոնո*
/չկա/	Կաշարո արան	*կավշիրի արիս*
Ֆաքսով	/Արան/	*/ար արիս/*
Էլեկտրոնային փոստ	Ֆաշոտ	*փաքսիթ*
Ծանուցումով	Ելեքտրոնուլո	*էլեքտրոնուլի*
Օգնե՞ք՝ ձևակերպեմ	Ֆոստա	*փոստա*
	Շեթյոբոնեբոտ	*շետիոբիներիթ*
	Մոմեխմարեթ, գավափորմո	*մոմեխմարեթ, գավափորմո*
Տվե՞ք մեկ քարտ	Մոմեցոտ երոտ	*մոմեցիթ էրթի*
	Բլանկո	*բլանկի*
Ուզում եմ Մոսկվա զանգել	Մոնդա Մոսկոբ-ցշո դավրեկո	*մինդա մոսկովշի դավրեկո*
Նշե՞ք հետադարձ հասցեն	Աղոնոշնեթ ուկան դասաբրունեբելի	*աղինիշնեթ ուկան դասաբրունեբելի*
	Մոնամարտո	*միսամարթի*

Հեռախոսը զբաղված է	Թելեֆոնո դակաբեցեցուլոա	*տելեփոնի դակավերբուլիա*
Հեռախոսն անջատված է	Թելեֆոնո գամորտուլոա	*տելեփոնի գամորթբուլիա*
Պետք է զանգեմ	Ունդա դավրեկո	*ունդա դավրեկո*
Ալլո, ես եմ...	Ալո, մեշ ցար!	*ալո, մե վար!*
Լսում եմ Ձեզ	Գոնմենտ	*գիսմենք!*
Նորից զանգեք	Խելմեորեդ դարեկեթ	*խելմեորեդ դարեկեթ*
Զանգե՞ք ավելի ուշ	Դարեկեթ մոգոյանեբոտ!	*դարեկեթ մոգվիանեբիթ!*
Ձեր համարը չի պատասխանում	Թվեն նոմերո	*թքվենի նոմերի*
Գիծը չի աշխատում	Խաշո արի մուշաոնն	*խաշի արի մուշառբս*
Մի րոպե սպասե՞ք	Երոտ Ֆոտոս մոոցադեթ!	*էրթի ծուքի մոիցադեթ!*
Լսափողը մի՛ կախեք (դրեք)	Արի դակոդոտ ցուրմելը!	*արի դակիդոթ ղուրմիլի!*
Իմ հեռախոսի համարն է...	Հեմո թելեֆոնան նոմերոա	*հեմի տելեփոնիս նոմերիա*
Ինձ միացրե՞ք ...	Դամակավշարեթ...	*դամակավշիրեթ*
Պատասխանեք /Ինձ/	Մոնասխանեթ	*միպասուխեթ*
Կարելի՞ է զանգել	Շեոմելեբա դավրեկո	*շեհիձլերա դավրեկո*
Ձեր մոտից	Թվեն գանեն?	*թքվենգան?*
Ո՞վ է խոսում	Ցոն լաբարակոնն?	*վին լապարակոբս?*
Ձեզ հետ խոսում է...	Թվեն գելաբարակեբատ	*թքվեն գելապարակեբաթ*
պարոն (տիկին, պրոֆեսոր)	Բատոնո (ֆալբատոնո, Պրոֆեսորո)	*բատոնի (քալբատոնի, պրոփեսորի)*
լսափողի մոտ խնդրեք...	Թելեֆոնոտան սոխոցեթ	*տելեփոնքան սբխովեթ*
պարոն (տիկին)	Բատոն (ֆալբատոն)	*բատոն (քալբատոն)*
Հայտնե՞ք, որ զանգել է...	Գադաեցոտ, ոոմ դարեկա...	*գադաեցիթ, ոոմ դարեկա...*
Ես կզանգեմ ավելի ուշ	Մեշ մոգոյանեբոտ դավրեկաց	*մե մոգվիանեբիթ դավրեկավ...*
Գրե՞ք իմ հեռախոսի համարը	Հաոֆերեթ հեմո թելեֆոնան նոմերո	*հաիձերեթ հեմի տելեփոնիս նոմերի*
Ստացե՞ք, խնդրեմ, իմ այցեքարտը	Ոնեբեթ, գեթաղվա, հեմո սագոնեբատո բարատո	*հնեբեթ, գեթաղվա, հեմի սավիգիտո բարաթի*
Քաղաքային հեռախոս	Ֆալաֆան թելեֆոնո	*քալաքիս տելեփոնի*
Ներքին հեռախոս	Մոդա թելեֆոնո	*շիդա տելեփոնի*
Ծառայողական հեռախոս	Սամսախուրան թելեֆոնո	*սամսախուրիս տելեփոնի*
Տան հեռախոս	Սախլան թելեֆոնո	*սախլիս տելեփոնի*
Խոսափողը վերցնել	Ցումելան աղեբա	*ղումիլիս աղեբա*
Խոսափողը դնել (կախել)	Ցումելան դաղեբա (դակոդեբա)	*ղումիլիս դաղեբա (դակիդեբա)*

Հեռախոս	ՏԵԼԵՖՈՆՈ	*տելեփոնի*
բջջային	ՖՈՋՈՒՐԻ	*փիճուրի*
կոճակներով	ԿՆՈՊԵԲԻԱՆՈՎ	*կնոպեբիանի*
շարժական	ՄՈՎՐԱՎՈ (ՄՈԲԻԼՈՒՐԻ)	*մոբիլուրի*

Բառացանկ

Անդորրագիր	ՔՎԻՔԱՐԻ	*քվիքարի*
Ավիափոստ	ԱՎԻԱՓՈՍՏԱ	*ավիափոստա*
Արագ	ՍԱՍՊՐԱՓՈ	*սասպրափո*
Բացիկ	ԴԻԱ ԲԱՐԱԹՈ	*դիա բարաթի*
Գիծ	ԽԱԶՈ	*խազի*
Թվատախտակ	ՑՈՖԵՐԲԼԱՏԻ	*ցիֆերբլատի*
Ժամկետ	ՎԱԴԱ	*վադա*
Լսափող	ՅՈՒՐՄՈԼԻ	*ղուրմիլի*
Խոսակցություն	ԼԱՊԱՐԱԿԻ	*լապարակի*
Խցիկ	ՋԻԽՈՒՐԻ	*ջիխուրի*
Ծանրոց	ԱՄԱՆԱԹՈ	*ամանաթի*
Ծրար	ԿՈՆՎԵՐՏԻ	*կոնվերտի*
Կնիք	ԲԵՖԵԴԻ	*բեֆեդի*
Հասցեատեր	ԱԴՐԵՍԱՏԻ	*ադրեսատի*
Հեռագիր	ԴԵՊԵՇԱ	*դեպեշա*
Հեռագրատուն	ՏԵԼԵԳՐԱՖԻ	*տելեգրափի*
Հեռախոս	ՏԵԼԵՖՈՆՈ	*տելեփոնի*
բջջային	ՖՈՋՈՒՐԻ	*փիճուրի*
կոճակներով	ԿՆՈՊԵԲԻԱՆՈՎ	*կնոպեբիանի*
շարժական	ՄՈՎՐԱՎՈ	*մոբրավի*
	ՄՈԲԻԼՈՒՐԻ	*մոբիլուրի*
Հեռախոսահամար	ՏԵԼԵՖՈՆԻ ՆՈՄԵՐԻ	*տելեփոնիս նոմերի*
Հեռատիպ	ՏԵԼԵՏԱՊԻ	*տելետապի*
Միջազգային	ՍԱՐԹԱՇՈՐԻՍՈ	*սաբթաշորիսո*
Միջքաղաքային	ՍԱՔԱԼԱՔԹԱՇՈՐԻՍՈ	*սաքալաքթաշորիսո*
Նամակ	ԹԵՐԻԼԻ	*ծերիլի*
Նամականիշ	ՄԱՐԿԱ	*մարկա*
Պատվեր	ՇԵԿՎԵԹԱ /ԴԱԿՎԵԹԱ/	*շեկվեթա /դակվեթա/*
Պատվերով	ՇԵԿՎԵԹՈԹ	*շեկվեթիթ*
Ստանալ	ՄԻՂԵԲԱ	*միղեբա*
Ստացող	ՄԻՄՂԵԲԻ	*միմղեբի*
Տեղեկատու	ՑՆՈԲԱՐԻ	*ցնոբարի*
Փոստ	ՓՈՍՏԱ	*փոստա*
Փոստարկղ	ՍԱՓՈՍՏՈ ՂՈՒՐԻ	*սափոստո ղուրի*
Քաղաքացի	ՄՈՔԱԼԱՔԵ	*մոքալաքե*
Ֆաքս	ՓԱՔՍԻՈ	*փաքսի*

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ
Սամիզդատ դեղատոմարներ

Հիվա՞նդ ես /եք/	ԱՎԱԴ ԽԱՐ/Ա/?	*ավադ խար/թ/?*
Ես վատառողջ եմ	ՄԵ ՇԵՈՒԺԼՈՂ ՎԱՐ	*մե շեուժլոդ վար*
Ինչի՞ց եք գանգատվում	ՌԱՍ ՈՒՀԻՎԻՔ	*ռաս ուհիվիք*
Ճնշումս բարձր	ՄԱՂԱԼԻ /ԴԱԲԱԼԻ/	*մաղալի /դաբալի/*
/ցածր/ է	ԾՆԵՎԱ ՄԱՔՎՍ	*ծնեվա մաքվս*
Թոքերի բորբո-	ՓԻԼՏՎԵԲԻՍ	*փիլտվեբիս*
քում ունեք	ԱՆԹԵԲԱ ԳԱՔՎԹ	*անթեբա գաքվթ*
Հազում եմ	ՎԱԽՎԵԼԵԲ	*վախվելեբ*
Տվե՛ք ինձ	ՄՈՄԵՑԻԹ ՌԱԻՄԵ	*մոմեցիթ ռաիմե*
որևէ դեղ...	ԾԱՄԱԼԻ!	*ծամալի!*
հազի դեմ	ԽՎԵԼԵԲԻՍ	*խվելեբիս*
	ՍԱԾԻՆԱԱՂՄԴԵԳՈԴ	*սածինաաղմդեգոդ*
գլխացավի դեմ	ԹԱՎԻՍ ՏԿԻՎԻԼԻՍ	*թավիս տկիվիլիս*
	ՍԱԾԻՆԱԱՂՄԴԵԳՈԴ	*սածինաաղմդեգոդ*
Ջերմությունս բարձր է	ՄԱՂԱԼԻ ՍԻՑԽԵ ՄԱՔՎՍ	*մաղալի սիցխե մաքվս*
Կոկորդս ցավում է	ՂԵԼԻ ՄՏԿԻՎԱ	*ղելի մտկիվա*
Սիրտս խառնում է	ԳՈՒԼԻ ՄԵՐԵՎԱ	*գուլի մերեվա*
Սիրտս նեղում է	ԳՈՒԼԻ ՄԱԾՈՒԽԵԲԱ	*գուլի մածուխեբա*
Հարբուխ ունեմ	ՍՈՒՐԴՈ ՄԱՔՎՍ	*սուրդո մաքվս*
Կանչե՛ք, խնդրում եմ...	ԳԱՄՈՀԱԽԵՎ, ԳՈՎԱՎՎԱ...	*գամոհախեթ, գեթաղվա...*
«Շտապ օգնություն»	«ՍԱՍՊՐԱՓՈ ԴԱԽՄԱՐԵԲԱ»	*«սասպրափո դախմարեբա»*
բժիշկ	ԷՔԻՄԻ	*էքիմի*
ընտանեկան բժշկ	ՕՋԱԽԻՍ ԷՔԻՄԻ	*օջախիս էքիմի*
Ցավում է...	ՄՏԿԻՎԱ...	*մտկիվա...*
գլուխս	ԹԱՎԻ	*թավի*
կոկորդս	ՂԵԼԻ	*ղելի*
ստամոքսս	ԿՈՒԾԻ	*կուծի*
փորս	ՄՈՒՑԵԼԻ	*մուցելի*
սիրտս	ԳՈՒԼԻ	*գուլի*
մեջքս	ԾԵԼԻ	*ծելի*
Տարե՛ք ինձ, խնդրում եմ...	ԾԱՄԻՂՎԱՆԵԹ, ԳԵԹԱՂՎԱ...	*ծամիղվանեթ, գեթաղվա...*
հիվանդանոց	ՍԱԱՎԱԴՄՅՈՓՈՇԻ	*սաավադմղոփոշի*
պոլիկլինիկա	ՊՈԼԻԿԼԻՆԻԿԱՇԻ	*պոլիկլինիկաշի*
Կույր աղիքի բորբոքում	ԲՐՄԱ ՆԱՂԼԱՎՍՆ ԱՆԹԵԲԱ	*բրմա նաղլավիս անթեբա*
Սուր ցավ	ՄՂՎԱՎՎ ՏԿԻՎԻԼԻ	*մղվավվ տկիվիլի*
Ստամոքսի խանգարում	ԿՈՒԾԻՍ ԱՇԼԻԼՈԲԱ	*կուծիս աշլիլոբա*
Սնկային հիվանդություն	ՍՈԿՈՎԱՆԻ ԴԱԱՎԱԴԵԲԱ	*սոկովանի դաավադեբա*
Սրտի նոպա	ԳՈՒԼԻՍ ՇԵԹԵՎԱ	*գուլիս շետեվա.*
Առաջին օգնություն	ՊԱՐՎԵԼԱԴԻ ԴԱԽՄԱՐԵԲԱ	*պիրվելադի դախմարեբա*
Ուղեղի ցնցում	ՏՎՈՆԻՍ ՇԵՐՂԵՎԱ	*տվինիս շերղեվա*
Անկողնային ռեժիմ	ՂՈԼՈՍՈ ՌԵԺԻՄԻ	*ղոլիթի ռեժիմի*
Ուզում եմ դեղ	ՄԱՆԴԱ ԾԱՄԱԼԻ	*մինդա ծամալի*

պատվիրել	შევუკვეთო	*შեվուկվեթո*
Ե՞րբ ընդունեմ	როდის მივიღო ეს	*րոդիս միվիղո էս*
այս դեղը	წამალი?	*էս ծամալի?*
Օրը քանի՞ անգամ	დღეში რამდენჯერ?	*դղեշի ռամդենջեր?*
Ուտելուց առաջ	ჭამამდე	*ճամամդե*
Ուտելուց հետո	ჭამის შემდეგ	*ճամիս շեմդեգ*
Նախաճաշից հետո	ნასაუზმევს	*նասաուզմեվս*
Ճաշից հետո	ნასადილევს	*նասադիլեվս*
Անոթի	უზმოზე	*ուզմոզե*
Ախորժակ չունեմ	მადა არა მაქვს	*մադա արա մաքվս*
Սննդակարգ (դիետա) եմ պահպանում	მე დიეტაზე ვარ	*մե դիետազե վար*
Բժշկական	სამედიცინო	*սամեդիցինո*
ապահովագրություն	დაზღვევა	*դազդվեվա*
Անալիզ անել	ანალიზის გაკეთება	*անալիզիս գակեթեբա*
Ատամը հանել	კბილის ამოღება	*կբիլիս ամողեբա*
Ատամը պլոմբել	კბილის დაპლომბვა	*կբիլիս դապլոմբվա*
Արնահոսությունը	სისხლდენის	*սիսխլդենիս*
կանգնեցնել	შეჩერება	*շեչերեբա*
Դեղ ընդունել	წამლის მიღება	*ծամլիս միղեբա*
Դիետա պահպանել	დიეტის დაცვა	*դիետիս դացվա*
Մերսել	მასაჟის გაკეთება	*մասաժիս գակեթեբա*
Ճնշումը չափել	წნევის გაზომვა	*ծնեվիս գազոմվա*
Ռենտգեն անել	რენტგენის გადაღება	*ռենտգենիս գադաղեբա*
Ջերմությունը չափել	ტემპერატურის გაზომვა	*տեմպերատուրիս գազոմվա*
Սրսկել	ნემსის გაკეთება	*նեմսիս գակեթեբա*
Ստամոքսը լվանալ	კუჭის ამორეცხვა	*կուճիս ամորեցխվա*
Վերքը կապել	ჭრილობის შეხვევა	*ճրիլոբիս շեխվեվա*
Ցավը մեղմել	ტკივილის გაყუჩება	*տկիվիլիս գաչուչեբա*

Բառացանկ

Ակնաբույժ	ოკულისტი	*օկուլիստի*
Այրվածք	დამწვრობა	*դամծվրոբա*
Անքնություն	უძილობა	*ուձիլոբա*
Աշխատասենյակ	კაბინეტი	*կաբինետի*
Առողջություն	ჯანმრთელობა	*ջանմրթելոբա*
Ատամ	კბილი	*կբիլի*
Ատամնացավ	კბილის ტკივილი	*կբիլիս տկիվիլի*
Ատամնաբույժ	კბილის ექიმი	*կբիլիս էքիմի*
Բաժանմունք	განყოფილება	*գանչոփիլեբա*
Բուժում	მკურნალობა	*մկուրնալոբա*
Բուժքույր	მედდა	*մեդդա*

Գլխապտույտ	თავბრუსხვევა	*թավբրուսխվեվա*
Գլխացավ	თავის ტკივილი	*թավիս տկիվիլի*
Դեղ	მედიკამენტი	*մեդիկամետի*
Դեղագործ	ფარმაცევტი	*փարմացեվտի*
Դեղահաբ	აბი	*աբի*
Դեղավաճառ	აფთიაქარი	*ափթիաքարի*
Դեղատոմս	რეცეპტი	*ռեցեպտի*
Դեղատուն	აფთიაქი	*ափթիաքի*
Դեղորայք	წამალი	*ծամալի*
Ջարկերակ	მაჯისცემა	*մաջիսցեմա*
Թունավորում	მოწამვლა	*մոծամվլա*
Կարճատես	ახლომხედველი	*ախլոմխեդվելի*
Կարճատեսություն	ახლომხედველობა	*ախլոմխեդվելոբա*
Կոտրվածք	მოტეხილობა	*մոտեխիլոբա*
Հազ	ხველება	*խվելեբա*
Հանգստացնող	გამაყუჩებელი	*գամաչուչեբելի*
Հարբուխ	სურდო	*սուրդո*
Հեռատես	შორსმხედველი	*շորսմխեդվելի*
Հեռատեսություն	შორსმხედველობა	*շորսմխեդվելոբա*
Հիվանդ	ავადმყოფი	*ավադմչոփի*
Հիվանդանոց	საავადმყოფო	*սաավադմչոփո*
Հիվանդություն	ავადმყოფობა	*ավադմչոփոբա*
Հոդ	სახსარი	*սախսարի*
Հոդաբորբ	ართრიტი	*արթրիտի*
Ճնշում	წნევა	*ծնեվա*
բարձր	მაღალი	*մաղալի*
ցածր	დაბალი	*դաբալի*
Մանկաբույժ	პედიატრი	*պեդիատրի*
Մեզ	შარდი	*շարդի*
Մրսածություն	გაცივება	*գացիվեբա*
Նյարդաբույժ	ნევროპათოლოგი	*ներվոպաթոլոգի*
Նոպա	შეტევა	*շետեվա*
Ենչառություն	სუნთქვა	*սունթքվա*
Ողողում	გამოვლება	*գամովլեբա*
Պատվաստում	აცრა	*ացրա*
Ջերմություն...	სიცხე...	*սիցխե...*
բարձր	მაღალი	*մաղալի*
ցածր	დაბალი	*դաբալի*
Սնունդ	კვება	*կվեբա*
Ստամոքս	კუჭი	*կուճի*
Ստամոքսաբորբ	გასტრიტი	*գաստրիտի*
Ստամոքսի այրոց	კუჭის წვა	*կուճիս ծվա*
Սրտաբան	კარდიოლოგი	*կարդիոլոգի*
Սրտխառնոց	გულისრევა	*գուլիսրեվա*
Վերք...	ჭრილობა...	*ճրիլոբա...*

բաց	ღია	*ღია*
փակ	დახურული	*დახურული*
Վիրաբույժ	ქირურგი	*ქირურგი*
Վիրակապ	შეხვევა	*შეხვევა*
Վիրահատություն	ოპერაცია	*ოპერაცია*
Վնասվածք	ტრავმა	*ტრავმა*
Ճնշաչափ	წნევის საზომი აპარატი	*წნევის საზომი აპარატი*
Ցավ	ტკივილი	*ტკივილი*
Ցավազրկող	ტკივილის გამაყუჩებელი	*ტკივილის გამაყუჩებელი*
Ուշագնացություն	გულის წასვლა	*გულის წასვლა*
Ուռուցք	სიმსივნე	*სიმსივნე*
Ուռուցքաբան	ონკოლოგი	*ონკოლოგი*
Օգնություն	დახმარება	*დახმარება*

ԺԱՄԱՆՑ
დროის გატარება

Ի՞նչ եք անում ազատ ժամանակ	როგორ ატარებთ თავისუფალ დროს?	*როგორ ატარებთ თავისუფალ დროს?*
Ինչո՞վ եք հրապուրված	რით ხართ გატაცებული?	*რით ხართ გატაცებული?*
Ես սիրում եմ...	მე მიყვარს...	*მე მიყვარს...*
Ճամփորդել	მოგზაურობა	*მოგზაურობა*
որս անել	ნადირობა	*ნადირობა*
Ե՞րբ է սկսվում որսաշրջանը	როდის იწყება ნადირობის სეზონი?	*როდის იწყება ნადირობის სეზონი?*
Երեկոյան ի՞նչ ծրագրեր ունեք	რა გეგმები გაქვთ საღამოსათვის?	*რა გეგმები გაქვთ საღამოსათვის?*
Այսօր ազա՞տ եք	დღეს თავისუფალი ხართ?	*დღეს თავისუფალი ხართ?*
Քեզ դո՞ւր է գալիս	შენ მოგწონს?	*შენ მოგწონს?*
Ո՞վ է սցենարիստը	ვინ არის სცენარისტი?	*ვინ არის სცენარისტი?*
Թանգարանն աշխատում է ամեն օր	მუზეუმი ყოველ დღე მუშაობს	*მუზეუმი ყოველ დღე მუშაობს*
Ո՞ւր եք ուզում գնալ	სად ისურვებთ წასვლას?	*სად ისურვებთ ასვლა?*
Ուզում եմ համերգ /կինո/ գնալ	მინდა კონცერტზე /კინოში/ წავიდე	*მინდა კონცერტზე /კინოში/ ასვლა*
Ազատ ժամանակ...	თავისუფალ დროს	*თავისუფალ დროს*
գիրք եմ կարդում	წიგნს ვკითხულობ	*წიგნს ვკითხულობ*
հեռուստացույց եմ դիտում	ტელევიზორს ვუყურებ	*ტელევიზორს ვუყურებ*
որսի եմ գնում	სანადროდ მივდივარ	*სანადირო მივდივარ*
Ֆիլմը սկսվում է ժամը 18-ին	ფილმი იწყება თვრამეტ საათზე	*ფილმი იწყება თვრამეტ საათზე*
Այսօրվա համար տոմս ունե՞ք	გაქვთ დღეისათვის ბილეთი?	*გაქვთ დღეისათვის ბილეთი?*

Տվեք, խնդրեմ, երկու տոմս...	მომეცით, გთოხოვთ, ორი ბილეთი	*მომეცით, გთოხოვთ, ორი ბილეთი*
այսօրվա /վաղվա/ համար	დღეისთვის / ხვალისთვის/	*დღეისთვის /ხვალისთვის/*

Բառացանկ

Ազատ ժամանակ	თავისუფალი დრო	*თავისუფალი დრო*
Բեմ	სცენა	*სცენა*
Բեմադրող	დამდგმელი	*დამდგმელი*
Բնապատկեր	პეიზაჟი	*პეიზაჟი*
Բուսաբանական այգի	ბოტანიკური ბაღი	*ბოტანიკური ბაღი*
Գիշեր	ღამე	*ღამე*
Գլուխգործոց	შედევრი	*შედევრი*
Գովազդ	რეკლამა	*რეკლამა*
Գործողություն	მოქმედება	*მოქმედება*
Դեր	როლი	*როლი*
Դերասան	მსახიობი	*მსახიობი*
Դիմանկարիչ	პორტრეტისტი	*პორტრეტისტი*
Երգ	სიმღერა	*სიმღერა*
Երգահան	კომპოზიტორი	*კომპოზიტორი*
Երգեհոն	არღანი	*არღანი*
Երգիչ	მომღერალი	*მომღერალი*
Երգչուհի	მომღერალი ქალი	*მომღერალი ქალი*
Երեկո	საღამო	*საღამო*
Երեկոյան	საღამოს	*საღამოს*
Զբոսանք	გასეირნება	*გასეირნება*
Զվարճանք	გართობა	*გართობა*
Թատրոն	თეატრი	*თეატრი*
Ժամադրություն	პაემანი	*პაემანი*
Լողավազան	საცურაო აუზი	*საცურაო აუზი*
Լուսանկար	ფოტოსურათი	*ფოტოსურათი*
Լուսանկարել	ფოტოგრაფირება	*ფოტოგრაფირება*
Լուսանկարիչ	ფოტოგრაფი	*ფოტოგრაფი*
Լուսանկարվել	ფოტოგრაფირება	*ფოტოგრაფირება*
Խաղացանկ	რეპერტუარი	*რეპერტუარი*
Ծաղրածու	ჯამბაზი	*ჯამბაზი*
Ծովանկարիչ	მარინისტი	*მარინისტი*
Կատակերգություն	კომედია	*კომედია*
Կարդալ	კითხვა	*კითხვა*
Կենդանաբանական այգի	ზოოპარკი	*ზოოპარკი*
Կերպար	სახე	*სახე*
Կիթառ	გიტარა	*გიტარა*
Կինոաստղ	კინოვარსკვლავი	*კინოვარსკვლავი*

Կինոդերասան	կինոմնախիոբ	*կինոմսախիոբի*
Կինոթատրոն	կինոթեատրի	*կինոթեատրի*
Կինոնկար	կինոֆիլմ	*կինովիլմի*
Համերգ	կոնցերտ	*կոնցերտի*
Հանդերձարան	գարդերոբ	*գարդերոբի*
Հանդիսատես	մայրուրեբելի	*մայիուրեբելի*
Հասարակաց տուն	սարոսկիպո	*սարոսկիպո*
Հավաքածու	կոլեքցիա	*կոլեքցիա*
Հեռադիտակ	դուրբինդ	*դուրբինդի*
Հեռուստացույց	տելեվիզոր	*տելեվիզորի*
Հետաքրքիր	սահնտերեսո	*սահնտերեսո*
Հերթ	հերթ /ջերի/	*հերթի /ջերի/*
Հյուր	ստումարի	*ստումարի*
Հսկիչ	կոնտրոլիորի	*կոնտրոլիորի*
Ձկնորսություն	թեվզաոբա	*թեվզաոբա*
Մանրանկարիչ	մինիատիուրիստ	*մինիատիուրիստի*
Մենախոսություն	մոնոլոգ	*մոնոլոգի*
Մեներգ	արիա	*արիա*
Մեներգիչ	սոլիստ	*սոլիստի*
Մրցախաղ	մատչ	*մատչի*
Նշանավոր	ցնոբիլ	*ցնոբիլի*
Ներկայացում	ժարմոդգենա	*ժարմոդգենա*
Որս	նադիրոբա	*նադիրոբա*
Որսորդ	մոնադիրե	*մոնադիրե*
Պար	ցեկվա	*ցեկվա*
Պարող	մոցեկվավե	*մոցեկվավե*
Զրանկար	ակվարելի	*ակվարելի*
Զութակ	վիոլինո	*վիոլինո*
Վարագույրներ	կուլիսներ	*կուլիսեբի*
Ցուցահանդես	գամոփենա	*գամոփենա*
Օթյակ	լոժա	*լոժա*

ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐ. ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀՆԵՐ. ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍՆԵՐ

	մուզեումներ:	գալերեաներ:	գամոփենաներ
Ի՞նչ թանգարաններ կան Երևանում	Ինչ մուզեումներ արան երևանում?	*Ինչ մուզեումներ արիս էրեվանշի?*
Ես ուզում եմ դիտել ...	Մի մանդա դավաթվալիերոր...	*Մի մինդա դավաթվալիերոր...*
պետական	Սանելմոֆո	*սախելմոֆո*
պատկերասրահը	Սամեատգրոտ գալերեա	*սամխատվրոտ գալերեա*
ժամանակակից	տանամիդրոտվ	*թանամեդրոտվ*
արվեստի	Ելոտենների	*Ելոտենների*
թանգարանը	մուզեումի	*մուզեումի*
պատմության	ինստորիոն մուզեումի	*իստորիիս մուզեումի*
թանգարանը		
քաղաքի պատմության	քալաքի ինստորիոն	*քալաքիս իստորիիս*
թանգարանը	մուզեումի	*մուզեումի*
Էրեբունու	երեբունոն մուզեումի	*էրեբունիիս մուզեումի*
թանգարանը		
մանկական	նանայշոտ գալերեա	*սաբավշվո գալերեա*
պատկերասրահը		
կերպարվեստի	նանոտոտ ելոտենների	*սախվիթի խելովնեբիս*
թանգարանը	մուզեումի	*մուզեումի*
Մենք ուզում ենք	հվեն գվոնդա	*չվեն գվինդա վեծվիոթ...*
այցելել...	ցոֆոտոտ...	
գրականության և	լիտերատուրոնա դա	*լիտերատուրիսա դա*
արվեստի թանգարան	ելոտենների մուզեումի	*խելովնեբիս մուզեումս*
Մատենադարան	մատենադարան	*մատենադարանս*
Հովհաննես Թումանյանի	ովանես թումանիանի	*օվանես թումանիանիս*
տուն-թանգարան	նաել-մուզեումի	*սախլ-մուզեումս*
Ավետիք Իսահակյանի	ավետիք ինսակյանոն	*ավետիք իսակիանիս*
տուն-թանգարան	նաել-մուզեումի	*սախլ-մուզեումս*
Եղիշե Չարենցի	եղիշե չարենցոն	*էղիշե չարենցիս*
տուն-թանգարան	նաել-մուզեումի	*սախլ-մուզեումս*
Դերենիկ Դերմիրճյանի	դերենիկ դերմիրճանի	*դերենիկ դեմիրճիանիս*
տուն-թանգարան	նաել-մուզեումի	*սախլ-մուզեումս*
«Կասկադ» կենտրոնը	ցենտրն «կասկադ»	*ցենտրս «Կասկադ»*
Ժամը քանիսի՞ն են	հոմել նաատեզ	*ոմել սաաթզե իդեբա*
բացվում	ոբեբա	
/փակվում/	/ոքեթեբա/	*/իկետեբա/ մուզեումեբի?*
թանգարանները	մուզեումեբո?	
Թանգարանները ամեն	մուզեումեբո ցոգել	*մուզեումեբի դովել*
օր քա՞ց են	դդե դիաա?	*դդե դիաա?*
Ի՞նչ արժի մուտքի	հա դոհն	*դա դիրս*
տոմսը	մանանգելելո	*մանանգելելի բիլեթի?*
	բոլեթո?	
Ներեցե՛ք,	մապատիեթ,	*մապատիեթ,*
լուսանկարել	ֆոտոգրաֆիրեբա	*փոտոգրաֆիրեբա*
կարելի՞ է	մեոժլեբա?	*մեոժլեբա?*
Ինձ դուր է գալիս այս...	մի մոմվոնն ես...	*մե մոմծոնս էս...*
աշխատանքը	նամուշեվարո	*նամուշեվարի*
նկարը	նուրատո	*սուրաթի*
կոմպոզիցիան	կոմպոզիցիա	*կոմպոզիցիա*
գոբելենը	գոբելենո	*գոբելենի*
ցուցադրանմուշը	էքսպոնատո	*էքսպոնատի*
քանդակը	քանդակեբա	*քանդակեբա*

Սա ո՞ւմ աշխատանքն է	ეს ვისი ნამუშევარია?	*ეს ვիսի նամուշեվարիա?*
Ե՞րբ է կառուցվել այս	როდის იქნა აშენებული	*ոոդիս իքնա աշենեբուլի*
հրաշալի կենտրոնը	ეს შესანიშნავი ცენტრი?	*ეს շեսանիշնավի ցենտրի?*
Սա բնօրինա՞կն է, թե՞ պատճենը	ეს ორიგინალია, თუ ასლი?	*ეს օրիգինալիա, թու ասլի?*
Այստեղ բոլորը իսկական են	აქ ყველა ორიგინალია	*աք ղվելա օրիգինալիա*
Ո՞վ է «Կասկադի» ճարտարապետը	ვინ არის „კასკადის„ არქიტექტორი?	*վին արիս «Կասկադիս» արքիտեքտորի?*

Բառացանկ

Արևելյան գեղանկարչություն	აღმოსავლეთის ფერწერა	*աղմոսավլեթիս փերծերա*
Արևմտաեվրոպական գեղանկարչություն	დასავლეთ ევროპის ფერწერა	*դասավլեթ էվրոպիս փերծերա*
Արվեստ	ხელოვნება	*խելովնեբա*
Արվեստաբան	ხელოვნებათმცოდნე	*խելովնեբաթմցոդնե*
Արվեստաբանություն	ხელოვნებათმცოდნეობა	*խելովնեբաթմցոդնեոբա*
Գեղանկարիչ	ფერმწერი	*փերմծերի*
Գեղանկարչություն	ფერწერა	*փերծերա*
Գծապատկեր	მონახაზი	*մոնախազի*
Դիմանկար	პორტრეტი	*պորտրետի*
Դպրոց	სკოლა	*սկոլա*
Պատկերասրահ	გალერეა	*գալերեա*
Պատմություն	ისტორია	*իստորիա*
Թանգարան	მუზეუმი	*մուզեումի*
Տուն-թանգարան	სახლ–მუზეუმი	*սախլ-մուզեումի*
էքսկուրսիա	ექსკურსია	*էքսկուրսիա*
էքսկուրսավար	ექსკურსიამძღოლი	*էքսկուրսիամձղոլի*
էտյուդ	ეტიუდი	*էտիուդի*
ժամանակակից	თანამედროვე	*թանամեդրովե*
Ծովային բնանկար	ზღვის პეიზაჟი	*զղվիս պեիզաժի*
Կանացի դիմանկար	ქალის პორტრეტი	*քալիս պորտրետի*
Կերպարվեստ	სახვითი ხელოვნება	*սախվիթի խելովնեբա*
Կիրառական արվեստ	გამოყენებითი ხელოვნება	*գամողենեբիթի խելովնեբա*
Հայաստանի պետական պատկերասրահ	სომხეთის სახელმწიფო გალერეა	*սոմխեթիս սախելմծիփո գալերեա*
Հայկական գեղանկարչություն	სომხური ფერწერა	*սոմխուրի փերծերա*
Հայկական	სომხური სახვითი	*սոմխուրի սախվիթի*

կերպարվեստ	ხელოვნება	*խելովնեբա*
Նատյուրմորտ	ნატიურმორტი	*նատիուրմորտի*
Նկար	ნახატი	*նախատի*
Նշանավոր	გამოჩენილი	*գամոչենիլի*
Նկարների ռեպրոդուկցիա	ნახატების რეპროდუქცია	*նախատեբիս ռեպրոդուքցիա*
Պանոն	პანო	*պանո*
Ներկապնակ	პალიტრა	*պալիտրա*
Պատկերասրահ	სურათების გალერეა	*սուրաթեբիս գալերեա*
Պլակատ	პლაკატი	*պլակատի*
Բնանկար	პეიზაჟი	*պեիզաժի*
Իրապաշտություն	რეალიზმი	*ռեալիզմի*
Իրապաշտ	რეალისტი	*ռեալիստի*
Ռեպրոդուկցիա	რეპროდუქცია	*ռեպրոդուքցիա*
Վերականգնիչ	რესტავრატორი	*ռեստավրատորի*
Սրահ (սալոն)	სალონი	*սալոնի*
Սյուրռեալիզմ	სიურრეალიზმი	*սիուրռեալիզմի*
Սյուրռեալիստ	სიურრეალისტი	*սիուրռեալիստի*
Ցուցադրել	გამოფენა	*գամոփենա*
Ուղեցույց	მეგზური	*մեգզուրի*
Քանդակ	ქანდაკება	*քանդակեբա*

ԳՐՔԵՐ. ԱՄՍԱԳՐԵՐ. ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉ

წიგნები: ჟურნალები: კომპიუტერი

Որտե՞ղ է գրախանութը	სად არის წიგნების მაღაზია?	*սադ արիս ծիգնեբիս մաղազիա?*
Ցուցց տվեք, խնդրեմ, եթե կարելի է...	მაჩვენეთ, გეთაყვა, თუ შეიძლება...	*մաչվենեթ, գեթաղվա, թու շեիծլեբա..*
այս գիրքը	ეს წიგნი	*էս ծիգնի*
այս ամսագիրը	ეს ჟურნალი	*էս ժուրնալի*
Երևանի քարտեզը	ერევნის რუკა	*էրեվնիս ռուկա*
նկարների ալբոմը	სურათების ალბომი	*սուրաթեբիս ալբոմի*
Ինձ հետաքրքրում է...	მე მაინტერესებს...	*մե մաինտերեսեբս...*
հայ դասականների երկերը	სომეხი კლასიკოსების ნაწარმოებები	*սոմեխի կլասիկոսեբիս նածարմոեբեբի*
ժամանակակից	თანამედროვე	*թանամեդրովե*
հայ արձակը	სომხური პროზა	*սոմխուրի պրոզա*
հայոց լեզվի	სომხური ენის	*սոմխուրի էնիս*
ինքնուսույցը	თვითმასწავლებელი	*թվիթմասծավլեբելի*
Ինձ անհրաժեշտ է...	მე მჭირდება	*մե մճիրդեբա*
հայերեն-վրացերեն բառարան	სომხურ–ქართული ლექსიკონი	*սոմխուր-քարթուլի լեքսիկոնի*

Վրացերեն-հայերեն բառարան	ქართულ–სომხური ლექსიკონი	*քարթուլ-սոմխուրի լեքսիկոնի*
Հայերեն-վրացերեն զրուցարան	სომხურ–ქართული სასაუბრო	*սոմխուր-քարթուլի սասաուբրո*
Վրացերեն-հայերեն զրուցարան	ქართულ–სომხური სასაუბრო	*քարթուլ-սոմխուրի սասաուբրո*
Հայերեն-ռուսերեն բառարան	სომხურ–რუსული ლექსიკონი	*սոմխուր-ռուսուլի լեքսիկոնի*
Հայոց լեզվի դարձվածաբանական բառարան	სომხური ენის ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი	*սոմխուրի էնիս փրազեոլոգիուրի լեքսիկոնի*
Հայոց լեզվի բացատրական բառարան	სომხური ენის განმარტებითი ლექსიკონი	*սոմխուրի էնիս գանմարտեբիթի լեքսիկոնի*
Հայոց լեզվի ուղղագրական բառարան	სომხური ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი	*սոմխուրի էնիս օրթոգրափիուլի լեքսիկոնի*
Դուք ունե՞ք գրքեր...	თქვენ გაქვთ წიგნები?...	*թքվեն գաքվթ ծիգնեբի?...*
Վրաց լեզվով	ქართულ ენაზე	*քարթուլ էնազե*
Պարսից լեզվով	სპარსულ ენაზე	*սպարսուլ էնազե*
Իսպաներեն	ესპანურად	*էսպանուրադ*
Ռուսաց լեզվով	რუსულ ენაზე	*ռուսուլ էնազե*
Ի՞նչ արժե	რა ღირს მოდების	*ռա ղիրս մոդեբիս*
Նորաձևության ամսագիրը	ჟურნალი?	*ժուրնալի ?*
Դուք ի՞նչ եք սիրում	რისი კითხვა გიყვართ?	*րիսի կիթխվա գիղ*
Կարդալ		*վարթ?*
Արկածայի՞ն,	სათავგადასავლო,	*սաթավգադասավլո,*
Կենսագրակա՞ն	ბიოგრაფიული	*բիոգրափի-*
Վեպեր	რომანები?	*ուլի ռոմանեբի?*
Թարմ թերթեր ունե՞ք	ახალი გაზეთები გაქვთ?	*ախալի գազեթեբի գաքվթ?*
Ո՞վ է խմբագիրը	ვინ არის რედაქტორი?	*վին արիս ռեդաքտորի?*
Պաշտոնական /ընդդիմադիր/	ოფიციალური /ოპოზიციური/	*օֆիցիալուրի /օ-պոզիցիուրի/ գա-*
թերթեր	გაზეთები	*զեթեբի*
Թերթ-ամսագրերի	ჟურნალ–გაზეთების	*ժուրնալ-գազեթե-*
բաժանորդագրություն	გამოწერა	*բիս գամոծերա*
Թերթերի կրպակը	გაზეთების კიოსკი	*գազեթեբիս կիոսկի*
բաց /փակ/ է	ღიაა /დაკეტილია/	*ղիաա /դակետիլիա/*
Առաջնորդող հոդված	მოწინავე სტატია	*մոծինավե ստատիա*
Հատուկ թղթակից	სპეციალური კორესპონდენტი	*սպեցիալուրի կորեսպոնդենտի*
Թարմ լուրեր	ცხელ–ცხელი ამბები	*ցխել-ցխելի ամբեբի*

Գրքի առևտուր	წიგნის ვაჭრობა	*ծիգնիս վաճրոբա*
Հրատարակչական գործ /պլան/	საგამომცემლო საქმე /გეგმა/	*սագամոմցեմլո սաքմե /գեգմա/*
Երկերի լիակատար ժողովածու	თხზულებათა სრული კრებული	*թխզուլեբաթա սրուլի կրեբուլի*
Ընտիր երկեր	რჩეული თხზულებანი	*ռչեուլի թխզուլեբանի*
Արձակ երկեր	პროზაული ნაწარმოები	*պրոզաուլի նածարմոեբի*
Համակարգիչ	კომპიუტერი	*կոմպիուտերի*
Համակարգչային ծառայություն	კომპიუტერული მოსამსახურება	*կոմպիուտերուլի մոսամսախուրեբա*
Համակարգչային ծրագիր /կենտրոն/	კომპიუტერული პროგრამა /ცენტრი/	*կոմպիուտերուլի պրոգրամա /ցենտրի/*

Բառացանկ

Ամենօրյա	ყოველდღიური	*ղ ովելդղիուրի*
Ամսագիր	ჟურნალი	*ժուրնալի*
Առակ	ოგავ–არაკი	*իգավ-արակի*
Արձակագիր	პროზაიკოსი	*պրոզաիկոսի*
Բառարան	ლექსიკონი	*լեքսիկոնի*
Գիրք	წიგნი	*ծիգնի*
Գործակալություն	სააგენტო	*սաագենտո*
Գրադարակ	წიგნის თარო	*ծիգնիս թարո*
Գրադարան	ბიბლიოთეკა	*բիբլիոթեկա*
դպրոցական	სკოლის	*սկոլիս*
հանրային	საჯარო	*սաջարո*
Գրախանութ	წიგნის მაღაზია	*ծիգնիս մաղազիա*
Գրենական պիտույքներ	სასწავლო ნივთები	*սասժավլո նիվթերի*
Երգիծաբան	სატირიკოსი	*սատիրիկոսի*
Երգիծանք	სატირა	*սատիրա*
Զրուցարան	სასაუბრო	*սասաուբրո*
Ընթերցասրահ	სამკითხველო	*սամկիթխվելո*
Թարգմանիչ	მთარგმნელი	*մթարգմնելի*
Թարգմանություն	თარგმანი	*թարգմանի*
Թերթ	გაზეთი	*գազեթի*
Թղթակից	კორესპონდენტი	*կորեսպոնդենտի*
ժամանակակից	თანამედროვე	*թանամեդրովե*
ժողովածու	კრებული	*կրեբուլի*
Ինքնուսույց	თვითმასწავლებელი	*թվիթմասժավլեբելի*
Լրագրող	ჟურნალისტი	*ժուրնալիստի*
Խմբագիր	რედაქტორი	*ռեդաքտորի*
Խմբագրություն	რედაქცია	*ռեդաքցիա*
Խորագիր	რუბრიკა	*ռուբրիկա*

Հայտարարություն	განცხადება	*განცխადება*
Հանրամատչելի	პოპულარული	*պոպուլարուլի*
Հարցազրույց	ინტერვიუ	*ինտերվիու*
Հեղինակ	ავტორი	*ավտորի*
Հեքիաթ	ზღაპარი	*զղապարի*
Հրապարակախոս	პუბლიცისტი	*պուբլիցիստի*
Հրապարակախոսություն	პუბლიცისტიკა	*պուբլիցիստիկա*
Հումոր	იუმორი	*իումորի*
Մամուլ	პრესა	*պրեսա*
Նորույթ	სიახლე	*սիախլե*
Նորություններ	ახალი ამბები	*ախալի ամբեբի*
Պատկերազարդ	ილუსტრირებული	*իլուստրիրեբուլի*
Պատմվածք	მოთხრობა	*մոթխրոբա*
Սեղմապնակ	კომპაქტ-დისკი	*կոմպակտ-դիսկի*
Ստեղնաշար	კლავიატურა	*կլավիատուրա*
Վավերագրական	დოკუმენტური	*դոկումենտուրի*
Վեպ	რომანი	*րոմանի*
Վերնագիր	სათაური	*սաթաուրի*
Տպաքանակ	ტირაჟი	*տիրաժի*
Տպարան	სტამბა	*ստամբա*
Ուղեցույց	მეგზური	*մեգզուրի*
Քննադատ	კრიტიკოსი	*կրիտիկոսի*
Քննադատություն	კრიტიკა	*կրիտիկա*
Օրինակ	ეგზემპლარი	*էգզեմպլարի*

ՏԱՐԱԴՐԱՄԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄ

ვალუტის გადაცვლა

Որտե՞ղ է գտնվում փոխանակման մոտակա... կետը /բանկը/	სად მდებარეობს გადაცვლის უახლესი... პუნქტი /ბანკი/?	*սադ մդեբարեոբս գադացվլիս ուախլեսի... պունքտի /բանկի/?*
Որտե՞ղ կարելի է փոխանակել տարադրամը	სად შეიძლება ვალუტის გადაცვლა?	*սադ շեիձլեբա վալուտիս գադացվլա?*
Որքա՞ն է փոխարժեքը	რამდენია კურსი?	*րամդենիա կուրսի?*
Կարո՞ղ եք մանրել	შეგიძლიათ დამახურდაოთ?	*շեգիձլիաթ դամիխուրդաոթ?*
Ե՞րբ է բացվում /փակվում/ փոխանակման կետը	როდის იღება /იკეტება/ დაცვლის პუნქტი?	*րոդիս իղեբա /իկետեբա/ դացվլիս պունքտի?*
Ո՞ր պատուհանին մոտենամ	რომელ ფანჯარასთან მივიდე?	*րոմել փանջարասթան միվիդե?*

Կարո՞ղ եք դրամը /լարին, ռուբլին/ մանրել	შეგიძლიათ დრამის /ლარის, მანეთის/ დახურდავება?	*շեգիձլիաթ դրամիս /լարիս, մանեթիս/ դախուրդավեբա?*
Ինչպե՞ս եք ուզում վճարել	როგორ გინდათ გადაიხადოთ?	*րոգոր գինդաթ գադաիխադոթ?*
Ի՞նչ ունեք վաճառքում	რა გაქვთ გაყიდვაში?	*րա գաքվթ գաչիդվաշի?*
Ձեզ որքա՞ն եմ պարտք	მე თქვენი რამდენი მმართებს?	*մե թքվենի րամդենի մմարթեբս?*
Որտե՞ղ պետք է ստորագրեմ	ხელი სად უნდა მოვაწერო?	*խելի սադ ունդա մովաժերո?*
Ուզում եմ հաշիվ բացել	მინდა ანგარიშის გახსნა	*մինդա անգարիշիս գախսնա*
Գնում եմ կանխիկ դրամով	ნაღდ ფულზე ვყიდულობ	*նաղդ փուլզե վչիդուլոբ*
Ես եվրո չունեմ	მე ევრო არა მაქვს	*մե էվրո արա մաքվս*
Մանր դրամ ունեմ	ხურდა ფული მაქვს	*խուրդա փուլի մաքվս*
Մանրեք, խնդրեմ, 50 դոլարը	გთხოვთ, დამახურდათ 50 დოლარი	*գթխովթ, դամիխուր - դաոթ 50 դոլարի*
Դրամական փոխանցում	ფულის გადარიცხვა	*փուլիս գադարիցխվա*
Տարադրամի փոխանակումը	ვალუტის დაცვლა	*վալուտիս դացվլա*
Շահավե՞տ է	ხელსაყრელია?	*խելսաչրելիա?*
Ի՞նչ փոխարժեքով եք փոխանակում...	რა კურსით ცვლით?...	*րա կուրսիթ ցվլիթ?...*
ամերիկյան դոլարը	ამერიკული დოლარი	*ամերիկուլի դոլարի*
հայկական դրամը	სომხური დრამი	*սոմխուրի դրամի*
ռուսական ռուբլին	რუსული რუბლი	*ռուսուլի ռուբլի*
վրացական լարին	ქართული ლარი	*քարթուլի լարի*
եվրոն	ევრო	*էվրո*

Բառացանկ

Առք ու վաճառք	ყიდვა-გაყიდვა	*չիդվա-գաչիդվա*
Բանկատոմս	ბანკნოტი	*բանկնոտի*
Դրամական միավորներ	ფულის ერთეულები	*փուլիս էրթեուլեբի*
ամերիկյան դոլար	ამერიკული დოლარი	*ամերիկուլի դոլարի*
թուրքական լիրա	თურქული ლირა	*թուրքուլի լիրա*
իրանական ռիալ	სპარსული რიალი	*սպարսուլի ռիալի*
հայկական դրամ	სომხური დრამი	*սոմխուրի դրամի*
հնդկական ռուփի	ინდური რუპია	*ինդուրի ռուպիա*
հունական դրահմ	ბერძნული დრაჰმა	*բերձնուլի դրահմա*
ռուսական ռուբլի	რუსული რუბლი	*ռուսուլի ռուբլի*
վրացական լարի	ქართული ლარი	*քարթուլի լարի*
ուկրաինական	უკრაინული	*ուկրաինուլի*

Կարբովանեց	კარბოვანეცი	*կարբովանեցի*
Դրամապանակ	საფულე	*սափուլե*
Թղթադրամ	ქაღალდის ფული	*քաղալդիս փուլի*
Խնայբանկ	შემნახველი ბანკი	*շեմնախվելի բանկի*
Խնայողություններ	შენახვა	*շենախվա*
Կանխիկ	ნაღდი	*նաղդի*
Հարյուրանոց	ასიანი	*ասիանի*
Հազարանոց	ათასიანი	*աթասիանի*
Մանրոն /մանր/	ხურდა	*խուրդա*
Մետաղադրամ	მონეტა	*մոնետա*
Ոսկեդրամ	ოქროს ფული	*օքրոս փուլի*
Վճարում	განაღდება	*գանաղդեբա*
Տարադրամ	ვალუტა	*վալուտա*
Փոխանակել	გაცვლა	*գացվլա*
Տարադրամի փոխարժեք	სავალუტო კურსი	*սավալուտո կուրսի*
Փոխանակման կետ	გადამცვლელი პუნქტი	*գադամցվլելի պունքտի*
Փոխանցում	გადარიცხვა	*գադարիցխվա*

ԵՐԿԻՐ. ԱԶԳ. ԱԶԳՈՒԹՅՈՒՆ

ქვეყანა. ერი. ეროვნება

Դուք որտեղի՞ց եք	თქვენ საიდან ბრძანდებით /ხართ/?	*թքվեն սաիդան բրձանդեբիթ /խարթ/?*
Ես Երևանից եմ	მე ერევნიდან ვარ	*մե էրեվնիդան վար*
Դուք որտեղացի՞ եք	თქვენ სადაური ბრძანდებით?	*թքվեն սադաուրի բրձանդեբիթ?*
Ես երևանցի եմ	მე ერევნელი ვარ	*մե էրեվնելի վար*
Հայերեն խոսո՞ւմ եք	ლაპარაკობთ სომხურად?	*լապարակոբթ սոմխուրադ?*
Հասկանում եմ	მესმის	*մեսմիս*
Դու վրացի՞ ես	შენ ქართველი ხარ?	*շեն քարթվելի խար?*
Այո՛, ես վրացի եմն	დიახ, მე ქართველი ვარ	*դիախ, մե քարթվելի վար*
Իմ մայրենի լեզուն	ჩემი დედაენა	*չեմի դեդաէնա*
հայերենն է	სომხურია	*սոմխուրիա*
Ժողովրդավարական	დემოკრატიული	*դեմոկրատիուլի*
երկիր	ქვეყანა	*քվեդանա*
Քառակուսի	კვადრატული	*կվադրատուլի*
կիլոմետր	კილომეტრი	*կիլոմետրի*
Եռագույն դրոշ	სამფეროვანი დროშა	*սամփերովանի դրոշա*

Բառացանկ

Ազգ	ერი	*էրի*
Ազգային	ეროვნული	*էրովնուլի*
Ազգություն	ეროვნება	*էրովնեբա*

Ամերիկացի	ამერიკელი	*ամերիկելի*
Ամերիկյան	ამერიკული	*ամերիկուլի*
Անգլերեն	ინგლისური	*ինգլիսուրի*
Անգլիացի	ინგლისელი	*ինգլիսելի*
Աշխարհ	მსოფლიო	*մսոփլիո*
Ավանդույթ	ტრადიცია	*տրադիցիա*
Բելառուս	ბელორუსი	*բելորուսի*
Բնակիչ	მცხოვრები	*մցխովրեբի*
Բնակչություն	მოსახლეობა	*մոսախլեոբա*
Բնություն	ბუნება	*բունեբա*
Գաղթ	აყრა /იძულებით გადასახლება/	*աղրա /իձուլեբիթ գադասախլեբա/*
Գերմանացի	გერმანელი	*գերմանելի*
Գիտություն	მეცნიერება	*մեցնիերեբա*
Եգիպտերեն	ეგვიპტური	*էգվիպտուրի*
Եգիպտացի	ეგვიპტელი	*էգվիպտելի*
Երկիր	ქვეყანა	*քվեդանա*
Ընտրություններ	არჩევნები	*արչեվնեբի*
Թագավոր	მეფე	*մեփե*
Թագուհի	დედოფალი	*դեդոփալի*
Իշխանություն	ხელისუფლება	*խելիսուփլեբա*
Լեզու	ენა	*էնա*
Լեհ	პოლონელი	*պոլոնելի*
Լեհաստան	პოლონეთი	*պոլոնեթի*
Խաղաղություն	მშვიდობა	*մշվիդոբա*
Խորհրդարան	პარლამენტი	*պարլամենտի*
Կառավարություն	მთავრობა	*մթավրոբա*
Կլիմա	კლიმატი	*կլիմատի*
Կրթություն	განათლება	*գանաթլեբա*
Հայ	სომეხი	*սոմեխի*
Հայաստան	სომხეთი	*սոմխեթի*
Հայերեն	სომხური	*սոմխուրի*
Հայկական	სომხური	*սոմխուրի*
Հայություն	სომხობა	*սոմխոբա*
Հնդիկ	ინდოელი	*ինդոելի*
Հնդկաստան	ინდოეთი	*ինդոեթի*
Հող	მიწა	*միծա*
Հոլանդիա	პოლანდია	*հոլանդիա*
Հույն	ბერძენი	*բերձենի*
Հունաստան	საბერძნეთი	*սաբերձնեթի*
Ճապոնիա	იაპონია	*իապոնիա*
Մայրաքաղաք	დედაქალაქი	*դեդաքալաքի*
Մոլորակ	ცოცხალი /პლანეტა/	*ցթոմիլի /պլանետա/*
Նախագահ	პრეზიდენტი	*պրեզիդենտի*
Նահանգ	შტატი	*շտատի*

Նախարար	մինիստր	*մինիստրի*
Նախարարություն	սամինիստրո	*սամինիստրո*
Չինաստան	չինեթ	*չինեթի*
Չինացի	չինելը	*չինելի*
Ռուս	ռուսո	*ռուսի*
Ռուսերեն	ռուսուլը	*ռուսուլի*
Ռուսաստան	ռուսեթո	*ռուսեթի*
Սահման	սազդվարո	*սազդվարի*
Սահմանադրություն	կոնստիտուցիա	*կոնստիտուցիա*
Վարչապետ	պրեմիեր-մինիստր	*պրեմիեր-մինիստրի*
Վրացագետ	քարթվելոլոգ	*քարթվելոլոգի*
Վրացագիտություն	քարթվելոլոգիա	*քարթվելոլոգիա*
Վրացական	քարթուլը	*քարթուլի*
Վրացերեն	քարթուլի էնա	*քարթուլի էնա*
Վրաստան	սաքարթվելո	*սաքարթվելո*
Վրացի	քարթվելը	*քարթվելի*
Տարածք	տերիտորիա	*տերիտորիա*
Տարեթիվ	թարիղ	*թարիղի*
Տիեզերք	կոսմոս	*կոսմոսի*
Ուկրաինա	ուկրաինա	*ուկրաինա*
Ուկրաինացի	ուկրաինելը	*ուկրաինելի*
Փախստական	լտոլվիլը	*լտոլվիլի*
Օտարերկրացի	ուցխոելը	*ուցխոելի*

ՍՊՈՐՏ

Սպորտ

Դուք զբաղվո՞ւմ եք սպորտով	თქვენ სპორტს მასდევთ?	*թքվենՍ սպորտս միսդեվթ?*
Ես մարզիկ չեմ, բայց շատ եմ սիրում սպորտը	მე სპორტსმენი არა ვარ, მაგრამ ძალიან მიყვარს სპორტი	*մե սպորտսմենի արա վար, մագրամ ձալիան միղվարս սպորտի*
Իսկ ի՞նչ մարզաձև եք սիրում	სპორტის რომელი სახეობა გიყვართ?	*սպորտիս րոմելի սախեոբա գիղվարթ?*
Դուք խաղո՞ւմ եք... շախմատ /թենիս, ֆուտբոլ, բասկետբոլ, գոլֆ.../	ტენეენ თამაშობთ?... ჭადრაკს /ჩოგბურთს, ფეხბურთს, კალათბურთს, გოლფს.../	*թքվենՍ թամաշոբթ?... ճադրակս /չոգբուրթս, փեխբուրթս, կալաթբուրթս, գոլփս.../*
Սպորտի ի՞նչ ձևեր են մասսայական	სპორტის რომელი სახეობებია მასობრივი	*սպորտիս րոմելի սախեոբեբիա մասոբրիվի*
Ձեր երկրում	თქვენს ქვეყანაში?	*թքվենՍ քվեղանաշի?*
Ձեր մարզիկներից	თქვენი სპორტსმენე-	*թքվենի սպորտսմենե-*
Ովքե՞ր են ...օլիմպիական	ბიდან ვინ არის	*բիդան վին արիս*

/աշխարհի, եվրոպայի/	ოლიმპიური /მსოფლიოს,	*օլիմպիուրի /մսոփլիոս,*
Չեմպիոններ	ევროპის/ ჩემპიონი?	*էվրոպիս/ չեմպիոնի?*
Ո՞ւմ անունով է	ვის სახელობისა	*վիսի սախելոբիսա*
Ձեր կենտրոնական մարզադաշտը	თქვენი ცენტრალური სტადიონი?	*թքվենի ցենտրալուրի ստադիոնի?*
Ես կուզեի այցելել...	მე მინდა ვეწვიო...	*մե մինդա վեժվիո...*
Մարզահամալիրը	სპორტულ კომპლექსს	*սպորտուլ կոմպլեքսս*
Թենիսի նոր դաշտը	ჩოგბურთის ახალ მოედანს	*չոգբուրթիս ախալ մոեդանս*
Ովքե՞ր են խաղում այսօր	ვინ თამაშობს დღეს?	*վին թամաշոբս դղես?*
Այսօրվա համար տոմսեր ունե՞ք	დღეისათვის არის ბილეთები?	*դղեիսաթվիս արիս բիլեթեբի?*
Տվե՛ք, խնդրեմ, չորս տոմս	მომეცით, გეთაყვა, ოთხი ბილეთი	*մոմեցիք, գեթաղվա, օթխի բիլեթի*
Ո՞վ հաղթեց /պարտվեց/	ვინ მოიგო, /წააგო/?	*վին մոիգո /ծաագո/?*
Հանդիպումն ավարտվեց ոչ-ոքի	შეხვედრა დამთავრდა ფრედ	*չեխվեդրա դամթավրդա փրեդ*
Ո՞ր թիմը հաղթեց	რომელმა გუნდმა მოიგო?	*րոմելմա գունդմա մոիգո?*
Ի՞նչ հաշիվ է	რა ანგარიშია?	*րա անգարիշիա ?*
Հօգուտ ո՞ւմ	ვის სასარგებლოდ?	*վիս սասարգեբլոդ?*
Ո՞վ է մրցավարը	ვინ არის მსაჯი?	*վին արիս մսաջի?*
Ո՞վ գոլ խփեց	ვინ გაიტანა გოლი?	*վին գաիտանա գոլի?*
Ո՞ր թիմի	რომელი გუნდის	*րոմելի գունդիս*
Երկրպագուն եք	გულშემატკივარი ხართ?	*գուլշեմատկիվարի խարթ?*
Կոպիտ խաղ էր	უხეში თამაში იყო	*ուխեշի թամաշի իղո*

Բառացանկ

Ակումբ	კლუბი	*կլուբի*
Աղյուսակ	ცხრილი	*ցխրիլի*
Առաջատար	ლიდერი	*լիդերի*
Առաջնություն	პირველობა	*պիրվելոբա*
Ավտոարշավ	ავტორალი	*ավտորալի*
Ավտոարշավորդ	ავტორალისტი	*ավտորալիստի*
Արդյունք	შედეგი	*շեդեգի*
Բանցքամարտ	კრივი	*կրիվի*
Բանցքամարտիկ	მოკრივე	*մոկրիվե*
Գավաթ	თასი	*թասի*
Գեղասահք	ცოცურაობა	*ցիգուրաոբա*

Գնդակ	ბურთი	*բուրթի*
Դահուկ	თხილამურები	*թխիլամուրի*
Դահուկորդ	მოთხილამურე	*մոթխիլամուրե*
Դասական ոճ	კლასიკური სტილი	*կլասիկուրի ստիլի*
Եռացատկ	სამმაგი ხტომა	*սամմագի խտոմա*
Երկրպագու	გულშემატკივარი	*գուլշեմատկիվարի*
Ըմբիշ	მოჭიდავე	*մոճիդավե*
Ըմբշամարտ	ჭიდაობა	*ճիդաոբա*
Թեթև ատլետիկա	მძლეოსნობა	*մձլեօսնոբա*
Թենիս	ჩოგბურთი	*չոգբուրթի*
Թենիսիստ	ჩოგბურთელი	*չոգբուրթելի*
Թիմ	გუნდი	*գունդի*
Լեռնագնաց	მთამსვლელი	*մթամսվլելի*
Լող	ცურვა	*ցուրվա*
Լողավազան	საცურაო აუზი	*սացուրաո աուզի*
Լողափ	პლიაჟი	*պլիաժի*
Լողորդ	მოცურავე	*մոցուրավե*
Խաղ	თამაში	*թամաշի*
Խաղալ	თამაშობა	*թամաշոբա*
Խաղացող	მოთამაშე	*մոթամաշե*
Ծանրամարտ	ძალოსნობა	*ձալոսնոբա*
Ծանրորդ	შტანგისტი	*շտանգիստի*
Հաղթանակ	გამარჯვება	*գամարջվեբա*
Հաղթել	მოგება	*մոգեբա*
Հեծանիվ	ველოსიპედი	*վելոսիպեդի*
Հեծանվային սպորտ	ველოსპორტი	*վելոսպորտի*
Հեծանվորդ	ველოსიპედისტი	*վելոսիպեդիստի*
Հոկեյ	ჰოკეი	*հոկեի*
Հոկեյիստ	ჰოკეისტი	*հոկեիստի*
Չի	ცხენი	*ցխենի*
Չիասպորտ	ცხენოსნობა	*ցխենոսնոբա*
Չիարշավարան	იპოდრომი	*իպոդրոմի*
Մարզասրահ	სპორტდარბაზი	*սպորտդարբազի*
Մարզադաշտ	სტადიონი	*ստադիոնի*
Մարզական	სპორტული	*սպորտուլի*
Մարզահագուստ	სპორტული კოსტუმი	*սպորտուլի կոստումի*
Մարզաձև	სპორტის სახეობა	*սպորտիս սախեոբա*
Մարզանք	ვარჯიში	*վարջիշի*
Մարզիկ	სპორტსმენი	*սպորտսմենի*
Մարզիչ	მწვრთნელი	*մծվրթնելի*
Մեկնարկ	სტარტი	*ստարտի*
Միավոր	ქულა	*քուլա*
Մրցաշրջան	სპორტული სეზონი	*սպորտուլի սեզոնի*
Մրցավար	მსაჯი	*մսաջի*
Մրցություն	შეჯიბრება	*շեջիբրեբա*

Նավակ	ნავი	*նավի*
Շախմատ	ჭადრაკი	*ճադրակի*
Շախմատիստ	მოჭადრაკე	*մոճադրակե*
Ոչ-ոքի	ყაიმი	*ղաիմի*
Չեմպիոն	ჩემპიონი	*չեմպիոնի*
Չմշկավազք	ცოგურებით სრიალი	*ցիգուրեբիթ սրիալի*
Չմուշկներ	ცოგურები	*ցիգուրեբի*
Պար	ცეკვა	*ցեկվա*
Պարտվել	წაგება	*ծագեբա*
Պարտություն	დამარცხება	*դամարցխեբա*
Ջրագնդակ	წყალბურთი	*ծղալբուրթի*
Շոգեբաղնիք (սաունա)	საუნა	*սաունա*
Սահադաշտ	საცოგურაო მოედანი	*սացիգուրաո մոեդանի*
Սեղանի թենիս	მაგიდის ჩოგბურთი	*մագիդիս չոգբուրթի*
Սուսերամարտ	ფარიკაობა	*փարիկաոբա*
Վազել	რბენა	*ռբենա*
Վազորդ	მორბენალი	*մորբենալի*
Վերջնագիծ	ფინიში	*փինիշի*
Օլիմպիական	ოლიმპიური	*օլիմպիուրի*
խաղեր	თამაშები	*թամաշեբի*
Ֆուտբոլ	ფეხბურთი	*փեխբուրթի*
Ֆուտբոլասեր	ფეხბურთის მოყვარული	*փեխբուրթիս մողվարուլի*
Ֆուտբոլի մրցախաղ	ფეხბურთის თამაში	*փեխբուրթիս թամաշի*

ԵՂԱՆԱԿ

ამინდი

Ինչպիսի՞ եղանակ է	როგორი ამინდია?	*ռոգորի ամինդիա?*
Այսօր ամպամած է	დღეს მოღრუბლულია	*դդես մողրուբլուլիա*
Հիմա երկու աստիճան	ახლა ორი გრადუსი	*ախլա օրի գրադուսի*
տաքություն է	სითბოა	*սիթբոա*
Այսօր...	დღეს...	*դդես...*
շոգ է	ცხელა	*ցխելա*
տաք է	თბილა	*թբիլա*
ցուրտ է	ცივა	*ցիվա*
զով է	გრილა	*գրիլա*
տոթ է	პაპანაქებაა	*պապանաքեբաա*
եղանակի տեսություն	ამინდის პროგნოზი	*ամինդիս պրոգնոզի*
Լավ /վատ/	კარგი /ცუდი/	*կարգի /ցուդի/*
եղանակ է	ამინდია	*ամինդիա*
Անձրև է տեղում	წვიმა მოდის	*ծվիմա մոդիս*
Ձյուն է գալիս	თოვლი მოდის	*թովլի մոդիս*
Ուժեղ /թույլ/ քամի է	ძლიერი /სუსტი/ ქარია	*ձլիերի /սուստի/ քարիա*
Սարսափելի ցուրտ է	საშინელი სიცივეა	*սաշինելի սիցիվեա*

Արևտ օր է	მზიანი დღეა	*მზիանի դղեա*
Դրսում սառնամանիք է	გარეთ ყინავს	*գարեթ ղինավս*
Վաղն սպասվում է...	ხვალ მოსალოდნელია...	*խվալ մոսալոդնելիա...*
հորդառատ անձրև	კოკისპირული წვიმა	*կոկիսպիրուլի ծվիմա*
տեղումներ	ნალექები	*նալեքեբի*
երեք աստիճան զրոյից ցածր	მინუს სამი გრადუსი	*մինուս սամի գրադուսի*
երկու աստիճան զրոյից բարձր	პლუს ორი გრადუსი	*պլուս օրի գրադուսի*
Ալեկոծություն	ღელვა	*ղելվա*
Ամպ	ღრუბელი	*ղրուբելի*
Անձրև	წვიმა	*ծվիմա*
Աստիճան	გრადუსი	*գրադուսի*
Աստղ	ვარსკვლავი	*վարսկվլավի*
Արեգակ	მზე	*մզե*
Արևածագ	მზის ამოსვლა	*մզիս ամոսվլա*
Արևամուտ	მზის ჩასვლა	*մզիս չասվլա*
Արևի խավարում	მზის დაბნელება	*մզիս դաբնելեբա*
Բուք	ქარბუქი	*քարբուքի*
Եղանակ	ამინდი	*ամինդի*
Երաշտ	გვალვა	*գվալվա*
Երկինք	ცა	*ցա*
Երկրաշարժ	მიწისძვრა	*միծիսծվրա*
Թույլ	სუსტი	*սուստի*
Լուսնի խավարում	მთვარის დაბნელება	*մթվարիս դաբնելեբա*
Լուսնյակ	მთვარე	*մթվարե*
Ծիածան	ცისარტყელა	*ցիսարտղելա*
Կայծակ	ელვა	*էլվա*
Կարկուտ	სეტყვა	*սետղվա*
Ձյուն	თოვლი	*թովլի*
Մառախուղ	ნისლი	*նիսլի*
Որոտ	ქუხილი	*քուխիլի*
Ջերմաստիճան	ტემპერატურა	*տեմպերատուրա*
Ջրհեղեղ	წარღვნა	*ծարղվնա*
Սառնամանիք	ყინვა	*ղինվա*
Տաքություն	სითბო	*սիթբո*
Ցուրտ	სიცივე	*սիցիվե*
Փաթիլ	ფოფლი	*փիփքի*
Փոթորիկ	გრიგალი	*գրիգալի*
Քամի	ქარი	*քարի*
Օդերևութաբան	მეტეოროლოგი	*մետեորոլոգի*

ԺԱՄԱՑՈՒՅՑ. ԺԱՄԱՆԱԿ
Սաաթ: Դրո

Ժամացույց ունե՞ք	საათი გაქვთ?	*սաաթի գաքվթ?*
Ժամը քանի՞սն է	რომელი საათია?	*րոմելի սաաթիա?*
Ժամը ուղիղ տասն է	ზუსტად ათი საათია	*զուստադ աթի սաաթիա*
տասն անց է հինգ րոպե	თერთმეტის ხუთი წუთია	*թերթմետիս խութի ծութիա*
տասն անց է կես	თერთმეტის ნახევარია	*թերթմետիս նախեվարիա*
տասից քսան է պակաս	ათს აკლია ოცი წუთი	*աթս ակլիա օցի ծութի*
Ժամը մեկն է	პირველი საათია	*պիրվելի սաաթիա*
Դեռ ժամանակ կա	ჯერ კიდევ არის დრო	*ջեր կիդեվ արիս դրո*
Գնալու ժամանակն է	წასვლის დროა	*ծասվլիս դրոա*
Երկու ժամ առաջ	ორი საათის წინ	*օրի սաաթիս ծին*
Կես ժամ հետո	ნახევარი საათის შემდეგ	*նախեվարի սաաթիս շեմ-դեգ*
Երեք ժամում	სამ საათში	*սամ սաաթշի*
Ժամը յոթին	შვიდ საათზე	*շվիդ սաաթզե*
Ժամը ութից	რვა საათიდან	*րվա սաաթիդան*
Մինչև ժամը ինը	ცხრა საათამდე	*ցխրա սաաթամդե*
Մինչև ճաշ	სადილობამდე	*սադիլոբամդե*
Ճաշից հետո	სადილის შემდეგ /ნასადილევს/	*սադիլիս շեմդեգ /նասադիլեվս/*
Տեղական ժամանակով	ადგილობრივი დროით	*ադգիլոբրիվի դրոիթ*
Երևանի ժամանակով	ერევნის დროით	*էրեվնիս դրոիթ*
Լուսանում է	თენდება	*թենդեբա*
Մթնում է	ბნელდება	*բնելդեբա*
Իրիկնանում է	ღამდება	*ղամդեբա*
Արդեն կեսօր է	უკვე შუადღეა	*ուկվե շուադղեա*
Արդեն կեսգիշեր է	უკვე შუაღამეა	*ուկվե շուաղամեա*
Այստեղ ժամացույցի	აქ საათების	*աք սաաթեբիս*
վերանորոգման	შემკეთებელი	*շեմկեթեբելի*
արհեստանոց կա՞	სახელოსნო არის?	*սախելոսնո արիս?*
Ժամացույցս կանգ է առել	ჩემი საათი გაჩერდა	*չեմի սաաթի գաչերդա*
Ես այն գցել եմ	მე ის დამივარდა	*մե իս դամիվարդա*
Իմ ժամացույցը կա՛մ	ჩემი საათი ხან	*չեմի սաաթի խան*
առաջ է ընկնում,	წინ მიდის,	*ծին միդիս,*
կա՛մ հետ է մնում	ხან უკან რჩება	*խան ուկան րչեբա*
Ապակին կոտրվել է	მინა გატყდა	*մինա գատղդա*
Խնդրում եմ, փոխեք...	გთხოვთ, გამომიცვალოთ...	*գթխովթ, գամոմիցվալոթ...*
ապակին	მინა	*մինա*
մարտկոցը	ბატარეა	*բատարեա*
մեծ սլաքը	დიდი ისარი	*դիդի իսարի*
վայրկենացույց սլաքը	წამის ისარი	*ծամիս իսարի*

Բառացանկ

Ժամ	საათი	*սաաթի*
Ժամագործ	მესაათე	*մեսաաթե*
Ժամանակ	დრო	*դրո*
ամառային	ზაფხულის	*զափխուլիս*
ձմեռային	ზამთრის	*զամթրիս*
տեղական	ადგილობრივი	*ադգիլոբրիվի*
ժամացույց	საათი	*սաաթի*
արեգակի	მზის	*մզիս*
գրպանի	უბის /ჯიბის/	*ուբիս /ջիբիս/*
զարթուցիչ	მაღვიძარა	*մաղվիձարա*
ձեռքի	მაჯის	*մաջիս*
մեխանիկական	მექანიკური	*մեքանիկուրի*
պատի	კედლის	*կեդլիս*
սեղանի	მაგიდის	*մագիդիս*
ոսկե	ოქროს	*օքրոս*
Վայրկյան	წამი	*ծամի*
Րոպե	წუთი	*ծութի*
Դար	საუკუნე	*սաուկունե*
Տարի	წელიწადი	*ծելիծադի*
Ամիս	თვე	*թվե*
Շաբաթ	კვირა	*կվիրա*
Օր	დღე	*դղե*
Այսօր	დღეს	*դղես*
Առավոտ	დილა	*դիլա*
Երեկ	გუშინ	*գուշին*
Նախանցյալ օրը	გუშინწინ	*գուշինծին*
Վաղը	ხვალ	*խվալ*
Կեսօր	შუადღე	*շուադղե*
Կեսօրին	შუადღისას	*շուադղիսաս*
Երեկո	საღამო	*սաղամո*
Երեկոյան	საღამოს	*սաղամոս*
Գիշեր	ღამე	*ղամե*
Կեսգիշեր	შუაღამე	*շուաղամե*
Կեսգիշերին	შუაღამისას	*շուաղամիսաս*
Շուտով	მალე	*մալե*
Նախօրոք	წინასწარ	*ծինասծար*
Նախօրյակին	წინადღეს	*ծինադղես*
Ներկայումս	ახლა	*ախլա*
Անցյալում	წარსულში	*ծարսուլշի*
Ապագայում	მომავალში	*մոմավալշի*
Վերջերս	ამ ბოლო დროს	*ամ բոլո դրոս*
Վաղուց	დიდი ხნის წინ	*դիդի խնիս ծին*

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ
უმაღლესი განათლება:

Մեզ հետաքրքրում է	ჩვენ გვაინტერესებს	*չվեն գվաինտերեսեբս*
հայագիտության	არმენოლოგიის	*արմենոլոգիիս պրոբլեմա*
խնդիրը	პრობლემა	
Ձեր համալսարանում	თქვენს უნივერსიტეტში	*թքվենս ունիվերսիտետշի*
մշակվո՞ւմ են նման	მუშაობენ ამნაირ	*մուշաոբեն ամնաիր*
թեմաներ	თემებზე?	*թեմեբզե?*
Դուք ունե՞ք	თქვენ გაქვთ	*թքվեն գաքվթ*
գիտական աստիճան	სამეცნიერო ხარისხი?	*սամեցնիերո խարիսխի ?*
Ունեմ, ես	მაქვს, მე მეცნიერებათა	*մաքվս, մե մեցնիերեբաթա*
գիտությունների		
դոկտոր եմ	დოქტორი ვარ	*դոքտորի վար*
Ոչ, ես հայցորդ	არა, მე მაძიებელი	*արա, մե մաձիեբելի*
/մագիստրոս,	/მაგისტრი,	*/մագիստրի,*
ասպիրանտ/ եմ	ასპირანტი/ ვარ	*ասպիրանտի/ վար*
Ե՞րբ է Ձեր	როდის არის თქვენი	*բոդիս արիս թքվենի*
պաշտպանությունը	დაცვა?	*դացվա?*
Ասացեք, խնդրեմ,...	მითხარით, გეთაყვა,...	*միթխարիթ, գեթաղվա,...*
Ձեր ատենախոսու-	თქვენი დისერტაციის	*թքվենի դիսերտացիիս*
թյան թեման...	თემა...	*թեմա...*
Իմ ատենախոսության	ჩემი დისერტაციის	*չեմի դիսերտացիիս*
թեման է...	თემაა...	*թեմաա...*
Ո՞րն է Ձեր	რა არის თქვენი	*բա արիս թքվենի*
դիպլոմային	სადიპლომო	*սադիպլոմո նաշրոմիս*
աշխատանքի թեման	ნაშრომის თემა?	*թեմա?*
Ո՞ր բուհն եք	რომელი უმაღლესი	*բոմելի ումաղլեսի*
ավարտել	სასწავლებელი	*սասծավլեբելի*
	დაამთავრეთ?	*դաամթավրեթ?*
Ես ավարտել եմ...	მე დავამთავრე...	*մե դավամթավրե...*
Երևանի պետական է	ერევნის სახელმწიფო	*էրեվնիս սախելմծիփո*
համալսարանը	უნივერსიტეტი	*ունիվերսիտետի*
Թբիլիսիի պետական	თბილისის სახელმწიფო	*թբիլիսիս սախելմծիփո*
համալսարանը	უნივერსიტეტი	*ունիվերսիտետի*
Վանաձորի	ვანაძორის პედაგოგიური	*վանաձորիս*
մանկավարժական	ინსტიტუტი	*պետագոգիուրի*
ինստիտուտը		*ինստիտուտի*
Երևանի հումանիտար	ერევნის ჰუმანიტარული	*էրեվնիս հումանիտարուլի*
քոլեջը	კოლეჯი	*կոլեջի*
Ընդունելության ի՞նչ	რა გამოცდებს	*բա գամոցդեբս*
քննություններ են	აბარებენ	*աբարեբեն*
հանձնում...	მისაღებზე...?	*միսաղեբզե...?*
հայ բանասիրության	სომხური ფილოლოგიის	*սոմխուրի փիլոլոգիիս*
ֆակուլտետում	ფაკულტეტზე	*փակուլտետզե*

ռուսական	რუსულ	*რուսուլ*
բանասիրականում	ფილოლოგიურზე	*փիլոլոգիուրզե*
իրավագիտության	იურიდიულ	*իուրիդիուլ*
ֆակուլտետում	ფაკულტეტზე	*փակուլտետզե*
պատմության	ისტორიულ	*իստորիուլ*
ֆակուլտետում	ფაკულტეტზე	*փակուլտետզե*
ժուռնալիստիկայի	ჟურნალისტიკის	*ժուռնալիստիկիս*
ֆակուլտետում	ფაკულტეტზე	*փակուլտետզե*
աշխարհագրության	გეოგრაფიულ	*գեոգրափիուլ*
ֆակուլտետում	ფაკულტეტზე	*փակուլտետզե*
կիրառական	გამოყენებითი	*գամողենեբիթի*
մաթեմատիկայի	მათემატიკის	*մաթեմատիկիս*
ֆակուլտետում	ფაკულტეტზე	*փակուլտետզե*
Ի՞նչ դասընթաց եք կարդում	რა კურსს ასწავლით?	*ռա կուրսս ասծավլիթ?*
Ես կարդում եմ...	მე ვკითხულობ...	*մե վկիթխուլոբ...*
Նորագույն հայ գրականության պատմության	უახლესი სომხური ლიტერატურის ისტორიის	*ուախլեսի սոմխուրի լիտերատուրիս իստորիիս*
արտասահմանյան գրականության պատմության	საზღვარგარეთის ლიტერატურის ისტორიის	*սազղվարգարեթիս լիտերատուրիս իստորիիս*
վրաց հին և նոր գրականության պատմության	ძველი და ახალი ქართული ლიტერატურის ისტორიის	*ձվելի դա ախալի քարթուլի լիտերատուրիս իստորիիս*
թարգմանության տեսության	თარგმანის თეორიის	*թարգմանիս թեորիիս*
Հայաստանի պատմության դասընթացներ	სომხეთის ისტორიის კურსებს	*սոմխեթիս իստորիիս կուրսեբս*
Մեզ հետաքրքրում են վերջին տարիների աշխատությունները...	ჩვენ გვაინტერესებს ბოლო წლების ნაშრომები...	*չվեն գվաինտերեսեբս բոլո ծլեբիս նաշրոմեբի...*
բանասիրության բնագավառում	ფილოლოგიის დარგში	*փիլոլոգիիս դարգշի*
բժշկության ոլորտում	მედიცინის დარგში	*մեդիցինիս դարգշի*
Ուսանողները թոշակ ստանո՞ւմ են	სტუდენტები სტიპენდიას იღებენ?	*ստուդենտեբի ստիպենդիաս իղեբեն?*
Ինչքա՞ն է ուսման վարձը	რამდენია სწავლების საფასური?	*ռամդենիա սծավլեբիս սափասուրի?*
Ովքե՞ր են ազատվում ուսման վարձից	ვინ თავისუფლდება სწავლების გადასახადისაგან?	*վին թավիսուփլդեբա սծավլեբիս գադասախադիսագան?*

Բառացանկ

Ազգային ակադեմիա	ეროვნული აკადემია	*էրովնուլի ակադեմիա*
Ակադեմիա	აკადემია	*ակադեմիա*
Ակադեմիկոս	აკადემიკოსი	*ակադեմիկոսի*
Ակադեմիայի իսկական անդամ	აკადემიის ნამდვილი წევრი	*ակադեմիիս նամդվիլի ծեվրի*
Ակադեմիայի թղթակից անդամ	აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი	*ակադեմիիս ծեվր-կորեսպոնդենտի*
Ամբիոն	კათედრა	*կաթեդրա*
Ամբիոնի վարիչ	კათედრის გამგე	*կաթեդրիս գամգե*
Աշխարհագրություն	გეოგრაფია	*գեոգրափիա*
Արձակուրդ	არდადეგები	*արդադեգեբի*
Ատենախոս	დისერტანტი	*դիսերտանտի*
Ատենախոսություն	დისერტაცია	*դիսերտացիա*
Բակալավրի աստիճան	ბაკალავრის ხარისხი	*բակալավրիս խարիսխի*
Բանասեր	ფილოლოგი	*փիլոլոգի*
Բանասիրություն	ფილოლოგია	*փիլոլոգիա*
Բանասիրության դոկտոր	ფილოლოგიის დოქტორი	*փիլոլոգիիս դոքտորի*
Բանասիրական գիտությունների թեկնածու	ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი	*փիլոլոգիուր մեցնիերեբաթա կանդիդատի*
Բարձրագույն կրթություն	უმაღლესი განათლება	*ումաղլեսի գանաթլեբա*
Գիտական աշխատող	მეცნიერი მუშაკი	*մեցնիերի մուշակի*
Գիտական աշխատանք	სამეცნიერო ნაშრომი	*սամեցնիերո նաշրոմի*
Գիտական աստիճան	სამეცნიერო ხარისხი	*սամեցնիերո խարիսխի*
Գիտական կոչում	სამეცნიერო წოდება	*սամեցնիերո ծոդեբադեբա*
Գիտահետազոտական աշխատանք	სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაო	*սամեցնիերո-կվլեվիթի սամուշաո*
Գիտահետազոտական ինստիտուտ	სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი	*սամեցնիերո-կվլեվիթի ինստիտուտի*
Գիտատեխնիկական հեղափոխություն	სამეცნიერო-ტექნიკური რევოლუცია	*սամեցնիերո-տեքնիկուրի ռեվոլուցիա*
Գիտնական	მეცნიერი	*մեցնիերի*
Գիտություն	მეცნიერება	*մեցնիերեբա*
Դաս	გაკვეთილი	*գակվեթիլի*
Դասագիրք	სახელმძღვანელო	*սախելմձղվանելո*
Դասախոս	ლექტორი	*լեքտորի*
Դասախոսություն	ლექცია	*լեքցիա*
Դեկան	დეკანი	*դեկանի*
Դեկանատ	დეკანატი	*դեկանատի*
Դիմորդ	აბიტურიენტი	*աբիտուրիենտի*
Դոկտոր	დოქტორი	*դոքտորի*

Դոկտորական	სადოქტორო	*სადոքտորո*
ատենախոսություն	დისერტაცია	*դիսերտացիա*
Դոկտորի աստիճան	დოქტორის ხარისხი	*դոքտորիս խարիսխի*
Դոկտորանտուրա	დოქტორანტურა	*դոքտորանտուրա*
Դոցենտ	დოცენტი	*դոցենտի*
Դիպլոմ	დიპლომი	*դիպլոմի*
Լսարան	აუდიტორია	*աուդիտորիա*
Ծրագիր	პროგრამა	*պրոգրամա*
Կրթություն	განათლება	*գանաթլեբա*
Համակարգիչ	კომპიუტერი	*կոմպիուտերի*
Հայցորդ	მაძიებელი	*մաձիեբելի*
Հետազոտող	მკვლევარი	*մկվլեվարի*
Հետազոտություն	გამოკვლევა	*գամոկվլեվա*
Հոգեբանություն	ფსიქოლოგია	*փսիքոլոգիա*
Հումանիտար	ჰუმანიტარული	*հումանիտարուլի*
գիտություններ	მეცნიერებანი	*մեցնիերեբանի*
Հումանիտար	ჰუმანიტარული	*հումանիտարուլի*
կրթություն	განათლება	*գանաթլեբա*
Մագիստրոս	მაგისტრი	*մագիստրի*
Մագիստրոսական	სამაგისტრო გამოცდა	*սամագիստրո գամոցդա*
քննություն		
Մագիստրոսական թեզ	სამაგისტრო	*սամագիստրո*
	დისერტაცია	*դիսերտացիա*
Մանկավարժ	პედაგოგი	*պեդագոգի*
Մանկավարժություն	პედაგოგიკა	*պեդագոգիկա*
Մեթոդ	მეთოდი	*մեթոդի*
Մեթոդաբանություն	მეთოდოლოგია	*մեթոդոլոգիա*
Մեթոդիկա	მეთოდიკა	*մեթոդիկա*
Պատմաբան	ისტორიკოსი	*իստորիկոսի*
Պատմություն	ისტორია	*իստորիա*
Պրոռեկտոր	პრორექტორი	*պրորեքտորի*
Պրոֆեսոր	პროფესორი	*պրոփեսորի*
Ռեկտոր	რექტორი	*ռեքտորի*
Ռեկտորատ	რექტორატი	*ռեքտորատի*
Տեսաբան	თეორეტიკოსი	*թեորետիկոսի*
Տեսակետ	თვალსაზრისი	*թվալսազրիսի*
Ուսման վարձ	სწავლის საფასური	*սծավլիս սափասուրի*
Ուսուցում	სწავლება	*սծավլեբա*
Քննություն	გამოცდა	*գամոցդա*
Քոլեջ	კოლეჯი	*կոլեջի*
Ֆակուլտետ	ფაკულტეტი	*փակուլտետի*
Ֆիզիկա	ფიზიკა	*փիզիկա*

ՈՒՍՈՒՄԸ ԴՊՐՈՑՈՒՄ /ՔՈԼԵՋՈՒՄ/
სწავლება სკოლაში /კოლეჯში/

Դուք դպրոցակա՞ն եք	თქვენ მოსწავლე ხართ?	*թքվեն մոսծավլե խարթ?*
Ո՞ր դպրոցում եք	რომელ სკოლაში	*րոմել սկոլաշի*
սովորում	სწავლობთ?	*սծավլոբթ?*
Համար 7 դպրոցում	მე შვიდე სკოლაში	*մեշվիդե սկոլաշի*
Ո՞ր դասարանում ես	რომელ კლასში ხარ?	*րոմել կլասշի խար?*
Այսօր քանի՞	დღეს რამდენი	*դդես րամդենի*
դաս ունեք	გაკვეთილი გაქვთ?	*գակվեթիլի գաքվթ?*
Վեց ժամ	ექვსი გაკვეთილი	*էքվսի գակվեթիլի*
Դուք դիմո՞րդ եք	თქვენ აბიტურიენტი ხართ?	*թքվեն աբիտուրենտի խարթ?*
Այո՛, ես դիմորդ եմ	დიახ, მე აბიტურიენტი ვარ	*դիախ, մե աբիտուրենտի վար*
Դուք դպրոցը	თქვენ სკოლა	*թքվեն սկոլա*
ավարտե՞լ եք	დაამთავრეთ?	*դաամթավրեթ?*
Ո՞ր քոլեջում եք	რომელ კოლეჯში	*րոմել կոլեջի*
սովորում	სწავლობთ?	*սծավլոբթ?*
Ես սովորում եմ	მე ვსწავლობ კოლეჯში	*մե վսծավլոբ կոլեջի*
«Մխիթար Սեբաստացի»	«მხითარ სებასტაცი»	*«մխիթար սեբաստացի»*
քոլեջում		
Գերազանցի՞կ եք	ფრიადოსანი ხართ?	*փրիադոսանի խարթ?*
Ի՞նչ լեզուներ են	რა ენებს ასწავლიან	*րա էնեբս ասծավլիան*
ուսուցանում		
ձեր քոլեջում	თქვენს კოლეჯში?	*թքվենս կոլեջի?*
Մեր քոլեջում	ჩვენს კოლეჯში	*չվենս կոլեջի*
ուսուցանվում են՝	ასწავლება	*իսծավլեբա*
մայրենի լեզու	მშობლიურ ენას	*մշոբլիուր էնաս*
գերմաներեն	გერმანულს	*գերմանուլս*
անգլերեն	ინგლისურს	*ինգլիսուրս*
իսպաներեն	ესპანურს	*էսպանուրս*
իտալերեն	იტალიურს	*իտալիուրս*
ռուսերեն	რუსულს	*ռուսուլս*
ֆրանսերեն	ფრანგულს	*փրանգուլս*
նաև վրացերեն	აგრეთვე ქართულს	*ագրեթվե քարթուլս*
Ե՞րբ են սկսվում	როდის იწყება	*րոդիս իձքեբա*
/վերջանում/	/მთავრდება/	*/մթավրդեբա/*
պետական ավարտա-	სახელმწიფო დამამთავ-	*սախելմձիփո դամամ-*
կան և միասնական	რებელი და ერთიანი	*թավրեբելի դա էրթիանի*
քննությունները	გამოცდები?	*գամոցդեբի?*

* Վրաստանում ընդունելության քննությունները կոչվում են ազգային միասնական քննություններ:

Սովորաբար հունիսի սկզբին	ჩვეულებრივ ივნისის პირველ რიცხვებში	*չվեուլեբրիվ իվնիսիս պիրվել րիցխվեբշի*
Քննությունը գրավոր /բանավոր/ է	გამოცდა წერითია /ზეპირია/	*գամոցդա ծերիթիա /զեպիրիա/*

Բառացանկ

Անբավարար	არადამაკმაყოფილებელი	*արադամակմաղոփիլեբելի*
Աշակերտ	მოწაფე	*մոծափե*
Առարկա	საგანი	*սագանի*
Առաջադրանք	დავალება	*դավալեբա*
Առարկայական	საგნობრივი	*սագնոբրիվի*
հանձնաժողով	კომისია	*կոմիսիա*
Առկա ուսուցում	დასწრებული სწავლება	*դասծրեբուլի սծավլեբա*
Արտագրել	გადაწერა	*գադաժերա*
Արտասանություն	წარმოთქმა	*ծարմոթքմա*
Բանավոր	ზეპირი	*զեպիրի*
Բավարար	დამაკმაყოფილებელი	*դամակմաղոփիլեբելի*
Բուհ	უმაღლესი სასწავლებელი	*ումաղլեսի սասծավլեբելի*
Գերազանց	ფრიადი	*փրիադի*
Գերազանցիկ	ფრიადოსანი /ხუთოსანი/	*փրիադոսանի /խութոսանի/*
Գիրք	წიგნი	*ծիգնի*
Գնահատական	შეფასება	*շեփասեբա*
Գովասանագիր	ქების სიგელი	*քեբիս սիգելի*
Գրականություն	ლიტერატურა	*լիտերատուրա*
Գրավոր աշխատանք	წერითი სამუშაო	*ծերիթի սամուշաո*
Գրատախտակ	დაფა	*դափա*
Գրել-կարդալ	წერა–კითხვა	*ծերա-կիթխվա*
Գրիչ	კალამი	*կալամի*
Դաս	გაკვეთილი	*գակվեթիլի*
Դասագիրք	სახელმძღვანელო	*սախելմձղվանելո*
Դասախոս	ლექტორი	*լեքտորի*
Դասամատյան	საკლასო ჟურნალი	*սակլասո ժուրնալի*
Դասամիջոց	შესვენება	*շեսվենեբա*
Դասամիջոցն սկսվեց	შესვენება დაიწყო	*շեսվենեբա դաիծիո*
/վերջացավ/	/დამთავრდა/	*/դամթավրդա/*
Դասասենյակ	საკლასო ოთახი	*սակլասո օթախի*
Դասղեկ	კლასის დამრიგებელი	*կլասիս դամրիգեբելի*
Դպրոց	სკოლა	*սկոլա*
Երեկոյան	საღამოსი	*սաղամոսի*
Զանգ	ზარი	*զարի*
Զանգը հնչեց	ზარი დაირეკა	*զարի դաիրեկա*
Զգուշացում	გაფრთხილება	*գափրթխիլեբա*
Թելադրություն	კარნახი	*կարնախի*
Ծույլ	ზარმაცი	*զարմացի*

Կավիճ	ცარცი	*ցարցի*
Կարկին	ფარგალი	*փարգալի*
Կիսամյակային	სასესიო	*սասեսիո*
քննություն	გამოცდა	*գամոցդա*
Հանձնաժողով	კომისია	*կոմիսիա*
Հեռակա ուսուցում	დაუსწრებელი სწავლება	*դաուսծրեբելի սծավլեբա*
Հանրակացարան	საერთო საცხოვრებელი	*սաերթո սացխովրեբելի*
Հերթապահ	მორიგე	*մորիգե*
Մասնավոր ուսուցում	კერძო სწავლება	*կերծո սծավլեբա*
Մատիտ	ფანქარი	*փանքարի*
Միջնակարգ	საშუალო	*սաշուալո*
Պայուսակ	ჩანთა	*չանթա*
Ջանասեր	ბეჯითი	*բեջիթի*
Ռետին	საშლელი	*սաշլելի*
Սխալ	შეცდომა	*շեցդոմա*
Սխալների ուղղում	შეცდომების გასწორება	*շեցդոմեբիս գասծորեբա*
Ստեղծագործական	შემოქმედებითი	*շեմոքմեդեբիթի*
մրցույթ	კონკურსი	*կոնկուրսի*
Ստուգարք	ჩათვლა	*չաթվլա*
Ստուգողական աշխատանք	საკონტროლო სამუშაო	*սակոնտրոլո սամուշաո*
Վկայական	მოწმობა	*մոծմոբա*
Վրձին	ფუნჯი	*փունջի*
Պարտադիր ուսուցում	აუცილებელი სწავლა	*աուցիլեբելի սծավլա*
Տարրական կրթություն	დაწყებითი განათლება	*դաժիեբիթի գանաթլեբա*
Միջնակարգ կրթություն	საშუალო განათლება	*սաշուալո գանաթլեբա*
Տետր	რვეული	*րվեուլի*
Ուսումնական տարի	სასწავლო წელი	*սասծավլո ծելի*
Ուսուցիչ	მასწავლებელი	*մասծավլեբելի*
Ուսուցչանոց	სამასწავლებლო	*սամասծավլեբլո*
Ուսուցում	სწავლება	*սծավլեբա*
Փաստաթղթերի	საბუთების	*սաբութեբիս*
ընդունում	მიღება	*միղեբա*
Քանոն	სახაზავი	*սախազավի*
Քարտեզ	რუკა	*րուկա*
Քննաշրջան	საგამოცდო სესია	*սագամոցդո սեսիա*
Քննություն	გამოცდა	*գամոցդա*
Օտար լեզու	უცხო ენა	*ուցխո էնա*
Օրագիր	დღიური	*դղիուրի*

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

	Պրոֆեսիա	
Դուք որտե՞ղ եք աշխատում	თქვენ სად მუშაობთ?	*թքվեն սադ մուշաոբթ?*
Խանութում /հիվանդանոցում, գործարանում/	მაღაზიაში /საავადმყოფოში, ქარხანაში/	*մաղազիաշի /սաավադմղոփոշի, քարխանաշի/*
Ի՞նչ պաշտոն եք զբաղեցնում	რა თანამდებობა გიკავიათ?	*րա թանամդեբոբա գիկավիաթ?*
Ինստիտուտի տնօրեն եմ	ინსტიტუტის დირექტორი ვარ	*ինստիտուտիս դիրեքտորի վար*
Ես աշխատում եմ համատեղության կարգով	მე ვმუშაობ შეთავსებით	*մե վմուշաոբ շեթավսեբիթ*
Ես համատեղում եմ	მე შემთავსებელი ვარ	*մե շեմթավսեբելի վար*
Դուք ի՞նչ մասնագիտություն ունեք	თქვენ რა სპეციალობისა ხართ?	*թքվեն րա սպեցիալոբիսա խարթ?*
Ես զինվորական եմ	მე სამხედრო მოსამსახურე ვარ	*մե սամխեդրո մոսամսախուրե վար*
Ես աշխատում եմ ժամավճարային հիմունքով	მე ვმუშაობ საათობრივი ანაზღაურების წესით	*մե վմուշաոբ սաաթոբրիվի անազղաուրեբիս ծեսիթ*
Ես աշխատում եմ կես դրույքով	მე ვმუშაობ ნახევარ საშტატო განაკვეთზე	*մե վմուշաոբ նախեվար սաշտատո գանակվեթզե*
Ես չեմ աշխատում	მე არ ვმუშაობ	*մե ար վմուշաոբ*
Ես արհեստավոր եմ	მე ხელოსანი ვარ	*մե խելոսանի վար*
Ես հիմնական հաստիքային աշխատող եմ	მე ძირითადი შტატის მუშაკი ვარ	*մե ձիրիթադի շտատիս մուշակի վար*

Բառացանկ

Անասնաբույժ	ვეტერინარი	*վետերինարի*
Անասնաբուժություն	ვეტერინარია	*վետերինարիա*
Աստղագետ	ასტრონომი	*աստրոնոմի*
Աստղագիտություն	ასტრონომია	*աստրոնոմիա*
Ատաղձագործ	დურგალი	*դուրգալի*
Արհեստ	ხელობა	*խելոբա*
Արհեստավոր	ხელოსანი	*խելոսանի*
Արձանագործ	მოქანდაკე	*մոքանդակե*
Արտահաստիքային աշխատող	შტატგარეშე თანამშრომელი	*շտատգարեշե թանամշրոմելի*
Բանասեր	ფილოლոგი	*փիլոլոգի*

Բանաստեղծ	პოეტი	*պոետի*
Բանվոր	მუშა	*մուշա*
Բժիշկ	ექიმი	*էքիմի*
Բժշկություն	მედიცინა	*մեդիցինա*
Գեղանկարիչ	ფერმწერი	*փերմծերի*
Գործարքային վարձատրություն	სანარდო ანაზღაურება	*սանարդո անազղաուրեբա*
Գրող	მწერალი	*մծերալի*
Գյուղատնտես	აგრონომი	*ագրոնոմի*
Դեղագործ	პროვიზორი	*պրովիզորի*
Դերասան	მსახიობი	*մսախիոբի*
Դիվանագետ	დიპლომატი	*դիպլոմատի*
Դիվանագիտություն	დიპლომატია	*դիպլոմատիա*
Երաժիշտ	მუსიკოსი	*մուսիկոսի*
Երաժշտություն	მუსიკა	*մուսիկա*
Երգիչ	მომღერალი	*մոմղերալի*
Երկաթուղային	რკინიგზელი	*ռկինիգզելի*
Ջոդող	შემდუღებელი	*շեմդուղեբելի*
Թարգմանիչ	მთარგმნელი	*մթարգմնելի*
Թարգմանություն	თარგმანი	*թարգմանի*
Ժամագործ	მესაათე	*մեսաաթե*
Ժամավճար	საათობრივი ანაზღაურება	*սաաթոբրիվի անազղաուրեբա*
Լրագրող	ჟურნალისტი	*ժուրնալիստի*
Լրագրություն	ჟურნალისტიკა	*ժուրնալիստիկա*
Լեզվաբան	ენათმეცნიერი	*էնաթմեցնիերի*
Խառատ	ხარატი	*խարատի*
Խմբագիր	რედაქტორი	*ռեդաքտորի*
Ծառայող	მოსამსახურე	*մոսամսախուրե*
Կենսաբան	ბიოლოგი	*բիոլոգի*
Համատեղության կարգով	შეთავსებით	*շեթավսեբիթ*
Համատեղություն	შეთავსება	*շեթավսեբա*
Համատեղող	შემთავსებელი	*շեմթավսեբելի*
Հանքափոր	მეშახტე	*մեշախտե*
Հաստիք	შტატი	*շտատի*
Հաստիքային աշխատող	საშტატო მოსამსახურე	*սաշտատո մոսամսախուրե*
Հաստիքից դուրս	შტატგარეშე	*շտատգարեշե*
Հրատարակիչ	გამომცემელი	*գամոմցեմելի*
Ճարտարագետ	ინჟინერი	*ինժեների*
Ճարտարապետ	არქიტექტორი	*արքիտեքտորի*
Ճարտարապետություն	არქიტექტურა	*արքիտեքտուրա*
Մարզիկ	სპორტსმენი	*սպորտսմենի*
Մասնագիտություն	პროფესია	*պրոփեսիա*

Մեքենավար	მექანიკანე	*მեմանքանե*
Մեքենագրուհի	მექანიკანე ქალი	*մեմանքանե քալի*
Նկարիչ	მხატვარი	*մխատվարի*
Շինարար	მშენებელი	*մշենեբելի*
Վաճառող	გამყიდველი	*գամդիդվելի*
Վարորդ	მძღოლი	*մձղոլի*
Վարսավիր	პარიკმახერი	*պարիկմախերի*
տղամարդկանց	კაცის	*կացիս*
կանանց	ქალის	*քալիս*
Տնտեսագետ	ეკონომისტი	*էկոնոմիստի*
Ուսուցիչ	მასწავლებელი	*մասծավլեբելի*
Փականագործ	ზეინკალი	*զեինկալի*
Փաստաբան	ადვოკატი	*ադվոկատի*
Քարտաշ	კალატოზი	*կալատոզի*
Քիմիկոս	ქიმიკოსი	*քիմիկոսի*
Ֆիզիկոս	ფიზიკოსი	*փիզիկոսի*

ԼԵԶՈՒ
ենա

Ներեցե՛ք, Դուք	უკაცრავად, თქვენ	*ուկացրավադ, քվենե*
խոսո՞ւմ եք...	ლაპარაკობთ?...	*լապարակոբթ?...*
հայերեն	სომხურად	*սոմխուրադ*
վրացերեն	ქართულად	*քարթուլադ*
պարսկերեն	სპარსულად	*սպարսուլադ*
ռուսերեն	რუსულად	*ռուսուլադ*
գերմաներեն	გერმანულად	*գերմանուլադ*
ֆրանսերեն	ფრანგულად	*փրանգուլադ*
Ես լավ եմ խոսում	მე კარგად ვლაპარაკ-	*մե կարգադ վլապարա-*
հայերեն	ობ სომხურად	*կոբ սոմխուրադ*
Հայերենը Ձեր	სომხური	*սոմխուրի*
մայրենի լեզո՞ւն է	თქვენი დედაენაა?	*թքվենի դեդաէնաա?*
Ո՛չ, իմ մայրենին	არა, ჩემი დედაენა	*արա, չեմի դեդաէնա*
վրացերենն է	ქართულია	*քարթուլիա*
Ուրիշ օտար լեզու	სხვა უცხო ენა ი	*սխվա ուցխո էնա իցիթ?*
գիտե՞ք	ცით?	
Գիտեմ նաև	ვიცი აგრეთვე	*վիցի ագրեթվե*
գերմաներեն	გერმანული	*գերմանուլի*
Ես դժվարանում եմ	მე მიჭირს ლაპარაკი	*մե միճիրս լապարակի*
խոսել իտալերեն	იტალიურად	*իտալիուրադ*
Վրացերեն լա՞վ գիտեք	ქართული კარგად	*քարթուլի կարգադ իցիթ?*
	ი ცით?	
Գրում, կարդում եմ,	ვკითხულობ და ვწერ,	*վկիթխուլոբ դա վծեր,*
բայց վատ եմ խոսում	მაგრამ ცუდად	*մագրամ ցուդադ*
	ვლაპარაკობ	*վլապարակոբ*

Ես չեմ խոսում	მე არ ვლაპარაკობ	*մե ար վլապարակոբ*
ռուսերեն	რუსულად	*ռուսուլադ*
Ես վատ եմ խոսում	მე ცუდად ვლაპარაკობ	*մե ցուդադ վլապարակոբ*
Ո՞ր լեզվով եք	რომელ ენაზე	*րոմել էնազե*
խոսում	ლაპარაკობთ?	*լապարակոբթ?*
Ես խոսում եմ հայերեն	მე ვლაპარაკობ სომხუ-	*մե վլապարակոբ սոմխու-*
և վրացերեն	რად და ქართულად	*ռադ դա քարթուլադ*
Ես հասկանում եմ	მე მესმის ქართული,	*մե մեսմիս քարթուլի,*
վրացերեն, բայց չեմ	მაგრამ ჯერ	*մագրամ վեր*
կարող խոսել	ვლაპარაკობ	*վլապարակոբ*
Ես քիչ-միչ	მე ცოტ-ცოტას	*մե ցոտ-ցոտաս*
խոսում եմ	ვლაპარაკობ	*վլապարակոբ*
իսպաներեն	ესპანურად	*էսպանուրադ*
Դուք ինձ հասկանո՞ւմ	თქვენ გესმით ჩემი?	*թքվեն գեսմիթ չեմի?*
եք		
Ես ձեզ հասկանում եմ	მე თქვენი მესმის	*մե թքվենի մեսմիս*
Ես ձեզ չեմ հասկանում	მე თქვენი არ მესმის	*մե թքվենի ար մեսմիս*
Խնդրում եմ՝ դանդաղ	გთაყვა, ნელა	*գեթաղվա, նելա*
խոսեք	ილაპარაკეთ	*իլապարակեթ*
Ի՞նչ են ասում սրան...	როგორ არის ეს?...	*րոգոր արիս էս?...*
անգլերեն	ინგლისურად	*ինգլիսուրադ*
ռուսերեն	რუსულად	*ռուսուլադ*
վրացերեն	ქართულად	*քարթուլադ*
Կրկնե՛ք, եթե կարելի է	გაიმეორეთ, თუ	*գաիմեորեթ, թու*
	შეიძლება	*շեիձլեբա*
Գրե՛ք, խնդրեմ,	დაწერეთ, გთაყვა	*դաձերեթ, գեթաղվա,*
ինչպես է	როგორ გამოითქმის ეს	*րոգոր գամոիթքմիս էս...*
արտասանվում դա ...		
ֆրանսերեն	ფრანგულად	*փրանգուլադ*
գերմաներեն	გერმანულად	*գերմանուլադ*
իտալերեն	იტალიურად	*իտալիուրադ*
պարսկերեն	სპარსულად	*սպարսուլադ*
Ինչպե՞ս է թարգման-	როგორ ითარგმნება	*րոգոր իթարգմնեբա էս..*
վում այս...	ეს...	
բառը	სიტყვა	*սիտղվա*
տերմինը	ტერმინი	*տերմինի*
նախադասությունը,	წინადადება	*ծինադադեբա*
վերնագիրը	სათაური	*սաթաուրի*
Մենք թարգմանչի կարիք	ჩვენ /არ/ გვესაჭიროება	*չվեն /ար/ գվեսաճիրոեբա*
ենք /չենք/ զգում	მთარგმნელი	*մթարգմնելի*
Օտար լեզուներ ես	უცხო ენებს მე	*ուցխո էնեբս մե*
սովորում եմ	ვსწავლობ	*վսծավլոբ*
ինքնուրույն	დამოუკიდებლად	*դամոուկիդեբլադ*
Դուք հեշտությա՞մբ	თქვენ ადვილად	*թքվեն ադվիլադ*
եք սովորում լեզուներ	სწავლობთ ენებს?	*սծավլոբթ էնեբս?*

ՏԱՐԻՔ. ԸՆՏԱՆԻՔ

Վլադիմիրովանովա: ոչխար

Քանի՞ տարեկան եք	Հանդերձ Վլադ ՝ տարեկան?	*Ամանորի ծլիս խարք?*
Ես ... քսան /քսանհինգ,	Մի ոչ /ոչդարեցոս,	*Մե... օցի /օցդախուբի,*
երեսուն/ տարեկան եմ	ոչդարեցոս/ Վլադ ցար	*օցդաաբի/ ծլիս վար*
Ո՞ր թվականին եք ծնվել	Հոմելը Վլադ դաոնդաղեցոս?	*Ռոմել ծելս դաիբադեբ?*
Դուք ունե՞ք ...	Տվյալ գյաղտ?...	*Բքվեն գդավք?...*
ծնողներ	Մշոնդլեբա	*Մշոբլեբի*
եղբայրներ	Ժմեբա	*Ծմեբի*
քույրեր	Դեբա	*Դեբի*
երեխաներ	Ծաղշվեբա	*Բավշվեբի*
Ես չունեմ...	Մի ար մյաղս...	*Մե ար մդավս...*
ծնողներ	Մշոնդլեբա	*Մշոբլեբի*
եղբայրներ	Ժմեբա	*Ծմեբի*
քույրեր	Դեբա	*Դեբի*
երեխաներ	Ծաղշվեբա	*Բավշվեբի*
հարազատներ	Նատեսավեբա	*Նաբեսավեբի*
Ես որբ եմ	Մի ոնդոլա ցար	*Մե օբոլի վար*
Դուք ընտանիք ունե՞ք	Տվյալ ոչխարեբ գաքվեթ?	*Բքվեն օջախի գաբվք?*
Մեր ընտանիքը	Ինվենա ոչխարեբ	*Չվենի օջախի*
բաղկացած է...	Շեդգեբա...	*Շեդգեբա...*
Ես ունեմ ...	Մի մյաղս...	*Մե մդավս*
հայր	Մամա	*Մամա*
մայր	Դեդա	*Դեդա*
մեկ եղբայր	Երթի ժմա	*Էրթի ծմա*
երեք քույր	Սամի դա	*Սամի դա*
Դուք ամուսնացա՞ծ եք	Տվյալ ցոլիանեբ?	*Բքվեն ցոլիանի խարք?*
Այո՛, ես ամուսնացած եմ	Դիախ, մի ցոլիանեբ	*Դիախ, մե ցոլիանի*
	/գասաթեցարեբ/ ցար	*/գասաթխովարի/ վար*
Ո՛չ, ես ամուրի եմ	Արա, մի ուցոլո	*Արա, մե ուցոլո*
	/գաուտեցարեբ/ ցար!	*/գաութխովարի/ վար!*
Քանի՞ երեխա ունեք	Համդենի շվիլի գդավք?	*Համդենի շվիլի գդավք?*
Ունեմ երկու տղա	Մյաղս որո ցաջո,	*Մդավս որի վաժի,*
մեկ աղջիկ	Երթի քալիշվիլի	*Էրթի քալիշվիլի*

Բառացանկ

Ազգական	Նատեսավ	*Նաբեսավի*
Աղջիկ	Քալիշվիլի	*Քալիշվիլի*
Ամուսին	Քմարի	*Քմարի*
Ամուսնալուծություն	Գանքործիներբա	*Գանքործիներբա*
Ամուսնանալ	Գաթեցարեբա	*Գաթխովեբա*
Արամբի	Քմրիանի	*Քմրիանի*
Կանամբի	Ցոլիանեբ	*Ցոլիանի*

Ամուրի	Ուցոլո կաց	*Ուցոլո կացի*
Այրի	Քմրիվ	*Քմրիվի*
Աներ	Սիմամրի	*Սիմամրի*
Աներձագ	Ցոլիանժմա	*Ցոլիսծմա*
Ապահարզան	Գանքործիներբա	*Գանքործիներբա*
Առաջնեկ	Պիրմշո	*Պիրմշո*
Ավագ	Ուփրոսի	*Ուփրոսի*
Դուստր	Ասուլի	*Ասուլի*
Եղբայր	Ժմա	*Ծմա*
Եղբորորդի	Ժմանվուլի	*Ծմիսծուլի*
Երդմնաքույր	Դադնապիցի	*Դադնապիցի*
Երեխա	Բաղշվի	*Բավշվի*
Զարմիկ...		
հորաքրոջորդի	Մամիդաշվիլի	*Մամիդաշվիլի*
մորաքրոջորդի	Դեիդաշվիլի	*Դեիդաշվիլի*
հորեղբորորդի	Բիժաշվիլի	*Բիծաշվիլի*
մորեղբորորդի	Բիժաշվիլի	*Բիծաշվիլի*
Զոքանչ	Սիդեդրի	*Սիդեդրի*
Ընտանիք	Օջախ	*Օջախի*
Թոռ	Շվիլիշվիլի	*Շվիլիշվիլի*
Ժառանգ	Մեմկվիդրե	*Մեմկվիդրե*
Խնամի	Մծախալի	*Մծախալի*
Խորթ աղջիկ	Գերի	*Գերի*
Խորթ եղբայր	Նախեվարժմա	*Նախեվարծմա*
Խորթ հայր	Մամինացվալի	*Մամինացվալի*
Խորթ մայր	Դեդինացվալի	*Դեդինացվալի*
Խորթ տղա	Գերի	*Գերի*
Խորթ քույր	Նախեվարդա	*Նախեվարդա*
Ծնող	Մշոբելի	*Մշոբելի*
Կին	Ցոլի	*Ցոլի*
Կնքահայր	Նաթլիա	*Նաթլիա*
Կնասեր	Քալթմոդվարե	*Քալթմոդվարե*
Կնքամայր	Նաթլիդեդա	*Նաթլիդեդա*
Կրտսեր	Ումցրոսի	*Ումցրոսի*
Հայր	Մամա	*Մամա*
Հարազատ	Ղվիժլի	*Ղվիծլի*
Հարս	Ռժալի	*Ռծալի*
Հարսանիք	Քործիլի	*Քործիլի*
Հարսնացու	Պատարժալի	*Պատարծալի*
Հորաքույր	Մամիդա	*Մամիդա*
Հորեղբայր	Բիժա	*Բիծա*
Մայր	Դեդա	*Դեդա*
Միջնեկ	Շուաթանա	*Շուաթանա*
Մորաքույր	Դեիդա	*Դեիդա*
Որբ	Օբոլի	*Օբոլի*

Որդի	ვაჟიშვილი	*վաժիշվիլի*
Պապ	ბაბუა /პაპა/	*բաբուա /պապա/*
Պառաված օրիորդ	შინაბერა	*շինաբերա*
Սանիկ	ნათლული	*նաթլուլի*
Սկեսրայր	მამამთილი	*մամամթիլի*
Սկեսուր	დედამთილი	*դեդամթիլի*
Վերջնեկ	ნაბოლარა	*նաբոլարա*
Տագր	მაზლი	*մազլի*
Տագերակին	შილი	*շիլի*
Տալ	მული	*մուլի*
Տարիքավոր ամուրի	ბერბიჭა	*բերբիճա*
Տատ	ბიჭი	*բիճի*
Տղամարդ	მამაკაცი	*մամակացի*
Տնփեսա	ზედსიძე	*զեդսիձե*
Փեսա	სიძე	*սիձե*
Փեսացու	სასიძო	*սասիձո*
Քավոր	ნათლია	*նաթլիա*
Քավորկին	სვინა ქალი	*սվինա քալի*
Քենի	ცოლისდა	*ցոլիսդա*
Քեռի	ბიძა	*բիձա*
Քույր	და	*դա*

ԶԳԱՑՄՈՒՆՔԻ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆ

զրժնոնցների գամոեատցա

Անտարբեր	გულგრილი	*գուլգրիլի*
Անտարբերություն	გულგრილობა	*գուլգրիլոբա*
Ատելի	საძულველი	*սաձուլվելի*
Ատելություն	სიძულვილი	*սիձուլվիլի*
Ափսոսանք	სინანული	*սինանուլի*
Դյութիչ	მიმზიდველი	*միմզիդվելի*
Զղջալ	მონანიება//შენანება	*մոնանիեբա// շենանեբա*
Զմայլել	განცვიფრება	*գանցվիփրեբա*
Խղճալ	შებრალება	*շեբրալեբա*
Խղճահարություն	შეცოდება	*շեցոդեբա*
Կարեկից	თანამგრძნობელი	*թանամգրձնոբելի*
Կարեկցանք	თანაგრძნობა	*թանագրձնոբա*
Համակրելի	სიმპათიური	*սիմպաթիուրի*
Համակրանք	სიმპათია	*սիմպաթիա*
Հավանել	მოწონება	*մոձոնեբա*
Հարգելի	პატივცემული	*պատիվցեմուլի*
Հարգանք	პატივისცემა	*պատիվիսցեմա*
Հմայք	მომხიბვლელობა	*մոմխիբվլելոբա*
Պաշտամունք	თაყვანისცემა	*թաղվանիսցեմա*
Պաշտելի	თაყვანისმცემელი	*թաղվանիսմցեմելի*

Սեր	სიყვარული	*սիղվարուլի*
Սիրահար	შეყვარებული	*շեղվարեբուլի*
Սիրելի	საყვარელი	*սաղվարելի*
Սիրուհի	საყვარელი ქალი	*սաղվարելի քալի*
Ես սիրում եմ քեզ	მიყვარხარ	*միղվարխար*
Ես սիրում եմ նրան	მიყვარს	*միղվարս*
Ես չեմ սիրում քեզ	არ მიყვარხარ	*ար միղվարխար*
Ես չեմ սիրում նրան	არ მიყვარს	*ար միղվարս*
Դու սիրո՞ւմ ես ինձ	გიყვარვარ?	*գիղվարվար?*
Նա սիրում է ինձ	ვუყვარვარ	*վուղվարվար*
Նա չի սիրում ինձ	არ ვუყვარვარ	*ար վուղվարվար*
Դու սիրո՞ւմ ես նրան	გიყვარს?	*գիղվարս?*
Դու չե՞ս սիրում նրան	არ გიყვარს?	*ար գիղվարս?*
Ես ատում եմ նրան	მძულს	*մձուլս*
Նա ատում է ինձ	ვძულვარ	*վձուլվար*
Նա ինձ դուր է գալիս	მომწონს	*մոմձոնս*
Քեզ դո՞ւր է գալիս	მოგწონს?	*մոգձոնս?*
Քեզ դո՞ւր եմ գալիս	მოგწონვარ?	*մոգձոնվար?*
Ես գնահատում	მე თქვენ	*մե թքվեն*
եմ Ձեզ	გაფასებთ	*գափասեբթ*
Ես գնահատում եմ նրան	ვაფასებ	*վափասեբ*
Նա գնահատում է ինձ	მაფასებს	*մափասեբս*
Վայելչատե՞ս է	წარმოსადეგია!	*ծարմոսադեգիա!*
Սիրելի՞ է	შესაყვარებელია!	*շեսաղվարեբելիա!*
Գեղեցի՞կ է	ლამაზია!	*լամազիա!*
Շա՞տ լավիկն է	ძალიან კარგია!	*ձալիան կարգիա!*
Հիանալի՞ է	შესანიშნავია!	*շեսանիշնավիա!*
Հմայի՞չ է	მიმზიდველია!	*միմզիդվելիա!*
Փառահե՞ղ է	დიდებულია!	*դիդեբուլիա!*
Սիրո խոստովանություն	სიყვარულის	*սիղվարուլիս*
	გამჟღავნება	*գամժղավնեբա*
Սրտառուչ խոսքեր	გულთბილი სიტყვები	*գուլթբիլի սիտղվեբի*

ԲՆԱԿԱՐԱՆ. ԿԱՀՈՒՅՔ

ծոնա: ავეჯი

Դուք որտե՞ղ եք բնակվում	თქვენ სად ცხოვრობთ?	*թքվեն սադ ցխովրոբթ?*
Մենք բնակվում ենք	ჩვენ ვცხოვრობთ	*չվեն վցխովրոբթ*
Վանաձորում	ვანაძორში	*վանաձորշի*
Դուք նորաբնակնե՞ր եք	თქვენ ახალმოსახლენი ხართ?	*թքվեն ախալմոսախլենի խարթ?*
Այո՛, նորաբնակներ ենք	დიახ, ახალმოსახლენი ვართ	*դիախ, ախալմոսախլենի վարթ*

Մենք այստեղ	ჩვენ აქ ქველი	*չվեն աք ձվելի*
հնաբնակներ ենք	მაცხოვრებლები ვართ	*մացխովրեբլեբի վարթ*
Մենք փոխադրվեցինք	ჩვენ გადმოვედით ახალ	*չվեն գադմովեդիթ ախալ*
նոր շենք	შენობაში	*շենոբաշի*
Ո՞ր հարկում եք	რომელ სართულზე	*րոմել սարթուլզե*
բնակվում	ცხოვრობთ?	*ցխովրոբթ?*
Ես բնակվում եմ երրորդ	მე ვცხოვრობ შესამე	*մե վցխովրոբ մեսամե*
հարկում	სართულზე	*սարթուլզե*
Քանի՞ սենյականոց է քո	რამდენ ოთახიანია შენი	*րամդեն օթախիանիա*
բնակարանը	ბინა?	*շենի բինա?*
Իմ բնակարանը	ჩემი ბინა ოროთახიანია	*չեմի բինա*
երկսենյականոց է		*օրոթախիանիա*
Քանի՞ հարկանի է ձեր	რამდენ სართულიანია	*րամդեն սարթուլիանիա*
շենքը	თქვენი შენობა	*թքվենի շենոբա*
Մեր շենքը տասհարկա-	ჩვენი შენობა ათსართ-	*չվենի շենոբա աթսարթու-*
նի է (երկնաքեր)	ულიანია (ცათამბჯენია)	*լիանիա (ցաթամբջենիա)*
Դուք Աբովյա՞ն փողո-	თქვენ აბოვიანის ქუჩაზე	*թքվեն աբովիանիս*
ցում եք բնակվում	ცხოვრობთ?	*քուչազե ցխովրոբթ?*
Ո՛չ, մենք բնակվում ենք	არა, ჩვენ ვცხოვრობთ	*արա, չվեն վցոխվրոբթ*
Ավանի Բրյուսով	ავანის ბრიუსოვის	*ավանիս բրիուսովիս*
թաղամասում	სახელობის უბანში	*սախելոբիս ուբանշի*
Ձեր շենքում վերելակ	თქვენს შენობაში ლიფტი	*թքվենս շենոբաշի լիփտի*
կա՞	არის?	*արիս?*
Ես ապրում եմ իմ	მე ვცხოვრობ ჩემს საკუთარ	*մե վցխովրոբ չեմս*
սեփական տանը	სახლში	*սակութար սախլշի*
Տնամերձ հողամաս	საკარმიდამო ნაკვეთი	*սակարմիդամո նակվեթի*
ունե՞ք	გაქვთ?	*գաքվթ?*
Այո՛, մենք մեծ հողամաս	დიახ, ჩვენ გვაქვს დიდი	*դիախ, չվեն գվաքվս դիդի*
ունենք	ნაკვეთი	*նակվեթի*
Քանի՞ քմ է	რამდენი კვადრატული	*րամդենի կվադրատուլի*
Ձեր բնակարանը	მეტრია თქვენი ბინა?	*մետրիա թքվենի բինա?*
Մեր բնակարանը	ჩვენი ბინა საკმაოდ დიდია	*չվենի բինա սակմառդ*
ընդարձակ է		*դիդիա*

Բառացանկ

Աթոռ	სკამი	*սկամի*
Անկողին	ლოგინი	*լոգինի*
Աշխատասենյակ	კაბინეტი	*կաբինետի*
Առաստաղ	ჭერი	*ճերի*
Բակ	ეზო	*էզո*
Բազկաթոռ	სავარძელი	*սավարձելի*
Բազմոց	დივანი	*դիվանի*
Բանալի	გასაღები	*գասաղեբի*

Բնակարան	ბინა	*բինա*
Գազօջախ	გაზქურა	*գազքուրա*
Գորգ	ხალიჩა	*խալիչա*
Գրապահարան	წიგნების კარადა	*ծիգներիս կարադա*
Դաշնամուր	პიანინო	*պիանինո*
Դուռ	კარი	*կարի*
Զուգարան	ტუალეტი	*տուալետի*
Լոգարան	სააბაზანო	*սաաբազանո*
Լուսամփոփ	აბაჟური /შუქფარი/	*աբաժուրի /շուքփարի/*
Լուսամուտ	ფანჯარა	*փանջարա*
Խոհանոց	სამზარეულო	*սամզարեուլո*
Ծորակ	ონკანი	*օնկանի*
Կողպեք	კლიტე	*կլիտե*
Հարկ	სართული	*սարթուլի*
Հայելի	სარკე	*սարկե*
Հանդերձարան	ტანსაცმლის კარადა	*տանսացմլիս կարադա*
Հատակ	იატაკი	*իատակի*
Համակարգիչ	კომპიუტერი	*կոմպիուտերի*
Հեռախոս	ტელეფონი	*տելեփոնի*
Հեռուստացույց	ტელევიზორი	*տելեվիզորի*
Հյուրասենյակ	სასტუმრო ოთახი	*սաստումրո օթախի*
Ջահ	ჭაღი /ჩირაღდანი/	*ճաղի /չիրաղդանի/*
Մահճակալ	საწოლი	*սաճոլի*
Մեկհարկանի	ერთსართულიანი	*էրթսարթուլիանի*
Միջանցք	დერეფანი	*դերեփանի*
Նստասենյակ	საძინებელი ოთახი	*սաձիներելի օթախի*
Շենք	შენობა	*շենոբա*
Շքամուտք	სადარბაზო	*սադարբազո*
Պահարան	კარადა	*կարադա*
Պատշգամբ	აივანი	*ահվանի*
Ճուշասենյակ	სასადილო ოთახი	*սասադիլո օթախի*
Մառնարան	მაცივარი	*մացիվարի*
Սալօջախ	ელექტროქურა	*էլեքտրոքուրա*
Սանդուղք	კიბე	*կիբե*
Սենյակ	ოთახი	*օթախի*
Սեղան	მაგიდა	*մագիդա*
Վառարան	ღუმელი	*ղումելի*
Վերելակ	ლიფტი	*լիփտի*
Տուն	სახლი	*սախլի*

ԹՎԱԿԱՆ
რიცხვი

Թվաբանական չորս գործողություն
არითმეტიკული ოთხი მოქმედება

Հինգին գումարած	ხუთს მივუმატოთ	*խուբս միվումատոթ*
երեք հավասար է ութի	სამი იქნება რვა	*սամի իքներբա րվա*
Յոթից հանած	შვიდს გამო–	*շվիդս գամո-*
չորս հավասար	ვაკლოთ ოთხი	*վակլոթ օթխի*
է երեքի	იქნება სამი	*իքներբա սամի*
Երկու անգամ երկու	ორჯერ ორი	*օրջեր օրի իքներ-*
հավասար է չորսի	იქნება ოთხი	*բա օթխի*
Տասը բաժանենք	ათი გავყოთ	*աթի գավքոթ*
հինգի՝ կստանանք երկու	ხუთზე იქნება ორი	*խուբզե իքներբա օրի*
Բաժանում	გაყოფა	*գաքոփա*
Բազմապատկում	გამრავლება	*գամրավլեբա*
Գումարում	მიმატება	*միմատեբա*
Հանում	გამოკლება	*գամոկլեբա*

Քանակական թվականներ
რაოდენობითი რიცხვითი სახელი

0 զրո	ნული	*նուլի*
1 մեկ	ერთი	*էրթի*
2 երկու	ორი	*օրի*
3 երեք	სამი	*սամի*
4 չորս	ოთხი	*օթխի*
5 հինգ	ხუთი	*խուբի*
6 վեց	ექვსი	*էքվսի*
7 յոթ	შვიდი	*շվիդի*
8 ութ	რვა	*րվա*
9 ինը	ცხრა	*ցխրա*
10 տասը	ათი	*աթի*
11 տասնմեկ	თერთმეტი	*թերթմետի*
12 տասներկու	თორმეტი	*թորմետի*
13 տասներեք	ცამეტი	*ցամետի*
14 տասնչորս	თოთხმეტი	*թոթխմետի*
15 տասնհինգ	თხუთმეტი	*թխուբմետի*
16 տասնվեց	თექვსმეტი	*թեքվսմետի*
17 տասնյոթ	ჩვიდმეტი	*չվիդմետի*
18 տասնութ	თვრამეტი	*թվրամետի*
19 տասնինը	ცხრამეტი	*ցխրամետի*
20 քսան	ოცი	*օցի*

21 քսանմեկ	ოცდაერთი	*օցդաէրթի*
29 քսանինը	ოცდაცხრა	*օցդացխրա*
30 երեսուն	ოცდაათი	*օցդաաթի*
31 երեսունմեկ	ოცდათერთმეტი	*օցդաթերթմետի*
39 երեսունինը	ოცდაცხრამეტი	*օցդացխրամետի*
40 քառասուն	ორმოცი	*օրմոցի*
41 քառասունմեկ	ორმოცდაერთი	*օրմոցդաէրթի*
49 քառասունինը	ორმოცდაცხრა	*օրմոցդացխրա*
50 հիսուն	ორმოცდაათი	*օրմոցդաաթի*
51 հիսունմեկ	ორმოცდათერთმეტი	*օրմոցդաթերթմետի*
59 հիսունինը	ორმოცდაცხრამეტი	*օրմոցդացխրամետի*
60 վաթսուն	სამოცი	*սամոցի*
61 վաթսունմեկ	სამოცდაერთი	*սամոցդաէրթի*
69 վաթսունինը	სამოცდაცხრა	*սամոցդացխրա*
70 յոթանասուն	სამოცდაათი	*սամոցդաաթի*
71 յոթանասունմեկ	სამოცდათერთმეტი	*սամոցդաթերթմետի*
79 յոթանասունինը	სამოცდაცხრამეტი	*սամոցդացխրամետի*
80 ութսուն	ოთხმოცი	*օթխմոցի*
81 ութսունմեկ	ოთხმოცდაერთი	*օթխմոցդաէրթի*
89 ութսունինը	ოთხმოცდაცხრა	*օթխմոցդացխրա*
90 իննսուն	ოთხმოცდაათი	*օթխմոցդաաթի*
91 իննսունմեկ	ოთხმოცდათერთმეტი	*օթխմոցդաթերթմետի*
99 իննսունինը	ოთხმოცდაცხრამეტი	*օթխմոցդացխրամետի*
100 հարյուր	ასი	*ասի*
200 երկու հարյուր	ორასი	*օրասի*
500 հինգ հարյուր	ხუთასი	*խուբասի*
900 ինը հարյուր	ცხრაასი	*ցխրասի*
1000 հազար	ათასი	*աթասի*
10.000 տասը հազար	ათი ათასი	*աթի աթասի*
100.000 հարյուր հազար	ასი ათასი	*ասի աթասի*

Դասական թվականներ
რიგობითი რიცხვითი სახელი

Առաջին	პირველი	*պիրվելի*
Երկրորդ	მეორე	*մեօրե*
Երրորդ	მესამე	*մեսամե*
Չորրորդ	მეოთხე	*մեօթխե*
Հինգերորդ	მეხუთე	*մեխուբե*

Կոտորակային թվականներ
წილობითი რიცხვითი სახელი

Մեկ երրորդ	მესამედი	*մեսամեդի*
Մեկ քառորդ	მეოთხედი	*մեօթխեդի*
Երկու երրորդ	ორი მესამედი	*օրի մեսամեդի*

ՉԱՓ ՈՒ ԿՇԻՌ
ნაზომი და წონა

Գրամ	გრამი	*գրամի*
Երկարություն	სიგრძე	*սիգրձե*
Զույգ	წყვილი	*ծղվիլի*
Թիզ	მტკაველი	*մտկավելի*
Լայնություն	სიგანე	*սիգանե*
Լիտր	ლიტრი	*լիտրի*
Ծավալ	მოცულობა	*մոցուլոբա*
Կենտ	კენტი	*կենտի*
Կիլոգրամ	კილოგრამი	*կիլոգրամի*
Կիլոմետր	კილომეტრი	*կիլոմետրի*
Մետր	მეტრი	*մետրի*
Միավոր	ერთეული	*էրթեուլի*
Միլիմետր	მილიმეტრი	*միլիմետրի*
Մղոն	მილი	*միլի*
Ոտնաչափ	ფუტი	*փուտի*
Սանտիմետր	სანტიმეტრი	*սանտիմետրի*
Տոննա	ტონა	*տոննա*
Ցենտներ	ცენტნერი	*ցենտների*
Քաշ	წონა	*ծոնա*
Քառակուսի	კვადრატი	*կվադրատի*
Քառակուսի մետր	კვადრატული მეტრი	*կվադրատուլի մետրի*
Խառը կոտորակ	შერეული წილადი	*շերեուլի ծիլադի*
Խորանարդ մետր	კუბური მეტრი	*կուբուրի մետրի*
Տեսակարար կշիռ	ხვედრითი წონა	*խվեդրիթի ծոնա*

Խառը կապակցություններ
შერეული ფრაზები

Ո՞ր երրորդ անգամ	მერამდენედ?	*մերամդենեդ?*
առաջին անգամ	პირველად	*պիրվելադ*
տասներորդ անգամ	მეათედ	*մեաթեդ*
հարյուրերորդ անգամ	მეასედ	*մեասեդ*
հազարերորդ անգամ	მეათასედ	*մեաթասեդ*
Միանիշ թիվ	ერთნიშნა რიცხვი	*էրթնիշնա րիցխվի*
Եռանիշ թիվ	სამნიშნა რიცხვი	*սամնիշնա րիցխվի*
Բազմանիշ թիվ	მრავალნიშნა რიცხვი	*մրավալնիշնա րիցխվի*
Եռյակ	სამეული	*սամեուլի*
Տասնյակ	ათეული	*աթեուլի*
Հարյուրյակ	ასეული	*ասեուլի*
Հնգամյակ	ხუთწლედი	*խութծլեդի*
Տասնամյակ	ათწლედი	*աթծլեդի*

Հարյուրամյակ	ასი წლისთავი	*ասի ծլիսթավի*
Հազարամյակ	ათასი წლისთავი	*աթասի ծլիսթավի*
Հնգամյա	ხუთწლიანი	*խութծլիանի*
Տասնամյա	ათწლიანი	*աթծլիանի*
Կրկնակի	ორმაგი	*օրմագի*
Եռակի	სამმაგი	*սամմագի*

ՏԱՐԵԹԻՎ. ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ
თარიღი: წლები

Ո՞ր թիվն է	რომელი წელია?	*ռոմելի ծելիա?*
Հազար ինը հարյուր	ათას ცხრაას	*աթաս ցխրաաս*
իննսունինը	ოთხმოცდაცხრა	*օթխմոցդացխրա*
թիվն է	წელია	*ծելիա*
երկու հազար	ორიათას ათი	*օրիաթաս աթի*
տասը թիվն է	წელია	*ծելիա*
Ո՞ր ամիսն է	რომელი თვეა?	*ռոմելի թվեա?*
Մայիսն է	მაისია	*մաիսիա*
Ամսի քանի՞սն է	რა რიცხვია?	*ռա ռիցխվիա?*
Այսօր մայիսի	დღეს ოცდარვა	*դղես օցդարվա*
քսաներեքն է	მაისია	*մաիսիա*
Ի՞նչ օր է	რა დღეა?	*ռա դղեա?*
Չորեքշաբթի է	ოთხშაბათია	*օթխշաբաթիա*
Ե՞րբ ես ծնվել	როდის დაბადებულ?	*ռոդիս դաիբադե?*
Ծնվել եմ	დაბადებულ	*դավիբադե*
հազար ինը հարյուր	ათას ცხრაას	*աթաս ցխրաաս*
ութսունմեկ թվականի	ოთხმოცდაერთი წლის	*օթխմոցդաերթի ծլիս*
ապրիլի 9-ին	ცხრა აპრილს	*ցխրա ապրիլս*
Ե՞րբ է քո	როდისაა შენი	*ռոդիսաա շենի*
ծննդյան օրը	დაბადების დღე?	*դաբադեբիս դղե?*
Իմ ծննդյան օրը մայիսի	ჩემი დაბადების დღეა	*չեմի դաբադեբիս դղեա*
3-ն է	3 მაისს	*սամ մաիսս*
Ձեր ծննդյան տարին և	თქვენი დაბადების	*թքվենի դաբադեբիս*
վայրը	წელი და ადგილი	*ծելի դա ադգիլի*

ՏՈԿՈՍ. ԱՍՏԻՃԱՆ
პროცენტი: გრადუსი

0.5% -կես տոկոս	ნახევარი პროცენტი	*նախեվարի պրոցենտի*
1% - մեկ տոկոս	ერთი პროცენტი	*էրթի պրոցենտի*
2.5% -երկուսուկես տոկոս	ორნახევარი პროცენტი	*օրնախեվարի պրոցենտի*
Քանի՞ տոկոսով	რამდენი პროცენტით?	*ռամդենի պրոցենտիթ?*

Հարյուր տոկոսով	ასი პროცენტით	*ասի պրոցենտիթ*
0°- զրո աստիճան	ნული გრადუსი	*նուլի գրադուսի*
10°- տասը աստիճան	ათი გრადუსი	*աթի գրադուսի*
180°- հարյուր ութսուն աստիճան	ას ოთხმოცი გრადუსი	*աս օթխմոցի գրադուսի*
360°- երեք հարյուր վաթսուն աստիճան	სამას სამოცი გრადუსი	*սամաս սամոցի գրադուսի*

ԱՄԻՍ. ԱՄՍԱԹԻՎ

თვე: რიცხვი

Ամիս	თვე	*թվե*
Հունվար	იანვარი	*իանվարի*
Փետրվար	თებერვალი	*թեբերվալի*
Մարտ	მარტი	*մարտի*
Ապրիլ	აპრილი	*ապրիլի*
Մայիս	მაისი	*մաիսի*
Հունիս	ივნისი	*իվնիսի*
Հուլիս	ივლისი	*իվլիսի*
Օգոստոս	აგვისტო	*ագվիստո*
Սեպտեմբեր	სექტემბერი	*սեքտեմբերի*
Հոկտեմբեր	ოქტომბერი	*օքտոմբերի*
Նոյեմբեր	ნოემბერი	*նոեմբերի*
Դեկտեմբեր	დეკემბერი	*դեկեմբերի*

ՇԱԲԱԹ. ՇԱԲԱԹՎԱ ՕՐԵՐ

კვირა: კვირის დღეები

Երկուշաբթի	ორშაბათი	*օրշաբաթի*
Երեքշաբթի	სამშაბათი	*սամշաբաթի*
Չորեքշաբթի	ოთხშაბათი	*օթխշաբաթի*
Հինգշաբթի	ხუთშაბათი	*խութշաբաթի*
Ուրբաթ	პარასკევი	*պարասկեվի*
Շաբաթ	შაბათი	*շաբաթի*
Կիրակի	კვირა	*կվիրա*
Մեկ շաբաթ	ერთი კვირა	*էրթի կվիրա*
Մեկ շաբաթ առաջ	ერთი კვირის წინ	*էրթի կվիրիս ծին*
Մեկ շաբաթով	ერთი კვირით	*էրթի կվիրիթ*
Մեկ շաբաթ հետո	ერთი კვირის შემდეგ	*էրթի կվիրիս շեմդեգ*

ՄԱՐԴՈՒ ՄԱՐՄՆԻ ՄԱՍԵՐԸ

ადამიანის სხეულის ნაწილები

Ազդր	ბარძაყი /თეძო/	*բարձաղի /թեձո/*
Ականջ	ყური	*ղուրի*
Աղիք	ნაწლავი	*նաձլավի*
Այտ	ლოყა	*լողա*
Աչք	თვალი	*թվալի*
Ատամ	კბილი	*կբիլի*
Արմունկ	იდაყვი	*իդաղվի*
Արյուն	სისხლი	*սիսխլի*
Ափ	ხელისგული	*խելիսգուլի*
Բեղ	ულვაშ/ებ/ი	*ուլվաշ/եբ/ի*
Բերան	პირი	*պիրի*
Գանգ	თავის ქალა	*թավիս քալա*
Գլուխ	თავი	*թավի*
Գոտկատեղ	წელი	*ծելի*
Դաստակ	მაჯა	*մաջա*
Եղունգ	ფრჩხილი	*փրչխիլի*
Դեմք	სახე	*սախե*
Երակ	ვენა	*վենա*
Երես	სახე	*սախե*
Երիկամ	თირკმელი	*թիրկմելի*
Թարթիչ	წამწამი	*ծամծամի*
Թիակ	ბეჭი	*բեճի*
Թոք	ფილტვი	*փիլտվի*
Թուք	ნერწყვი	*ներծղվի*
Իրան	ტანი	*տանի*
Լեզու	ენა	*էնա*
Լեղի	ნაღველა	*նաղվելա*
Լինդ	ღრძილი	*ղրձիլի*
Լյարդ	ღვიძლი	*ղվիձլի*
Ծնոտ	ყბა	*ղբա*
Ներքին	ქვედა	*քվեդա*
Վերին	ზედა	*զեդա*
Ծոծրակ	კეფა	*կեփա*
Ծունկ	მუხლი	*մուխլի*
Կաշի	ტყავი	*տղավի*
Կզակ	ნიკაპი	*նիկապի*
Կմախք	ჩონჩხი	*չոնչխի*
Կոկորդ	ყელი	*ղելի*
Կողոսկր	ნეკნი	*նեկնի*
Կոճ	კოჭი	*կոճի*
Կոպ	ქუთუთო	*քութութո*
Կրկնակզակ	ღაბაბი	*ղաբաբի*

Կրունկ	ქუსლი	*քուսլի*
Կուրծք	მკერდი	*մկերդի*
Հոնք	წარბი	*ծարբի*
Ձեռք	ხელი	*խելի*
Ճակատ	შუბლი	*շուբլի*
Մազ	თმა	*թմա*
Մաշկ	კანი	*կանի*
Մատ	თითი	*թիթի*
Մարմին	სხეული	*սխեուլի*
Մեջք	ზურგი	*զուրգի*
Մկան	კუნთი	*կունթի*
Նյարդ	ნერვი	*ներվի*
Ներքան	ტერფი	*տերփի*
Նստատեղ	საჯდომი	*սաջդոմի*
Շրթունք	ტუჩი	*տուչի*
Ողնաշար	ხერხემალი	*խերխեմալի*
Ոսկոր	ძვალი	*ծվալի*
Ոտք	ფეხი	*փեխի*
Ռունգ	ნესტო	*նեստո*
Սիրտ	გული	*գուլի*
Ստամոքս	კუჭი	*կուճի*
Ստինք	ძუძუ	*ծուծու*
Սրունք	წვივი	*ծվիվի*
Վիզ	კისერი	*կիսերի*
Ուղեղ	ტვინი	*տվինի*
Ուս	მხარი	*մխարի*
Փայծաղ	ელენთა	*էլենթա*
Փոր	მუცელი	*մուցելի*
Քթանցք	ნესტო	*նեստո*
Քիթ	ცხვირი	*ցխվիրի*
Քիմք	სასა	*սասա*

ՁԵՌՔԻ ՄԱՏՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ
ხელის თითების სახელები

Բթամատ	ცერი	*ցերի*
Ցուցամատ	საჩვენებელი	*սաչվենեբելի*
Միջնամատ	შუათითი	*շուաթիթի*
Մատանեմատ	არათითი	*արաթիթի*
Ճկույթ	ნეკი	*նեկի*

ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾ
სამსჯავრო საქმე

Արդարադատության	იუსტიციის	*իուստիցիիս*
նախարարություն	სამინისტრო	*սամինիստրո*
Գերագույն դատարան	უმაღლესი სასამართლო	*ումաղլեսի սասամարթլո*
Դատական նիստ	სამსჯავრო სხდომა	*սամսջավրո սխդոմա*
Արդարադատության	იუსტიციის	*իուստիցիիս*
ավագ խորհրդատու	უფროსი მრჩეველი	*ուփրոսի մրչեվելի*
Նախագահ	თავმჯდომარე	*թավմջդոմարե*
Պետական մեղադրող	სახელმწიფო	*սախելմծիփո*
	ბრალმდებელი	*բրալմդեբելի*
Ժողդատավոր	სახალხო მსაჯული	*սախալխո մսաջուլի*
Երդվյալ	ნაფიცი ვექილი	*նափիցի վեքիլի*
դատապաշտպան		
Երդվյալ ատենակալ	დამცველი	*դամցվելի*
Մեղադրյալ	ბრალდებელი	*բրալդեբելի*
Հարցաքննություն	დაკითხვა	*դակիթխվա*
Նախաքննություն	წინასწარი გამოძიება	*ծինասծարի գամոծիեբա*
Ցուցմունք	ჩვენება	*չվենեբա*
Քննիչ	გამომძიებელი	*գամոծիեբելի*
Հետաքննություն	გამოძიება	*գամոծիեբա*
Հարցաքննությունն	დაკითხვა	*դակիթխվա*
ավարտված է	დამთავრებულია	*դամթավրեբուլիա*
Հարցաքննել չի կարելի	დაკითხვა არ შეიძლება	*դակիթխվա ար շեիձլեբա*
Համբերության բաժակը	მოთმინების ფიალა	*մոթմինեբիս փիալա*
լցվեց	აივსო	*աիվսո*
Վկա	მოწმე	*մոծմե*
Այլ ելք չկար	სხვა გამოსავალი არ	*սխվա գամոսավալի ար*
	იყო	*իդո*
Տեղն էր նրան	ახია იმაზე	*ախիա իմազե*
Ձեզ մեղավոր	სცნობთ თავს	*սցնոբթ թավս*
ճանաչո՞ւմ եք	დამნაშავედ?	*դամնաշավեդ ?*
Ո՛չ, իմ մեղքը չէ	არა, ჩემი ბრალი არ	*արա, չեմի բրալի ար*
	არის!	*արիս!*
Բանտ	ციხე	*ցիխե*
Խուց.	საკანი	*սականի*
Տեսակցության օր	ნახვის დღე	*նախվիս դղե*

ԳՈՒՅՆԵՐ
ფერები

Դու ի՞նչ գույն ես	შენ რა ფერი	*შენ რա փերի*
սիրում	გიყვარს?	*գիղվարս?*
Ես սիրում եմ	მე მიყვარს	*մե միղվարս*
կապույտը	ლურჯი ფერი	*լուրջի փերի*
Նրա աչքերը	მას ცისფერი	*մաս ցիսփերի*
երկնագույն են	თვალები აქვს	*թվալեբի աքվս*
Գունավոր մատիտներ	ფერადი ფანქრები გაქვთ?	*փերադի փանքրեբի*
ունե՞ք		*գաքվք?*
Տվեք սև և կարմիր	მომეცით შავი და წითელი	*մոմեցիք շավի դա ծիթելի*
գրիչներ	კალმები	*կալմեբի*
Ուզում եմ սպիտակ	მინდა თეთრი მიხაკები	*մինդա թեթրի միխակեբի*
մեխակներ		

Բառացանկ

Գույն	ფერი	*փերի*
Երանգ	ელფერი	*էլփերի*
Կարմիր	წითელი	*ծիթելի*
Կանաչ	მწვანე	*մծվանե*
Կապույտ	ლურჯი	*լուրջի*
Դեղին	ყვითელი	*ղվիթելի*
Սև	შავი	*շավի*
Սպիտակ	თეთრი	*թեթրի*
Գորշ	რუხი	*րուխի*
Մուգ	მუქი	*մուքի*
Սպիտակավուն	მოთეთრო	*մոթեթրո*
Սևավուն	მოშავო	*մոշավո*
Կարմրավուն	მოწითალო	*մոծիթալո*
Կանաչավուն	მომწვანო	*մոմծվանո*
Կապտավուն	მოლურჯო	*մոլուրջո*
Սրճագույն	ყავისფერი	*ղավիսփերի*
Բրոնզագույն	ბრინჯაოსფერი	*բրինջաոսփերի*
Դարչնագույն	მიხაკისფერი	*միխակիսփերի*
Երկնագույն	ცისფერი	*ցիսփերի*
Վարդագույն	ვარდისფერი	*վարդիսփերի*
Մանուշակագույն	იისფერი	*իիսփերի*
Ոսկեգույն	ოქროსფერი	*օքրոսփերի*
Արծաթագույն	ვერცხლისფერი	*վերցխլիսփերի*
Նարնջագույն	ნარინჯისფერი	*նարինջիսփերի*
Մոխրագույն	მონაცრისფრო	*մոնացրիսփրո*
Շագանակագույն	წაბლისფერი	*ծաբլիսփերի*
Մուգ կարմիր	მუქი წითელი	*մուքի ծիթելի*

Մուգ կապույտ	მუქი ლურჯი	*մուքի լուրջի*
Բաց կանաչ	ღია მწვანე	*ղիա մծվանե*

ՈՍԿԵՐՉԱԿԱՆ ԻՐԵՐ
საუნვილერო ნაკეთები

Որտե՞ղ է ոսկեր-	სად არის	*սադ արիս*
չական խանութը	საუნვილერო მაღაზია?	*սաիուվիլերո մաղազիա?*
Ցո ույց տվեք,	მაჩვენეთ,	*մաչվենեք,*
խնդրեմ,	გთაყვა,	*գեթաղվա,*
այդ մատանին	ეს ბეჭედი	*էս բեճեդի*
ժամացույցի շղթան	საათის ჟეწკვი	*սաաթիս ծեծկվի*
քարով մատանին	თვლიანი ბეჭედი	*թվլիանի բեճեդի*
ձեռքի ժամացույցը	მაჯის საათი	*մաջիս սաաթի*
փղոսկրե ճարմանդները	სპილოს ძვლის საკინძეები	*սպիլոս ծվլիս սակինձեեբի*

Բառացանկ

Ականջօղ	საყურე	*սաղուրե*
Ապարանջան	სამაჯური	*սամաջուրի*
Զարդասեղ	ბროში	*բրոշի*
Զարդ	სამკაული	*սամկաուլի*
Ծխախոտատուփ	სიგარეტის კოლოფი	*սիգարետիս կոլոփի*
Ճարմանդ	საკინძე	*սակինձե*
Մանյակ	მანიაკი	*մանիակի*
Մատանի	ბეჭედი	*բեճեդի*
Մեդալիոն	медალიონი	*մեդալիոնի*
Շղթա	ჟეწკვი	*ծեծկվի*
Ոսկե ժամացույց	ოქროს საათი	*օքրոս սաաթի*
Ոսկե մատանի	ოქროს ბეჭედი	*օքրոս բեճեդի*
Ոսկեջրած	მოოქროვილი	*մոօքրովիլի*
Ոսկերչական	საუნვილერო	*սաիուվիլերո*
Վզնոց	კულონი	*կուլոնի*
Ուլունք	მძივი	*մձիվի*
Ուլունքահատիկ	მძივის მარცვალი	*մձիվիս մարցվալի*
Քարով մատանի	თვლიანი ბეჭედი	*թվլիանի բեճեդի*

ԹԱՆԿԱՐԺԵՔ ՔԱՐԵՐ
ժյուրգասնո ՀՅՅԵՐ

Ագաթ	ագատո	*ագատի*
Ադամանդ	բրիլիանտո	*բրիլիանտի*
Արծաթ	ցերցելո	*վերցխլի*
Զմրուխտ	զուրմուխտո	*զուրմուխտի*
Մարգարիտ	մարգալիտո	*մարգալիտի*
Մեղեսիկ	ամեթիստո	*ամեթիստի*
Շափյուղա	սապիրոնո	*սափիրոնի*
Ոսկի	ոսկրո	*օքրո*
Պլատին	պլատին	*պլատինա*
Սաթ	քարվա	*քարվա*
Սուտակ	լալո	*լալի*
Տոպազիոն	տոպազո	*տոպազի*
Փիրուզ	փիրուզո	*փիրուզի*
Քար	քվա	*քվա*

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ
ՑԽՈՎԵԼԵՐ

Կով	խարո	*խարի*
Հորթ	խբո	*խբո*
Գոմեշ	կամեշո	*կամեշի*
Գոմշակով	փուրկամեշո	*փուրկամեշի*
Ձագ	ձաքո	*զաքի*
Ձի	ցխենո	*ցխենի*
Մտրուկ	կվիցո	*կվիցի*
Ավանակ	վիրո	*վիրի*
Խոզ	ղորո	*ղորի*
Գոճի	գոճո	*գոճի*
Ոչխար	ցխվարո	*ցխվարի*
Գառ	ծատկանո	*բատկանի*
Այծ	թխա	*թխա*
Ուլ	թիկանո	*թիկանի*
Շուն	ժաղլո	*ծաղլի*
Լակոտ /թուլա/	լեկվո	*լեկվի*
Կատու	կատա	*կատա*
Կատվածագ	կնուտո	*կնուտի*
Աղվես	մելիա	*մելիա*
Այծյամ	արիզո	*արչվի*
Առյուծ	լոմո	*լոմի*
Արջ	դաթվո	*դաթվի*
Գայլ	մգելո	*մգելի*

Գետաձի	թեթեմոտո	*բեհեմոտի*
Գորտ	ծայայո	*բաղաղի*
Եղնիկ	որեմո	*իրեմի*
Ընձուղտ	ժորագո	*ժիրափի*
Կապիկ	մաՀՀունո	*մաիմունի*
Կոկորդիլոս	նանգո	*նիանգի*
Կորյուն	լեյկյո	*լեկվի*
Ձուկ	թեյզո	*թեվզի*
Ճագար	ծոցյերո	*բոցվերի*
Մուկ	տագյո	*թագվի*
Նապաստակ	կուրդելո	*կուրդղելի*
Ոզնի	զարանբո	*զղարբի*
Սկյուռ	ցոլյո	*ցիղվի*
Վագր	ցեցխվո	*վեփխվի*
Ուղտ	աքլեմո	*աքլեմի*
Օձ	գվելո	*գվելի*
Փիղ	սպիլո	*սպիլո*
Քարայծ	ջոխյո	*ջիխվի*

ԿԵՆԴԱՆԱԿԵՐՊԻ ՆՇԱՆՆԵՐԸ
ԶՈԴԻԱՔԻՍ ՆՇԱՆԵՐԸ

Խոյ	ցերժո	*վերծի*
Ցուլ	կուրո	*կուրո*
Երկվորյակ	ցեցյանո	*տղուպի*
Խեցգետին	կոբո	*կիբո*
Առյուծ	լոմո	*լոմի*
Կույս	քալծուլո	*քալծուլի*
Կշեռք	սասծորո	*սասծորի*
Կարիճ	մորիելո	*մորիելի*
Աղեղնավոր	մշվիլդոսանո	*մշվիլդոսանի*
Այծեղջյուր	թեխ ռքա	*թխիս ոքա*
Ջրհոս	մերցյելո	*մերծղուլի*
Ձուկ	թեյզո	*թեվզի*

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԽՄԲԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ
ՑԽՈՎԵԼԹԱ ԳՈՒՆԴԵՐԻ ՍԱՀԵԼԵՐԸ

Բոլուկ	կոլտո-ղորան ՀՀոցո	*կոլտի-ղորիս ջոգի*
Երամակ՝ ջոկ	ռեմա-ցխենեբո ՀՀոցո	*ռեմա-ցխենեբիս ջոգի*
Երամ՝ տարմ	գունդո-ֆրանցելթա գունդո	*գունդի-փրինվելթա գունդի*
Համայնք /մրջյունների/	ֆանֆցելթա գունդո	*ծիանմվելթա գունդի*

Հորան	თხათა ჯოგი	*թխաթա ջոգի*
Հոտ	ფარა–ცხვართა და თხათა ფარა	*փարա-ցխվարթա դա* *թխաթա փարա*
Նախիր	ნახირი	*նախիրի*
Ոհմակ	ხროვა	*խրովա*
Վտառ	გუნდი–თევზების გუნდი	*գունդի -թեվզեթիս գունդի*
Քարավան	ქარავანი	*քարավանի*
Քարայծերի հոտ	ჯიხვების ფარა	*ջիխվեթիս փարա*

ԹՌՉՈՒՆՆԵՐ
ფრინველები

Աղավնի	მტრედი	*մտրեդի*
Աքլոր	მამალი	*մամալի*
Բադ	იხვი	*իխվի*
Հավ	ქათამი	*քաթամի*
Հնդկահավ	ინდაური	*ինդաուրի*
Սագ	ბატი	*բատի*
Ագռավ	ყვავი	*ղվավի*
Արագիլ	ყარყატი	*ղարղատի*
Արծիվ	არწივი	*արծիվի*
Արտույտ	ტოროლა	*տորոլա*
Բազե	შევარდენი	*շեվարդենի*
Բու	ბუ	*բու*
Թութակ	თუთიყუში	*թութիղուշի*
Լոր	მწყერი	*մծղերի*
Ծիծեռնակ	მერცხალი	*մերցխալի*
Կաչաղակ	კაჭკაჭი	*կաճկաճի*
Կարապ	გედი	*գեդի*
Կաքավ	კაკაბი	*կակաբի*
Կկու	გუგული	*գուգուլի*
Կռունկ	წერო	*ծերո*
Հոպոպ	ოფოფი	*օփոփի*
Ճայ	ჩხიკვი	*չխիկվի*
Ճնճղուկ	ბეღურა	*բեղուրա*
Ջայլամ	სირაქლემა	*սիրաքլեմա*
Սիրամարգ	ფარშევანგი	*փարշեվանգի*
Փայտփորիկ	კოდოლა	*կոդոլա*

ՄՐԳԵՐ ԵՎ ՀԱՏԱՊՏՈՒՂՆԵՐ
ხილეული და კენკრა

Բալ	ალუბალი	*ալուբալի*
Դեղձ	ატამი	*ատամի*
Ելակ	მარწყვი	*մարծղվի*
Ընկույզ	კაკალი	*կակալի*
Թուզ	ლეღვი	*լեղվի*
Թութ	თუთა	*թութա*
Խաղող	ყურძენი	*ղուրձենի*
Խնձոր	ვაშლი	*վաշլի*
Ծիրան	ჭერამი	*ճերամի*
Կեռաս	ბალი	*բալի*
Կիտրոն	ლიმონი	*լիմոնի*
Հոն	შვინდი	*շվինդի*
Մանդարին	მანდარინი	*մանդարինի*
Մոշ	მაყვალი	*մաղվալի*
Նարինջ	ფორთოხალი	*փորթոխալի*
Նուռ	ბროწეული	*բրոծեուլի*
Պնդուկ	თხილი	*թխիլի*
Սալոր	ქლიავი	*քլիավի*
Սերկևիլ	კომში	*կոմշի*
Տանձ	მსხალი	*մսխալի*

ԲԱՆՋԱՐԵՂԵՆ
ბოსტნეული

Բանջար	ჭინჭარი	*ճինճարի*
Բողկ	ბოლოკი	*բոլոկի*
Գազար	სტაფილო	*ստափիլո*
Դդում	გოგრა	*գոգրա*
Լոբի	ლობიო	*լոբիո*
Լուլիկ	პომიდორი	*պոմիդորի*
Ծաղկակաղամբ	ყვავილოვანი კომბოსტო	*ղվավիլովանի կոմբոստո*
Կաղամբ	კომბოსტო	*կոմբոստո*
Կարտոֆիլ	კარტოფილი	*կարտոփիլի*
Ձմերուկ	საზამთრო	*սազամթրո*
Ճակնդեղ	ჭარხალი	*ճարխալի*
Շաղգամ	თალგამი	*թալգամի*
Պղպեղ	პილპილი	*պիլպիլի*
Սեխ	ნესვი	*նեսվի*
Սմբուկ	ბადრიჯანი	*բադրիջանի*
Սխտոր	ნიორი	*նիորի*
Սոխ	ხახვი	*խախվի*
Վարունգ	კიტრი	*կիտրի*
Տաքդեղ	წიწაკა	*ծիծակա*

ՀԱՑԱՀԱՏԻԿԱՅԻՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՆԵՐ
Ցարցելյուլ կուլտուրա

Բրինձ	՝բրինջո	*բրինջի*
Գարի	՝ջերո	*քերի*
Եգիպտացորեն՝ սիմինդր	՝սիմինդրո	*սիմինդի*
Կորեկ	՝ֆետֆո	*փետվի*
Հաճար	՝ասլո /՝սպելտա/	*ասլի /սպելտա/*
Հնդկացորեն	՝ֆոֆոնցրա	*ծիծիքուրա*
Սորգո	՝սորգո	*սորգո*
Վարսակ	՝շվրոա	*շվրիա*
Ցորեն	՝խորբալո	*խորբալի*

ՀԱՄ ԵՎ ՀՈՏ
Ցեմո դա Ցունո

Աղի	՝մլաշե	*մլաշե*
Անալի	՝ումարիլո	*ումարիլո*
Անհամ	՝ուցեմուրո	*ուգեմուրի*
Բույր	՝արոմատո	*արոմատի*
Դառը	՝մֆարե	*մծարե*
Թթու	՝մշավե	*մժավե*
Համեղ	՝ցեմրոելո	*գեմրիելի*
Քաղցր	՝տկբիլո	*տկբիլի*
Քաղցրավուն	՝մոտկբո	*մոտկբո*

ՏԱՐՎԱ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ
Ֆելոֆադան դրոները

Գարուն	՝գազաֆխուլո	*գազափխուլի*
Գարնանը	՝գազաֆխուլզե	*գազափխուլզե*
Ամառ	՝զաֆխուլո	*զափխուլի*
Ամռանը	՝զաֆխուլշո	*զափխուլշի*
Աշուն	՝շեմոդգոմա	*շեմոդգոմա*
Աշնանը	՝շեմոդգոմազե	*շեմոդգոմազե*
Ձմեռ	՝զամթարո	*զամբարի*
Ձմռանը	՝զամթարշո	*զամբարշի*
Տարի	՝ֆելոֆադո	*ծելիծադի*

ՀԱԿԱՆԻՇ ԲԱՌԵՐ
Անտոնիշներ

Ազատ-անազատ	՝տազանֆաղո– ՝արատազանֆաղո	*թավիսուփալի- արաթավիսուփալի*
Ազնիվ-անազնիվ	՝պատոնանո– ՝ուպատոնանո	*պատիոսանի- ուպատիոսնո*
Աղքատ-հարուստ	՝զարոնո–՝մզոզարո	*դարիբի- մդիդարի*
Աչառու-անաչառ	՝մոչկրժոելո– ՝մոուչկրժոելո	*միկերծոեբելի- միուկերծոեբելի*
Առատաձեռն-ժլատ	՝ելգաշլոելո–՝ժունֆո	*խելգաշլիլի- ծունծի*
Առողջ-հիվանդ	՝չանմրտելո– ՝ազադմֆոցո	*ջանմրթելի- ավադմֆոփի*
Արագ-դանդաղ	՝ֆչարո–՝նելո	*չքարի-նելի*
Արական-իգական	՝մամրոնտո–՝մզեզրոնտո	*մամրոբիթի-մդեդրոբիթի*
Բարի- չար	՝կեթոելո–՝ծորոտի	*կեթիլի-բորոտի*
Բարձր-ցածր	՝մաղալո–՝զաբալո	*մաղալի-դաբալի*
Գեղեցիկ-անգեղ	՝լամազո–՝ուլամազո	*լամազի-ուլամազո*
Գիտուն-անգետ	՝մցոդնե–՝ումեցարի	*մցոդնե-ումեցարի*
Դյուրին-դժվար	՝ոոլո–՝ժնելո	*իոլի-ծնելի*
Երիտասարդ-ծեր	՝ախալգազրդա–՝մոխուցո	*ախալգազրդա-մոխուցի*
Երկար-կարճ	՝գրժելո–՝մոկլե	*գրծելի-մոկլե*
Երջանիկ-դժբախտ	՝ծեզնոյրո–՝ուեզզրո	*բեդնիների-ուբեդուրի*
Թանկ- էժան	՝ժյորո–՝ոաֆո	*ծվիրի-իափի*
Ընբոստ-խոնարհ	՝ուրհո–՝մորհոլո	*ուրչի-մորչիլի*
Նոր-հին	՝ախալո–՝ժելո	*ախալի-ծվելի*
Թեթև-ծանր	՝մնուբելո–՝մժոնե	*մսուբուքի-մծիմե*
Լայն-նեղ	՝ֆարտոո–՝յոֆրո	*փարթո-վիծրո*
Լավ-վատ	՝կարգո–՝ցուզո	*կարգի-ցուդի*
Լավատես-հոռետես	՝օպտիմիստո– ՝պեսիմիստո	*օպտիմիստի- պեսիմիստի*
Ծանոթ-անծանոթ	՝նացնոբո–՝ուցնոբո	*նացնոբի-ուցնոբի*
Ծույլ-աշխատասեր	՝զարմացո–՝շրոմիս–՝մոյյարե	*զարմացի-շրոմիս- մոիվարե*
Կոպիտ- քնքուշ	՝ուեշո–՝նաֆո	*ուխեշի-նազի*
Կեղտոտ-մաքուր	՝ֆուֆյոանո–՝նուֆոտա	*ծուծիհանի-սուփքա*
Հաճելի-տհաճ	՝նասնամոյնո– ՝արասնասնամոյնո	*սասիամովնո- արասասիամովնո*
Հաստ-բարակ	՝նելո–՝տելո	*սքելի-թխելի*
Հիմար-խելացի	՝նուլելո–՝ֆկյոանո	*սուլելի-ծկվիանի*
Հին-նոր	՝ժելո–՝ախալո	*ծվելի-ախալի*
Մարդասեր-մարդատյաց	՝կացմոյյարե– ՝կացմոժուլե	*կացքմոիվարե- կացքմոծուլե*

Մեծ-փոքր	դոքո-Պատարա	*դիդի-պատարա*
Մեռած-կենդանի	Մգյդարո-ցոցեալը	*մկվդարի-ցոցխալի*
Նիհար-գեր	գամեդարո-Մնուշանո	*գամխդարի- մսուքանի*
Պարզ-բարդ	Մարտիվո-Բոտուլո	*մարտիվի- բթուլի*
Սառը-տաք	ցոցո-Թոնոլո	*ցիվի- բբիլի*
Սուր-բութ	Մեֆրելո-Բլագվո	*մճրելի-բլագվի*
Ուժեղ-թույլ	Ժլոյրո-Սուստո	*ծլիերի-սուստի*
Ուրախ-տխուր	Մեսարուլո-Մովեյենոլո	*մխիարուլի-մոծիենիլի*
Փափուկ-կոշտ	Բոնոլո-Մագարո	*բբիլի-մագարի*
Քաղցած-կուշտ	Մշոյրո-Մաժլարո	*մշիերի-մաձղարի*

ԴԱՎԱՆԱՆՔ. ԴԱՎԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՐՁՎԱԾՔՆԵՐ

Սարվեշնոցեա: Սարվեշնոյեբրոցո ֆրազեբո

Աստված գիտե	Ղմերտոմա ուվեյոն!	*ղմերթմա ուծդիս!*
Աստվա՜ծ իմ	Ղմերտոո ճեմո!	*ղմերթո չեմո!*
Աստված վկա	Ղմերտոա մովամե!	*ղմերթիա մոծամե!*
Աստուծով	Ղմերտոոտ!	*ղմերթիթ!*
Աստծու սիրուն	Ղվտոն գուլանատյոն!	*ղվթիս գուլիսաթվիս!*
Աստված հովանի	Ղմերտոմա դաոֆարոն!	*ղմերթմա դաիփարոս!*
Աստուծով եմ երդվում	Ղմերտոմանո!	*ղմերթմանի!*
Աստված քեզ զորավիգ	Ղմերտոմա ելոս	*ղմերթմա խելի*
	Մոգոմարտոն!	*մոգիմարթոս!*
Ես, իմ Աստված	Մե դա Ղմերտոմա ճեմոմա!	*մե դա ղմերթմա չեմմա!*
Աստվա՛ծ, ների՛ր ինձ	Ղմերտոո, Մեմոնդե!	*ղմերթո, չեմինդե!*
Աստծու ողորմածությամբ	Ղվտոն Վյալոմոտ!	*ղվթիս ծդալոբիթ!*
Աստծու ամեն օր	Յոյել ցանմարե դոքեն	*դովել ցիսմարե դդես*
Աստված ողորմի իրեն	Ղմերտոմա ացխոնոն!	*ղմերթմա ացխոնոս!*
Աստված մի՛ արասցե	Ղմերտոմա նու ՁՆան!	*ղմերթմա նու քնաս!*
Աստված տա	Ղմերտոմա ՁՆան!	*ղմերթմա քնաս!*
Աստծու դատաստան	Ղվտոն սամնջավրո	*ղվթիս սամսջավրո*
Ձախողակ թիվ	Թարեո հոցեյո	*թարսի ոիցխվի*
Տերը քեզ հետ	Ղմերտոո Մենեյեն!	*ղմերթի չենսկեն!*
Փա՜ռք Աստծու	Մաղլոբա Ղմերտոն!	*մաղլոբա ղմերթս!*
Հաց հանապազօրյա	Պուրո արեոնանա	*պուրի արսոբիսա*
Մեղքերի թողություն	Ցոդվատա Մոֆեյեբա	*ցոդվաթա միտեվեբա*
Սրբություն սրբոց	Վնոքատավնոքա	*ծմիդաթածմիդա*
Սուրբ Երրորդություն	Վնոնքա Սամեբա	*ծմինդա սամեբա*
Սուրբ հոգի	Սուլո Վնոնքա	*սուլի ծմինդա*
Ես քրիստոնյա եմ	Մե Ղրիստոանո յար	*մե քրիստիանի վար*
Արգելված պտուղ	Աչրժալուլո ենոլո	*ակրծալուլի խիլի*
Ավետյաց երկիր	Աղոֆմուլո ՁՆեյանա	*աղթքմուլի քվեիանա*
Ազգային ջոջեր	Քոքեբուլենո էրոնա	*դիդեբուլնի էրիսա*
Ազնվական կին	Քոքեգյարոյանո	*դիդգվարովանի*

	Մանքոլոսանո	*մանդիլոսանի*
Ամանորյա մաղթանք	Նաոնալվոլո Մոլոցյա	*սաախալծլո միլոցվա*
Ամենօրյա աղոթք	Յոյելքեքոնրո Լոցյա	*դովելդդիուրի լոցվա*
Առօրյա հոգսեր	Յոյելքեքոնրո Նաֆրունյաս	*դովելդդիուրի սազրունավի*
Առտնին գործեր	Յոյելքեքոնրո ՆաՁեյեբո	*դովելդդիուրի սաքմեեբի*
Անառակ որդի	Ոմքեբո Վյոլո	*ուծդեբի չվիլի*
Երգ երգոց	ՁՆեբոնոՁՆեբա	*քեբաթաքեբա*
Խորհրդավոր ընթրիք	Նաոքոմոլո ցոնեՁամա	*սահդումլո վախշամի*
Հրատապ	Նոֆարեոռոռոտ	*սաճիրբորոտտ*
Կենսական խնդիր	Նաարսեբո Նոյոտեո	*սաարսեբո սակիթխի*
Հզորներն այս երկրի	Ժլոյրնո ամա Ղվեյենոնա	*ծլիերնի ամա քվեիենիսա*
Քրիստոս հարյավ ի մեռելոց	Ղրոնոտե աղնքեա	*քրիստե աղսդգա*
Օրինյալ է հարությունը Քրիստոսի	ՁեՁՁարոֆտաք	*ճեշմարիտաղ*

Բառացանկ

Աղոթագիրք	Լոցյանո	*լոցվանի*
Աղոթք	Լոցյա	*լոցվա*
Ապաշխարանք	Մոնանոեբա	*մոնանիեբա*
Առաքյալ	ՄոցոՁեյլո	*մոցիքուլի*
Առաքելական	ՆամոցոՁեյլոտ	*սամոցիքուլո*
Աստված	Ղմերտոո	*ղմերթի*
Աստվածածին	ՂվտոնմՁոնեյլո	*ղվթիսմշոբելի*
Աստվածաշունչ	Թոնեյոա	*բիբլիա*
Ավետարան	Նանարեբա	*սախարեբա*
Արարիչ	ՁեմոՁեմեդո	*շեմոքմեդի*
Դավանանք	Սարվեշնոցեբա	*սարծմունոեբա*
Դժոխք	ՁոՁոՁոեյոտ	*ջոջոխեթի*
Դրախտ	Նամոտեբ	*սամոթխե*
Եկեղեցի	Եկլեսոա	*էկլեսիա*
Զատիկ	Աղոքեմա	*աղդգոմա*
Խաչ	ՁՁարո	*ջվարի*
Կաթոլիկ	Կատոլոկեբ	*կաթոլիկե*
Կաթողիկոս	Կատալոկոսո	*կաթալիկոսի*
Կնունք	Մոնատյեբա	*մոնաթվա*
Կտակարան	ԱղոՁեմա	*աղթքմա*
Կրոն	Բելոգոա	*բելիգիա*
Կուսանոց	Քեքատա Մոնասթերո	*դեդաթա մոնաստերի*
Հավատ	Բվեյենա	*բծմենա*
Հոգեհանգիստ	Պանաշյոքո	*պանաշվիդի*
Հրեշտակ	Անեյելոզո	*անգելոզի*
Ճգնավոր	Գանքեյոլո	*գանդեգիլի*

Մկրտություն	ნათლისღება	*նաթլիսղեբա*
Նահատակ	წამებული	*ծամեբուլի*
Պատվիրան	მცნებანი	*մցնեբանի*
Սաղմոս	ფსალმუნი	*փսալմունի*
Սրբապատկեր	ხატი	*խատի*
Վանք	მონასტერი	*մոնաստերի*
Վանական	ბერი	*բերի*
Տեր	უფალი	*ուփալի*
Ուղղափառ	მართლმადიდებელი	*մարթլմադիդեբելի*
Քարոզ	ქადაგება	*քադագեբա*
Քահանա	მღვდელი	*մղվդելի*
Քրիստոնեություն	ქრისტიანობა	*քրիստիանոբա*
Օրհնանք	კურთხევა	*կուրթխեվա*

ՊԱՏՎԻՐԱՆՆԵՐ
მცნებანი

Մի՛ սպանիր	არ კლა!	*ար կլա!*
Մի՛ շնանա	არ იმრუშო!	*ար իմրուշո!*
Մի՛ գողացիր	არ იპარო!	*ար իպարո!*
Մի՛ ստիր	არ მოატყუო!	*ար մոատ̓իու!*
Մեծարի՛ր	პატივი ეცი შენს	*պատիվի էցի շենս*
հորդ և մորդ	მამას და დედას	*մամաս դա դեդաս!*
Սիրի՛ր քո ընկերոջը,	გიყვარდეს მოყვასი	*գիվարդես մովասի*
ինչպես քո անձը	შენი, ვითარცა თავი	*շենի, վիթարցա թավի*
	შენ!	*շենի!*
Սուտ մի՛ վկայիր	არ იყო ცრუმოწმე!	*ար իվո ցրումոծմե!*

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ
საგანგებო სიტუაციები

Հրշեջ ծառա-	სახანძრო	*սախանձրո*
յություն	სამსახური	*սամսախուրի*
Հրդեհ	ხანძარი	*խանձարի*
Օգնեցե՞ք	მომეხმარეთ!	*մոմեխմարեթ!*
Երկրաշարժ	მიწისძვრა	*միծիսծվրա*
Հրաբուխ	ვულკანი	*վուլկանի*
Զրհեղեղ	წარღვნა	*ծարղվնա*
Փոթորիկ	გრიგალი	*գրիգալի*
Ուշադրություն	ყურადღება	*ղուրադղեբա*
Զոհ	მსხვერპლი	*մսխվերպլի*
Գողություն	ქურდობა	*քուրդոբա*
Ահաբեկչություն	ტერორი	*տերորի*

Ավերածություն	აოხრება	*առխրեբա*
Ավիավթար	ავიაკატასტროფა	*ավիակատաստրոփա*
Ավտովթար	ავტომანქანის ავარია	*ավտոմանքանիս ավարիա*
Նավաբեկություն	გემის დაღუპვა	*գեմիս դաղուպվա*
Ռումբ պայթեցնել	ბომბის აფეთქება	*բոմբիս ափեթքեբա*
Ռմբակոծություն	დაბომბვა	*դաբոմբվա*

ԾԱՂԻԿՆԵՐ
ყვავილები

Որտեղի՞ց կարող եմ	სად შემიძლია ყიყიდო	*սադ շեմիծլիա վիղիդո*
ծաղիկներ գնել	ყვავილები?	*ղվավիլեբի?*
Սրանք ի՞նչ ծաղիկներ են	რა ყვავილებია ეს?	*րա ղվավիլեբիա էս?*
Ինձ անհրաժեշտ են...	მე მინდა...	*մե մինդա....*
վարդեր	ვარდები	*վարդեբի*
մեխակներ	მიხაკები	*միխակեբի*
նարգիզներ	ნარგიზები	*նարգիզեբի*
կակաչներ	ყაყაჩოები	*ղաղաչոեբի*
Ի՞նչ արժի մեկ ծաղիկը...	რაღარს ერთი ყვავილი?	*րա դիրս էրթի ղվավիլի?*
այս զամբյուղը	ეს კალათი	*էս կալաթի*
այս փունջը	ეს თაიგული	*էս թաիգուլի*
Ինձ տվե՛ք, խնդրեմ...	მომეცით, გეთაყვა...	*մոմեցիթ, գեթաղվա...*
այս փունջը	ეს თაიგული	*թաիգուլի*
այս զամբյուղը	ეს კალათი	*էս կալաթի*
տասնմեկ քրիզանթեմ	თერთმეტი ქრიზანთემა	*թերթմետի քրիզանթեմա*
չորս սպիտակ վարդ	ოთხი თეთრი ვარდი	*օթխի թեթրի վարդի*
հինգ կարմիր մեխակ	ხუთი წითელი მიხაკი	*խութի ծիթելի միխակի*
մեկ փունջ մանուշակ	ერთი კონა ია	*էրթի կոնա իա*

Բառացանկ

Անմոռուկ	კესანე	*կեսանե*
Երիցուկ	გვირილა	*գվիրիլա*
Կակաչ	ყაყაჩო	*ղաղաչո*
Ձնծաղիկ	ენძელა	*էնձելա*
Յասաման	იასამანი	*իասամանի*
Մանուշակ	ია	*իա*
Մեխակ	მიხაკი	*միխակի*
Նարգիզ	ნარგიზი	*նարգիզի*
Շուշան	შროშანი	*շրոշանի*
Վարդ	ვარდი	*վարդի*
Վարդակակաչ	ტიტა	*տիտա*
Քրիզանթեմ	ქრიზანთემა	*քրիզանթեմա*
Ծաղիկ	ყვავილი	*ղվավիլի*

ՀԱՐՑԵՐ
კითხვები

Ես Ձեզ չե՞մ	ხելն ხომ არ	*ხելս ხոմ არ*
խանգարում	გაშლით?	*გիշլիթ?*
Համոզվա՞ծ եք	დარწմუნებული ხართ?	*դարծմունեբուլի խարթ?*
Որտե՞ղ ենք մենք	სად ვართ ჩვენ?	*սադ վարթ չվենՇ?*
Որտե՞ղ կարող եմ տեսնել...	სად შემიძლია ვნახო...?	*սադ շեմիծլիա վնախո...?*
Կարո՞ղ եք ինձ ցույց տալ	შეგიძლიათ მაჩვენოთ?	*շեգիծլիաթ մաչվենՇոթ?*
Ձեզ ճի՞շտ հասկացա	სწორად გაგიგეთ?	*սծորադ գագիգեթ?*
Կարո՞ղ եմ Ձեզ խնդրել	შეიძლება გთხოვოთ?	*շեիծլեբա գթխովոթ?*
Ձէի՞ք ասի	ვერ მეტყვით?	*վեր մետվիթ?*
Կատակո՞ւմ եք	ხუმრობთ?	*խումրոբթ?*
Հասկանո՞ւմ եք	გესმით?	*գեսմիթ?*
Ո՞ւմ եք սպասում	ვის ელოდებით?	*վիս էլոդեբիթ?*
Ձեզ ո՞վ ասաց	ვინ გითხრა?	*վին գիթխրա?*
Ե՞րբ կգաք	როდის მოხვალთ?	*ռոդիս մոխվալթ?*
Ե՞րբ կվերադառնաք	როდის დაბრუნდებით?	*ռոդիս դաբրունդեբիթ?*
Կարելի՞ է նստել	შეიძლება დავჯდე?	*շեիծլեբա դավջդե?*
Իհարկե	რა თქმა უნდა!	*ռա թքմա ունդա!*
Ո՞վ	ვინ?	*վին?*
Ո՞վ է	ვინ არის?	*վին արիս?*
Ո՞վ է այս մարդը /կինը/	ვინ არის ეს კაცი /ქალი/?	*վին արիս էս կացի /քալի/?*
Ի՞նչ է պատահել	რა მოხდა?	*ռա մոխդա?*
Դուք ի՞նչ եք անում	რას აკეთებთ?	*ռաս ակեթեբթ?*
Ի՞նչ եք ուզում	რა გნებავთ?	*ռա գնեբավթ?*
Ի՞նչ է սա նշանակում	რას ნიშნავს ეს?	*ռաս նիշնավս էս?*
Ես եմ	მე ვარ	*մե վար*
Դուք ո՞վ եք	თქვენ ვინ ხართ?	*թքվեն վին խարթ?*
Ի՞նչ	რა?	*ռա?*
Ձեզ ի՞նչ է պատահել	რა დაგემართა /მოგვიდათ/?	*ռա դագեմարթա /մոգիվիդաթ/?*
Կարելի՞ է Ձեզ օգնել	შეიძლება მოგეხმაროთ?	*շեիծլեբա մոգեխմարոթ?*
Ի՞նչ ասացիք	რა ბრძანეთ?	*ռա բրծանեթ?*
Ի՞նչ կա	რა არის?	*ռա արիս?*
Դա ի՞նչ է	ეგ რა არის?	*էգ ռա արիս?*
Ե՞րբ	როდის?	*ռոդիս?*
Որտե՞ղ	სად?	*սադ?*

Ո՞ւր	საით?	*սաիթ?*
Որտեղի՞ց	საიდან?	*սաիդան?*
Քանի՞	რამდენი?	*ռամդենի?*
Քանի՞ անգամ	რამდენჯერ?	*ռամդենջեր?*
Ինչո՞ւ	რატომ?	*ռատոմ?*
Ինչպիսի՞	როგორი?	*ռոգորի?*
Ո՞ր	რომელი?	*ռոմելի?*
Դեպի ո՞ւր	საითკენ?	*սաիթկեն?*
Մինչև ե՞րբ	როდემდის?	*ռոդեմդիս?*
Ինչպե՞ս	როგორ?	*ռոգոր?*
Ի՞նչ է պատահել	რა მოხდა?	*ռա մոխդա?*
Ո՞վ է մեղավոր	ვისი ბრალია?	*վիսի բրալիա?*
Սա ո՞ւմն է	ეს ვისია?	*էս վիսիա?*
Որտե՞ղ է	სად არის?	*սադ արիս?*
Որովհետև	იმიტომ რომ	*իմիտոմ ռոմ*
Ինչպե՞ս գնամ	როგორ მივიდე?	*ռոգոր միվիդե?*
Ո՞ւմ	ვის?	*վիս?*
Ո՞ւմ հետ	ვისთან?	*վիսթան?*
Ուզո՞ւմ եք	გინდათ?	*գինդաթ?*
Ովքե՞ր են նրանք	ვინ არიან ისინი?	*վին արիան իսինի?*

ԱՌՕՐՅԱ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ყოველდღიური გამონათქვამები

Այո՛	დიახ	*դիախ*
Ոչ	არა	*արա*
Լավ	კარგი	*կարգի*
Բարի	კეთილი	*կեթիլի*
Վատ	ცუდი	*ցուդի*
Չեմ հասկանում	არ მესმის	*ար մեսմիս*
Համաձայն եմ	თანახმა ვარ	*թանախմա վար*
Անկասկած	უეჭველად	*ուեճվելադ*
Երբեք	არასოდეს	*արասոդես*
Չեմ կարծում	არა მგონია	*արա մգոնիա*
Ավելի	მეტი	*մետի*
Պակաս	ნაკლი	*նակլի*
Քիչ	ცოტა	*ցոտա*
Շատ	ბევრი	*բեվրի*
Բոլոր	ყველა	*ղվելա*
Հետաքրքիր է	საინტერესოა	*սաինտերեսոա*
Հրաշալի է	შესანიშნავია	*շեսանիշնավիա*
Տարօրինակ է	უცნაურია	*ուցնաուրիա*
Հասկանալի է	გასაგებია	*գասագեբիա*
Սոսկալի է	საშინელია	*սաշինելիա*

Անհավանական է	დაუჯერებელია	*դաուջերեբելիա*
Չի կարող պատահել	შეუძლებელია	*շեուձլեբելիա*
Բավական է	საკმარისია	*սակմարիսիա*
Ցավալի է	სამწუხაროა!	*սամծուխարոա*
Մի՛ անհանգստացեք	ნუ შეწუხდებით	*նու շեծուխդեբիթ*
Աստվա՜ծ իմ	ღმერთო ჩემო!	*ղմերթո չեմո!*
Սատանան տանի	ეშმაკმა წაიღოს	*էշմակմա ծաիղոս*
Ասացե՛ք, խնդրեմ	მითხარით, გეთაყვა!	*միթխարիթ, գեթաղվա!*
Մնաք բարով	მშვიდობით იყავით	*մշվիդոբիթ իղավիթ*
Խնդրեմ	გეთაყვა	*գեթաղվա*
Հուրախություն	სიხარული	*սիխարուլի*
Ցավոք	სამწუხაროდ	*սամծուխարոդ*
Իհարկե	რასაკვირველია	*ռասակվիրվելիա*
Հուսով եմ	იმედი მაქვს	*իմեդի մաքվս*
Բայց	მაგრამ	*մագրամ*
Որպեսզի	რათა	*ռաթա*
Թերևս	თითქოს მართლაც	*թիթքոս մարթլաց*
Կամ	ანუ	*անու*
Հիմա	ახლა	*ախլա*
Հետո	მერე	*մերե*
Կա	არის	*արիս*
Չկա	არ არის	*ար արիս*
Ես	მე	*մե*
Դու	შენ	*շեն*
Նա	ის/იგი/	*իս /իգի/*
Մենք	ჩვენ	*չվեն*
Դուք	თქვენ	*թքվեն*
Նրանք	ისინი /იგინი/	*իսինի /իգինի/*
Իմ	ჩემი	*չեմի*
Քո	შენი	*շենի*
Նրա	მისი	*միսի*
Մեր	ჩვენი	*չվենի*
Ձեր	თქვენი	*թքվենի*
Նրանց	მათი	*մաթի*
Եղբայրաբար	ძმურად	*ձմուրադ*
Հարևան	მეზობელი	*մեզոբելի*
Հնարավոր է	შესაძლებელია!	*շեսաձլեբելիա!*
Հույսս դու ես	შენი იმედით ვარ!	*շենի իմեդիթ վար!*
Սպասե՛ք ինձ	დამიცადეთ!	*դամիցադեթ!*
Տվե՛ք ինձ	მომეცით!	*մոմեցիթ!*
Ցտեսություն	ნახვამდის!	*նախվամդիս!*
Իմիջիայլոց	სხვათა შორის	*սխվաթա շորիս*
Կարելի է ասել	შეიძლება ითქვას	*շեիձլեբա իթքվաս*
Առհասարակ	საერთოდ	*սաէրթոդ*
Նախ	ჯერ ერთი	*ջեր էրթի*

Երկրորդ	მეორეც	*մեորեց*
Ամեն դեպքում	ყოველ შემთხვევაში	*ղովել շեմթխվեվաշի*
Բան է, եթե...	რამე თუ მოხდეს...	*ռամե թու մոխդես*
Շատ թե քիչ	მეტ-ნაკლებად	*մետ-նակլեբադ*
Դեռ ավելին	მით უმეტეს	*միթ ումետես*
Եվ այլն	და ასე შემდეგ	*դա ասե շեմդեգ*
Ըստ էության	არსებითად	*արսեբիթադ*
Կարճ ասած	მოკლედ რომ ვთქვათ	*մոկլեդ ռոմ վթքվաթ*
Այսպես ասած	ასე რომ ვთქვათ	*ասե ռոմ վթքվաթ*
Անկեղծ ասած	გულახდილად რომ ვთქვათ	*գուլախդիլադ ռոմ վթքվաթ*
Ըստ իս	მე თუ მკითხავ	*մե թու մկիթխավ*
Ի վերջո	დასასრულს	*դասասրուլս*
Ճիշտ այդպես	სწორედ ასე	*սծորեդ ասե*

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ-ԳՈՐԾԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ

ოფიციალური-საქმიანი დოკუმენტები

Ակտ	აქტი	*աքտի*
Ամսաթիվ	თვის რიცხვი	*թվիս ռիցխվի*
Ամփոփում	რეზიუმე	*ռեզիումե*
Անստորագիր	ხელმოუწერელი	*խելմոուծերիլի*
Աշխատանք	მუშაობა	*մուշաօբա*
Աշխատավոր	მუშა	*մուշա*
Արձանագրություն	ოქმი	*օքմի*
Արձանագրություն կազմել	ოქმის შედგენა	*օքմիս շեդգենա*
Բաժանմունք	განყოფილება	*գանղոփիլեբա*
Բանաձև	რეზოლუცია	*ռեզոլուցիա*
Բանավեճ	კამათი	*կամաթի*
Բացթողում	ხარვეზი	*խարվեզի*
Բացատրագիր	განმარტებითი ბარათი	*գանմարտեբիթի բարաթի*
Բնութագիր	დახასიათება	*դախասիաթեբա*
Բողոքագիր	რეკლამაცია	*ռեկլամացիա*
Գիտաժողով	სიმპოზიუმი	*սիմպոզիումի*
Գրավոր	წერილობითი	*ծերիլոբիթի*
Գրավոր	წერილობითი	*ծերիլոբիթի*
հաշվետվություն	ანგარიში	*անգարիշի*
Փաստաթուղթ	დოკუმენტი	*դոկումենտի*
Դատել	მსჯელობა	*մսջելոբա*
Դիմում	განცხადება	*գանցխադեբա*
Եզրակացություն	დასკვნა	*դասկվնա*
Երաշխավորություն	რეკომენდაცია	*ռեկոմենդացիա*

Երեկոյան (հերթափոխային ուսուցում)	საღამოს (ცვლის) სწავლა	*საღამოს (ცვლის სწავლა)*
Ձեկուցագիր	მოხსენებითი ბარათი	*მოხსენებითის ბარათი*
Ձեկուցող	მომხსენებელი	*მომხსენებელი*
Ձեկուցում	მოხსენება	*მოხსენება*
Թերացում	ხარვეზი	*ხარვეზი*
Ժողով	კრება	*კრება*
Ինքնակենսագրություն	ავტობიოგრაფია	*ავტობიოგრაფია*
Լիազորագիր	მინდობილობა	*მინდობილობა*
Խնդրագիր	წერილი თხოვნა	*წერილი თხოვნა*
Խմբագիր	რედაქტორი	*რედაქტორი*
Խմբագրում	რედაქტირება	*რედაქტირება*
Խմբագրություն	რედაქცია	*რედაქცია*
Խորհրդակցություն	თათბირი	*თათბირი*
Ծանուցագիր	უწყება	*უწყება*
Կազմակերպիչ	ორგანიზატორი	*ორგანიზატორი*
Կազմակերպություն	ორგანიზაცია	*ორგანიზაცია*
Կազմակերպչական	საორგანიზაციო	*საორგანიზაციო*
Կարգադրություն	განკარგულება	*განკარგულება*
Կոլեգիա	კოლეგია	*კოლეგია*
Կոնֆերանս	კონფერენცია	*კონფერენცია*
Հաշվետվություն	ანგარიში	*ანგარიში*
Հավաք	შეკრება	*შეკრება*
Հավելված	დანართი	*დანართი*
Հանձնառություն	ვალდებულება	*ვალდებულება*
Հանձնարարություն	დავალება	*დავალება*
Հանձնարարական	რეკომენდაცია	*რეკომენდაცია*
Հեռագիր	დეპეშა	*დეპეშა*
Հեռակա ուսուցում	დაუსწრებელი სწავლა	*დაუსწრებელი სწავლა*
Հիշեցում	შეხსენება	*შეხსენება*
Հոդված	სტატია	*სტატია*
Հրաման	ბრძანება	*ბრძანება*
Հրավեր	მოსაწვევი	*მოსაწვევი*
Հրավիրատոմս	მოსაწვევი ბარათი	*მოსაწვევი ბარათი*
Մասնակից	მონაწილე	*მონაწილე*
Միջոցառում	ღონისძიება	*ღონისძიება*
Նախագահ	თავმჯდომარე	*თავმჯდომარე*
Նախագահություն	თავმჯდომარეობა	*თავმჯდომარეობა*
Նախագիծ	პროექტი	*პროექტი*
Նամակ	წერილი	*წერილი*
Նիստ	სხდომა	*სხდომა*
Որոշում	დადგენილება	*დადგენილება*
Պայմանագիր	ხელშეკრულება	*ხელშეკრულება*
Պաշտոն	თანამდებობა	*თანამდებობა*
Պատգամավոր	დეპუტატი /დელეგატი/	*დეპუტატი /დელეგატი/*

Պատգամավորություն	დელეგაცია	*დელეგაცია*
Պարագրաֆ	მუხლი	*მუხლი*
Ստացական	ხელწერილი	*ხელწერილი*
Ստորագրություն	ხელმოწერა	*ხელმოწერა*
Ստորագրված	ხელმოწერილი	*ხელმოწერილი*
Վարիչ	გამგე	*გამგე*
Վարչություն	გამგეობა	*გამგეობა*
Վերահսկում	რევიზია	*რევიზია*
Վերահսկիչ	საკონტროლო	*საკონტროლო*
Վկայական	მოწმობა	*მოწმობა*
Վիճակահանություն	კენჭისყრა	*კენჭისყრა*
Վճիռ	გადაწყვეტილება	*გადაწყვეტილება*
Տեղեկանք	ცნობა	*ცნობა*
Տնօրեն	დირექტორი	*დირექტორი*
Տնօրինություն	ხელმძღვანელობა	*ხელმძღვანელობა*
Քաղվածք	ამონაწერი	*ამონაწერი*
Քարտուղար	მდივანი	*მდივანი*
Քարտուղարություն	სამდივნო	*სამდივნო*
Քննարկում	განხილვა	*განხილვა*
Օրակարգ	დღის წესრიგი	*დღის წესრიგი*

ՑՈՒՑԱՆԱԿՆԵՐ ԵՎ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԵՐ
ფირნიშები და წარწერები

Անցում	გადასასვლელი	*გადასასვლელი*
Անցում չկա	გადასასვლელი არ არის	*გადასასვლელი არ არის*
Ավտոբուսի (տրամվայի, տրոլեյբուսի) կանգառ	ავტობუსის (ტრამვაის, ტროლეიბუსის) გაჩერება	*ავტობუსი (ტრამვაი, ტროლეიბუსი) გაჩერება*
Բաց է ...ից ...ը	ღია ..დან ..მდე	*ღია ....დან ...მდე*
Բուսաբանական այգի	ბოტანიკური ბაღი	*ბოტანიკური ბაღი*
Դեղատուն	აფთიაქი	*აფთიაქი*
Դեպի դուրս	შენგან	*შენგან*
Դեպի ներս	შენკენ /შიგნისკენ/	*შენკენ /შიგნისკენ/*
Ելք	გასასვლელი	*გასასვლელი*
Զգուշացե՛ք	ფრთხილდით!	*ფრთხილდით!*
Զգուշացե՛ք, դռները փակվում են	ფრთხილად, კარები იკეტება!	*ფრთხილად, კარები იკეტება!*
Զուգարան...	ტუალეტი	*ტუალეტი*
կանացի	ქალების	*ქალებისა*
տղամարդկանց	კაცების	*კაცებისა*
Լողանալն արգելվում է	ბანაობა აკრძალულია!	*ბანაობა აკრძალულია!*
Ծխելն արգելվում է	მოწევა აკრძალულია!	*მოწევა აკრძალულია!*

Ծխելու վայր	მოსაწევი ადგილი	*მოსაბեվի ադգիլի*
Կայարան	სადგური	*սադգուրի*
Կանգառ	გაჩერება	*գաչերեբա*
Կա՛նգ առ/եք/	შეჩერდი/თ/!	*շեչերդի/թ/!*
Կենդանաբանական այգի	ზოოპარკი	*զոոպարկի*
Կինոթատրոն	კინოთეატრი	*կինոթեատրի*
Հաղթանակի այգի	გამარჯვების ბაღი	*գամարջվեբիս բաղի*
Հանրախանութ	უნივერმაღი	*ունիվերմաղի*
Հյուրանոց	სასტუმრო	*սաստումրո*
Մուտք	შესასვლელი	*շեսասվլելի*
Մուտքն արգելվում է	შესვლა აკრძალულია!	*շեսվլա ակրձալուլիա!*
Մուտքն անվճար	შესვლა უფასოა	*շեսվլա ուփասոա*
/վճարովի/ է	/ფასიანია/!	*/փասիանիա/!*
Չծխե՛լ	ნუ მოსწევთ!	*նու մոսեվթ!*
Վարսավիրանոց	სპპარიკმახერო	*սապարիկմախերո*
Վտանգավոր է	სახიფათოა!	*սախիփաթոա!*
Տեղեկատու բյուրո	ცნობათა ბიურო	*ցնոբաթա բիուրո*
Փակ է	დაკეტილია!	*դակետիլիա!*
Օպտիկա	ოპტიკა	*օպտիկա*

ԱՌԱԾՆԵՐ ԵՎ ԱՍԱՑՎԱԾՔՆԵՐ

ანდაზები და ანდაზური გამონათქვამები

Վատի հետ՝ վատ, լավի հետ՝ լավ:	ავთან ავი, კარგთან კარგი.	*ավթան ավի, կարգթան կարգիո.*
Վատին վատ թե չկոչեմ, լավին ի՞նչ անունով կանչեմ:	ავს თუ ავი არ ვუწოდო, კარგს სახელად რა დავარქვა?	*աւս թու ավի ար վուծուդո, կարգս սախելադ րա դավարքվա?*
Ձրի ոչ բերածն եմ ուզում, ոչ էլ տարածը:	არც ქარის შემოტანილი მინდა და არც გატანილი.	*արց քարիս շեմոտանիլի մինդա. դա արց գատանիլիո.*
Նժույգները խոցվեցին, ասպարեզը մնաց էշերին:	ბედაურები დაიხოცნენ, ვირებს დარჩათ მოედანი.	*բեդաուրեբի դաիխոցնեն, վիրեբս դարչաթ մոեդանիո.*
Օձը դրսից է նախշուն, մարդը՝ ներսից:	გველი გარედან არის ჭრელი, კაცი–შიგნიდანი.	*գվելի գարեդան արիս ճրելի, կացի-շիգնիդանո.*
Ավելի լավ է ձուն՝ կանխիկ, քան հավը՝ ապառիկ:	დღეევანდელი კვერცხი მირჩევნია ხვალინდელ ქათამსაო.	*դղեվանդելի կվերցխի միրչեվնիա խվալինդելի քաթամսաո.*
Իմացիր մի բանից ամեն ինչ, քան թե ամեն ինչից՝ քիչ-միչ:	ერთი რამ იცოდე და კარგად, ვიდრე ბევრი და ცუდად.	*երթի րամ իցոդե դա կարգադ, վիդրե բեվրի դա ցուդադ.*

Ով փող ունի, խելք չունի, ով խելք ունի, փող չունի:	ვინც მდიდარია ფულითა, ის ღარიბია გულითა.	*վինց մդիդարիա փուլիթա, իս ղարիբիա գուլիթա.*
Երբեմն ծիշտն էլ կատակով են ասում:	ზოგჯერ მართალსაც ხუმრობით ამბობენ.	*զոգջեր մարթալսաց խումրոբիթ ամբոբեն.*
Ձուկը գլխից է հոտում:	თევზი თავიდან ყროლდებაო.	*թեվզի թավիդան ղրոլդեբաո.*
Ձուկը ջրում՝ գին չեն դնում:	თევზი წყალში არ ფასდება.	*թեվզի ծղալշի ար փասդեբա.*
Լավ է կույր աչքով, քան կույր մտքով:	თვალით ბრმა სჯობია გონებით ბრმასაო.	*թվալիթ բրմա սջոբիա գոնեբիթ բրմասաո.*
Լավ խոսողին լավ լսող է պետք:	კაი მთქმელს კაი გამგონე უნდაო.	*կաի մթքմելս կաի գամգոնե ունդաո.*
Գեղեցիկ կինն այսօր քոնն է, վաղը՝ ուրիշինը:	ლამაზი ქალი დღეს შენია, ხვალ–სხვისაო.	*լամազի քալի դդես շենիա, խվալ-սխվիսաո.*
Գայլը՝ փարախում, էշը՝ բոստանում:	მგელი–ფარეხში, ვირი–ბოსტანში.	*մգելի - փարեխշի, վիրի - բոստանշի.*
Հարուստ մարդու աքլորն էլ ձու է դնում:	მდიდარი კაცის მამალიც კვერცხს დებსო.	*մդիդարի կացիս մամալից կվերցխս դեբսո.*
Վրացուն՝ գութան, հային՝ դուքան:	ქართველს გუთანაო, სომეხს დუქანაო,	*քարթվելս գութանիո, սոմեխս դուքանիո.*
Քամու բերածը քամին էլ կտանի:	ქარის მოტანილს ქარიცვე წაიღებს.	*քարիս մոտանիլս քարիվե ծաիղեբս.*
Եղբայրը եղբոր համար, սև օրվա համար:	ძმა ძმისთვისაო– შავი დღისთვისაო.	*ծմա ծմիսթվիսաո- շավի դդիսթվիսաո.*
Կուշտը սովածին մանր է բրդում:	მაძღარი მშიერს წვრილად უფხვნიდაო.	*մաձղարի մշիերս ծվրիլադ ուփխվնիդաո.*
Համբերությունը կյանք է:	ვინც მოითმენს, ის მოიგებსო.	*վինց մոիթմենս, իս մոիգեբսո.*
Ոչ միայն հացիվ:	არამხოლოდ პურითო.	*արամխոլոդ պուրիթո.*
Առողջ մարմնում՝ առողջ հոգի:	ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სული.	*ջանսաղ սխեուլշի ջանսաղի սուլի.*
Ժամանակը լավագույն բժիշկն է:	დრო საუკეთესო მკურნალიაო.	*դրո սաուկեթեսո մկուրնալիաո.*
Դա ր ապրիր, դա ր սովորիր:	კაცს სწავლა სიბერეშდე არ მოსჭარბდებაო.	*կացս սջավլա սիբերեմդե ար մոսճարբդեբաո.*
Գիտությունը ուժ է:	ცოდნა ძალაა	*ցոդնա ձալաա.*
Ժամանակը ոսկի է:	წუთი ფული ღირსო.	*ծութի փուլի ղիրսո.*
Ուսումը լույս է, տգիտությունը՝ խավար:	სწავლა სინათლეა, უსწავლელობა–სიბნელე.	*սձավլա սինաթլեա, ուսձավլելոբա - սիբնելե.*
Արգելված պտուղը քաղցր է լինում:	აკრძალული ხილი გემრიელიაო.	*ակրձալուլի խիլի գեմրիելիաո.*

Լռությունը ոսկի է:	ջումլը օլիրաաս.	*դումիլի օքրոաո.*
Չկա չարիք առանց	՝ոզաս ֆՀոիս	*զոգի ծիրի*
բարիքի:	մարգեբելիաս.	*մարգեբելիաո.*
Նպատակն	մՀՀնան մանաջվՀՀաջ	*միգՀՀիս միսաղծեվաղ*
արդարացնում է միջոցը:	ՀՀՀՀլա սաՀՀուալեբա	*ՀՀվելա սաշուալեբա*
	կարգիաս.	*կարգիաո.*

ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԸ

 երևանի մՀՀեՀՀումները

Հայաստանի	նոմեՀՀոան	*սոմխեբիս*
պատմության	անՀՀորոան մՀՀեՀՀումը	*իստորիիս մուզեումի*
թանգարան		
Հայաստանի ազգային	նոմեՀՀոան երաանՀՀուլը	*սոմխեբիս էրովնուլի*
պատկերասրահ	նամեՀՀատՀՀրաս գալերեա	*սամխատվրո գալերեա*
Հայաստանի	նոմեՀՀոան ՀՀալՀՀուրը	*սոմխուրի խալխուրի*
ժողովրդական		
արվեստի թանգարան	ՀՀելաանՀՀեբան մՀՀեՀՀումը	*խելովնեբիս մուզեումի*
Գեղագիտության	ֆՀՀրՀՀերան	*փերծերիս*
ազգային կենտրոն	երաանՀՀուլը ցՀՀենտրը	*էրովնուլի ցենտրի*
ժամանակակից	տանամեջդրաՀՀեբ	*թանամեդրովե*
արվեստի թանգարան	ՀՀելաանՀՀեբան մՀՀեՀՀումը	*խելովնեբիս մուզեումի*
Եղիշե Չարենցի	ՀՀեղիշե ՀՀարենՀՀցան	*էղիշե չարենցիս*
անվան	նանՀՀելաանան	*սախելոբիս*
գրականության և	ՀՀլիտերատուրանա դա	*լիտերատուրիսա դա*
արվեստի	ՀՀելաանՀՀեբան	*խելովնեբիս*
թանգարան	մՀՀեՀՀումը	*մուզեումի*
Խաչատուր Աբովյանի	ՀՀաՀՀատուր աբովյանան	*խաչատուր աբովիանիս*
տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Հովհաննես	ովանես թումանյանան	*օվանես թումանիանիս*
Թումանյանի		
տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Ավետիք Իսահակյանի	ավետիք ՀՀսահակյանան	*ավետիք իսահակիանիս*
տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Եղիշե Չարենցի	ՀՀեղիշե ՀՀարենՀՀցան	*էղիշե չարենցիս*
տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Երևան քաղաքի	ՀՀալաքՀՀ երաանՀՀան	*քալաք էրէվնիս*
պատմության	անՀՀորոան մՀՀեՀՀումը	*իստորիիս մուզեումի*
թանգարան		
Դերենիկ Դեմիրճյանի	դերենիկ դեմիրճյանան	*դերենիկ դեմիրճիանիս*
տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Մարտիրոս Սարյանի	մարտիրոս սարյանան	*մարտիրոս սարիանիս*
տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Սերգեյ Փարաջանովի	սերգեյ փարաջանովան	*սերգեյ փարաջանովիս*

տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Արամ Խաչատրյանի	արամ ՀՀաՀՀատուրյանան	*արամ խաչատուրիանիս*
տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Երվանդ Քոչարի	երաանդ ՀՀոչարան	*էրվանդ քոչարիս*
տուն-թանգարան	նանՀՀ-մՀՀեՀՀումը	*սախլ-մուզեումի*
Ամրոց-թանգարան	ցՀՀոխ-մՀՀեՀՀումը	*ցիխե-մուզեումի*
«Էրեբունի»	"երեբունի"	*«էրեբունի»*
Մեսրոպ Մաշտոցի	մեՀՀրոպ մաՀՀշտոցան	*մեսրոպ մաշտոցիս*
անվան հին	նանՀՀելաանան ՀՀեՀՀ	*սախելոբիս ծվել*
ձեռագրերի	ՀՀելանՀՀերտա	*խելՀՀաձերթա*
ինստիտուտ՝	ինՀՀտիտուտ-	*ինստիտուտի-*
Մատենադարան	մատենադարանան	*մատենադարանի*
Հայոց ցեղասպանու-	նոմեՀՀտա ՀՀենոցիդան	*սոմեխթա գենոցիդիս*
թյան թանգարան-	ինՀՀտիտուտ-մՀՀեՀՀումը	*ինստիտուտ-մուզեումի*
ինստիտուտ		
«Ուխտատուն»	ինՀՀտիտուտ-մՀՀեՀՀումը	*ինստիտուտ-մուզեումի*
թանգարան-ինստիտուտ	"ՀՀուխտատուն"	*«ուխտատուն»*
Կոմիտասի անվան	կոմիտասան նանՀՀելաանան	*կոմիտասիս սախելոբիս*
գրողների և հասարա-	մՀՀերալտա դա նանՀՀոգա-	*մծերալթա դա սազոգա-*
կական գործիչների	դո մՀՀողվածեթա	*դո մողվածեթա*
պանթեոն	պանթեոնան	*պանթեոնի*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՇՈՒՆԱՀԱՐՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ – წინასიტყვაობა 5

ՀՆՉՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ - ფონეტიკა 13

ՇԵՇՏ - მახვილი 15

ՀՆՉՅՈՒՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ - ძირითადი ფონეტიკური წესები 17

ԻՄԱՍՏԱԶԱՏԻՉ ՀՆՉՅՈՒՆՆԵՐ - აზრის გამომყოფი ასოები 20

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ - ლექსიკოლოგია 21
Արմատ, հիմք, ածանց – ძირი, ფუძე, აფიქსი 21

ՁԵՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ - მორფოლოგია 27
Խոսքի մասեր – მეტყველების ნაწილები 27
Գոյական անուն - არსებითი სახელი 28
Քերականական սեռի մասին - გრამატიკული სქესის შესახებ 28
Շնչավոր և անշունչ առարկաներ - სულიერი და უსულო საგნები 30
Հոլովները, նրանց հարցերը և վերջավորությունները - ბრუნვები, მათი კითხვები და ნიშნები 30
Անվանական հոլով - სახელობითი ბრუნვა 32
Պատմողական հոլով - მოთხრობითი ბრუნვა 34
Տրական հոլով - მიცემითი ბრუნვა 36
Սեռական հոլով - ნათესაობითი ბრუნვა 38
Գործիական հոլով - მოქმედებითი ბრუნვა 39
Պարագայական հոլով - ვითარებითი ბრუნვა 40
Կոչական հոլով - წოდებითი ბრუნვა 42
Գոյականի հոգնակի թվի կազմությունը - არსებითი სახელის მრავლობითი რიცხვის წარმოება 44
Գոյականների հոլովումը - არსებით სახელთა ბრუნება 46
Կայուն հիմքով գոյականների հոլովումը - ფუძეუკუმშველ სახელთა ბრუნება 47
Անկայուն հիմքով գոյականների հոլովումը - ფუძეკუმშვადი სახელების ბრუნება 47
Վերջատվող հիմքով գոյականների հոլովումը - ფუძეკვეცადი სახელების ბრუნება 49
Չվերջատվող հիմքով անուններ - ფუძეუკვეცელი სახელები 51

Սղվող-հատվող գոյականների հոլովումը - კუმშვად-კვეცადი სახელების ბრუნება 52
Հատուկ անունների հոլովումը - საკუთარ სახელთა ბრუნება 53
Այլածև հոլովվող անուններ - თავისებურად ბრუნებადი სახელები 54
Գոյականի թիվը - არსებით სახელთა რიცხვი 54
Հետադրությամբ հոլովներ - თანდებულიანი ბრუნვები 56
Մասնիկավոր հոլովներ - ნაწილაკიანი ბრუნვები 58
Հոլովմանն առնչվող ուղղագրություն - მართლწერა 59

ԱԾԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ - ზედსართავი სახელი 60
Ածականների հոլովումը - ზედსართავ სახელთა ბრუნება 61
Ածականների հոլովումը գոյականների հետ - ზედსართავ სახელთა ბრუნება არსებით სახელთან ერთად 62
Բաղածայնավերջ ածականները՝ գոյականներից առաջ - თანხმოვანფუძიანი ზედსართავები არსებითი სახელების წინ 63
Ածականները գոյական անուններից հետո - ზედსართავები არსებითი სახელების შემდეგ 63
Ածականի գործածությունը գոյականաբար - ზედსართავი სახელის გამოყენება არსებით სახელად 64
Գոյականի գործածությունը ածականաբար - არსებითი სახელის გამოყენება ზედსართავად 64
Ածականների համեմատության աստիճանները - ზედსართავი სახელების ხარისხის ფორმები 65
Ածականների կազմությունը - ზედსართავ სახელთა წარმოება 68
Ածականների կազմությունը խոսքի մասերից - ზედსართავის წარმოება მეტყველების ნაწილებისაგან 68
Ածական անունների կազմությունը վերջածանցներից - ზედსართავების წარმოება თანდებულებისაგან 69

ԹՎԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ - რიცხვითი სახელი 72
Թվականների կազմությունը - რიცხვითი სახელების წარმოება 77
Թվականների հոլովումը - რიცხვით სახელთა ბრუნება 78
Թվականների հոլովումը ինքնուրույն - რიცხვით სახელთა ბრუნება დამოუკიდებლად 78

ԴԵՐԱՆՈՒՆ - ნაცვალსახელი 82
Դերանունների տեսակները - ნაცვალსახელთა ჯგუფები 82
Դերանունների հոլովումը - ნაცვალსახელთა ბრუნება 84
Անձնական դերանունների հոլովումը ինքնուրույն - პირის ნაცვალსახელთა ბრუნება დამოუკიდებლად 84
Ցուցական դերանունների հոլովումը ինքնուրույն - ჩვენებით ნაცვალსახელთა ბრუნება დამოუკიდებლად 85

Ցուցական դերանունների հոլովումը գոյականների հետ - ցուցական դերանունների հոլովումը գոյականների հետ - ցուցական դերանունների հոլովումը գոյականների հետ -

Ուսումը դպրոցում - სწავლა სკოლაში....203
Մասնագիտություն - სპეციალობა....206
Լեզու - ენა....208
Տարիք. ընտանիք - წლოვანება: ოჯახი....210
Զգացմունքի արտահայտություն - გრძნობების გამოხატვა....212
Բնակարան. կահույք - ბინა: ავეჯი....213
Թվական - რიცხვი....216
Չափ ու կշիռ - საზომი და წონა....218
Խառն կապակցություններ - შერეული ფრაზები....218
Տարեթիվ. թվականներ - თარიღი: წლები....219
Տոկոս. աստիճան - პროცენტი: გრადუსი....219
Ամիս-ամսաթիվ - თვე: რიცხვი:....220
Շաբաթ. շաբաթվա օրեր - კვირა: კვირის დღეები....220
Մարդու մարմնի մասերը - ადამიანის სხეულის ნაწილები....221
Ձեռքի մատների անունները - ხელის თითების სახელები....222
Դատական գործ - სამსჯავრო საქმე....223
Գույներ - ფერები....224
Ոսկերչական իրեր - საიუველირო ნაკეთობანი....225
Թանկարժեք քարեր - ძვირფასი ქვები....226
Կենդանիներ - ცხოველები....226
Կենդանակերպի նշանները - ზოდიაქოს ნიშნები....227
Կենդանիների խմբերի անունները - ცხოველთა გუნდების სახელები....227
Թռչուններ - ფრინველები....228
Մրգեր և հատապտուղներ - ხილი და კენკრა....229
Բանջարեղեն - ბოსტნეული....229
Հացահատիկային կուլտուրաներ - მარცვლეული კულტურა....230
Համ և հոտ - გემო და სუნი....230
Տարվա եղանակներ - წელიწადის დროები....230
Հականիշ բառեր - ანტონიმები....231
Դավանանք. դավանաբանական դարձվածքներ - სარწმუნოებრივი ფრაზები....232
Պատվիրաններ - მცნებანი....234
Արտակարգ իրավիճակներ - საგანგებო სიტუაციები....234
Ծաղիկներ - ყვავილები....235
Հարց ու պատասխան - კითხვა პასუხი....236
Առօրյա արտահայտություններ - ყოველდღიური გამონათქვამები....237
Պաշտոնական-գործարարական փաստաթղթեր - ოფიციალური-საქმიანი დოკუმენტები....239
Ցուցանակներ և ծանուցագրեր - ფირნიშები და წარწერები....241
Առածներ և ասացվածքներ - ანდაზები და ანდაზური გამონათქვამები....242
Երևանի թանգարանները - ერევნის მუზეუმები....244

ՀՐԱՉԻԿ ՍՄԲԱՏԻ ԲԱՅՐԱՄՅԱՆ

ՎՐԱՑ ԼԵԶՈՒ

Հնչյունաբանություն, բառագիտություն, ձևաբանություն

Դասագիրք
բուհերի հումանիտար ֆակուլտետների
ուսանողների համար

Սրբագրիչ՝ Ելենա Հ. Բայրամյան
Կազմի ձևավորումը՝ Գրիգոր Վ. Մարիկյանի
Տեխնիկական խմբագիր՝ Վարդիթեր Զ. Բդոյան
Համակարգչային շարվածքը՝ Մարիամ Բ. Բայրամյանի
Համակարգչային ձևավորումը՝ Աննա Խ. Աղուզումցյանի

Ստորագրված է տպագրության՝ 30.03.2010 թ.:
Չափսը՝ 60x84 1/16: Թուղթ՝ օֆսեթ:
Հրատ. 13.2 մամուլ, տպագր. 15.8 մամուլ = 14.7 պայմ. մամուլի:
Տպաքանակ՝ 150: Պատվեր՝ 15:

ԵՊՀ հրատարակչություն, Երևան, Ալ. Մանուկյան1

ԵՊՀ տպագրատուն, Երևան, Աբովյան 52